

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Збірник матеріалів

**IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

Черкаси – 2025

*Рекомендовано до друку вченою радою Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького
(протокол № 3 від 24 квітня 2025 року)*

Актуальні проблеми сучасного перекладознавства : збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Черкаси, 03-04 квітня 2025 року) / Гол. ред. І. М. Литвин; Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. Черкаси, 2025. 232 с. (Електронна книга).

Редакційна колегія: канд. філол. наук, доц. Литвин І. М. (гол. ред.); докт. філол. наук, проф. Кикоть В. М., докт. філол. наук, доц. П'єцух О.І., канд. пед. наук, доц. Куліш І. М., канд. філол. наук, доц. Павлюк А. Б., канд. філол. наук Коновалова О.В., канд. пед. наук Рейдало В. С.

Рецензенти:

Калько В. В., доктор філологічних наук, професор, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;

Ненько Ю. П., доктор педагогічних наук, професор, Навчально-науковий інститут управління та безпеки населення Національного університету цивільного захисту України.

До збірника ввійшли матеріали доповідей учасників IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми сучасного перекладознавства» у м. Черкаси 03-04 квітня 2025 року. Піднято важливі питання перекладознавства, зокрема, художнього перекладу, ідіостилю автора оригінального тексту та перекладача, аудіовізуального перекладу в Україні, проаналізовано переклади з англійської, французької, німецької, польської мов, розглянуто питання методики викладання іноземних мов і перекладу.

Для широкого кола філологів – науковців, викладачів, аспірантів, студентів, учителів.

Відповідальність за достовірність викладених у публікаціях фактів і можливі огріхи щодо технічного оформлення цих публікацій несуть їхні автори, а також наукові керівники.

УДК 811

Черкаський національний
університет імені Богдана
Хмельницького, 2025

ЗМІСТ

Багач Ірина

Критерії класифікації англійських банківських термінів.....11

Білоус Аліна

Модель формування комунікативно-когнітивної компетентності.....13

Бурко Ольга, Абдуллаєва Тетяна, Полушкіна Олена

Формування психічного здоров'я дитини крізь фантастичний світ Джуді Муді у творах Меган МакДоналд.....15

Варивода Наталія

Прийоми українського перекладу англомовних фразеологізмів.....19

Василенко Марина

Перекладознавчі дослідження сьогодення.....20

Vovk, Olena

Optimizing communicative and cognitive foreign language acquisition through integrated methods..... 23

Гарашук Лілія

Interferenzfehler beim Erlernen der deutschen Grammatik.....27

Danylyuk, Serhiy

Linguodidactic Principles of Teaching Foreign Languages in Higher Education Institutions.....29

Зайченко Анна

Психічні особливості учнів старших класів.....31

Карловська Ганна

Читання як важливий компонент формування професійних компетенцій студентів ЗВО.....32

Катасонова Людмила, Стецюк Наталія

Повість Франсуази Сатан «UN PEU DE SOLEIL DANS L'EAU FROIDE» як об'єкт перекладу.....34

Кикоть Валерій

Війна та інші теми в оригіналах і перекладах творів Едварда Каммінгса.....36

Кикоть Валерій, Денисенко Дмитро

Міжмовні синонімічні трансформації в англо-українському перекладі країнознавчого матеріалу Т. Тойоди та А. Ватанабе «Japan».....47

Кикоть Валерій, Дорош Дарія

Збереження балансу прагматичного впливу на читача в перекладі реалій у статті Р. Грея «The People Fighting the War on Waste at Music Festivals».....49

Кикоть Валерій, Зумбарева Марія

Формально-змістові трансформації з прагматичним компонентом у перекладі статті Д. Пачеко « Is 6 hours of sleep enough? And how to become a morning person».....51

Кикоть Валерій, Костриця Яна

Денотативний аспект лексичних трансформацій у перекладі трилера Аліси Коул «When No One Is Watching».....54

Кикоть Валерій, Поліщук Вікторія

Кореферентні та антонімічні заміни в перекладі статті К. Бернс та Б. Мура «How many of us will end up being diagnosed with ADHD?».....56

Кикоть Валерій, Туренко Єлизавета

Фонографічні перетворення як засіб адаптації тексту української версії статті про музичні феномени «Rock music's evolution: Its influence on the world and Coppel».....58

Кикоть Валерій, Черненко Владислава

Семантико-стилістичні труднощі перекладу науково-популярних текстів (на матеріалі статті Джоша Коена «We're Living in the Age of Rage»).....60

Кикоть Валерій, Чіркова Аліна

Лексичні трансформації у власній версії перекладу науково-популярної статті Е. Харві «What Is Love?».....62

Колесник Дарина, Підласий Дмитро

Особливості автоматизованого перекладу медичних термінів.....65

Колісник Вікторія

Виразні засоби в романі Едіт Несбіт «Діти залізниці».....67

Коновалова Ольга, Лабунько Дарина

Труднощі перекладу на українську мову роману Тес Ганті «The Rabbit Hutch»..70

Коновалова Ольга, Могілей Ірина

Відтворення метафори як художнього засобу зображення «потoku свідомості» в перекладі роману Вірджинії Вулф «Mrs. Dalloway».....73

Коновалова Ольга, Щетініна Анна

Способи відтворення українською мовою елементів гумору, іронії, сатири та сарказму в мовленні Дональда Трампа.....77

Крисанова Тетяна

Синтаксичні особливості перекладу англійськомовних звертань.....80

Куліш Ірина, Королюк Галина

Традиційні та сучасні методи в навчанні іноземної мови професійного спрямування.....82

Куліш Ірина, Некоз Ірина

Іноземна мова професійного спрямування: сучасні підходи та тенденції.....86

Куліш Ірина, Трубенко Ірина, Зінченко Анна

Особливості позанавчальної діяльності з іноземної мови професійного спрямування.....89

Литвин Ірина

Штучний інтелект і майбутнє перекладу: Автоматизація та людський фактор.....92

Литвин Ірина, Довбуш Андрій

Відтворення метонімії в українському перекладі новели Кетрін Менсфілд «Miss Brill».....96

Любіченко Анна

Коузі фентезі Джейн Ленор «Toil & Truffle: A Gloam Hollow Cozy Witch Mystery»: доперекладний аналіз.....99

МакГауен Тетяна, Ральф Нікіта

Особливості судового перекладу на матеріалі справи «Штат Юта проти Рубі Френкі».....102

МакГауен Тетяна, Черевань Марина

Коротка оповідь «Поцілунок» К. Шопен: метафоричні та прагматичні перетворення.....105

Максименко Анастасія, Негрова Карина

Сленг в американській телевізійній драмі «Gossip Girl» і власній українській версії войсоверу.....108

Міненко Олеся

Роль штучного інтелекту в літературному перекладі.....111

Nazaruk-Stotska, Ewa

Rola gramatyki kontrastywnej w nauczaniu języka polskiego jako obcego słowian wschodnich (ukraińców i białorusinów). Doświadczenia praktyka.....114

Непочатенко Зоя

Інтеграція елементів перекладознавства у викладання англійської мови для студентів економічних спеціальностей.....117

Ovsienko, Lesia

Moderne ansätze zur übersetzung von phraseologismen.....119

Орлова Наталія

Переклад лексеми «mental» на матеріалі книги “Thinking, fast and slow” Девіда Канемана.....120

Палієнко Анна

Модель формування іншомовної медіакомпетентності студентів-журналістів.....123

Панькова Анна

Міжмовна омонімія vs інтернаціоналізми: два боки мовної подібності.....126

Парибка Анастасія, Парибка Світлана

Передача конотативної інформації в українському перекладі фільму Браяна Брафа «Cinderella in the Caribbean».....128

Петріченко Світлана

The impact of military events on linguistic changes and translation practice in Ukraine.....131

Potapenko, Liudmyla & Chabak, Larysa

Political correctness: translation aspects.....134

Пріхно Каріна

Проблематика перекладу вульгаризмів у художній літературі.....137

Пушенко Роман

Роман Адама Невілла «The Ritual» як об'єкт українського перекладу.....139

Радкевич Владислав

Фразеологічні перетворення у власній версії українського перекладу детективного роману-трилеру Еллі Гріффітс «The Last Word».....141

Редчиць Тетяна

Труднощі перекладу німецьких неологізмів українською мовою.....144

Рейдало Віталіна, Шусь Діана

Український переклад підзаголовків у статті Гері Чепмена «The 5 Love Languages and their Influence on Relationships»: інтерпретаційний підхід.....147

Рогач Оксана

Світ усного перекладу Георгія Чернявського.....150

Савірко Дарія

Вплив смарт-технологій на формування когнітивної компетенції учнів при вивченні німецької мови.....154

Сторчеус Світлана

Специфіка англо-українського перекладу: граматичний аспект.....156

Тиводар Андрій

Досвід усного перекладу в умовах війни.....157

Титаренко Олександр

Einsatz von KI für den Unterricht von Übersetzungsstudenten.....161

Титаренко Олександр, Книрик Анастасія

Конотативний аспект лексичних трансформацій у власній версії перекладу статті «Christmas on the Moon».....163

Точенюк Аліна

Труднощі при перекладі економічної термінології з німецької на українську мову.....165

Халимон Ірина

Зміст лінгвокраїнознавчої компетентності майбутніх перекладачів.....167

Чергава Ольга

Робота з обдарованими дітьми на уроках англійської мови.....170

Tchystiak, Dmytro

L'activité scientifique, organisationnelle et créatrice de Maxyme Rylskyi dans l'espace socioculturel francophone: héritage, problèmes et perspectives..... 173

Шабаш Надія

Використання автентичних матеріалів на уроках німецької мови у старшій школі.....175

Shcherbukha, Roman

The U-Shaped Path in Foreign Language Learning.....177

ДЕБЮТ: публікації студентів – здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Белова Ксенія

Прагматичні трансформації в українському перекладі сучасної аналітичної статті «Motonormativity: The Bias That Leads to Dangerous Driving».....180

Борщенко Анна

Типологія перекладацьких трансформацій у власному перекладі профільних статей із журналу «WORLD OF CRUISING».....183

Бровко Ліза

Функціонування прислів'я у німецькій мові, які відображають міжособистісні відносини.....187

Брус Олександр

Денотативні та конотативні трансформації у власній версії українського перекладу статті Кемі Мерфі «What Causes Allergies?».....189

Волкова Анастасія

Експресивні конотативні трансформації в українському перекладі статті Еббі Дженкінс «What Is Logistics? Importance, Benefits and Examples»..... 191

Глизь Катерина

Лексичні трансформації в українському перекладі уривку зі статті Келсі Рексроат «Love, Interrupted»..... 193

Городінська Ілона

*Трансформаційні особливості українського перекладу інформаційно-оглядової статті про туризм.....*195

Грисюк Сніжана, Степанчук Ігор

Сленг в мультфільмі-мюзиклі Ребекки Шугар «Steven Universe: The Movie» та його українському перекладі..... 197

Дітлова Марія

Денотативні трансформації у власній версії українського перекладу фрагмента посібника «Photography Masterclass: Your Complete Guide to Photography»..... 200

Добромислова Катерина

Фразеологічні одиниці в оригіналі та українському перекладі польських статей про культуру..... 202

Кадуха Анастасія

*Трагікомедійний фільм Р. Земекіса «Forrest Gump» як об'єкт аудіовізуального перекладу.....*204

Коваленко Катерина

Стилістичні особливості запозичень у публіцистичному стилі німецької мови..... 206

Кольцова Єлизавета

Стилістичні аспекти синонімії в німецькій мові..... 208

Мареніч Іван

*Інтеркультурна специфіка жесту як засобу невербальної комунікації.....*210

Петров Кіріл

*Структура і семантика прізвищ у німецькій і українській мовах.....*213

Радько Яна

Лексичні перетворення у власному українському перекладі статті Сьюзан Лахей «Immortality Is Impossible Unless We Overcome This One Stubborn Law of Physics»..... 215

Тирінова Олександра

Метафоричні трансформації в українському перекладі статті Б. Індії «I wouldn't wish it on my worst enemy»..... 219

Хапава Єкатеріна

Стилістичні особливості твору Ф. Кафки «Das Schloß»..... 221

Харченко Аліна

Епістолярний роман Тейлор Дженкінс Рід «Evidence of the Affair» як об'єкт перекладу.....222

Яременко Софія

Лексичні трансформації у власному перекладі уривку мемуарів Джеймса Доті «Into the Magic Shop».....225

НАШІ АВТОРИ228

КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ АНГЛІЙСЬКИХ БАНКІВСЬКИХ ТЕРМІНІВ

Аналіз представлених у словниках економічних термінів англійською мовою та їх перекладу українською мовою, а також тлумачень термінів, дозволяє зробити висновок про те, що переважна більшість економічних лексичних одиниць мають декілька варіантів перекладу і в більшості випадків це стосується простих або складних слів, тоді як словосполучення, мають один варіант перекладу. Відповідно, критерій однозначності і багатозначності, одноперекладності і різноперекладності, є одним з найбільш істотних для класифікації перекладу англійських економічних термінів українською мовою. Аналіз перекладу англійських економічних термінів українською мовою та їх тлумачення в «Тлумачному англо-українському словнику економічних термінів з елементами теорії та проблематики», що налічує 1023 терміни, а також «Фінансово-економічному словнику», до складу якого входять 300 лексичних одиниць і «Економічному словнику», який містить більше 2000 економічних термінів, а також електронних словників дозволив згрупувати терміни за критеріями однозначності/багатозначності, одноперекладності (мають один варіант перекладу) / різноперекладності (мають декілька варіантів перекладу), а також за критерієм складності (від простого до складного – прості слова, складні слова, словосполучення).

Серед складних термінів-словосполучень дослідники виокремлюють групи за кількістю слів у словосполученні: двокомпонентні (фінансова криза, податкова декларація, капітальні вкладення; трикомпонентні (зарахування боргових вимог, рентабельність власного капіталу); чотирикомпонентні (капітальний ремонт основних засобів, захисні елементи квазігрошей); п'ятикомпонентні (консолідований фінансовий звіт корпорації).

Явище багатозначності термінів пояснюється природою терміносистеми, яка використовує мовний знак і функціонує за законами природньої мови та слідує усім тенденціям останньої, в т.ч. тенденціям до лексичної багатозначності.

Серед економічних термінів часом можна зустріти й такі, які мають більшу кількість компонентів. Більшість однослівних термінів складають іменники, насамперед тому, що номінація виступає носієм найважливіших змістів у пізнанні дійсності (ваучер, рахунок, депозит). У ролі термінів виступають також прикметники, дієслова та прислівники (достроковий, зовнішньоторговельний, акційний, рекламувати, кредитувати, інвестувати).

До однієї з найдетальніших класифікацій належить також змістовна класифікація термінів – за логічною категорією того поняття, що позначається терміном. Дослідники виділяють такі економічні терміни:

- предмети (bill – вексель; рахунок; банкнота; branch – філія, відділення; cost – витрати; ціна);
- процеси (management – управління, менеджмент; banking – банківська діяльність; borrow – позичати (гроші); calculate – розраховувати (прибуток, рентабельність);
- ознаки, властивості (cheap – дешевий; commercial – торговий, комерційний; asset turnover – оборотність активів);
- величини та їх одиниці (liquidity ratio – коефіцієнт ліквідності; complaint period – претензійний період; controlling block of shares – контрольний пакет акцій, який становить 50% загального обсягу плюс одна акція).

За приналежністю термінів до певної частини мови розрізняють терміни-іменники, дієслова, прислівники, прикметники. Наприклад, серед лінгвістичних термінів є іменники (budget – бюджет, contribution – внесок), прикметники (incentive – стимул, insolvent – неплатоспроможний).

Слід вказати на високий ступінь запозичення термінів в українській мові з англійської. Процес запозичення в українську мову й формування певного англомовного контенту має назву «англізація» і є найбільш знаковим і актуальним явищем у розвитку сучасного соціуму. В. Пілецький зазначає, що «англіцизм, як і будь-яке інше запозичене слово, доречний, якщо він позначає поняття, що з різних причин ще не назване засобами української мови або в ній відсутній рівновартісний відповідник, за наявності ж у мові питомих або запозичених термінів, що прижилися в мові, англіцизми сприяють «вимиванню» власне мовних термінів» [2].

Архипенко Л., Мельник П. [1] пропонують таку класифікацію прямих запозичень:

- назви приватних і державних структур, які утворюють різні типи об'єднань: консалтинг (consulting – консультування із широкого кола питань економічної діяльності); концерн (concern – «участь», «інтерес» – добровільне об'єднання підприємств, яке здійснює спільну діяльність);
- назви різних видів комерційної діяльності та економічних програм (купівля-продаж товарів, оренда, торгове посередництво тощо): аутрайт (outright – «звичайний», «прямий» – обмінна форвардна валютна операція, що включає премію або дисконт); ауттрейд (outtrade – невдала через нерозуміння сторін торгова угода); аутплейсмент (outplacement – частина програми підтримки співробітників, що звільнені – надання допомоги в частині пошуку нової роботи); аутсорсинг (outsourcing – використання зовнішньої організації (постачальника) для обробки фінансових даних під час здійснення комерційних операцій; експорт послуг – аутсорсинг ресурсів, аутсорсинг процесів);
- назви осіб економічної діяльності (статус, професія, вид заняття): аутсайдер (outsider – особа, що не постійно спекулює на біржі, біржовий спекулянт –

непрофесіонал.); джобер (jobber – спекулянт на фондовій біржі, професійний біржовик); конмен (conman – шахрай, який не викликає довіри);

- назви нових професій, що визначають становлення нової моделі економіки: менеджер (manager – управлінець), піар-менеджер (PR manager – фахівець зі зв'язків із громадськістю), ріелтор (realtor – агент із нерухомості).

Отже, в результаті аналізу, можемо стверджувати, що переважна більшість економічних лексичних одиниць мають декілька варіантів перекладу і в більшості випадків це стосується простих або складних слів, тоді як словосполучення, мають один варіант перекладу. Відповідно, критерій однозначності і багатозначності, одноперекладності і різноперекладності, є одним з найбільш істотних для класифікації перекладу англійських економічних термінів українською мовою.

Література

1. Архипенко Л., Мельник П. Іншомовна неолексика в економічному дискурсі. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-588-56-3.1.2>
2. Пілецький В. Мовна самобутність терміна. Українська термінологія і сучасність : збірник наукових праць. 2009. Вип. VIII. С. 52.

Аліна Білоус

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-КОГНІТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Сучасний світ висуває високі вимоги до рівня комунікативної та когнітивної компетентності людини. В умовах глобалізації, швидкого розвитку технологій та інформаційного перенасичення вміння ефективно комунікувати та критично мислити є запорукою успішної професійної діяльності й соціальної адаптації. Комунікативно-когнітивна компетентність (ККК) є інтегративною якістю особистості, що поєднує здатність до аналітичного мислення, логічного обґрунтування, аргументованого висловлювання думок та ефективного міжособистісного спілкування [2 с. 45 – 46]. Формування ККК є важливим завданням освіти, адже воно сприяє розвитку творчого потенціалу особистості, здатності до самостійного прийняття рішень, продуктивної взаємодії в соціумі та здобуття нових знань упродовж життя [3 с. 22].

Комунікативно-когнітивна компетентність (ККК) є складним багаторівневим явищем, яке поєднує в собі вміння ефективно передавати інформацію, сприймати та аналізувати її, застосовуючи навички критичного мислення та логічного осмислення [4 с. 56]. Вона є фундаментальною передумовою для успішної професійної діяльності, особливо у сферах, що

вимагають глибокого аналітичного підходу та активної міжособистісної взаємодії.

ККК складається з двох основних аспектів: комунікативного та когнітивного, які взаємопов'язані та доповнюють один одного [1 с. 35].

Комунікативний аспект охоплює здатність людини до усного та письмового мовлення, уміння адаптувати комунікацію до різних соціальних контекстів, правильно будувати висловлювання відповідно до ситуації спілкування та потреб аудиторії. Це передбачає володіння мовними засобами, стилістичною різноманітністю, розуміння невербальних компонентів комунікації та здатність вести аргументований діалог [3 с. 25]. Комунікативна компетентність особливо важлива у професійному середовищі, де вміння переконувати, доносити власну позицію та ефективно вести переговори є необхідною умовою успіху.

Когнітивний аспект пов'язаний із розвитком логічного мислення, аналітичного підходу до обробки інформації, здатності до оцінювання, інтерпретації та узагальнення отриманих даних [5 с. 102]. Він включає вміння розпізнавати маніпулятивні техніки в комунікації, критично оцінювати аргументи опонентів, виявляти логічні помилки та застосовувати отримані знання у нестандартних ситуаціях. Саме когнітивна складова дозволяє людині мислити незалежно, оцінювати достовірність інформації, приймати обґрунтовані рішення та формувати власні переконання [1 с. 37].

Як зазначає О. І. Вовк, формування ККК є необхідною умовою підготовки фахівців у сфері гуманітарних наук, оскільки воно забезпечує здатність студентів ефективно використовувати мовні ресурси, критично аналізувати інформацію та інтегрувати отримані знання у професійне середовище [2 с. 49]. Дослідниця наголошує, що особливу роль у розвитку цієї компетентності відіграє поєднання теоретичної підготовки з активною практикою, яка допомагає майбутнім фахівцям застосовувати набуті знання в реальних комунікативних ситуаціях [2 с. 50].

Окрім професійної сфери, ККК має вирішальне значення і в повсякденному житті, адже вона сприяє вмілому орієнтуванню в інформаційному просторі, ефективній взаємодії з людьми, а також формуванню гнучкого мислення, необхідного для адаптації до змінних умов соціального середовища [4 с. 58]. У сучасному світі, де обсяг інформації зростає з величезною швидкістю, здатність до осмисленої комунікації та аналітичного мислення є критично важливими для будь-якої особистості, незалежно від її професійної діяльності.

Таким чином, формування комунікативно-когнітивної компетентності є важливим етапом розвитку сучасної особистості, яка прагне бути успішною, незалежною та готовою до викликів швидкозмінного світу [3 с. 27]. Вдосконалення цієї компетентності є безперервним процесом, що триває протягом усього життя, відкриваючи нові можливості для самореалізації та професійного зростання.

Література

1. Васильєва О. В. Модель формування комунікативної компетентності молодших школярів засобами міжпредметних зв'язків. Педагогічні науки. 2014. № 65. С. 32–38.
2. Вовк О. І. Формування комунікативно-когнітивної компетентності студентів-філологів: теоретико-методологічні засади. ТНПУ Repository. URL: <https://repository.tnpu.edu.ua> (Дата звернення: 14.03.2025).
3. Галецький С. Модель формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів іноземних мов засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Педагогічні науки. 2021. № 1 (105). С. 21–27.
4. Кононенко В. О. Теоретичні аспекти комунікативно-когнітивного підходу у сучасній освіті. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2020. № 3 (25). С. 54–61.
5. Тур О. М. Проблеми цивілізаційної суб'єктності України: місія науки і освіти. ІОД НАПН України. 2022. 178 с.

Науковий керівник: к. філол. наук, ст. викладач **Світлана Стройкова**

Ольга Бурко

кандидат педагогічних наук, доцент

ПВНЗ «Український гуманітарний інститут»

(Буча, Україна)

Тетяна Абдуллаєва

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ПВНЗ «Український гуманітарний інститут»

(Буча, Україна)

Олена Полушкіна

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

ПВНЗ «Український гуманітарний інститут»

(Буча, Україна)

ФОРМУВАННЯ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ДИТИНИ КРІЗЬ ФАНТАСТИЧНИЙ СВІТ ДЖУДІ МУДІ У ТВОРАХ МЕГАН МАКДОНАЛД

Чому діти бояться різного? Одні підіймаються на високі гори, інші навіть не наважуються піднятися по сходах. Дехто вважає мишей милими. А інші несамовито верещать, як їх бачать. Якщо когось ужалила оса, у майбутньому він може боятися ос. Відтак доцільно послабити вплив досвіду переживання почуття, протилежного страху: впевненості в собі, самоповаги, почуття сміливості, почуття захищеності. Одним із шляхів корекційного впливу, на нашу думку, може бути збільшення знань через читання художніх творів (бібліокорекція).

Раїса Охрімчук опублікувала міркування про побачене в одній із початкових шкіл США у третьому та п'ятому класах. Ця школа належить до мережі, організованої ще в XVII ст. квакерами, «Шкіл друзів». Квакери – це протестантсько-християнський рух, що згодом об'єднував різні релігійні течії. Школа світська. Особливістю «Шкіл друзів» є те, що у ній панують дух взаємодопомоги та взаємоповаги. Учитель, молодий усміхнений чоловік років тридцяти, запросив учні всісти на килим, а гостей – на стільці навколо нього. Він сидів також на одному зі стільців. Книжка, яку розгорнув учитель, мала великий формат, мало тексту і чимало промовистих ілюстрацій. Він читав якийсь фрагмент тексту, а потім діти разом розглядали ілюстрації до нього. Йому не доводилося підносити книжку поближче, оскільки всі сиділи вузьким колом, так що могли добре бачити, та й ілюстрації були яскравими і зрозумілими. Час від часу вчитель звертався до учнів і спонукав їх до активного слухання та обговорення деяких фрагментів історії: «Як, на вашу думку, що вона могла б зробити у цій ситуації? Що допомогло дівчинці у цій ситуації?». Піднімаючи очі від сторінок книжки на дітей, учитель усім своїм виглядом показував, яка реалістична ця історія і як вона загалом нагадує історії інших людей, котрим доводиться переживати різні періоди у своєму житті. То було дуже майстерне читання – діалог не лише через спілкування зі словом, а й жестами, поглядом, дотиком. Читання зайняло 15 хвилин. Тоді усі пересіли за учнівські столи. Там лежали купки паперу. На яких треба було намалювати та описати кількома реченнями прочитану історію. Учні малювали, а батьки записували [5, с. 56]

Нам імпонує такий підхід, оскільки вітчизняні авторки підручників НУШ використовують твори американських дитячих письменників, до прикладу Меган МакДоналд. Олександра Савченко ввела до розділу «Здрастуй, рідна школо і мій третій клас!» підручника для 3 класу «Українська мова та читання» (2020) уривок із повісті «Джуді Муді» [1] дитячої письменниці зі США Меган МакДоналд. Переклала текст Наталія Ясіновська. Авторка підручника дібрала низку запитань до уривка тексту: 1) Про що ви прочитали? Назвіть дійових осіб. Хто головний персонаж? 2) Чи зацікавила вас розповідь про навчання ровесників в іншій країні? Що було несподіваним? 3) Як Джуді хотіла привернути до себе увагу вчителя? 4) Які епізоди, що сталися на цьому уроці, трапилися у вашому класі? [7, с. 14].

Ганна Остапенко ввела до розділу «Добрі справи на шляху до слави» підручника для 3 класу «Українська мова та читання» (2020) уривки із повістей «Джуді Муді рятує світ» [2], «Джуді Муді стає знаменитою» [3]. Особливість підручника в тому, що спочатку авторка зацікавлює учнів змістом твору, а потім подає відомості про авторку: «Десять фактів про Меган МакДоналд, яких ви могли не знати».

У християнській школі Clever м. Суми працюємо за підручником Ганни Остапенко. Відтак розширюємо поняття бібліокорекція: читання текстів Біблії та інтерпретація їх. Такий підхід не зводиться тільки до проказування молитви на початку уроку чи наприкінці його, читання текстів із Біблії. Здійснюємо навчання та виховання різновекторно: через інтеграцію християнських

цінностей на уроках української мови та читання, християнської етики, на виховних годинах та ранкових колах. Приміром, проводимо роботу над словом «милосердний», значення якого легко зрозуміти з контексту розділів «Поламани частини тіла», «Частини тіла», «Джуді Муді – супергерой» повісті «Джуді Муді стає знаменитою». Апробовуємо прийом «Жменька загадок», до прикладу:

Невеличка серцевина,
Із графіту середина,
Всім потрібна, щоб писати,
Щоб картини малювати.

Використовуємо прийом «Етимологічна скринька»

Графіт – це чорна речовина, тверда, ламка. Знайшли її 1564 року в англійському графстві під вивернутим деревом після бурі. З його знахідкою винайшли й олівець. Але недоліком перших олівців було те, що вони бруднили пальці й швидко ламались. А сучасний олівець з'явився у XIX столітті. Чому ж олівець назвали саме олівцем, а не графітиком? Слово олівець походить від назви матеріалу, з якого його виробляли – олова. Ще в XVI столітті олівці мали вигляд загострених паличок олова в дерев'яній оправі.

Звертаємося до прийому дидактичної гри «Буксир» (учителька чи учень читає текст із визначеною кількістю слів за хвилину, а учнів, які читають слабко, бере на «буксир» – «читаємо разом», не поспішаючи) для читання «Притчі про милосердного самарянина»: «Що людина за своє життя зробила добре чи зле, те й забирає з собою:

-Хто ж змилосердиться наді мною й буде мене супроводжувати на той світ?

-Ми підемо з тобою, – чує якісь голоси.

-Хто ви такі?

-Ми – твої діла і підемо за тобою.

Щаслива людина, що має більше добрих діл, ніж злих. Постійно про це треба пам'ятати. Бо ж немає нікого такого вже бідного, щоб не мав змоги поділитися із ще біднішим хоч добрим словом, ввіливістю, щирістю, усмішкою. Цього ж достатньо для людини. Адже Біблія нам нагадує: «Будьте милосердні, бо Отець наш Небесний милосердний» (Луки 6, 36).

Далі учні читають пропедевдичні завдання до текстів про Джуді Муді, що введені до розділу «Добрі справи на шляху до слави» підручника для 3 класу «Українська мова та читання» (2020) Ганни Остапенко: 1)Поміркуйте, що дитина може зробити для того, щоб стати знаменитою? Складіть список можливих дій. 2)Прочитайте про те, як Джуді Муді намагалася прославитися в розділі «Поламани частини тіла». Читання текстів здійснюємо з використанням декількох прийомів дидактичних ігор: «Підйом на гірку» (читання окремої частини тексту з наростанням швидкості), «Естафета» (проведення естафети читання: один учень починає читати текст, учителька зупиняє його і торкається рукою іншого учня, який відразу ж продовжує читати, не роблячи паузи).

Застосовуємо традиційний прийом бесіди за питаннями:

-Яке враження справив на тебе щойно прочитаний уривок?

-Чи ти вже маєш певне ставлення до персонажів? Яке саме? Чому?

-Знайди речення, у якому підметом є іменник «Джуді». Поміркуй, чи багато буде таких речень. Знайди речення, у яких підмет – «Френк». Чи буде їх більше, ніж про Джуді? Чому? Перевір свої припущення.

-Створи книгу рекордів вашого класу. Пам'ятайте, що кожен із вас – найкращий у чомусь [6, с. 122 – 123].

-Дізнайся, чи все гаразд із Френком та чи почувається винною Джуді.

- Що ти відчув/відчула, дізнавшись історію Лаури?

-Які стосунки у Джуді з братом? Які епізоди свідчать про це?

-Випиши з тексту речення зі звертаннями.

-Поставте один одному по два запитання про текст, який ви щойно прочитали. [6, с. 124 – 125].

-Навіщо, на твою думку, Джуді забрала ляльок із лікарні? Прочитайте про це в розповіді «Частини тіла».

Здійснюємо розгляд та аналіз ілюстрацій Пітера Рейнолда до твору за питаннями:

- Що ви бачите?

- Як розміщені предмети в просторі?

- Що хотів сказати художник?

- Кого ми бачимо в центрі малюнка?

- Чому Джуді Муді так одягнена?

- Які кольори тут домінують?

- Який епізод з повісті вирішив зобразити художник?

- Чи намагався він скрупульозно намалювати кожну деталь тексту?

- Що він випустив?

- Що додав, чому?

- Чи ви відгадаєте, що зображено на картинці, якщо закрити частину ілюстрації?

Таким чином, повісті про Джуді Муді Меган МакДоналд актуальні. Їх доцільно використовувати для корекції психічного здоров'я школярів.

Література

1. Меган МакДоналд. Джуді Муді : пер. з англ. Наталії Ясіновської. Львів : Видавництво Старого Лева. 2023. 144 с. : іл.
2. Меган МакДоналд. Джуді Муді рятує світ : пер. з англ. Наталії Ясіновської. Львів : Видавництво Старого Лева. 2023. 144 с. : іл.
3. Меган МакДоналд. Джуді Муді стає знаменитою : пер. з англ. Наталії Ясіновської. Львів : Видавництво Старого Лева. 2024. 144 с. : іл.
4. Мельник С.. Мосіюк В. Радість читання – радість пізнання. Практичні матеріали для формування та розвитку читацької компетентності молодих школярів. *Початкове навчання та виховання*. 2016. № 1–2. С. 8–15.
5. Охрімчук Р. Виховання: просто про складні життєві речі. *Початкова школа*. 2019. № 2. С. 56–58.
6. Остапенко Г. Українська мова та читання : підруч. для 3 класу закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах). Ч. 2. Київ : Світич, 2020. 128 с.

7. Савченко О. Українська мова та читання : підручник для 3 класу закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах) : Ч. 2. Київ : УОВЦ «Оріон», 2020. 160 с.

Наталія Варивода
вчителька II категорії
Верхньосиньовидненський заклад середньої освіти
I-III ступенів імені Петра Яцика Сколівської міської ради
(Верхнє Синьовидне, Україна)

ТРУДНОЩІ ТА СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

Фразеологізми – це стійкі вирази, які мають переносне значення і є важливою частиною мови. Вони роблять мовлення образним, виразним і яскравим. Однак переклад фразеологізмів з англійської на українську часто викликає труднощі через їхню культурну, історичну та стилістичну специфіку.

Мета доповіді: розглянути труднощі перекладу англomовних фразеологізмів та можливі способи їх адаптації українською мовою.

1. Поняття фразеологізму та його особливості

Фразеологізм – це стійке словосполучення, значення якого не визначається значеннями окремих слів. Наприклад:

- *Break the ice* – «розтопити лід» (почати спілкування)
- *Kick the bucket* – «віддати Богу душу» (померти)

Основні особливості фразеологізмів:

1. Стійкість складу – слова в виразі не можна замінити без зміни значення.
2. Цілісність значення – значення фразеологізму не збігається зі значенням окремих слів.
3. Культурна специфіка – багато фразеологізмів пов'язані з традиціями, історією та побутом народу.

2. Труднощі перекладу англomовних фразеологізмів

2.1. Лексичні труднощі. Деякі англійські фразеологізми не мають точних відповідників в українській мові. Наприклад:

- *To let the cat out of the bag* – «розкрити секрет» (буквально: «випустити kota з мішка»).

2.2. Культурні труднощі. Фразеологізми часто відображають культурні особливості англomовних народів, що ускладнює їх переклад. Наприклад:

- *To pull someone's leg* – «жартувати над кимось», хоча дослівний переклад – «тягнути когось за ногу».

2.3. Стилiстичні труднощі. Фразеологізми можуть мати різне емоційне забарвлення: жартівливе, урочисте, розмовне або офіційне. Важливо передати правильний тон під час перекладу.

3. Способи перекладу англomовних фразеологізмів

3.1. Повний еквівалент

Якщо в українській мові є аналогічний вираз, використовується повний еквівалент. Наприклад:

- *The apple of one's eye* – «зіниця ока».

3.2. Частковий еквівалент

Якщо схожий фразеологізм є, але відрізняється деталями, використовується частковий еквівалент:

- *Like father, like son* – «Яблуко від яблуні недалеко падає».

3.3. Описовий переклад

Якщо немає відповідника, значення передається описово:

- *To bite the bullet* – «мужньо терпіти біль або труднощі».

3.4. Дослівний переклад (калькування)

Деякі фразеологізми можуть бути перекладені дослівно, якщо їх значення зрозуміле:

- *Time is money* – «Час – гроші».

Висновки. Переклад англomовних фразеологізмів – це складний процес, що вимагає знання культури, контексту та стилістичних особливостей обох мов. Найбільш ефективним способом є пошук еквівалентів або використання описового перекладу, якщо еквівалент відсутній.

Література

1. Баранник Д. О. Фразеологія англійської та української мов. Київ : Наукова думка, 2019.
2. Oxford English Dictionary (electronic version). URL: <https://www.oed.com/?tl=true> [дата звернення 19.03.2025].
3. Cambridge Idioms Dictionary. URL: <https://www.cambridge.org/gb/cambridgeenglish/catalog/dictionaries/cambridge-idioms-dictionary-2nd-edition/components> [дата звернення 19.03.2025].

Марина Василенко

кандидат педагогічних наук, доцент

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ СЬОГОДЕННЯ

Перекладознавча наука, не дивлячись на свою багатовікову практику, вважається досить молодого наукою, теоретичне осмислення якої почалося тільки у XX столітті. За цей порівняно невеликий відрізок часу, перекладознавство стрімко розвивалось, уточнювало свій об'єкт та предмет вивчення, виробляло термінологічний апарат та розробляло свої перекладацькі концепції. Остаточне становлення теорії перекладу пов'язують з роботами видатних зарубіжних і вітчизняних дослідників Я. Й. Рецкера, Л. С. Бархударова, О. Д. Швейцера, В. Н. Комісарова, В. В. Коптілова та ін.

Сучасні перекладознавчі дослідження демонструють постійний пошук і розвиток; прагнення узагальнити й окреслити нові горизонти; віднайти шляхи вирішення існуючих проблем тощо. Теорія перекладу розширює свій простір і за рахунок здатності поєднувати різні культурні виміри текстів з урахуванням об'єктивних і суб'єктивних факторів.

Українська дослідниця О. О. Селіванова до основних проблем сучасного перекладу відносить: «1) розробку поняття еквівалентності оригіналу й перекладу в її співвідношенням із поняттями адекватності, релевантності тощо; 2) установлення типів еквівалентності й чинників їхнього балансу при перекладі; 3) моделювання процесу перекладу; 4) визначення перекладацьких стратегій; 5) опис типів перекладу та специфіки їхніх стратегій і домінант; 6) аналіз засобів прагматичної адаптації перекладу; 7) інвентаризацію перекладацьких лакун і способів їхньої компенсації; 8) розробку методів дослідження перекладу <...>; 9) виділення та класифікація помилок при перекладі; 10) систематизацію перекладацьких трансформацій і відповідників; 11) опис умов вибору мовних засобів при перекладі; 12) розробку прикладних напрямів перекладознавства [10, с. 456].

Як видно, перелік тем досліджень досить широкий, однак на сьогодні, коли з'являються нові перекладознавчі дослідження, переосмислюється значення перекладу, коли наукові акценти весь час змінюються, цей перелік можна дещо доповнити. Так, набирають обертів дослідження, що пов'язані з особливою роллю перекладача як особливого суб'єкта перекладацького процесу. Такі дослідження мають розгалужений спектр вивчення, а саме: дослідження, що стосуються правового статусу перекладача (І. Б. Мачуська, Т. Б. Гуляр, В. В. Мачуський, О. М. Коропатов та ін.) [4; 5]; торкаються ролі особистості перекладача та виявлення у перекладі його творчої позиції (В. Б. Приходько, Н. П. Киселюк, О. В. Найдюк та ін.) [8].

Особливу актуальність набувають дослідження, що пов'язані з організацією навчання майбутніх перекладачів (А. С. Ольховська, В. М. Василюк, О. А. Дербак, І. М. Ключінська, І. М. Сімкова та ін.) [1; 7]. Своєчасність таких досліджень пов'язана, на наш погляд, з низкою запитів, що висуває сучасний світ (соціальні потрясіння; потреби роботодавців; рівень володіння комп'ютерними програмами, сервісами, нейронними мережами тощо). Такі запити змушують звертати увагу при підготовці майбутніх перекладачів на використання сучасних носіїв інформації (перекладацькі форуми, цифрові словники, підручники, електронні ресурси тощо); не тільки на жанрову приналежність текстів, а й на специфіку їх оформлення; надавати не тільки теоретичні відомості про розвиток та становлення автоматичних та автоматизованих систем перекладу, а й вчити студентів працювати у цих програмах; надавати юридичні знання щодо праці перекладачів як індивідуальних підприємців.

Чекають свого дослідження теоретичні та практичні питання, пов'язані з «віддаленим» перекладом, виникнення якого спричинила пандемія ковід-19. Саме в умовах пандемії всі ділові, культурні переговори були переведені в онлайн-формат і багато перекладачів повинні були психологічно, теоретично і

практично змінитися й «навчитися» працювати у нових умовах (відсутність спеціальної техніки, психологічні проблеми та збільшене когнітивне навантаження, додаткові матеріальні затрати тощо) [2].

Традиційною, але такою, що не втрачає своєї актуальності є проблема дослідження методів перекладу термінів і знаходження найкращого з них (Ю. М. Нідзельська, І. М. Гаврилова, І. М. Ходарева та ін.) [6].

Цікавими та своєчасними видаються дослідження, що пов'язані з перекладом національних стереотипів (О. В. Ребрій та Я. С. Сиса, Н. М. Мирончук, О. Ю. Герасименко, А. О. Гончаренко та ін.) [3; 9] та розвитком науки імагології, що вивчає національні стереотипи у художньому дискурсі. Як зазначають дослідники О. В. Ребрій та Я. С. Сиса, саме дослідження «імагологічного спрямування сприятимуть подальшій розбудові культурологічного напрямку вітчизняної науки про переклад» [9, с. 45].

Таким чином, дослідження останніх років демонструють, що перекладознавча наука продовжує розвиватися й зосереджується на нових теоретичних та практичних аспектах перекладу, викликаних до життя сучасними запитами. Більш того, наукові дослідження спрямовані і на дослідження традиційно актуальних питань, що на сьогодні набувають іншого звучання.

Література

1. Василюк В. М., Дербак О. А. Дослідження в галузі перекладу як складова процесу формування дослідницької компетентності майбутніх перекладачів. *Alfred Nobel University Journal of Pedagogy and Psychology*, 2023. № 2 (26). С. 24–31.
2. Віддалений переклад на платформі Zoom. URL: <https://kls-agency.com.ua/blog/2022/04/05/viddalenij-pereklad-na-platformi-zoom/> (дата звернення: 22.03.2025).
3. Герасименко О. Ю., Гончаренко А. О. Мистецтво перекладу як засіб збереження культурних нюансів у процесі перекладацької діяльності. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Філологічні науки. Кропивницький*, 2023. Вип. 2 (205). С. 38–44.
4. Коропатов О. М. Деякі питання залучення перекладача в адміністративному судочинстві. *Правове забезпечення адміністративної реформи*, 2017. № 3. С. 85–89.
5. Мачуська І. Б., Гуляр Т. Б., Мачуський В. В. Особливості правового статусу перекладача у цивільному процесі. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*, 2023. № 6. С. 231–235.
6. Нідзельська Ю. М. Основні особливості перекладу термінів. *Advanced discoveries of modern science: experience, approaches and innovations*, 2024. July 12. С. 66–69.
7. Ольховська А. С. Дистанційне навчання майбутніх перекладачів: засоби та досвід упровадження. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*, 2020. № 91. С. 156–166.

8. Приходько В.Б., Киселюк Н.П., Найдюк О.В. Роль перекладача в міжкультурному діалозі. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія». Острог, 2020. Вип. 9(77). С. 64–66.
9. Ребрій О. В., Сиса Я. С. Національні стереотипи як проблема перекладу. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов». Харків, 2022. Вип. 95. С. 44–51.
10. Селіванова Олена. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.

Olena Vovk

Doctor of Pedagogy, Professor
Bohdan Khmelnytsky National University in Cherkasy
(Cherkasy, Ukraine)

OPTIMIZING COMMUNICATIVE AND COGNITIVE FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION THROUGH INTEGRATED METHODS

This study delineates most prominent foreign language (FL) teaching methods that may be employed within a communicative and cognitive framework. It elucidates the distinct features and benefits of these methods, underscoring their contribution to successful language acquisition. The integration of multiple instructional methods, each prioritizing a particular facet of language learning, is posited as crucial for providing students with extensive exposure to the target language, thereby optimizing acquisition outcomes.

In the context of foreign language acquisition (FLA), one of the most popular methods is ***multimodal learning***. It involves the presentation of concepts through a variety of modes, defined as channels for perceiving input. These modes include, but are not limited to, interactive elements, visual aids, textual resources, video and audio materials, musical compositions, images, gestures, facial expressions, and color. The implementation of multimodal learning is frequently associated with the consideration of individual learning styles, most prominently represented by VARK model, which posits four distinct learner types: visual, auditory, reading/writing, and kinesthetic [11].

Immersion learning initially developed to teach students a second language is used specifically for instruction purposes. It employs the target language as the exclusive medium of instruction. The “language bath” provided by immersion learning is often considered a highly effective method also for FLA, as students are consistently exposed to the target language in everyday communication. Immersion requires students’ total exposure to the target language, using it as both the medium of instruction and a learning objective. Students develop communication skills in the FL to understand and discuss curricular content [11; 12].

The communicative and cognitive framework for FLA also underscores the significance of ***spiral learning***, a pedagogical strategy characterized by the cyclical revisiting and expansion of concepts. This method posits that each learning stage functions as both a culmination of previous knowledge and an initiation into subsequent learning cycles. As such, spiral learning advocates for the iterative presentation of concepts, progressively augmenting and reinforcing student understanding [11; 9].

Spaced learning operates on the premise that knowledge assimilation is significantly enhanced through the strategic distribution of review sessions over time [11]. This principle, originating from H. Ebbinghaus's 1885 research on the forgetting curve, highlights the necessity of reinforcement to counteract knowledge decay. Research indicates that spaced repetition can enhance long-term retention by approximately 200% [13].

Flipped learning represents a pedagogical shift from traditional classroom instruction, wherein students are introduced to learning materials prior to formal class sessions. In fact, it inverts conventional teaching reserving classroom time for in-depth discussions and problem-solving facilitated by instructors. This learning type evolved to incorporate technological elements, emphasizing Learning Management Systems for pre-class material delivery. The instructor's role shifted to that of a facilitator and coach [5].

Blended learning is a mode of education that combines online educational materials and interactive experiences with off-line learning methods. The concept of blended learning took on its current form in the late 1990s. Initially, this term was ambiguous, incorporating a diversity of technologies and pedagogical methods in various combinations. The term became more definite and understandable in 2006, when educators C. Bonk and C. Graham defined *blended learning* as a system that 'combines face-to-face learning with computer-based learning' and 'designates the range of possibilities presented by combining Internet and digital media with established classroom forms that require the physical co-presence of teacher and students' [6, p. 17; 11].

Task-based learning focuses on the completion of a central task, typically structured in the following stages: 1. Pre-task: the instructor introduces the task and provides clear instructions. 2. Task: students complete the task using available language resources, with instructor monitoring and support. 3. Planning: students prepare and rehearse concise reports for presentation, with instructor assistance for clarification. 4. Report: students present their findings, followed by instructor feedback. 5. Analysis: the instructor analyzes student reports, highlighting effective strategies. 6. Practice: based on the task and report stages, the instructor selects language areas for further practice, engaging students in targeted activities to enhance FL proficiency [1].

Project-based learning employs an instructional method designed to cultivate student knowledge and skills through the execution of engaging projects that address authentic, real-world challenges. This pedagogical method extends beyond the simple completion of a project, requiring students to conduct in-depth investigations and formulate responses to complex, engaging issues. By connecting classroom learning

to real-world contexts, this type of instruction prepares students to navigate professional-level challenges, thereby developing active, self-reliant, creative, and critical thinking competencies [14].

Experiential learning, a pedagogical method of active FLA, prioritizes learning through direct participation and reflection. Aligned with J. Piaget's assertion that "knowledge is a consequence of experience" [3], this method enables students to effectively bridge theoretical concepts with practical, real-world applications [12]. By extending students' experiential scope through a blend of traditional instruction and hands-on activities, this method fosters active student participation in the knowledge construction process [7].

Personalized learning prioritizes customized instruction to accommodate the unique profiles of individual students, encompassing diverse factors such as intelligence types, temperament, learning and epistemic styles, strengths, skills, and interests. Each student is provided with a personalized educational framework, informed by their FL proficiency level and cognitive processing styles, to ensure alignment with course requirements and academic standards [12]. Instructors are responsible for maintaining the alignment of learning programs with established academic standards and for monitoring student incremental progress to assess the acquisition of expected skills throughout a language course. Implementing effective scaffolding and comprehensible learning strategies, instructors facilitate efficacious personalized learning, thereby fostering increased student engagement and motivation while providing targeted assistance to students encountering academic challenges [8].

Mastery learning, a pedagogical strategy and educational philosophy, was developed by the American educational psychologist B. Bloom in 1968. Bloom's theory asserts that the majority of students can attain high levels of learning proficiency given the implementation of sensitive and systematic instruction, timely and targeted assistance for learning difficulties, sufficient time allocation for mastery, and clearly defined mastery criteria [2, p. 91; 11].

Competency-based learning constitutes a framework for the design and evaluation of learning outcomes, predicated on predetermined competencies that reflect authentic, real-life communicative and cognitive activities. This framework requires students to demonstrate their acquired knowledge, habits, and skills in order to achieve specific, pre-established levels of proficiency and expertise. The fundamental principles of this educational framework encompass demonstrated mastery of competencies, meaningful and authentic assessment methodologies, individualized scaffolding for student support, structured cognitive architecture, and practical application of acquired knowledge and skills [10, p. 44]. Student competencies are assessed through scalable evaluations at various stages of a FL course, providing students with opportunities for multiple attempts and continuous feedback from instructors.

Eclectic learning represents a pedagogical framework characterized by the deliberate selection and synthesis of various instructional methods, customized to align with the specific objectives of a FL course and the diverse abilities of learners. This framework entails the adaptation and integration of multiple teaching methods to effectively address the unique requirements of students. By facilitating the

exploration of subject matter from multiple perspectives, eclectic learning enables instructors to employ a wide range of strategies and techniques, thereby fostering a more dynamic and engaging learning environment. Eclectic learning transcends adherence to a singular paradigm, instead drawing upon a synthesis of theories, approaches, methods, styles, and ideas to achieve a comprehensive understanding of the subject matter [4; 11].

The communicative and cognitive paradigm, implemented through diverse learning methods, has the potential to significantly enhance FL proficiency, thereby contributing to students' intellectual and language development. These methods aim to enrich a FL learning process, fostering a dynamic, engaging, and effective educational experience through students' unique characteristics and objectives.

While not exhaustive, this study provides several insights into the effective implementation of a multifaceted FLA process. It also highlights emerging digital perspectives in FL learning and teaching, suggesting avenues for future research.

References

1. A task-based approach. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/known-subject/articles/task-based-approach>.
2. Bloom, B.S. (1976). Human characteristics and school learning. N.Y. : McGraw-Hill. 284 p.
3. Cognitive development: the theory of Jean Piaget. URL: <https://open.library.okstate.edu/foundationsofeducationtechnology/chapter/2-cognitive-development-the-theory-of-jean-piaget/>.
4. Eclectic method in Pedagogy. URL: <https://beeonesmartie.com/eclectic-method-in-pedagogy>.
5. Flipped learning. URL: <https://www.advance-he.ac.uk/knowledge-hub/flipped-learning-0#:~:text=Flipped%20learning%20is%20a%20pedagogical,and%20problem%2Dsolving%20activities%20facilitated>.
6. Friesen, N. (2012). Report: defining blended learning. URL: https://www.normfriesen.info/papers/Defining_Blended_Learning_NF.pdf.
7. Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: experience as the source of learning and development. Englewood Cliffs, NJ : Prentice-Hall. URL: <http://academic.regis.edu/ed205/Kolb.pdf>.
8. Morin, A. Personalized learning: what you need to know. URL: <https://www.understood.org/en/articles/personalized-learning-what-you-need-to-know>.
9. Spiral learning. URL: <https://helendoron.com/method/core-principles/spiral-learning/>.
10. Sturgis, Ch., Casey, K. (2018). Quality principles for competency-based education (PDF). Vienna, VA : iNACOL. 128 p.
11. Vovk, O. (2023). Communicative and Cognitive Framework for Foreign Language Acquisition: Types of Learning. Вісник Черкаського національного університету

- імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки». № 3. С. 63–76. URL: <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4932/5185>
12. What is language immersion? URL: https://www.teach-nology.com/teachers/bilingual_ed/langimmersion.html.
13. What is spaced learning and why does it matter in e-learning? URL: <https://www.instancy.com/what-is-spaced-learning/>.
14. What is project-based learning? URL: <https://www.noodle.com/articles/what-is-project-based-learning>.

Лілія Гаращук

викладач

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

INTERFERENZFEHLER BEIM ERLERNEN DER DEUTSCHEN GRAMMATIK

Das Erlernen einer Sprache bringt viele Herausforderungen mit sich, insbesondere in den Bereichen Grammatik, Wortschatz und Stil. Fehler sind dabei unvermeidlich und gehören zum Lernprozess. Dies tritt viel häufiger bei Anfängern auf, da sie beginnen, die Regelsysteme verschiedener Sprachen miteinander zu vergleichen. Infolgedessen entsteht das Phänomen der Interferenz, das Übertragung von sprachlichen Strukturen von einer Sprache in eine andere bedeutet.

In diesem Artikel werden Interferenzfälle detailliert beschrieben, die durch den Kontakt zwischen der Muttersprache (Ukrainisch) und der Fremdsprache (Deutsch) beim Zweitspracherwerb entstehen.

H. I. Holowtschak und O. O. Kuschnirtschuk identifizieren solche Ursachen für die Interferenzfehler [2, S. 699]. Dazu gehören:

1. Das Fehlen des Artikels in der ukrainischen Sprache;
2. Der Unterschied in der grammatikalischen Kategorie des Geschlechts bei einer Vielzahl von Substantiven zwischen der ukrainischen und der deutschen Sprache;
3. Mangelnde Übereinstimmung zwischen deutschen reflexiven Verben und ihren ukrainischen Entsprechungen;
4. Syntaktische Unterschiede zwischen den ukrainischen und deutschen unbestimmt-personalen und unpersönlichen Sätzen;
5. Gebrauch von deutschen und ukrainischen Präpositionen;
6. Das Fehlen der Verbindungsform „sein“ im Ukrainischen im Gegensatz zur obligatorischen Konjugation dieses Verbs im Deutschen;
7. Unterschiede in der Bildung der Zeitformen von Verben in beiden Sprachen.

Nichtübereinstimmung des Geschlechts vieler deutscher Substantive mit ihren ukrainischen Entsprechungen ist eine der verbreitetsten Probleme für die Anfänger. Dies lässt sich an einigen Beispielen nachvollziehen [1, S. 19]:

der Heft (deutsch: *das Heft* – Neutrum, vgl. ukrainisch: *зовуум* – Maskulinum);

die Buch (deutsch: *das Buch* – Neutrum, vgl. ukrainisch: *книжка* – Femininum);
das Spiegel (deutsch: *der Spiegel* – Maskulinum, vgl. ukrainisch: *дзеркало* – Neutrum).

Zu Beginn des Erlernens der deutschen Sprache vergessen die Studierenden oft Artikel vor den Substantiven und im richtigen Kasus zu verwenden [5, S. 215]:

*Sie nimmt Bleistift und Mappe. – Sie nimmt **einen** Bleistift und **eine** Mappe.*

Wir fahren in Türkei. – Wir fahren in die Türkei.

Interferenzbedingte Fehler beim Erlernen und Gebrauch reflexiver Verben sind ein häufiges Problem, das aufgrund des Fehlens entsprechender Verben mit vergleichbarer Bedeutung in der Muttersprache entsteht [2, S. 700]:

*Ich lege auf das Bett. – Ich lege **mich** auf das Bett.*

*Der Bruder erholt am Meer. – Der Bruder erholt **sich** am Meer.*

Die gleichen Fehler treten auf, wenn es im Ukrainischen ein reflexives Verb gibt, aber kein entsprechendes Äquivalent im Deutschen [1, S. 19]:

Siehst du dich fern? – Siehst du fern?

Sie genießen sich alles. – Sie genießen alles.

Eine weitere Herausforderung für die Anfänger ist die Rektion von Verben, da sie nicht immer mit der ukrainischen Sprache übereinstimmt. Einige Beispiele veranschaulichen dies deutlich [3, S. 90]:

*Du erinnerst dich **über** deine Freundin. – Du erinnerst dich **an** deine Freundin,*
(vgl. ukrainisch: *Тu згадуєш про свою подругу*).

*Die Schüler nehmen **in** dem Wettbewerb teil. – Die Schüler nehmen **an** dem Wettbewerb teil,*
(vgl. ukrainisch: *Учні беруть участь у змаганні*).

Häufige Fehler entstehen auch durch die semantische Nichtübereinstimmung vieler deutschen und ukrainischen Präpositionen [1, S. 20].:

*Der Mann fährt **in** Deutschland. – Der Mann fährt **nach** Deutschland,*
(vgl. ukrainisch: *Чоловік їде в Німеччину*).

*Ich bin **auf** dem Unterricht. – Ich bin **in** dem Unterricht,*
(vgl. ukrainisch: *Я на уроці*).

Fachleute sind der Meinung, dass die Verwendung einer Vielzahl von Übungen zu einem bestimmten Thema ein wirksames Mittel zur Überwindung grammatikalischer Interferenz ist. In diesem Fall wird das Gelernte effektiver gefestigt, und das Wissen der Regeln verwandelt sich in eine Fertigkeit [4, S. 238]. Eine weitere wichtige Maßnahme ist die Wahl einer effektiven Unterrichtstechnologie, die die Interaktion zwischen den Mechanismen der neuen Fremdsprache und der Muttersprache berücksichtigt. Zudem ist es sinnvoll, gemeinsame und ähnliche Aspekte in der Sprechaktivität zu identifizieren.

Interferenzfehler beim Erlernen der deutschen Grammatik sind ein unvermeidlicher Bestandteil des Spracherwerbsprozesses, besonders in der Anfangsphase. Das Berücksichtigen von dieser Erscheinung beim Erlernen einer Fremdsprache hilft, die Häufigkeit von Fehlern zu reduzieren. Daher wird empfohlen, zusätzliche Methoden und Strategien zu integrieren, die den Sprachprozess verbessern.

Literaturverzeichnis

1. Гаращук Л. О. Навчання учнів граматики німецької мови на початковому етапі (аналіз підручників) : магістерська робота. Черкаси, 2023. 77 с.
2. Головачук Н.І., Кушнірчук О.О. Інтерференційні помилки при вивченні німецької мови україномовними студентами. *Сучасні дослідження з іноземної філології* : зб. наук. праць. Випуск 8. Ужгород. 2010. С. 697–702.
3. Лях О. В. Інтерференційні граматичні помилки в письмовому та усному мовленні студентів-філологів у процесі вивчення німецької мови як другої іноземної. *Педагогічні науки: теорія та практика*, 1(1), м. Запоріжжя. 2021. С. 87–91.
4. Поздняков О.В. Роль інтерференції в процесі вивчення німецької мови як другої іноземної після англійської. *Карпатський край. Наукові студії з історії, культури, туризму*. Івано-Франківськ : ПНУ імені Василя Стефаника, 2017. С. 232–239.
5. Юцкевич О. П. Інтерференція: типові помилки при вивченні німецької мови. *Стратегії міжкультурної комунікації в мовній освіті сучасних університетів*: зб. матеріалів VIII Міжнар. наук. конф., Київ : КНЕУ, 2022. С. 212–217.

Serhiy Danylyuk

Doctor in Pedagogy, Professor

Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy

(Cherkasy, Ukraine)

LINGUODIDACTIC PRINCIPLES OF TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

In the context of globalization and European integration, the teaching of foreign languages in higher education institutions has undergone significant transformations. Linguodidactic principles play a pivotal role in shaping effective foreign language education, ensuring that students not only acquire linguistic competence but also develop intercultural communication skills essential for the modern world [1].

A fundamental principle in contemporary foreign language education is the integration of linguistic and cultural studies. This approach emphasizes the inseparability of language and culture, advocating for teaching methods that incorporate cultural contexts into language learning. By doing so, students gain a deeper understanding of the cultural nuances that influence language use, leading to more meaningful communication. O. Snihovska [3] highlights that this approach enables students to:

- show interest in aspects of another culture, lifestyle, and mentality;
- compare the phenomena of their own and foreign cultures;
- develop effective strategies for intercultural communication.

These competencies are crucial for future professionals who will operate in multicultural environments.

The process of European integration has necessitated a reevaluation of foreign language teaching methodologies. Z. Davronova and N. Xalillayeva discuss the importance of organizing foreign language education to align with European standards, focusing on developing integrative skills that combine linguistic proficiency with cultural awareness. They argue that such an approach not only enhances communicative competence but also prepares students to engage effectively in a unified European context [1].

The preparation of future specialists requires a comprehensive understanding of linguopedagogical principles. I. Rusnak and M. Vasylyk emphasize the need for higher education institutions to create favorable foreign-language educational spaces that facilitate direct communication between educators and students. They advocate for involving native speakers and employing modern pedagogical technologies to cultivate intercultural communication skills and professional competencies. This approach ensures that graduates are well-equipped to navigate the complexities of a multicultural professional landscape [2].

To effectively implement these linguodidactic principles, higher education institutions should consider the following strategies:

1. *Curriculum Design*: Develop curricula that integrate linguistic and cultural content, allowing students to explore the interconnectedness of language and culture.
2. *Interactive Learning*: Utilize interactive teaching methods, such as role-playing and simulations, to provide real-life contexts for language use.
3. *Technological Integration*: Incorporate digital tools and online platforms to expose students to authentic language materials and facilitate virtual exchanges with native speakers.
4. *Assessment Methods*: Adopt assessment techniques that evaluate both linguistic proficiency and cultural understanding, ensuring a holistic approach to language education.

The application of linguodidactic principles in teaching foreign languages within higher education is essential for developing professionals capable of effective intercultural communication. By embracing approaches that integrate linguistic and cultural studies, aligning with European educational standards, and employing innovative pedagogical strategies, institutions can enhance the quality of foreign language education and better prepare students for the globalized world.

References

1. Davronova, Z., & Xalillayeva, N. (2023). Linguodidactic Principles of Organizing the Process of Teaching Foreign Languages Under Conditions of European Integration. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 18, 87–90.
2. Rusnak, I., & Vasylyk, M. (2021). Linguopedagogical Principles of Foreign Language Education of Future Specialists: Experience of Europe and Ukraine. *Mountain School of Ukrainian Carpaty*, (25), 73–78.

3. Snihovska, O. (2023). Principles of Linguistic and Cultural Approach in Foreign Language Training of Future Specialists. *Ukrainian Professional Education*, 8(2), 44–56.

Анна Зайченко

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ПСИХІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ

Психічні особливості учнів старших класів є ключовим аспектом, який впливає на їхнє навчання, соціальну адаптацію та особистісний розвиток. Розуміння цих особливостей дозволяє педагогам та батькам ефективно підтримувати підлітків у цей важливий період їхнього життя.

У старшокласників спостерігається значний розвиток когнітивних функцій, зокрема абстрактного мислення, логічного аналізу та здатності до самостійного прийняття рішень. Це дозволяє їм критично оцінювати інформацію та формувати власні погляди на різні аспекти життя. Як зазначає О. Е. Меньших у своїй монографії, розвиток когнітивних здібностей у цьому віці є основою для успішного навчання та професійного самовизначення [1, с. 56].

Перехідний період від підліткового до юнацького віку характеризується емоційною нестабільністю, що пов'язано з гормональними змінами та соціальними факторами. Учні старших класів можуть відчувати підвищену тривожність, стрес та емоційну напругу. А. В. Щербакова у своєму дослідженні підкреслює важливість підтримки емоційного благополуччя підлітків для їхнього гармонійного розвитку [5, с. 112].

Поступово зростає потреба в самостійності та визнанні з боку однолітків. Вони активно шукають своє місце в соціумі, формують власну ідентичність та встановлюють глибші соціальні зв'язки. Цей процес супроводжується пошуком інформації, консультаціями з фахівцями та саморефлексією. Психологічні особливості цього періоду впливають на прийняття рішень щодо майбутньої кар'єри [4, с. 215].

Старшокласники демонструють підвищену мотивацію до досягнення успіху та самореалізації. Вони встановлюють особисті цілі та прагнуть їх досягти, розвиваючи навички саморегуляції. Це є важливим аспектом їхнього особистісного розвитку та підготовки до дорослого життя [2, с. 95].

Освітнє середовище відіграє ключову роль у розвитку учнів старших класів. Підтримка з боку вчителів, доступ до ресурсів та можливості для самовираження сприяють позитивному психічному розвитку. Дослідження підкреслюють важливість адаптації навчальних програм до вікових особливостей учнів для забезпечення їхнього успішного розвитку [3, с. 178].

Таким чином, психічні особливості учнів старших класів є комплексними та охоплюють багато аспектів. Розуміння цих аспектів дозволяє створити сприятливі умови для їхнього розвитку, підтримати емоційне благополуччя та сприяти успішній соціалізації. Врахування когнітивних, емоційних та соціальних факторів є ключовим для ефективної педагогічної діяльності та підготовки молоді до дорослого життя.

Література

1. Менших О. Е., Петренко Ю. О. Особливості психофізіологічних функцій учнів старшого шкільного віку: монографія. Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького. 2015. 176 с.
2. Пасічник О. Вікові особливості учнів 5 – 6-х класів та їх вплив на добір змісту навчання іноземних мов. 2020. 88-102.
3. Ситнікова Н. Є. Психологічні особливості самоствердження старшокласників у навчальній діяльності: монографія. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського. 2010. 198 с.
4. Токарева Н. М., Шамне А. В., Макаренко Н. М. Сучасний підліток у системі психолого-педагогічного супроводу. 2014. 312 с.
5. Щербакова О. О. Розвиток особистості академічно здібного учня основної школи. Diss. Державна установа" Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків" Національної академії медичних наук України. 2020.

Науковий керівник: к. філол. наук, ст. викладач **Світлана Стройкова**

Ганна Карловська

викладач

Черкаський державний технологічний університет
(Черкаси, Україна)

ЧИТАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ ЗВО

Уміння працювати з текстами іноземною мовою є важливим компонентом формування професійних компетенцій студентів. Це особливо актуально для спеціальностей, що вимагають роботи з міжнародними джерелами, науковими публікаціями та фаховою літературою. Завдяки регулярній роботі з іноземними текстами студенти підвищують рівень загальної мовної компетентності, розвивають здатність критично оцінювати інформацію, набувають навичок самостійного навчання, формують міжкультурну компетентність. У сучасному світі, де інформація оновлюється з великою швидкістю, здатність швидко орієнтуватися у текстах іноземною мовою є необхідною для успішної академічної та професійної діяльності.

Читання іноземною мовою є невід'ємною складовою процесу навчання студентів закладів вищої освіти. Оволодіння цією навичкою не лише сприяє успішному засвоєнню навчального матеріалу, а й відкриває широкі можливості для професійного зростання та саморозвитку. Вміння ефективно читати іноземною мовою дозволяє студентам отримувати доступ до автентичних джерел інформації, поглиблювати знання у своїй галузі та формувати критичне мислення.

Навички читання іноземною мовою допомагають студентам: знаходити та аналізувати інформацію у наукових статтях, підручниках та професійних журналах; розширювати словниковий запас і закріплювати граматичні структури мови; краще розуміти специфіку фахової термінології; самостійно здобувати нові знання та навички.

Розвиток навичок читання іноземною мовою залежить від кількох факторів, зокрема: рівня володіння мовою, методики навчання, частоти практичного використання мови, мотивації студента, якості навчальних матеріалів.

Навчання читанню передбачає використання різних методичних підходів, таких як читання з прогнозуванням змісту, контекстуальний аналіз, розвиток навичок швидкого читання та використання допоміжних цифрових ресурсів.

Для ефективного навчання читанню іноземною мовою застосовуються такі сучасні методики: **метод сканування (skimming & scanning)** – розвиток навички швидкого перегляду тексту для знаходження ключової інформації; **метод критичного читання** – аналіз тексту, оцінка аргументів та формування власної думки щодо змісту; **метод читання з прогнозуванням** – передбачення змісту тексту на основі заголовків, ключових слів та контексту; **метод інтерактивного читання** – використання цифрових технологій, електронних підручників, аудіокниг та мультимедійних ресурсів; **метод рефлексивного читання** – розвиток навичок обговорення прочитаного матеріалу, ведення нотаток та формулювання питань до тексту; **метод рольового читання** – залучення студентів до інтерактивних вправ, в яких вони відтворюють зміст тексту у формі діалогів або обговорень.

Таким чином, розвиток навичок читання іноземною мовою є невід'ємною складовою підготовки студентів до професійної діяльності. Використання ефективних методик навчання, мотивація та систематичні вправи сприяють підвищенню рівня володіння мовою та розширенню можливостей студентів у навчанні, науковій діяльності та майбутній кар'єрі. Читання іноземною мовою відкриває перед студентами нові перспективи, допомагає орієнтуватися в глобальному інформаційному просторі та сприяє їхньому професійному розвитку.

Людмила Катасонова

викладач

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

Наталія Стецюк

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

**ПОВІСТЬ ФРАНСУАЗИ САГАН
«UN PEU DE SOLEIL DANS L'EAU FROIDE»
ЯК ОБ'ЄКТ ПЕРЕКЛАДУ**

Мета нашої перекладознавчої розвідки: висвітлити прагматичну інформацію про повість Франсуази Саган «Un peu de soleil dans l'eau froide», яка є суттєвою для українського перекладу цього твору.

Для перекладача художнього тексту, крім денотативної та конотативної інформації першоджерела, важливою є прагматична інформація про об'єкт перекладу [2, с. 11]. У центрі уваги перекладача має бути інтенціональна інформація – «знання про мету автора твору та спрямованість на адресата» [3, с. 16], стратегічна, що «визначає основні стратегії та тактики твору» [3, с. 16], жанрова, що вказує жанрову специфіку тексту [3, с. 16]. Суттєвою є конситуативна інформація, що «відображає знання про творчість автора, про особливості літературного напрямку, до якого він належить, про систему поглядів й естетичних цінностей» [3, с. 17]. І. Литвин зауважує, що в перекладі художнього твору «виявляється також індивідуальність перекладача, зумовлена його художнім сприйняттям, талантом, своєрідністю відбору мовних засобів, тобто елементами перекладацького стилю» [3, с. 17]. На всіх цих типах прагматичної інформації про повість «Un peu de soleil dans l'eau froide» зупинимось в цій перекладознавчій розвідці.

Авторкою повісті «Un peu de soleil dans l'eau froide» є Франсуаза Саган, яку вважають однією з найвидатніших постатей французької літератури 20 століття. Франсуаза Саган (Франсуаза Куарез) народилась 21 червня 1935 року в Кажарку (Франція). Франсуаза виховувалася у буржуазній родині. У 1954 році здобула ступінь бакалавра у віці 18 років, також у віці 18 років вона опублікувала свій перший роман «Bonjour Tristesse». Цей роман, написаний лише за кілька місяців, мав феноменальний успіх і вивів юну письменницю на міжнародну літературну сцену. Твір розповідає про складні стосунки між дівчинкою-підлітком та її батьком і пронизаний розчаруванням і зрілістю, які багато хто вважає дивовижними для такої молодой авторки. За свою п'ятдесятирічну кар'єру Франсуаза Саган опублікувала близько тридцяти творів, переважно романи, п'єси та мемуари, не кажучи вже про сценарії та діалоги для кіно. Крім письменницької кар'єри, Саган також була відома своїм розкутим стилем життя: захоплювалася спортивними автомобілями та азартними іграми, що нерідко спричиняло фінансові та юридичні проблеми. Франсуаза Саган

померла у 2004 році у віці 69 років, залишивши по собі багатий творчий доробок, який продовжує захоплювати і надихати читачів [6].

Франсуаза Саган зазвичай описувала любовний конфлікт як трагедію в літературному сенсі. Її персонажі вродливі, витончені, заможні і водночас дуже самотні. Вони страждають від нудьги і нерозуміння, намагаються заповнити своє життя дрібними, неважливими подіями. Для них кохання неодмінно пов'язане зі смертю. Воно закінчувалось або вбивством, самогубством чи моральною смертю, спричиненою алкоголем або депресією. У творах французької письменниці зазвичай мінімальна кількість героїв, немає зайвих сюжетних ліній. На думку багатьох критиків, головний секрет впливу книг Саган на читача полягає у невідповідності між спокійною манерою оповіді та катастрофою в душах її героїв [5].

Одним із популярних творів Ф. Саган є повість «*Un peu de soleil dans l'eau froide*», назвою якої став фрагмент вірша Поля Елюара. Буквальний переклад назви: «*Трохи сонця у холодній воді*», Віктор Омельченко перекладає як «*Сонячний промінь у холодній воді*». Цей рядок має глибокий сенс: «сонячний промінь» означає справжнє кохання, яке не в змозі зігріти «холодну воду» – існування головного героя [1].

«*Un peu de soleil dans l'eau froide*» («Сонячний промінь у холодній воді») – це психологічна повість. Авторка робить акцент на внутрішньому світі героїв, на їх думках, почуттях та емоціях. У повісті письменниця розповідає про багатогранність людських почуттів та пошук сенсу життя. Головний герой, Жіль Лантьє, знаходиться в депресії і відчуває втрату інтересу до життя, але зустріч з неординарною жінкою на ім'я Наталі все змінює, приносить йому наснагу, нові емоції і надію. Тож, у повісті йдеться про екзистенційні кризи, депресію, кохання та пошуки сенсу життя. Це вимагає тонкої роботи перекладача, який має передати психологічний стан головних героїв.

Ідіостиль Франсуази Саган характеризується лаконічністю, емоційною стриманістю та вишуканою простотою, що також створює непросте завдання для перекладу твору українською мовою. Перекладачеві необхідно також адаптувати французькі реалії, зберігаючи при цьому атмосферу першоджерела.

Одним із перекладачів повісті Франсуази Саган «*Un peu de soleil dans l'eau froide*» українською мовою став Віктор Омельченко, який вправно передав ідіостиль французької письменниці. Омельченко Віктор Семенович народився 1 січня 1944 року на Черкащині в селищі Лисянка Звенигородського району. Віктор Омельченко брав участь у виданні повного україномовного зібрання творів Вільяма Шекспіра та завершенні роботи над рукописами повного 10-томного зібрання творів Оноре де Бальзака. Він переклав низку творів французької класичної та сучасної літератури на українську мову, зокрема такі твори Франсуази Саган, як «Чи любите ви Брамса?» і «Сонячний промінь в холодній воді» [4].

Отже, Повість Франсуази Саган «*Un peu de soleil dans l'eau froide*» («Сонячний промінь у холодній воді») є неординарним об'єктом для українського перекладу через її стиль, психологічну глибину та специфічну атмосферу, властиву французькій літературі середини XX століття.

Література

1. Дубас Л. Мотиви самотності, відчуженості та пошуку свободи у прозі Французи Саган. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/27643/Dubas_45-48.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення 12.03.2025)
2. Литвин І. М. Денотативна інформація: типологія та засоби перекладу. *Вісник Черкаського університету*. Серія: Філологічні науки. Черкаси, 2018. Вил. 2. С. 16–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuF_2018_2_5.
3. Литвин І. М. Передача конотативної інформації в перекладі. *Вісник Черкаського університету*. Серія : Філологічні науки. 2015. Вип. 27. С. 11-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuF_2015_27_4.
4. Савченко О. В. Омельченко Віктор Семенович. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. URL : <https://esu.com.ua/article-75277> (дата звернення: 12.03.2025).
5. Bonjour, Франсуазо!. Миколаївська обласна бібліотека для юнацтва. URL: <http://unbib.mk.ua/index.php/2009-06-10-15-06-24/48-2009-06-10-14-07-37/4258-bonjour-.html> (дата звернення: 12.03.2025).
6. Françoise Sagan – Biographie de l'auteur. lePetitLitteraire.fr. URL : <https://www.lepetitlitteraire.fr/auteurs/francoise-sagan> Реципієнт тексту оригіналу і перекладу: читацька аудиторія, яка зацікавлена в творчості Французи Саган (date d'accès : 12.03.2025).

Валерій Кикоть

доктор філологічних наук, професор
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ВІЙНА ТА ІНШІ ТЕМИ В ОРИГІНАЛАХ І ПЕРЕКЛАДАХ ТВОРІВ ЕДВАРДА КАММІНГСА

Структура поетичного твору як макрообразу іноді формується внаслідок синтезу образності поетичної та інших мистецтв. Цей феномен добре ілюструється на прикладі відомого американського поета першої половини минулого століття Едварда Естліна Каммінгса, який не сприйняв традиціоналізму в літературі, не входив до якоїсь мистецької течії, а торував власний шлях у поетичній творчості.

Тож одним із актуальних питань вивчення творів цього поета з позицій перекладознавства є синтез поезії та живопису у його віршах, які дозволяють простежити вплив живопису на поетичну творчість і розкрити синтез образності двох видів мистецтва у поезії творів Е. Каммінгса.

Навчаючись у Гарвардському університеті, з 1911 року поряд із вивченням класичних мов Едвард Каммінгс опановує різноманітні форми поетичної творчості як основу для власного експерименту з версифікаційною технікою,

яка пізніше й стане його творчою візитівкою. Саме цей період припадає на епоху художньої революції, він визначить шлях розвитку сучасного мистецтва загалом і творчості Каммінгса зокрема [1, р. 7]. Е. Каммінгс, як і більшість тогочасних митців, підкреслено ігнорує традиції реалізму й захоплюється авангардизмом, – явищем, котре значною мірою існує завдяки руйнуванню багатой «старої культури» та живиться енергією руйнування. Цей процес руйнування старого супроводжувався водночас і посиленням інтересом до створення нових, незвичних, епатажних форм, протиставлених формам класичного мистецтва. Дух новаторського експерименту передовсім дає про себе знати в живописі. Тут зароджується футуризм, кубізм, експресіонізм, дадаїзм, сюрреалізм, у поле впливу яких і потрапляє молодий Едвард Каммінгс.

Модерністське спрямування всієї подальшої творчості Е. Каммінгса як поета й живописця визначила творчість європейських малярів – від імпресіоністів до перших кубістів: Домініка Енгра, Жана Огюста, Пабла Пікассо та інших. Захоплений їхніми творами, він припиняє студіювати підручники й починає роботу над рефератом «Нове мистецтво», лейтмотивом якого була думка, що нове мистецтво відкидає саму настанову наслідування природи, натомість ґрунтується на засадах конструювання, яке виражає індивідуальне сприйняття суб'єкта. Геометризована конструкція – і в живописі, і в поезії – повинна, – згідно з Каммінгсом, – поєднати те, що безпосередньо переживає форма, яка відповідає духу й змістові часу. Кінцева мета полягає в перемозі лінії над реалізмом – лінії як такої, лінії як лінії. У своєму рефераті основним предметом «нового мистецтва» Каммінгс називає використання геометричного дизайну, чистоту форми, урочистість предметності. Саме такої програми мають дотримуватися, на його думку, поезія та живопис [2, р. 127].

Через форму вірша Каммінгс прагне досягти синтезу зорового (живописного) й звукового (поетичного) рядів:

*i
never
guessed any
thing(even) a
universe)might be
so not quite believab
ly smallest as perfect this
(almost invisible where of there of a)here of a
rubythroat's home with its still
ness which really's herself
(and to think that she's
warming three worlds)
who's ama
zingly
Eye [3, р. 44].*

Графічна форма цього вірша, який має форму птахи, тісно переплетена з його філософським змістом, що розкривається, зокрема й через образ солов'я-червоношийки. Синтез зорового й звукового образів тут реалізовано ще й у досить незвичний спосіб розміщення на обох симетричних кінцівках крил птаха тотожних звуків у вигляді дифтонгу [ai], які, проте, і в графічному, і в смисловому плані позначають різні слова – займенник *I* та іменник *Eue*. Тобто тут має місце не лише графічна симетрія, а й звукосиметрія поезії Каммінгса, яку, попри інші адекватно передані образи, на жаль, не вдалося відтворити в нашому перекладі:

я
ніколи
не здогаду
вався(навіть
усесвіт)може бути
таким неймовірно ма
леньким як оце досконале
(майже невидиме все те що там і) тут і
дім червоношийки з його ти
шею який і є насправді нею
(і думка про те що вона
зігріває три світи)
що вона і є диво
вижне

Око [4, с. 43].

Своєрідним графічним протиставним акцентуванням смислів у цьому вірші є й те, що займенник *I*, який за англійським правописом пишеться з великої літери, Каммінгс подає за допомогою маленької літери, а іменник *eue*, що є загальним іменем і мав би писатися з маленької літери, подано автором з великої. Лишається відкритим питання, для чого поет акцентує увагу читача на слові «Око»? Візьмімо на себе сміливість припустити, що автор мав на меті звернути увагу читача на ще одне протиставлення: на відміну від масонського всевидящого ока, яке завжди розміщене у верхній частині піраміди, його око поміщене в самому її низу (адже ліве крило птаха таки скидається на піраміду), що цілком суголосне революційному характерові творчої особистості Е. Каммінгса.

Існує й інший український переклад цього твору у виконанні Івана Андрусяка:

я
ніколи
жодної речі
не вгадував (на
віть всесвіту) міг би

так не цілком можливо
найменший немов найкращий
(майже невидимий де єси там єси) тут єси
кармінного горла дому найти
пішого який дійсно його
(як і думка що три сві
ти випереджує)
хто всеви
дяще
Око [5, с. 36].

Порівнюючи цей переклад із оригіналом, доводиться лише дивуватися з того, з якою невідповідальністю іноді ставляться окремі перекладачі до добровільно взятих на себе обов'язків іншомовного тлумача, а отже й до творів всесвітньо відомих митців. Важко навіть прокоментувати всю ту словесну плутанину, що постає перед нами в перекладі І. Андрусяка. Тож, певне, буде простіше окреслити, що в розглядуваній українській версії відсутнє. А відсутнє в ній головне. Центральним автосемантичним образом вірша Каммінгса є образ птахи (солов'я-червоношийки), яка висиджує (у вірші – гріє) три яйця (у вірші – три світи) у своєму тихому домі, що утворений власне її тілом. Звідсіля й форма вірша має обриси птахи. На такому словесно-зоровому образі поет і вибудовує всю макрообразну структуру поезії, у якій ідеться про макро- і мікрокосм, про множинність світів, про яйце як символ зародку Всесвіту й про філософську дилему щодо його первинності/вторинності, про поетове подивування з того, що він ще багато чого простого й очевидного не помічає в цьому світі й не розуміє.

Вочевидь не збагнувши, що *rubythroat* – це соловей-червоношийка (у перекладі спостерігаємо якесь *кармінне горло*, тобто дослівний переклад), перекладач не зрозумів і всього іншого: що *three worlds* – це «три яйця» і водночас зворотні «три світи», що малесенька пташка зігріває собою (*warming*) цілих три світи, що її тихий дім, у якому це все відбувається, це і є вона сама (*herself*), і що вона і є те, око, яке все пильнує, тобто вона – це частинка Бога, як і все в цьому світі. Нівелювання образу птахи робить непотрібним, чи, принаймні, незрозумілим, і його графічний образ-обрис (єдине, що відтворено в перекладі І. Андрусяка). Не покращує ситуацію з перекладом Андрусяка і його «розпрозорення» оригінального образу *amazingly Eye* до *всевидяще Око*, бо те, що існує в поетичному тексті лише у формі натяку, може мати багато різноманітних тлумачень, а отже й множинність асоціацій, і коли перекладач його розтлумачує, подаючи тільки один варіант значення, образна глибинність, а то і весь образ у цілому, в такому разі втрачається. До того ж, образ «всевидячого ока» подається автором графічно, а перекладач переводить його у розряд образів словесних, що, на нашу думку, неприпустимо, позаяк це змінює співвідношення автосемантичних та синсемантичних образів у межах твору й тим викривляє його загальну образну структуру. Можна було б іще й далі робити усілякі закиди перекладачеві, наприклад, щодо тричі вжитого ним

архаїзму *еси*, цілковито неприйнятного для поетичного стилю Каммінгса, який не те що не вживав у своїх творах архаїзмів, а навіть відмовився від класичної віршової форми, з огляду на свій новаторський багатосмисловий підхід до створення поезії, проте, й так очевидно, що першотвір не дає підстав звинувачувати Едварда Каммінгса у всіх тих непорозуміннях, які «наперекладав» Іван Андрусяк.

Вищевикладене є зайвим підтвердженням неспроможності буквалістського підходу до перекладу поезії, послуговуючись яким перекладач у своїй роботі над відтворенням першотвору іншою мовою відштовхується не від образу, а від слова. Підтверджує це вкотре і дієвість нашої теорії щодо образу, як одиниці перекладу в межах поетичного твору як макрообразної структури, яку складають гармонійно переплетені автосемантичні (словесно-образні), синсемантичні (формотворчі) та субсемантичні (підтекстові) образні складники, про які, як видно, й гадки не мав і, як наслідок, успішно проігнорував такий поважний український поет, яким, безумовно, є Іван Андрусяк.

Повертаючись до Е. Каммінгса, варто зазначити, що вплив авангардистської техніки, зокрема абстракціонізму й конструктивізму, по-різному і з неоднаковою інтенсивністю виявляється впродовж усієї творчості митця. Живопис загострює в Каммінгса відчуття форми. Важливу роль він водночас відводить організації простору вірша, його графічного малюнка-образу на сторінці книжки, адже засади організації простору, як відомо, посідають головне місце в роботі художника. Розуміння простору твору живопису як сукупності окремих просторів Каммінгс переносить на віршовий текст. Кожне словосполучення, слово, навіть склад і буква мають у нього свій простір і місце. До того ж простір окремих елементів не ізолює їх, а, навпаки, об'єднує в простір цілісного тексту. Втім, цей простір тексту не гомогенний: кожне зображення має в ньому власну територію.

Відсутність розділових знаків є теж значимою у творчості Каммінгса. У багатьох його творах відсутні крапки. Стилїстична функція крапки може бути різною. В описі єдиної картини чи швидкої зміни подій крапка розбиває текст на окремі короткі речення та водночас створює єдність і динамічність цілого. З іншого боку, зворотний прийом, тобто відносно довгий текст без крапок, також передає динамічний зв'язок великої картини або ж неперервний потік свідомості автора чи героя твору.

Ось антивоєнний вірш Каммінгса, що має форму своєрідної діаграми:

*i'm
asking
you dear to
what else could a
no but it doesn't
of course but you don't seem
to realize i can't make
it clearer war just isn't what*

*we imagine but please for god's O
what the hell yes it's true that was
me but that me isn't me
can't you see now no not
any christ but you
must understand
why because
i am
dead [3, p. 76].*

У цьому творі немає жодного знаку пунктуації, вірш починається з маленької букви та має лише одну велику літеру «О» на вершині трикутника. Синтаксичні конструкції тут починаються й не закінчуються, вони переходять одна в одну, апозіюпезис не показаний пунктуаційно, й однаке смисл усього твору цілком зрозумілий, а його емоційна сила надвелика. Смертельно поранений чоловік намагається пояснити коханій, що на війні все зовсім не так, як зазвичай собі уявляють, і що сам він уже мертвий. Цей вірш передає потік свідомості людини, що помирає, думки якої плутаються, й вона не в змозі жодну з них довести до кінця. Проте головне, основне прагнення героя пояснити коханій, що з ним відбувається, досить відчутно пронизує увесь вірш.

Перевернута діаграма – форма твору, що показує останнє зусилля помираючого, яке досягає кульмінації в середині: сили поступово залишають його, і він затихає, мертвий. Вірш надзвичайно емоційно насичений, і особливості його форми аж ніяке не оригінальнічання – вони органічно витікають із сутності зображуваного. Зовнішній вигляд вірша передає його зміст, відповідає темі, і ритм вірша тут виявляється не звуковим, а візуальним.

Сподіваємося, що таке взаємопроникнення форми та змісту цього твору належно передане у нашому перекладі:

*я
тебе
мила
прошу що
ще хоча певне ні
звісно та здається ти вже
не збагнеш я не зможу
пояснити війна не те
те що ми думали бога ради О
якого дідька так вірно то був
я та той я вже не я
розумієш тепер ніякий
христос але ти
втямити маєш
чому тому
що я*

вмер [4, с. 37].

Якщо графічність поезії інших поетів пояснюється їх захопленням східною, зокрема японською та китайською поезією, у якій поетам імponує зримість предметного образу, то візуальне начало в поезії Е. Каммінгса було наслідком його живописної практики й світовідчуття художника. Отже у своїх творах Каммінгс намагається зблизити поезію та живопис, межі між якими ніколи ще не були такими умовними, як у модернізмі.

Поезія Е. Каммінгса відбиває особливий етап у розвитку графічної царини поетичного тексту, пов'язаний із авангардистським рухом. Ця графічна сторона поетичного тексту, як частина загального образу, його невіддільний складник, звісно ж має бути адекватно відтворена під час перекладу поетичного твору.

Намагаючись віднайти нові зв'язки між словесним і візуальним, Едвард Каммінгс, як і кубофутуристи, застосовував принципи кубізму до будови своїх творів – розривав або єднав слова. Особливої уваги надавав розміщенню тексту на сторінці. У деяких віршах Е. Каммінгса легко помітити свідомий прояв творчої індивідуальності у виборі графічних засобів та композиції графічних елементів: майже у всіх його творах відсутня пунктуація, він уводить у ряд графічних символів порожній простір на друкованому аркуші, який читач може сам заповнити. Форми графічної композиції Каммінгса є самоцінними, що можна підтвердити однією з його поетичних мініатюр, у якій він використовує абсурдну форму для підсилення абсурдності зображеного, тут зокрема – самотності:

l (a
le
af
fa
ll
s)
one
l
iness [3, p. 28].

Крім того, в цьому вірші Каммінгс створив несподіваний і точний поетичний образ, де зі співзвуччя початкових фонем англійських слів *leaf* (листок) та *loneliness* (самотність) виникає образна асоціація самотності на основі графічного (візуального) паралелізму – одночасного розгортання образу листка, що падає, та психологічного стану ліричного героя. Графічний образ закріплює падаючий листок у своєрідну рамку слова «самотність», у такий спосіб фіксуючи зв'язок між цими поняттями. Така графічна форма вже не належить лише літературі, вона є новим видом творчості, в якій словесний ряд літератури дорівнює предметному образотворчого мистецтва.

Перекладати подібні твори, як неважко зрозуміти й побачити, надзвичайно складно через фонемно-візуальну невідповідність у нашому разі

англійської та української мов. І тому переклад такої поезії зазвичай характеризується відсутністю якогось одного (чи то фонічного чи то графічного) образного компоненту, наявного у першотворі.

В основі нашого перекладу цього вірша – змістовий еквівалент за повного збереження ідеї, покладеної у створення формальної специфіки оригіналу:

*с (а
ли
ст
па
да
є)
амо
т
ність [4, с. 39].*

Руйнуючи просторове співвідношення слів, рядків і строф, Е. Каммінгс створив радикально відмінне поняття ритму, що можна продемонструвати ще одним віршем у вдалому в цьому аспекті перекладі діаспорного поета так званої Нью-Йоркської групи Богдана Бойчука:

*Єдина
о

ц

я

сніжинка

(що

зб

лис
ку
є)
на найсі
рі
ші
м
єдина [6, с. 33].*

Цей приклад – яскрава ілюстрація того, як у перекладі майстерно відтворюється поєднання зорового відчуття світу зі світосприйманням у поетичних ритмах.

Твори Е. Каммінгса 20-х років, які включено до збірки “XLI Poems” («XLI поезія») (1925) містять поетичні замальовки, які за своєю образністю викликають асоціації з полотнами кубістів. Композиція вірша в Каммінгса тяжіє до пластичного, а не до словесного мистецтва. Найбільш експериментальні вірші Каммінгса апелюють до зорового сприйняття й нестандартного звучання. На вельми слушну думку черкаської дослідниці Віталіни Гур’євої, це підтверджує ідею синтезу вербального й візуального у творчості поета, а її матеріальним втіленням є поезії про природу та пейзажні полотна Е. Каммінгса [7, с. 107].

Е. Каммінгс тяжіє до урбанізму, що зумовлено проживанням у великому місті й технічним прогресом. І хоча прогрес ніс певну красу, нові ритми й форми, однак, це механізоване середовище відштовхує поета. Про це свідчить уже назва його першої поетичної збірки – “Tulips and Chimneys” («Тюльпани й димарі») 1923 року, що є протиставленням краси природи наслідкам технічного поступу, який для Каммінгса є породженням автоматизму, безликими переживаннями й навіть джерелом справжніх людських драм. Цим вочевидь спричинений і його відступ від «автоматизму» форм класичного вірша та вдавання до динамізму природнішої візуально-фонічної ритмообразності, що безперечно має братися до уваги й перекладачем, і критиком перекладів його творів.

У творах циклу “Impressions” («Враження») зі згаданої збірки розвивається тема імпресій від споглядання картин природи, пов’язаних із циклічною зміною ночі, ранку, дня. Тиша природи, гармонії дисонує тут із гамірним, суєтним містом. На цьому тлі особливо яскраво підкреслюється антиномія тлінності людини й вічності природи, яку символізують ключові образи місяця, сонця, неба, зірок, гір. Певному відтинку доби відповідає певний колір: ночі й світанку – срібний, дню й вечору – золотий. Такі самі кольори превалюють і в пейзажних полотнах Е. Каммінгса. Аналізуючи цей цикл, неважко зробити висновок, що улюбленим часом доби для поета був світанок і вечір. Гармонії тиші, яку вони в собі приховують, протиставлено гамір і метушню дня (“Tulips and Chimneys”, I, II, III, VIII). Провідні теми пейзажних картин і пейзажної лірики Е. Каммінгса дуже схожі – найчастіше це зображення світанку або вечора. Подібною чи близькою за відтінками є й колористична гама пейзажів, що належать обом видам мистецтва. Вже ці короткі зауваги щодо взаємодії власне поетичного й образотворчого начал у літературній творчості Каммінгса переконують у тому, що вивчення поезики його лірики з метою її подальшого перекладу неможливе без бодай загального уявлення про Каммінгса-художника.

Е. Каммінгс відмовляється від читання тексту вголос, наполягає на візуальному сприйманні поезії. У його віршах проглядається живопис, а в живописі – поезія. Це стосується не лише пейзажу, а й творів інших жанрів,

зокрема філософської та психологічної лірики, у якій поет вдавався до незвичних форм вірша задля посилення експресивності його змісту:

plato told

*him:he couldn't
believe it(jesus*

*told him;he
wouldn't believe
it)lao*

*tsze
certainly told
him,and general
(yes*

*mam)
sherman;
and even
(believe it
or*

*not)you
told him:I told
him;we told him
(he didn't believe it,no*

*sir)it took
a nipponized bit of
the old sixth*

*avenue
el;in the top of his head:to tell*

him [3, p. 39].

Сподіваємося, що наш переклад, здійснений за допомогою формального еквіваленту, передає функціональний вплив графічної образності на експресію емоційного стану автора-оповідача та на створення філософського підтексту цього твору:

*платон казав
йому:він не міг
повірити(ісус*

*казав йому; він
не повірив
лао*

*цзи
також казав
йому, і генерал
(так*

*мем)
шерман;
і навіть більше
(вірите
чи*

*ні)ви самі
йому говорили: я казав
йому; ми йому казали
(та він все не вірив, ні*

*сер)аж поки
японізований кавалок
старої надземки*

*на шостій
авеню не врізав йому по голові: і не втовкмачив*

йому [4, с. 37].

Отже, Е. Е. Каммінгс гармонійно поєднував у собі світобачення й талант поета й художника. Техніка поетичного письма цього митця визначається його захопленням живописом, що розвивалося в межах стильових течій модернізму – кубізму, футуризму, експресіонізму, абстракціонізму. Ці течії зумовили особливості графічного образу в поезії Каммінгса, якій притаманний жанровий міжмистецький синкретизм. Художня спадщина Е. Каммінгса, його естетичні погляди як художника є важливим джерелом для глибокого розуміння й аналізу поезики його ліричних творів, що неприпустимо ігнорувати ні на доперекладній стадії аналізу його поезій, ні під час аналізу її готових іншомовних версій.

Література

1. Reef, Catherine. E. E. Cummings: A Poet's Life. Houghton : Mifflin Harcourt, 2006. 149 p.
2. Sawyer-Laucanno, Ch. Cummings: A Biography. New York : Sourcebook, 2004. 624 p.
3. Cummings, Edward Estling. Selected Poems New York: Liveright, 1994. 187 p.

4. Кикоть В. М. Американська поезія у перекладах Валерія Кикотя. Київ: Видавничий дім «Кондор», 2020. 180 с.
5. Каммінгс Е. Е. Тюльпани й димарі / пер. з англ. І. Андрусак, К. Борисенко. Хмельницький : Вид-во Сергія Пантюка, 2004. 96 с.
6. Каммінгс Е. Е. Це проминання всіх ясних речей: вибрані поезії / пер. з англ. Б. Бойчук. Київ : Факт, 2005. 171 с.
7. Гур'єва, Віталіна. Синтез образності поезії та живопису в ліриці Е. Е. Каммінгса. *Вісник Черкас. нац. ун-ту ім. Б. Хмельницького. Серія «Філологічні науки»*. Черкаси, 2010. Вип. 178. С. 101–109.

Валерій Кикоть

доктор філологічних наук, професор

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького

Дмитро Денисенко

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького

(Черкаси, Україна)

МІЖМОВНІ СИНОНІМІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ КРАЇНОЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ Т. ТОЙОДИ ТА А. ВАТАНАБЕ «JAPAN»

Переклад є складним процесом, що вимагає не лише точного перенесення змісту з однієї мови на іншу, а й гнучкого підходу до вибору лексичних та граматичних одиниць, які б відповідали контексту та культурним особливостям мов. Одним із важливих прийомів перекладу є синонімічні трансформації [3], які дозволяють зберегти зміст оригінального тексту і при цьому адаптувати текст перекладу до вимог цільової мови.

Мета. У цій статті ми розглянемо приклади міжмовних синонімічних трансформацій на матеріалі українських перекладів англійських текстів про Японію. Проаналізуємо різноманітні типи синонімічних перетворень, які передають поняттєво-логічну інформацію оригіналу, незважаючи на те, що міжмовні синонімічні відповідники можуть відрізняються відтінками значень (семним складом) [1, с. 17-18]. Завдяки таким трансформаціям в перекладі не лише зберігається поняттєво-логічна інформація оригінального тексту, а й враховується стилістична специфіка цільової мови, що робить текст зрозумілим для читачів [2, с. 153-154].

У процесі аналізу ми звернемо особливу увагу на лексичні та контекстуальні синоніми, які дозволяють зробити переклад адекватним, який відповідає як лексичним, так і стилістичним вимогам.

«The Japanese landscape is rugged, with more than four-fifths of the land surface consisting of mountains» [Japan] // «Японський ландшафт має складний рельєф, адже понад чотири п'ятих поверхні суші складають гори» [Японія]. У

цьому реченні дієприкметник оригіналу **rugged** (нерівний, суворий) – «not level or smooth and having rocks rather than plants or trees» [6], замінено прикметником **складний** – «який складається з кількох частин, елементів і т. ін.» [5, т. 9, с. 277], що є його міжмовним відносним синонімом.

Проаналізуємо наступну синонімічну трансформацію:

«Heavy **emphasis** is placed on education, and Japan is one of the world's most literate countries» [Japan] // «Велика **увага** приділяється освіті, і Японія є однією з найграмотніших країн світу» [Японія]. Іменник – **emphasis** «the particular importance or attention that is given to something» [6], перекладається як «акцент, упор, наголос». Для об'єктивної оцінки якості українського перекладу розглянемо тлумачення лексеми **увага**: «вважається основним, головним, викликає загальний інтерес» [5, т. 10, с. 361]. На нашу думку, підібраний синонімічний відповідник лексемі **emphasis** // **увага** є вдалим.

«... whereas the industrial and urbanized belt along the Pacific coast of Honshu is **noted** for its highly concentrated population, **heavy** industrialization, and environmental pollution» [Japan] // «... тоді як промисловий та урбанізований пояс уздовж тихоокеанського узбережжя Хонсю **вирізняється** високою концентрацією населення, **інтенсивною** індустріалізацією та забрудненням навколишнього середовища» [Японія]. У поданому фрагменті ми двічі вдалися до синонімічних перетворень: дієприкметник оригіналу **to be noted** (відзначено, відомий) – «well known because of a special skill or feature» [6] замінено дієсловом **вирізняється** зі значенням «виділятися серед інших, бути помітним через які-небудь ознаки» [5, т. 1, с. 470], що є його контекстуальним синонімом. Також прикметники **heavy** // **інтенсивний** виступають міжмовними синонімами: **heavy** – «(especially of something unpleasant) of very or especially great force, amount, or degree» [6], що зазвичай перекладається як *важкий, потужний, сильний* [4], **інтенсивний** – «який відбувається, здійснюється, триває з неослабним напруженням» [5].

Проаналізуємо ще один приклад міжмовних контекстуальних синонімів: «...the immense metropolis of Tokyo spreads out from its center, **covering** a vast area of the plain» [Japan] // «... величезний мегаполіс Токіо розкинувся з його центру, **охоплюючи** величезну територію рівнини» [Японія]. Лексемі англomовного тексту **covering** (огортати, накривати) – «if something covers an area of a particular size, it is equal to an area of that size» [6], відповідає в перекладі дієприслівник **охоплюючи**, що має наступне значення: «поширюватися на дедалі більшому просторі, серед більшої кількості людей» [5, т. 5, с. 823].

Наступний приклад ілюструє застосування подібного перетворення: «The Kitakami and Abukuma ranges on the east coast are somewhat oblique to the general trend; they are chiefly composed of older **rocks** ...» [Japan] // «Хребти Кітакамі та Абукума на східному узбережжі децю відхилені від загального напрямку; вони складені переважно давнішими **породами**...» [Японія]. Іменник **rock** – «1. the hard solid material that forms part of the surface of the earth and some other planets; 2. a mass of rock standing above the earth's surface or in the sea» [Oxford Dictionary], перекладається як «скеля, камінь». Для об'єктивної оцінки якості українського перекладу розглянемо тлумачення лексеми **порода**: «мінерал або

сукупність мінералів з більш-менш постійним складом, що є складовою частиною земної кори» [5, т. 7, с. 264]. На нашу думку, підібраний синонімічний відповідник лексемі *rock* // *порода* є вдалим.

Висновок. У статті розглядається роль синонімічних трансформацій у перекладі, зокрема на прикладах текстів про Японію. Показано, як використання лексичних синонімів допомагає зберегти зміст оригіналу та адаптувати його до вимог цільової мови, враховуючи контекст та стилістичні особливості. Синонімічні перетворення є необхідними для створення еквівалентного й адекватного перекладу, який відповідає лексичним та стилістичним вимогам цільової мови.

Література

1. Литвин І. М. Основи перекладознавства : підручник. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2024. 294 с.
2. Литвин І. М. Денотативна інформація: типологія та засоби перекладу. Вісник Черкаського університету. Серія: Філологічні науки. Черкаси, 2018. Вил. 2. С. 16–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuF_2018_2_5.
3. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Монографічне видання. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
4. Словник синонімів онлайн URL: https://synonymy.info/#google_vignette (дата звернення: 12.03.2025).
5. Тлумачний словник української мови URL: <https://slovnyk.ua/> (дата звернення: 5.03.2025).
6. Cambridge Dictionary URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення: 15.03.2025).

Валерій Кикоть

доктор філологічних наук, професор
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького

Дарія Дорош

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ЗБЕРЕЖЕННЯ БАЛАНСУ ПРАГМАТИЧНОГО ВПЛИВУ НА ЧИТАЧА В ПЕРЕКЛАДІ РЕАЛІЙ У СТАТТІ Р. ГРЕЯ «THE PEOPLE FIGHTING THE WAR ON WASTE AT MUSIC FESTIVALS»

Перед перекладачем завжди постає завдання адекватно відтворити повідомлення твору оригіналу мовою перекладу, для чого йому потрібно вдаватися до багатьох прийомів і засобів, зокрема до перекладацьких трансформацій.

Наша праця присвячена аналізу формально-змістових трансформацій з прагматичним компонентом, застосованих у власній версії перекладу статті Ричарда Грея «The People Fighting the War on Waste at Music Festivals». Зосібна, зосередимося на поясненні того, як ми збалансували прагматичний вплив перекладу на читача.

Специфіку оригіналу перекладеної науково-популярної статті, попри інше, складає наявність реалій, які відображають культурні та соціальні особливості фестивального руху англomовних країн. Передусім, це назви фестивалів та відповідних організацій. Крім того, в тексті першотвору наявні реалії, пов'язані із загальною фестивальною культурою. Саме на останніх реаліях ми сфокусуємося детальніше, а також розглянемо можливі й застосовані способи їх перекладу.

Реалія – це лакуна культурного простору, тож перед перекладачем стоїть вибір, чи варто передати культурну конотацію чи її можна вилучити, адаптуючи текст до цільової аудиторії [2, с. 160]. Способів перекладу реалій чимало, та основні з них: тлумачення, заміна на більш близький концепт, калькування та генералізація. В нашому перекладі ми нерідко застосовували гіпо-гіперонімічні заміни. Розгляньмо приклад:

*For the past three years they have been working with local and national charities such as Help Refugees to collect tents, sleeping bags, sleeping mats and **wellington boots** from festival sites so they can be reused [4] // 3 фестивальних майданчиків вони збирають намети, спальні мішки, килимки та **гумові чоботи** для повторної переробки.*

У цьому реченні беремо до уваги реалію **wellington boots** (*British English*) – one of a pair of long rubber boots, usually reaching almost up to the knee, that you wear to stop your feet getting wet [5]. Веллінгтонські чоботи отримали свою назву на честь Артура Веллслі, першого герцога Веллінгтона, який на початку 19 століття мав значний вплив на моду. Саме тому вони мають таку назву. Проте в перекладі ми застосовуємо генералізацію, тобто заміну на гіперонім, і перекладаємо це словосполучення як **гумові чоботи**.

Під час перекладу ми обрали узагальнені терміни, позаяк вони відповідають контекстові науково-популярного стилю. Культурні конотації реалій не є ключовими для розуміння основної теми статті. Головна мета під час перекладу статей такого стилю – зосередитися на передачі основного змісту. В нашому випадку це привертання уваги до екологічної проблеми музичних фестивалів. Розгляньмо ще одну подібну трансформацію:

*Festivalgoers discard wristbands, fancy dress clothing, glitter, **ponchos**, toiletries, sleeping bags, mats and tents all made from polymers that can persist in the environment for decades if not centuries [4] // Відвідувачі фестивалів викидають браслети, маскарадні костюми, блискітки, **накидки**, засоби гігієни, спальні мішки, килимки і намети – і все це зроблено з полімерних матеріалів, які не розкладаються десятиліттями, якщо не століттями.*

У цьому фрагменті маємо реалію **пончо** – традиційний верхній одяг індіанського і креольського населення андійського регіону Південної Америки; що становить великий прямокутний відріз тканини (часто цупкої) з отвором для

шої і голови посередині [3]. Для її передачі ми застосували гіпо-гіперонімічну трансформацію, тобто замінили видове конкретне поняття на родове, гіперонім, вирішивши, що в цьому разі доцільно використовувати елімінацію національно-культурної специфіки – усунення культурного забарвлення [1, с. 162]. Такий підхід передачі прагматики дозволив зберегти чіткість та доступність викладу для цільової аудиторії.

Спираючись на вищенаведені та інші проаналізовані в нашому дослідженні формально-змістові трансформації з прагматичним компонентом, можна зазначити, що такі перетворення й заміни сприяють досягненню адекватності цільового тексту вихідному, в чому й полягає головне завдання перекладача.

Література

1. Білоус О. М. Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій : доопрацьований та доповнений : навч. посіб. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 200 с.
2. Литвин І. М. Перекладознавство. Навчальний посібник. Вид. 6-те допов. Черкаси : видавець Чабаненко Ю. А., 2022. 258 с.
3. Словник української мови: Академічний тлумачний словник (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/> (Дата звернення: 15.03.2025).
4. Gray, R. The people fighting the war on waste at music festivals. *BBC*. URL: <https://www.bbc.co.uk/culture/article/20190627-the-people-fighting-the-war-on-waste-at-music-festivals> (Дата звернення: 15.03.2025).
5. Oxford Learner's Dictionary. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (Дата звернення: 15.03.2025).

Валерій Кикоть

доктор філологічних наук, професор

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького

Марія Зумбарева

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького

(Черкаси, Україна)

ФОРМАЛЬНО-ЗМІСТОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ З ПРАГМАТИЧНИМ КОМПОНЕНТОМ У ПЕРЕКЛАДІ СТАТТІ Д. ПАЧЕКО «IS 6 HOURS OF SLEEP ENOUGH? AND HOW TO BECOME A MORNING PERSON»

Формально-змістові трансформації з прагматичним компонентом спрямовані у перекладі на збереження прагматичного впливу оригіналу на реципієнта. Особливу увагу тут приділяється ідіоматичним виразам, метафоричним висловам та іншим лексико-семантичним елементам, що вимагають адаптації до цільової культури.

Аналіз перекладених фразеологізмів, зокрема, демонструє, як адаптація сталих виразів та ідіом до іншої мово-культури може впливати на зрозумілість і прагматичний ефект тексту. Тут важливо, щоб під час перекладу зберігалася не лише змістова точність, а й емоційне та культурне забарвлення виразів.

Метою використання формально-змістових трансформацій з прагматичним компонентом є досягнення збалансованого прагматичного впливу на реципієнта в тексті перекладу порівняно з текстом оригіналу. Формально-змістові трансформації на цьому рівні передбачають зміну форми та змісту лексичних конструкцій з метою адаптації до культурних, мовних і стилістичних особливостей цільової аудиторії [1, с. 201].

Розгляньмо деякі аспекти перекладу фразеологічних одиниць у нашому українському перекладі статті Данієлі Пачеко «Is 6 hours of sleep enough? And how to become a morning person» [4].

afternoon slump [4] // післяобіднього спаду

В оригіналі цей вираз означає природний спад енергії після обіду. У перекладі його можна передати як «післяобідній спад», що зберігає як значення, так і природність у цільовій мові. Важливо, що цей фразеологізм має універсальний зміст, який зрозумілий для носіїв різних мов.

Microsleep [4] // мікросон

Це – специфічний термін, що позначає короткий, мимовільний сон тривалістю лише кілька секунд. Перекладач повинен або залишити термін в оригінальній формі, або дати описовий переклад, наприклад, «короткочасне засинання». Тут важливо передати медичне значення терміну для точності інформації, тому ми вдалися до калькування.

Short on sleep [4] // хронічно недосипають

Цей вираз використовується для опису стану людей, які сплять недостатньо. Переклад можна подати як «недосипати» або «страждати від недосипання», що відображає основну ідею оригіналу й природно звучить українською. Ми в цьому разі вдалися до пояснення.

Переклад фразеологізмів у цьому тексті потребує не лише точного відтворення змісту, а й відповідності культурному контекстові цільової аудиторії. У випадках, коли прямий еквівалент фразеологізму відсутній, слід використовувати пояснювальний або контекстуальний переклад, щоб зберегти логіку й зміст оригіналу.

*Waking up feeling **unrefreshed** after a night's sleep* [4] // Прокидатися з відчуттям, що **зовсім не відпочив**.

Пор.: англ. *unrefreshed* – «feeling tired even after resting or sleeping» [3] // укр. *зовсім не відпочив* [2] – фраза, яка відображає ті ж самі прагматичні акценти, однак адаптована до стилістичних норм української мови.

*A consistent sleep schedule helps people **feel refreshed*** [4] // Регулярний графік сну допомагає почуватися **бадьорим**.

Тут застосовано метод адаптації реалій. Вираз «*feel refreshed*» адаптовано до українського мово-стилю як «*почуватися бадьорим*».

В англійському виразі «*feel refreshed*» йдеться про те, що людина відчуває відновленість та енергійність після сну чи відпочинку. Цей вираз є загальним і

зазвичай описує фізичне та емоційне відновлення. Однак, буквальний переклад, наприклад, «відчуватися відновленим» або «відчувати себе свіжим», може звучати доволі неприродно в українському контексті. Тому для українського перекладу було обрано вираз «*почуватися бадьорим*», який є більш відповідним у плані змісту й природним у плані стилю для носія цієї мови. Слово «*бадьорий*» в українській мові асоціюється з енергійним, здоровим станом, що точно передає суть оригіналу. Цей вираз також акцентує на покращеному самопочутті та відновлених силах після відпочинку, що гармонійно співвідноситься з культурними і мовними традиціями української мови.

Exposure to bright light in the morning is considered one of the best ways to become more of a morning person [4] // Вплив яскравого світла вранці вважається одним із найкращих способів стати «жайворонком».

Поняття «*morning person*» перекладено як «жайворонок», що відповідає українській мовній та культурній традиції та дає можливість кращого розуміння тексту для українського читача.

Night owls [4] // *сови*

Заміна фразеологізму «*night owls*» на українське «*сови*», є природним і зрозумілим для українського читача.

Отже, формально-змістові трансформації з прагматичним компонентом, застосовані нами під час перекладу статті «*Is 6 hours of sleep enough? And how to become a morning person*», спрямовані на збереження прагматичного впливу першотвору на реципієнта й відтак на досягнення адекватності українського перекладу англійському оригіналові.

Література

1. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. *Нова філологія*. 2012. № 50. С. 201–208.
2. СУМ: Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua>
3. Oxford English Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/oxford>
4. Pacheco, D. Is 6 hours of sleep enough? And how to become a morning person. *Sleep Foundation*. 2023. URL: <https://www.sleepfoundation.org/sleep-faqs/is-6-hours-of-sleep-enough>

Валерій Кикоть
доктор філологічних наук, професор
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
Яна Костриця
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ДЕНОТАТИВНИЙ АСПЕКТ ЛЕКСИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПЕРЕКЛАДІ ТРИЛЕРА АЛІСИ КОУЛ «WHEN NO ONE IS WATCHING»

Наше дослідження присвячене розгляду перекладацьких модифікацій лексичного рівня, позаяк вони відіграють ключову роль у збереженні смислової точності, стилістичної виразності та культурної адаптації художнього тексту в процесі перекладу, зокрема роману Аліси Коул «When No One Is Watching».

Згаданий роман – психологічний трилер, що поєднує елементи напруги та соціальної критики, зосібна проблематику джентрифікації (реконструкція й оновлення будівель та споруд у непрезентабельних районах міста) та расової нерівності в американському суспільстві. Варто зазначити, що тема расизму є доволі складною для відтворення в іншомовному контексті, оскільки вона не лише глибоко вкорінена в історичні та соціальні реалії США, а й зображується специфічною лексикою, культурно маркованими виразами та сленгом. У романі «When No One Is Watching» ця тема розкривається і через фабулу, і через мовні особливості персонажів, що відображають їхнє походження, соціальний статус, а також ставлення до суспільних процесів.

У процесі роботи над перекладом фрагменту роману А. Коул неминуче виникала потреба в застосуванні різних лексичних трансформацій, як способу збереження семантико-стилістичної специфіки твору.

Перекладацькі лексичні перетворення – це різноманітні зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик, з огляду на норми мови перекладу та мовленнєві традиції цільової культури [2, с. 351].

Підґрунтям нашої роботи стала класифікація перекладацьких трансформацій, сформульована О. Селівановою. Дослідниця класифікує перетворення на формальні та формально-змістові, кожне з яких корелює з одиницями різних мовних рівнів [4, с. 456]. Формально-змістові трансформації на лексичному рівні охоплюють два плани: денотативний та конотативний. Наше дослідження має на меті розгляд лексичних перетворень саме денотативного аспекту.

Отже, попри інші види трансформацій, в нашому перекладі спостерігаємо випадки гіперонімічної заміни, а саме генералізації. Генералізація – це заміна назви видового поняття назвою родового [3, с. 72]. Наприклад:

*«Maybe ten? Not like it used to be, when this whole **den** would be full and Odetta would make her sweet lemonade»* [6, р. 23] // *Можє, з десяток. Не так як*

було раніше. Пам'ятаю, як цілий **будинок** кишив людьми, та Одетту, яка готувала той солодкий лимонад.

В оригіналі маємо іменник «den», що має значення «a room in your home where you relax, read, watch television, etc» [5], натомість у перекладі ми вжили узагальнене слово «будинок», яке більш притаманне українському побутовому устрою. Така заміна допомагає достовірніше передати реципієнтові перекладу атмосферу місця, де збиралося багато людей, а також відтворює відчуття домашнього затишку, властиве контекстові вихідного твору.

У нашому перекладі мають місце і парто-партонімічні модифікації, тобто заміна назви однієї частини назвою іншої частини:

MY PHONE VIBRATES IN MY POCKET AS I WALK THROUGH THE front door of the house [6, p 28] // Мій телефон завібрував, щойно я переступила **пори́г будинку**.

Партонім «the front door – the main entrance to a building, especially a house, usually facing the road» [5], замінено іменником «пори́г – дерев'яний брус, закріплений на підлозі під дверима; нижня частина одвірка» [1]. Застосування парто-партонімічної заміни дозволяє читачеві перекладу сприймати зміст речення природно в межах української мовної картини світу, оскільки конструкція «переступити пори́г» є усталеним виразом для позначення моменту входу до приміщення. Така трансформація забезпечує семантичну еквівалентність перекладу, водночас ми уникаємо калькування, яке могло б ускладнити розуміння та зробити текст менш органічним для носія цільової мови.

Count is doing the same at his feet [6, p. 31] // Те саме з Графом, який лежить біля **ніг** хазяїна.

У наведеному прикладі ми вдалися до холонімічної заміни: англійський іменник «feet», що позначає частину ніг, замінено на «ноги», що є назвою цілого. Під час опису розташування людини на рівні нижніх кінцівок іншої особи в українській мові, зазвичай, використовується концепт НОГИ, а не СТОПИ. Наприклад, фраза «впасти до ніг» є нормативною, тоді як «впасти до ступень» звучить неприродно. Тому дослівний переклад тут був би недоречним, позаяк значно ускладнив би сенс та розуміння перекладного тексту реципієнтом.

Ці та інші приклади з нашого дослідження промовисто свідчать про те, що лексичні трансформації є не лише засобом компенсації міжмовних відмінностей, а й важливим інструментом адаптації тексту до мовно-культурного контексту цільової аудиторії, що особливо актуально під час передачі соціально маркованих понять та стилістично забарвлених сегментів у художньому перекладі.

Література

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL :
2. <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 18.03.2025).

3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця. 2004. 560 с
4. Литвин І. М. Перекладознавство : навчальний посібник. Вид 5-те, допов. Черкаси : видавець Ю. А. Чабаненко, 2019. 240 с.
6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с
7. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення: 18.03.2025).
9. Cole, Alyssa. When No One Is Watching. New York : William Morrow, 2020. 368 p.

Валерій Кикоть

доктор філологічних наук, професор

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького

Вікторія Поліщук

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького

(Черкаси, Україна)

КОРЕФЕРЕНТНІ ТА АНТОНІМІЧНІ ЗАМІНИ В ПЕРЕКЛАДІ СТАТТІ К. БЕРНС ТА Б. МУРА «HOW MANY OF US WILL END UP BEING DIAGNOSED WITH ADHD?»

Основна мета перекладу – адекватність. Для її досягнення у власному перекладі психологічної статті Кетрін Бернс та Бена Мура «How many of us will end up being diagnosed with ADHD?» [4] ми застосовували трансформації на всіх мовних рівнях, зокрема – лексичному.

Зупинімося коротко на денотативному аспекті лексичних трансформацій. За О. Селівановою такі трансформації в перекладі «представляють словникові відповідники лексем, що отримують у мові неоднаковий семний набір, актуалізований контекстом» [2, с. 460].

У нашому перекладі вищезгаданої статті значну частину лексичних трансформацій денотативного аспекту становили кореферентні та антонімічні заміни.

Кореферентні заміни – позначення особи чи предмета різними властивими їм найменуваннями [1, с. 133]. До таких трансформацій здебільшого вдаються тоді, коли йдеться про людину, її професію, сімейний чи соціальний статус. Розгляньмо приклад:

«He said: «Before I was diagnosed and medicated, it really did put me behind and I was really struggling»» [4]. // *Хлопець* наголошує: «До того, як мені поставили діагноз та призначили лікування, я навчався гірше за однолітків і дійсно від цього страждав».

Задля збереження стилю оригіналу та уникнення тавтології, особовий займенник *he* відтворений у перекладі за допомогою іменника *хлопець*, оскільки з тексту відомо, що юнакові 16 років.

Маємо й інший випадок доцільного використання такої заміни. Наприклад:

«**He** explained: «*When people are affected in this manner...they say they have the fidgets*»» [4]. // **Лікар** пояснив: «Якщо таких пацієнтів питаєш про причину, вони кажуть, що просто непосиди».

Відповідно до тексту, *he* – лікар, тому для кращого сприйняття, знову таки з вищезначених причин, ми вирішили використати кореферентну заміну.

Антонімічні заміни за О. Селівановою є тими самими синонімічними замінами, оскільки зберігається хоч і модифікована, проте загальна відповідність цілісного змісту [2, с. 463]. Нерідко на такі заміни можна натрапити в українських перекладах, позаяк вони допомагають розкрити особливості українського мово-культурного мислення. Розгляньмо приклад:

«*So, the hope is that, in the **not-too-distant** future, there will be more ways to treat ADHD without medication*» [4]. // Тому лишається тільки сподіватися, що в **найближчому** майбутньому з'явиться більше методів лікування СДУГ без ліків.

Not-too-distant – «*not a long time in the future but fairly soon*» [5] ми замінили в перекладі на прикметник **найближчому**, який має подібне значення: «*який незабаром настане, наблизиться, здійсниться*» [3].

Вищенаведені та інші приклади з нашого дослідження свідчать про те, що кореферентні та антонімічні заміни сприяють досягненню адекватності між текстами першотвору й перекладу. Такі заміни дають змогу точніше відтворити семантико-стилістичні особливості тексту оригіналу та передати відповідний вплив на реципієнта.

Література

1. Литвин І. М. Перекладознавство. Навчальний посібник. Черкаси : видавець Ю. А. Чабаненко, 2019. 240 с.
2. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. *Нова філологія*. 2012. № 50. С. 201–208.
3. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <https://sum.in.ua/> (дата звернення: 18.03.2025).
4. Burns, C., Moore, B. How many of us will end up being diagnosed with ADHD? *BBC*. 2024. URL: <https://www.bbc.com/news/articles/c3ejky0dy47o> (дата звернення: 20.09.2024).
5. Oxford Learner's Dictionary. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com> (дата звернення: 18.03.2025).

Валерій Кикоть
доктор філологічних наук, професор
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
Єлизавета Туренко
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ФОНОГРАФІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ ЯК ЗАСІБ АДАПТАЦІЇ ТЕКСТУ УКРАЇНСЬКОЇ ВЕРСІЇ СТАТТІ ПРО МУЗИЧНІ ФЕНОМЕНИ «ROCK MUSIC'S EVOLUTION: ITS INFLUENCE ON THE WORLD AND CORPELL»

Лінгвістичні аспекти перекладу дописів про музичні феномени потребують особливої уваги через семантико-стилістичну багатогранність лексики, що використовується в їх текстах. Музика, як культурне явище, поєднує в собі термінологію різних ділянок, включаючи мистецтво, техніку, соціологію, історію тощо. Переклад текстів, присвячених музичній індустрії, потребує не лише лінгвістичної обізнаності, а й глибокого розуміння музичних феноменів, культурного контексту та цільової аудиторії.

Одним із ключових аспектів адаптації текстів є застосування перекладацьких трансформацій, які дозволяють передати зміст оригіналу максимально точно та водночас природно для читачів цільової мови [2, с. 85]. Наше дослідження присвячене аналізу фонографічних трансформацій у власному українському перекладі публіцистичної статті Ейнслі Дваєр «Rock Music's Evolution: Its Influence on the World and Coppell» [3].

Фонографічні трансформації включають транскрипцію, транслітерацію, заміну за традицією, а також комбінацію транскрипції й транслітерації [1, с. 45].

Прийом транскрипції – це пофонемне відтворенням лексичної одиниці першотвору фонемами мови перекладу. Наприклад:

«*Marilyn Manson*» [3] // *Мерилін Менсон*.

Тут можна спостерігати прийом транскрипції під час перекладу як ім'я, так і прізвища американського рок-музиканта. Ім'я *Marilyn* в українському перекладі було транскрибоване та перекладене як *Мерилін*, а прізвище *Manson*, відповідно, як *Менсон*.

Під час перекладу власних імен нерідко застосовують і прийом транслітерації, тобто заміну літер мови оригіналу літерами мови перекладу.

«*The Mamas & The Papas*» [3] // «*Мамас енд папас*» .

У випадку з перекладом назви музичного гурту «*Мамас енд папас*» для досягнення еквівалентності перекладу ми вдалися до транслітерації, крім сполучника *and*, який було транскрибовано.

Для досягнення еквівалентності перекладу ми також застосовували комбінацію перекладацьких прийомів, наприклад:

«*Josey Records*» [3] // «*Джосі Рекордз*» .

Першу частину назви музичного магазину *Josey Records*, для досягнення адекватного перекладу, було транскрибовано цільовою мовою – *Джосі*, а другу транслітеровано – *Рекордз*.

Переклад за традицією теж мав місце під час перекладу зазначеної статті. Наприклад:

«*go-go boots*» [3] // **черевики гоу-гоу**.

У цьому прикладі назва черевиків для танцю «*go-go*» перекладена як *черевики гоу-гоу*, що в перекладацькій практиці вважається перекладом за традицією. До того ж ми вдалися до транскрибування *go-go*, щоб точніше передати вимову.

У перекладеній статті траплялися різні географічні назви. Як наголошує у своїх працях один із провідних теоретиків перекладу Пітер Ньюмарк, переклад географічних назв залежить від кількох чинників, зокрема від традиції, зрозумілості для цільової аудиторії та мовних норм, зокібна дослідник виділяє використання усталених еквівалентів – у деяких випадках вже існує традиційний переклад, або збереження оригінальної форми – особливо в сучасних міжнародних контекстах, коли назви можуть лишатися без змін [4, р. 93]. Наприклад, «*Vietnam*» [3] // **В'єтнам** і «*Los Angeles*» [3] // **Лос-Анджелес** ми переклали за допомогою використання усталених еквівалентів, тобто за традицією. Цей прийом в англійсько-українському перекладі географічних назв є найпоширенішим.

Отже, фонографічні перекладацькі трансформації, застосовані в українському перекладі статті Ейнслі Дваєр, сприяли адаптації тексту до цільової аудиторії, забезпечуючи баланс між точністю відтворення та природністю звучання. Використання транскрипції, транслітерації, перекладу за традицією та їх комбінації дозволило зберегти автентичність власних назв, географічних об'єктів і музичних термінів, відповідно до норм української мови. Застосовані прийоми підкреслюють важливість фонографічних змін у перекладі музичних текстів, позаяк вони сприяють зрозумілості, збереженню стилістики та належному сприйняттю матеріалу читачами.

Література

1. Литвин І. М. Перекладознавство. Навчальний посібник. Черкаси : видавець Ю. А. Чабаненко, 2019. 240 с.
2. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава : Довкілля-К, 2008. 683 с.
3. Dwyer, A. Rock music's evolution: its influence on the world and Coppel. *Coppel Student Media*. 2023. URL: <https://coppelstudentmedia.com/121647/entertainment/rock-musics-evolution-its-influence-on-the-world-and-coppel/> (дата звернення: 23.03.2025).
4. Newmark P. A Textbook of Translation. New York : Prentice Hall, 1988. 193 p.

Валерій Кикоть
доктор філологічних наук, професор
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)
Владислава Черненко
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

**СЕМАНТИКО-СТИЛІСТИЧНІ ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ
НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ТЕКСТІВ
(на матеріалі статті Джоша Коена «We're Living in the Age of Rage»)**

Науково-популярні тексти є важливим сегментом сучасного інформаційного простору, позаяк поєднують точність наукового викладу з доступністю публіцистичного стилю. Їх переклад є непростим завданням, оскільки необхідно передати іншою мовою не лише зміст, а й стиль та відповідну прагматику оригінального тексту. У нашому дослідженні ми розглядаємо окремі семантико-стилістичні труднощі українського перекладу статті британського психоаналітика Джоша Коена «We're Living in the Age of Rage» [1].

Переклад науково-популярних текстів вимагає балансу між збереженням наукової термінології та адаптацією тексту для широкої аудиторії. Одним із головних етапів є доперекладний аналіз, який дає змогу оцінити текст із погляду стилістичних особливостей, прагматичних аспектів та культурних реалій [2, с. 45]. Дослідження свідчать про те, що переклад подібних текстів потребує врахування міждисциплінарних знань, зокрема з соціолінгвістики, психології та медіакомунікації.

Передача культурних реалій є одним із найскладніших аспектів перекладу статті Коена, який використовує алюзії на політичні події, суспільні явища та культурні контексти англomовного світу, що можуть бути недостатньо зрозумілими українському читачеві. Наприклад, поняття «*rage bank*» («*акумулятор гніву*») не має прямого відповідника в українській мові, що ускладнює його точний переклад. Схожа проблема виникає з неологізмами, зокрема «*anger machines*» («*каталізатори гніву*»), які потребують додаткового пояснення або адаптації для української аудиторії.

Передача емоційного забарвлення є ще одним викликом під час перекладу. Коен активно використовує риторичні запитання, що сприяють залученню читача у відповідну емоційну атмосферу, а також метафори, які підсилюють емоційний вплив тексту. Наприклад, образ «*a pot of boiling water*» («*бомба сповільненої дії*») створює динамічну картину наростання напруги, але буквальний переклад не передає всього змістового навантаження, що вимагає пошуку відповідного українського аналога. Крім того, текст Коена сповнений іронії та саркастичних зауважень, що ускладнює передачу його авторського стилю без втрати змісту.

Стилістичний аналіз засвідчує, що Коен використовує прості синтаксичні конструкції, які сприяють легкому сприйняттю матеріалу. Проте в українському науково-популярному дискурсі традиційно домінують складніші синтаксичні конструкції та більш формальний стиль викладу [3, с. 101]. Це ставить перед перекладачем додаткове завдання збереження оригінального стилю без надмірного спрощення чи штучного ускладнення тексту.

Водночас, текст аналізованої статті подекуди містить розлогі, складні речення, що значно ускладнює сприйняття специфічної інформації читачем. Такі синтаксичні структури доцільно членувати під час перекладу на більш прості речення без втрати змісту та з урахуванням ідіостилу автора першотвору та жанрової стилістики тексту: *«Then there are the general conditions of what we might call malign public care: governments and other political actors that manipulate information, democratic institutions and class differences to foment division, fear and mistrust – between “native” citizens and migrants, leavers and remainers, red and blue states, workers and shirkers; internet and TV news media that distort, deny and invent facts in order to stoke the rage of their viewers and listeners; big tech corporations that place us under permanent surveillance and harness our private data to direct our private lives [1] // Окрім того, є загальні умови того, що ми можемо назвати зловмисною державною опікою. Це депутати та інші політичні актори, які маніпулюють інформацією, демократичними інститутами та класовими відмінностями, щоб розпалювати розкол, страх і недовіру – між «корінними» громадянами та мігрантами, тими, хто покинув і залишився, про-республіканськими та про-демократичними штатами, працелюбами та ледацюгами. Це електронні та телевізійні ЗМІ, які спотворюють, спростовують і вигадують факти, щоб розпалити гнів своєї аудиторії. Це великі технологічні корпорації, які встановлюють за нами постійний нагляд і використовують наші особисті дані з метою маніпуляції»*.

Переклад термінології також викликає труднощі. Наприклад, поняття *«psychic esonoty»* («психічна стабільність») у психоаналітичному контексті має розширене значення, яке складно передати одним українським відповідником, тому можливими варіантами є пояснювальні конструкції або калькування з адаптацією. Подібні труднощі виникають і з іншими концептами, що мають глибокий соціокультурний підтекст.

Міжкультурні аспекти відіграють важливу роль у перекладі текстів такого типу. Як зазначає П. Мішра, суспільний гнів є явищем, що має специфічний контекст у різних культурах, і його сприйняття залежить від історичних та політичних реалій конкретного суспільства [4, р. 9]. У зв'язку з цим перекладач має враховувати не лише лінгвістичні особливості, а й соціокультурні відмінності, які можуть впливати на розуміння тексту українською аудиторією.

Окрім цього, специфіка цифрового середовища впливає на стиль науково-популярних текстів. Інтернет-журналістика використовує коротші абзаци, лаконічні речення та інтерактивні елементи, що впливає на спосіб подачі інформації [5, с. 69]. Це означає, що під час перекладу необхідно зважати

на очікування сучасної цільової аудиторії, яка звикла до швидкого споживання контенту.

Отже, переклад науково-популярних текстів, зокрема статті Джоша Коена «We're Living in the Age of Rage», вимагає комплексного підходу. З-поміж основних труднощів можна виділити передачу культурних алюзій, збереження емоційного забарвлення, адаптацію засобів риторики та термінології.

Література

1. Cohen, J. We're Living in the Age of Rage. *The Guardian*. Sun. 15 Sep. 2024. URL: <https://www.theguardian.com/society/2024/sep/15/all-the-rage-why-anger-drives-the-world-josh-cohen> (дата звернення: 17.02.2025).
2. Шевченко, О. Особливості перекладу публіцистичних текстів в онлайн-середовищі. *Наукові записки*. 2009. № 4. С. 45–58.
3. Романюк, А. Перекладацька стратегія наукових текстів. *Мовознавство*. 2013. № 2. С. 98–110.
4. Mishra, P. *Age of Anger: A History of the Present*. New York : Farrar, Straus and Giroux, 2017. 379 p.
5. Воробйова, О. Цифровий дискурс і зміни в науково-популярному стилі. *Сучасна філологія*. 2021. № 3. С. 67–79.

Валерій Кикоть

доктор філологічних наук, професор

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького

Аліна Чіркова

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького

(Черкаси, Україна)

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ВЛАСНІЙ ВЕРСІЇ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНОЇ СТАТТІ Е. ХАРВІ «WHAT IS LOVE?»

Переклад науково-популярних статей є невід'ємною частиною сучасного життя. Він сприяє швидкому поширенню інформації по всьому світу, дозволяє суспільству бути в курсі останніх наукових подій та відкрить. Серед низки важливих завдань перекладача є досягнення повноцінної інтерпретації вихідного тексту та досягнення адекватності перекладу.

Для досягнення адекватності, ми застосовуємо трансформації, які, за О. Селівановою, становлять «перетворення, модифікації форми, чи змісту і форми, з метою збереження відповідності комунікативного впливу на адресатів оригіналу й перекладеного тексту» [4, с. 456].

Наше дослідження присвячене аналізу лексичних перетворень у власній версії науково-популярної статті Е. Харві «What Is Love?» [7]. Лексичні трансформації є невід'ємною частиною процесу перекладу, оскільки кожна мова має свої особливості, які не завжди можна передати шляхом простого підбору еквівалентних слів. Труднощі перекладу виникають через відмінності в лексичних системах мов, через специфіку їх граматики, культурні особливості та розбіжності у сполучуваності слів. За визначенням О. Селіванової, на цьому рівні виокремлюємо трансформації на денотативному, конотативному та номінативному планах [4, с. 49].

Актуальність нашого дослідження зумовлена потребою врахування лексичних особливостей перекладу науково-популярних статей, зокрема складнощів їхньої адаптації для цільової аудиторії. **Метою** роботи є аналіз лексичного аспекту перекладу, а саме трансформацій денотативного, конотативного та номінативного планів в українському перекладі науково-популярній статті Е. Харві «What Is Love?».

Розгляньмо кілька прикладів застосування лексичних перетворень.

У реченні «*As a pioneering neuroscientist, he has been granted close to 100 patents*» [7] // Як один із провідних нейробіологів лікар Мерзеніч отримав майже 100 патентів, використано кореферентну заміну в денотативному плані – позначення особи, персонажу різними властивими йому найменуваннями [3, с. 137]. Займенник *he* перекладено як лікар Мерзеніч, що дає змогу акцентувати увагу на статусі людини.

«*When the body is exposed to these situations, an influx of stress hormones take over*» [7] // Коли організм переживає такі стресові ситуації, відбувається **потужний викид** гормонів стресу. В цьому випадку ми використали лексичну трансформацію на денотативному плані, а саме синонімічну заміну. *An influx* зі словниковим значенням «the fact of a large number of people or things arriving at the same time» [6] перекладено синонімом **викид** у переносному значенні «значення спостережуваної величини, що різко відрізняється від інших результатів спостереження» [2].

«... but from the moment you discover an attraction to someone to the latter stages of love, **a range of sensations take over**» [7] // Проте від моменту виникнення до когось симпатії до пізніших стадій кохання, **нас охоплює ціла гама** почуттів.

Вищенаведений фрагмент містить денотативні та конотативні трансформації на лексичному рівні. В перекладі підібрано український синонім. Англійська лексична одиниця *range* із словниковим значенням «a variety of things of a particular type» [6] замінена лексично забарвленим синонімом **гама**, що означає «послідовний ряд яких-небудь однорідних, але відмінних одне від одного предметів, явищ» [1]. Тут ми також застосували експресивно конотативну трансформацію для посилення ознаки в мові перекладу, додавши слово **ціла**. В цьому уривку можемо спостерігати ще й функціонально-стилістичну заміну в конотативному плані. Такі перетворення, зазвичай, представлені втратою, заміною або виникненням у перекладному тексті функціонально-стилістичного забарвлення мовних елементів [4, с. 456].

Нейтральне фразове дієслово *take over* «to get control of something, or to do something instead of someone else» [6] замінено стилістично забарвленим дієсловом вищого регістру *охоплює* зі словниковим значенням «повністю оволодівати ким-небудь, захоплювати, заповнювати когось» [1].

«*However, with a significant proportion of our population **looking to** find the one, what happens in our bodies to keep us going back to the same person?*» [7] // Однак, оскільки значна частина людей **прагне** знайти «*the same*» кохання, що ж відбувається в нашому організмі, що змушує нас знову й знову повертатися до однієї й тієї ж людини? У цьому фрагменті застосовано конотативну функціонально-стилістичну трансформацію. Стилiстично нейтральне *looking to*, зі словниковим значенням «look to someone or something for a particular thing that you want, you expect or hope that they will provide it» [5] перекладено стилістично забарвленим *прагне* – «мати сильне бажання» [2], для кращої передачі емоційності в тексті перекладу.

Наведені вище та інші приклади з нашого дослідження свідчать про те, що переклад науково-популярних статей вимагає від перекладача застосування низки перекладацьких засобів для досягнення адекватності цільового тексту, зокрема – широкого спектру трансформацій на лексичному рівні.

Література

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 16.03.2025).
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
3. Литвин І. М. Перекладознавство. Навчальний посібник. Вид. 6-те, допов. Черкаси : видавець Ю. А. Чабаненко, 2022. 258 с.
4. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Монографічне видання. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю., 2012. 488 с.
5. Collins Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/> (дата звернення: 16.03.2025).
6. Oxford Dictionary. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (дата звернення: 16.03.2025).
7. Harvey, A. What is love. *Psychology Now*. Volume 3. London : Future Publishing Limited, 2023. P. 56.

Дарина Колесник
кандидат філологічних наук, доцент
Черкаський державний технологічний університет
(Черкаси, Україна)
Дмитро Підласий
асистент
Черкаський державний технологічний університет
(Черкаси, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ АВТОМАТИЗОВАНОГО ПЕРЕКЛАДУ МЕДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

В сучасному суспільстві існує великий попит на переклад медичних текстів, що в свою чергу створює відповідну пропозицію з боку перекладацьких компаній. За інформацією німецького перекладацького бюро TranslateTrade в місті Мюнхен, запити на переклад медичних текстів найчастіше надходять від медичних закладів, наприклад лікарень або клінік, від фармацевтичних компаній та підприємств, а також від наукових видань, що публікують матеріали з галузі медицини [1]. Цільовими групами, для яких розробляється такий переклад, виступають в першу чергу медичні працівники та їх пацієнти, виробники фармакологічної продукції та науковці.

В статті «Номінальні фрази в медичній фаховій мові» шведська дослідниця Т. Нільсон робить огляд основних труднощів, що виникають під час роботи з медичними текстами. Вчена зазначає, що особливі труднощі під час перекладу пов'язані з широким вживання термінів та іншомовних слів, складної структури речень та заплутаної системи зв'язків між елементами речень. Оскільки ці аспекти неможливо розглядати окремо, головна увага при перекладі концентрується саме на відтворенні термінів та складної структури речень [3, с. 4].

За інформацією адміністрації німецького перекладацького бюро TranslateTrade, переклад фахової медичної літератури та документації здійснюється спеціалістами за допомогою програмного забезпечення для автоматизованого перекладу, оскільки ручний переклад відповідних текстів надзвичайно складний [2].

Адміністрація німецького перекладацького бюро Interlingua зазначає, що для адекватного медичного перекладу найважливішими параметрами є професійна компетентність, високий рівень фахових знань і використання точних визначень, оскільки безпека пацієнтів та довіра до бренду є взаємопов'язаними параметрами [2].

Проаналізувавши інформацію, опубліковану на електронних сторінках різних німецьких перекладацьких бюро, вважаємо доцільним навести класифікацію бюро BerlinTranslate щодо основних характеристик перекладу сучасних медичних текстів і вимог, що ставляться до перекладача під час роботи з ними:

- Перекладач та редактор, що залучені до процесу перекладу та коректури медичного тексту, вибираються завчасно в залежності від особливостей кожного конкретного замовлення;
- Для максимально коректного перекладу медичних текстів перекладачу слід мати знання у відповідній сфері знань, тобто в тій медичній галузі, в межах якої створено текст оригіналу;
- Для постперекладацького аналізу тексту з метою перевірки якості перекладу залучаються редактори та коректори, що працюють у відповідній медичній галузі, в межах якої створено текст оригіналу;
- Переклад медичних текстів потребує від перекладача високої точності та конкретності, в жодному випадку не допускається вживання нечітких, неточних або абстрактних позначень і дефініцій;
- Перекладач несе особисту відповідальність за якість перекладу, оскільки від цього залежить точність інформації, доступ до якої отримує лікар або хворий, ефективність лікування та його результати [2].

В контексті автоматизованого перекладу медичних текстів особливу увагу слід звернути на труднощі, що можуть виникнути в перекладача в цьому процесі:

1. Різниця в класифікації та найменуванні різних органів та систем організму, що розбіжності в способах його опису, його дослідженнях та представленнях їх результатів в наукових колективах різних країн;
2. Наявність в медичних терміносистемах різних мов оказійних скорочень, що не зафіксовані в словниках медичних аббревіатур. Такі скорочення часто є авторськими утвореннями, що функціонують лише в тексті, в межах якого утворені;
3. Низька швидкість наповнення та неповнота сучасних спеціалізованих термінологічних словників, як друкованих так і електронних, що часто позбавляє перекладача можливості знаходити необхідні адекватні відповідники. Особливо це стосується нових термінологічних одиниць, що виникають в результаті стрімкого розвитку медичної науки;
4. Поступове витіснення інтернаціональних греко-латинських позначень в сфері медичної науки та практичної медицини та їх заміна на нові мовні одиниці, характерні для носіїв певної мови та культури. Такі новоутворення часто незафіксовані в словниках, що ускладнює їх розуміння та переклад.
5. Необхідність повної структурної і стилістичної адаптації тексту оригіналу до норм мови перекладу, що пов'язано з відмінністю між правилами створення та оформлення медичних текстів в мовах оригіналу та перекладу [4].

Задля подолання труднощів при автоматизованому перекладі медичних текстів розробляються відповідні рекомендації для перекладачів, що працюють або в майбутньому планують працювати у великих сучасних перекладацьких бюро. На основі аналізу інформації від розробників САТ-програм та перекладацьких компаній, можна виокремити такі рекомендації для адекватного перекладу медичних текстів:

- Текст необхідно повністю прочитати разом із заголовком, за необхідності перечитати один або декілька разів;

- Під час та після читання слід виокремити складні або рідко вживані термінологічні одиниці, які неможливо одразу перекласти;
- Слід детально проаналізувати виокремлені термінологічні одиниці, а також частини тексту, розуміння яких викликає труднощі;
- Під час перекладу, за необхідності, може знадобитися адаптація структури тексту оригіналу до норм мови перекладу;
- Після закінчення перекладу слід зробити детальний постперекладацький аналіз, за необхідності проконсультуватися зі спеціалістом у відповідній галузі [1; 2].

Отже, автоматизований переклад медичних текстів на сьогодні є досить складним видом перекладацької діяльності, який тим не менш користується великим попитом. Насамперед це пов'язано зі стрімким розвитком медичної науки та необхідністю великих фармацевтичних компаній поширювати свою продукцію в світі. Незважаючи на труднощі, що виникають під час такого перекладу, можна стверджувати, що наразі медичний переклад залишається дуже актуальним, а отже сучасному перекладачу необхідно мати відповідні знання та вміння задля можливості роботи з сучасними медичними текстами.

Література

1. Офіційний сайт технології SDL Trados. URL: <https://www.trados.com/>.
2. Офіційний сайт перекладацького бюро BerlinTranslate. URL: <https://berlin-translate.de>.
3. Панов С. Ф. Теоретико-методичні засади професійного формування технічних перекладачів у вищих навчальних закладах: монографія / С. Ф. Панов. К.: ТОВ «НВФ «Славутич-Дельфін», 2015. 242 с.
4. Nilsson T. Nominal phrasen in medizinischer Fachsprache. Übersetzung von Termini und erweiteren Attributen in einem deutschen wissenschaftlichen Artikel. Institutionen für humaniora Tyska, 2009. 35 s.

Вікторія Колісник

кандидат педагогічних наук, старший викладач
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ВИРАЗНІ ЗАСОБИ В РОМАНІ ЕДІТ НЕСБІТ «ДІТИ ЗАЛІЗНИЦІ»

Письменниця Едіт Несбіт у своїх творах розкрила незрівнянний таланти яскраво зображати персонажів та чітко представляти всі аспекти середовища, що їх оточують. У романі «Діти залізниці» через мовлення головних героїв авторка передала атмосферу перебування дітей спочатку у великому маєтку батьків у місті, а пізніше у крихітному будиночку в далекому селі, що безумовно відобразилося на їхньому виборі виразних засобів. Спочатку їхніми пріоритетами були ігри й розваги. Після радикальних змін у житті до їхнього словничка увійшли такі слова, як залізниця, станція, річка, міст, акведук. Однак для Пітера, Боббі та Філіс, котрі є головними персонажами цього твору, така

зміна середовища проживання не те, що не злякала, а навпаки – порадувала. Це можна пояснити стабільним, подекуди навіть нудним способом життя у місті, який вела їхня сім'я до карколомних подій. Після переїзду до села кількість цікавих пригод для дітей збільшилася у кілька разів, водночас у них з'явилося чималеньке коло нових знайомих. То ж зміни в житті дітей були сприйняті добре, навіть не зважаючи на погіршення матеріального сьановища сім'ї.

Розглянемо детальніше виразні засоби, які письменниця використала в романі. Вони включають три групи виразних засобів.

1. Виразні засоби, основані на редукції вихідної моделі. Сюди належать еліпсис, замовчування, номінативне речення та асиндетон. Письменниця використала всі складові цієї категорії. Нижче подано приклади.

"Who on earth!" said Father. (Еліпсис) [1, с. 5]

You'd best prepare yourself for the worst, 'm--p'raps it's a death in the family or a bank busted or--" (Замовчування) [1, с. 6]

"Hope? Rather! Tons of it," said Father, cheerfully; "but it'll want something besides hope--a bit of brazing say, or some solder, and a new valve. (Номінативне речення) [1, с. 5]

This turned out to be true, though Peter did not know it was when he said it, the next day he had to go to bed and stay there. (Асиндетон) [1, с. 3]

2. Виразні засоби, основані на експансії вихідної моделі. Ця категорія охоплює: повтор, перерахування, синтаксичну тавтологію, полісиндетон, вставне речення, емфатичну конструкцію.

At first they enjoyed looking out of the window, but when it grew dusk they grew sleepier and sleepier, and no one knew how long they had been in the train when they were roused by Mother's shaking them gently and saying:-- "Wake up, dears. We're there." (Простий повтор) [1, с. 12]

"We won't quarrel. Indeed we won't," said everybody. (Кільцевий повтор) [1, с. 9]

"We might begin to try to FEEL good," said Phyllis, "and not call names."

"Who's calling names?" said Peter. (Повтор-підхват) [1, с. 9]

Cook, if in a good temper, could sing comic songs, and the housemaid, if she happened not to be offended with you, could imitate a hen that has laid an egg, a bottle of champagne being opened, and could mew like two cats fighting. (Перерахування) [1, с. 10]

"The trouble," said Bobbie, in a very little voice--"I promised I would never ask you any questions, and I never have, have I? But--the trouble--it won't last always?" (Синтаксична тавтологія) [1, с. 125]

Then came the time when Mother came home and went to bed and stayed there two days and the Doctor came, and the children crept wretchedly about the house and wondered if the world was coming to an end. (Полісиндетон) [1, с. 11]

"But you must have been born SOMETIME, you know," said Phyllis, thoughtfully, "even if it was twenty years ago--or thirty or sixty or seventy." (Вставне речення) [1, с. 97]

Those men last night did bring very bad news, and Father will be away for some time. (Емфатична конструкція) [1, с. 8]

3. Виразні засоби, основані на порушенні традиційного порядку слів. Сюди належать: стилістична інверсія, дистантне розміщення та відокремлення.

Very funny stories they were, and the children laughed as they listened. (Стилістична інверсія) [1, с. 125]

"I MUST get on with my work," said Mother, giving Bobbie one last squeeze. "Don't say anything to the others." (Дистантне розміщення) [1, с. 125]

Ruth--she was the parlour-maid and had red hair--came in and said that two gentlemen wanted to see the master. (Відокремлення) [1, с. 5]

Усю сукупність наявних в романі виразних засобів подано в таблиці 1.

Таблиця 1.

Виразні засоби в романі Едіт Несбіт "Діти залізниці"

Виразні засоби	Кількість	%
1) виразні засоби, основані на редуції вихідної моделі		
еліпсис	43	3
замовчування	45	3,2
номінативне речення	60	4
асиндетон	54	3,7
2) виразні засоби, основані на експансії вихідної моделі		
повтор		
а. простий повтор	147	10
б. кільцевий повтор	41	2,8
в. повтор-підхват	67	4,7
г. ланцюговий повтор	1	0,3
перерахування	164	11
синтаксична тавтологія	13	1
полісиндетон	138	9,5
вставне речення	66	4,5
емфатична конструкція	76	5
3) виразні засоби, основані на порушенні традиційного порядку слів		
стилістична інверсія	38	2,7
дистантне розміщення	480	33
відокремлення	20	1,6
Разом	1453	100

Проаналізувавши отримані дані, можна стверджувати, що для стилю письменниці Едіт Несбіт найбільш характерними виразними засобами є: дистантне розміщення (33 %), перерахування (11 %), простий повтор (10 %), полісиндетон (9,5 %), повтор-підхват (4,7 %) та номінативне речення (4 %). Це насамперед зумовлене притаманною дітям рисою всіляко повторювати значущі частини речення, перераховувати чималу кількість об'єктів в одному висловлюванні та вигукувати номінативи в разі здивування.

Отже, за допомогою зазначених виразних засобів Едіт Несбіт вдало відобразила мовлення дітей, чий діалог представлено у творі найбільше. Вони

часто емоційно висловлюються, підкреслюють певну лексичну одиницю, не договорюють речення, вдаються до повторів. То ж можемо впевнено назвати творчу манеру письменниці майстерною у володінні вправними інструментами для передачі характерів персонажів роману.

Література

1. Nesbit, E. (2021) The Railway Children. The Project Gutenberg e-book of the Railway Children. URL: <https://www.gutenberg.org/files/1874/1874-h/1874-h.htm>. (Дата звернення: 20.12.2024).

Ольга Коновалова

кандидат філологічних наук, старший викладач
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

Дарина Лабунько

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ РОМАНУ ТЕС ҐАНТІ «THE RABBIT HUTCH»

В умовах глобалізації та європеїзації українського суспільства інтерес україномовної читацької аудиторії до сучасних художніх творів зарубіжних письменників стрімко зростає, тому гостро постає питання якісного перекладу таких текстів. Переклад художньої літератури – це не просто перенесення змісту з однієї мови на іншу, це невпинний творчий процес, що вимагає від перекладача збереження стилю, атмосфери, емоційного забарвлення та глибини оригінального тексту. Автор перекладу повинен віднайти спосіб відтворити ідіостиль у перекладі, щоб твір залишався впізнаваним і відповідав задуму автора. Художній текст передає певний настрій, емоції персонажів та загальну атмосферу. Основним завданням при перекладі художньої літератури є знайти оптимальний баланс між збереженням авторського стилю, змісту, культурних реалій та зрозумілістю, доступністю для читачів друготвору [1, с. 41].

Аналізований нами роман «The Rabbit Hutch» («Крільчатка») [2] належить до сучасної американської літератури – творів, написаних для людей, які досліджують актуальні соціальні теми, порушують нагальні проблеми сучасного суспільства. Роман закликає читача до роздумів над реаліями буття та людськими переживаннями й почуттями. Головною темою роману Тес Ґанті «The Rabbit Hutch» є ізоляція та пошук молодими людьми сенсу життя, в якому панує байдужість і відчуженість. Авторка з'ясовує, як люди намагаються знайти зв'язок, розуміння та любов у світі, де домінують соціальна нерівність, самотність і психологічні травми. Персонажі роману тісно пов'язані між собою

через їхні історії та долі. Їхні життя переплітаються, формуючи спільну картину соціальної реальності, з якою стикається сучасне американське суспільство [3].

Актуальність нашого дослідження полягає у виборі художнього тексту з метою з'ясування потенційних труднощів його перекладу на українську мову на всіх мовних рівнях із подальшою спробою запропонувати власну версію перекладу зазначеного першотвору.

Роман Тес Ганті «The Rabbit Hutch» – це складна та багатошарова оповідь, яка досліджує теми бідності, відчуження та пошуку ідентичності в сучасному американському суспільстві, тому переклад такого твору на українську мову становить значні труднощі на всіх мовних рівнях, від лексичного до стилістичного.

Відтак, з-поміж різномайття лексичного масиву Ганті активно використовує неологізми та архаїзми, котрі відображають специфіку мови її персонажів. До прикладу, термін «*rabbit hutch*» (кроляча клітка, крільчатка) має символічне значення й потребує ретельного вибору відповідника в українській мові. Можливі варіанти: «кролятник», «клітка для кролів», «кроляча хатина» (залежно від контексту). У реченні «*The rabbit hutch was a metaphor for their lives*» [2, р. 56] словосполука *rabbit hutch* використовується як метафора для тісного, обмеженого простору, в якому живуть персонажі. Перекладачеві необхідно знайти український відповідник, який би передавав це символічне значення лексичної одиниці. Варіант «кролятник» підкреслює тісноту та обмеженість простору, «клітка для кролів» – буквально значення, а «кроляча хатина» може мати більш позитивні конотації, ніж цього вимагає контекст. Тому ми обрали варіант «крільчатка»: «**Крільчатка** була метафорою їхніх життів».

Роман насичений соціальним діалектом та сленгом, що відображає мову маргіналізованих груп. Перекладачеві потрібно знайти відповідні українські еквіваленти, які б передавали соціальну стратифікацію та специфіку мовлення персонажів. У реченні «*They were living in a real shitshow*» [2, р. 123] лексема «*shitshow*» належить до сленгу й означає хаотичну, неприємну ситуацію. Перекладачеві необхідно знайти український відповідник, який би передавав емоційне забарвлення та соціальний контекст. Ми пропонуємо варіант «гармидер», який належить до розмовного реєстру мовлення: «Вони жили у справжнісінькому **гармидері**».

Роман містить багато культурно-специфічної лексики, пов'язаної з американською культурою. Це вимагає врахування культурних відмінностей і знаходити відповідні українські еквіваленти або використовувати описовий переклад. У реченні «*They went to a dollar store*» [2, р. 89]. Словосполука «*dollar store*» позначає тип магазину, поширений у США, де більшість товарів продаються за низькою ціною. В Україні немає точного аналогації реалії, тому ми пропонуємо використовувати описовий переклад, аби передати сутність цього явища. Варіант «**кramниця «ВСЕ ЗА ДОЛАР»**» є цілком зрозумілим для українського читача: «Вони пішли до **кramниці «ВСЕ ЗА ДОЛАР»**».

Переклад роману «The Rabbit Hutch» вимагає від перекладача пошуку подолання можливих труднощів на синтаксичному й морфологічному мовних

рівнях. Відтак, Ганті використовує розлогі синтаксичні конструкції, складні для відтворення українською мовою. Перекладачеві необхідно адаптувати синтаксис, зберігаючи при цьому стилістичні особливості оригіналу. Ми пропонуємо при перекладі членувати складне англійське речення, яке містить деталізований опис персонажу твору, з метою полегшити сприйняття українськими читачами інформацію першотвору: *«In a portrait of Pearl from the fifties, her face was symmetrical, her cheeks rosy, her auburn hair curled into a cloud around her face, her smile demure, a botanic emerald broach pinned to her collar // На портреті їй десь п'ятдесят. Симетричне обличчя, рум'яні щічки, русаве волосся, яке локонами спадає до плечей, невимушена посмішка, смарагдова брошка, пришитена до комірця, – ось така вона, Перл»*.

Роман містить чимало фрагментів непрямой мови та внутрішніх монологів, що відображають психологічний стан персонажів. При перекладі важливо зберегти зазначені особливості, використовуючи відповідні граматичні засоби цільової мови. В реченні *«She wondered if she would ever escape this place»* [2, р. 156] авторка за допомогою непрямой мови передає внутрішні роздуми героїні. В українській мові можна використовувати різні способи передачі непрямой мови, зокрема, за допомогою сполучника підрядності «чи» або іншої підрядної конструкції. При цьому важливо зберегти психологічну глибину оригіналу: *«Вона запитувала себе, чи зможе вона коли-небудь втекти з цього місця»*.

На морфологічному мовному рівні труднощі перекладу представлені, зокрема, невідповідністю часових та видових форм англійського та українського дієслова, щоб передати динаміку подій та психологічний стан персонажів. У реченні *«He had been walking for hours»* [2, р. 201] часова форма *Past Perfect Continuous* передає тривалість дії в минулому до певного моменту. Через відсутність в українській граматиці складних часових дієслівних форм, ми застосували заміну морфологічних засобів лексичними, аби не втратити динаміку подій та психологічний стан персонажа: *«Він провів чимало часу в дорозі»*.

При написанні свого роману Тес Ганті послуговувалася різними стилістичними засобами. До прикладу, твір насичений метафорами та символами, що відображають складність та багатошаровість оповіді. У реченні *«The city was a concrete jungle»* [2, р. 78] метафора *«concrete jungle»* (бетонні джунглі) описує урбаністичний ландшафт. Перекладачу необхідно знайти український відповідник, який би передавав негативні конотації та асоціації з міським середовищем. Варіант *«бетонний лабіринт»* є досить поширеним і зрозумілим для українського читача: *«Місто нагадувало бетонний лабіринт»*.

Ганті активно використовує іронію та сарказм, що відображають критичне ставлення до сучасного американського суспільства. У реченні *«It was a perfect day for a disaster»* [2, р. 234] іронія передає негативні очікування від конкретного дня. Перекладачеві необхідно знайти український еквівалент, який би передавав іронічне забарвлення та критичне ставлення до ситуації: *«Це був ідеальний день для апокаліпсису»*.

Роман «The Rabbit Hutch» відображає специфічний соціально-політичний контекст сучасного американського суспільства. Перекладач повинен мати глибоке розуміння соціально-політичних проблем, порушених авторкою в романі, як-от: бідність, расизм, соціальна нерівність. Важливо не лише дослівно перекласти лексичні одиниці, а й передати культурні тонкощі й контекст, щоб український читач міг зрозуміти та відчувати проблематику твору.

Переклад роману «The Rabbit Hutch» – це акт міжкультурної комунікації, який потребує від перекладача глибокого розуміння обох культур. При перекладі необхідно враховувати культурні відмінності та знаходити відповідні українські еквіваленти, які б були зрозумілі та прийнятні для українського читача. Важливо не лише перекласти текст, але й передати культурні коди та символи, щоб український читач міг зрозуміти та оцінити твір у повному обсязі.

Таким чином, переклад роману Теї Ганті «The Rabbit Hutch» на українську мову – це складне завдання, яке потребує від перекладача високого рівня мовної та культурної компетенції. Кваліфікація перекладача полягає у врахуванні лексичних, граматичних, стилістичних та культурних труднощів, аби створити якісний та автентичний переклад. У перспективі плануємо запропонувати власну версію перекладу фрагмента роману Тес Ганті на українську мову та проаналізувати застосовані граматичні трансформації при перекладі.

Література

2. Литвин І. М. Перекладознавство : навчальний посібник. Вид. 6-те, допов. Черкаси : видавець Ю. А. Чабаненко, 2022. 258 с.
3. Gunty, Tess. The Rabbit Hutch. London : Oneworld Publications, 2022. 338 p.
4. THE MILLIONS : веб-сайт. URL: <https://themillions.com/> (дата звернення: 16.03.2025).

Ольга Коновалова

кандидат філологічних наук, старший викладач
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

Ірина Могілей

старший викладач
Черкаський державний технологічний університет
(Черкаси, Україна)

ВІДТВОРЕННЯ МЕТАФОРИ ЯК ХУДОЖНЬОГО ЗАСОБУ ЗОБРАЖЕННЯ «ПОТОКУ СВІДОМОСТІ» В ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ ВІРДЖИНІ ВУЛФ «MRS DALLOWAY»

Метафора як поетичний і риторичний засіб мовної виразності належить до сфери спілкування, тобто його розглядають як засіб природної мови й тому відносять до сфери слів, а не мислення або дії. Метафора знаходить вияви не

лише в мові, а й у когнітивній та діяльнісній сферах людського існування, адже наша звична система понять, у межах якої ми мислимо й діємо, є метафоричною за своєю природою. Метафора є однією з найпродуктивніших можливостей людини, на думку Х. Ортега-і-Гасета, «її ефективність межує з чаклунством, вона є своєрідним інструментом творчості, який Бог залишив в одному зі своїх створінь» [3, с. 258]. Метафора настільки увійшла в мову, стала її невіддільною складовою, що, її вилучення з ужитку могло б звести нанівець міжособистісне спілкування. Метафора є засобом словотворення, вона слугує каналом пізнання світу, бере участь у конструюванні смислів художнього тексту та сприяє його розумінню і тлумаченню.

Дж. Лакофф і М. Джонсон розглядають концептуальну метафору як процес розуміння одного концепту (або концептуального домену) в термінах іншого. При цьому концептуальний домен (conceptual domain) є комплексом знань, відокремлений від інших комплексів знань власною тематикою; це «зв'язний простір концептуалізації, по відношенню до якого можуть бути схарактеризовані семантичні одиниці. Абстрактний концептуальний домен може бути представлений концептом або концептуальним комплексом будь-якого ступеня складності» [4, р. 9].

Дослідження метафори та закономірностей її функціонування в художньому тексті є вагомим об'єктом вивчення сучасних лінгвістичних і когнітивних студій. Протягом існування світової наукової філософської думки метафора ставала важливою складовою численних рефлексій і досліджень. Зростання рівня зацікавленості метафорою як потужним художнім засобом зумовлено збільшенням її присутності в різних видах текстів, від поетичного мовлення й публіцистики до усіх галузей наукових знань. Учені дедалі частіше фокусують увагу на проблемах вживання й узагальнення метафори на теренах прагматичних досліджень когнітивних і мовленнєвих процесів загалом.

Творчість англійської письменниці Вірджинії Вулф (1882–1941), есеїстки, авторки художньо-критичних праць, визнаного класика літератури модернізму, відзначена створенням чисельного арсеналу художніх засобів і прийомів художнього зображення, без чого неможливо уявити художньо-філософські пошуки в зарубіжному прозовому доробку сучасної епохи. Розпочавши свій творчий шлях публікацією літературно-критичних есе та рецензій, В. Вулф присвятила роки письменницької праці створенню романів, з-поміж яких «Mrs. Dalloway» [5] – зворушлива й деталізована оповідь про події одного дня в житті героїні, Клариси Делловей.

Романна проза В. Вулф розглядається багатьма критиками й біографами з точки зору основоположних концепцій модерністського художнього дискурсу, з огляду на значний особистий внесок письменниці у створення поетичних засад літератури доби модерну. Романи Вулф – важлива частка її прозової спадщини, класика модернізму. Творам письменниці притаманна специфіка модерністської прози – відмова від традиційних типів розповіді, декларування техніки «потoku свідомості» як єдиного правильного шляху пізнання індивідуальності, визнання художнього образу основним інструментом естетичної комунікації,

встановлення залежності художнього образу від міфу – структурно-мотивуючого фактору модерністського твору [2, с. 108].

Художній світ В. Вулф, світ героїв її романів відображено у витонченій прозовій формі цих творів, в ідіостилістиці епохи літературного модерну, а також у виборі художніх засобів зображення, з-поміж яких яскравим виявом психології внутрішнього світу є метафори й метафоричні описи, вбудовані в канву романної прози. Приклади освоєння стилістичного ресурсу оригіналу у перекладі містять текстові явища збереження концептуальних метафор, обумовлених сюжетним контекстом твору.

Події роману охоплюють один день, збагачений численними описами навколишнього світу Клариси, що гармонує з її внутрішнім світом: пейзажний опис створює видиму картину, із власними барвами та звуками: «*As a cloud crosses the sun, silence falls on London; and falls on the mind. Effort ceases. Time flaps on the mast. There we stop; there we stand. Rigid, the skeleton of habit alone upholds the human frame* [5, р. 53] // *Немов хмаринка заступає сонце, так тиша спадає на Лондон, спадає на душу. Усе заспокоюється. Час лопоче на щоглі. Ось тут ми зупиняємося, тут ми стоїмо. На жорсткому скелеті звички й тримається вся людина* [1, с. 50]». Авторка метафорично акцентує увагу читача на тому, як із настанням сутінок життя міста завмирає, поволі стишує свій рух, а плин часу вона порівнює з водою.

Коли головний персонаж роману, Клариса, пересувається Вестмінстером, вулицями рухається королівський лімузин, котрий привертає увагу мешканців Лондона і зчиняє майже сенсацію своєю появою. Загострену увагу натовпу й раптове загальне збентеження людей авторка роману відтворює в тексті за допомогою відверто емоційної метафори, що наближає читача до її власного «потoku свідомості»: «*Yet rumours were at once in circulation from the middle of Bond Street to Oxford Street... passing invisibly, inaudibly, like a cloud, swift, veil-like upon hills, falling indeed...upon faces which a second before had been utterly disorderly. But now mystery had brushed them with her wing; they had heard the voice of authority...* [5, р. 13] // *Але мієї ж миті розповсюдились чутки від середини Бонд-стріт до Оксфорд-стріт ...і розходились невидимо, нечутно, стрімко, як хмара затінює пагорби і так само раптово ще хвилю тому цілком розгублені обличчя стали стриманими та спокійними. Тепер таємниця черкнула їх своїм крилом, вони зачули голос влади...* [1, с. 11]». В. Вулф ототожнює швидкість поширення пліток із рухом хмари, з одного боку, а з іншого, – з польотом птаха.

Клариса Делловей, пригадує відпочинок у заміському будинку у Бортоні, на півдні Англії: «*...she had burst open the French windows and plunged at Bourton into the open air. How fresh, how calm...the air was in the early morning; like the flap of a wave; the kiss of a wave; chill and sharp...* [5, р. 1] // *Вона відчиняла скляні двері на терасу і пірнала в повітря Бортонна. Таке свіже, таке спокійне, ...ранкове повітря, немов ляскіт хвилі, поцілунок хвилі, холодне й пронизливе...* [1, с. 1]». Авторка роману порівнює повітря з водою, Кларисі здається, що вдихаючи повітря, вона ніби пливе, а хвилі океану відносять її думки десь у безкраю далечинь.

Клариса розмірковує над тим, як не любить гувернантку своєї дочки Елізабет: «*It rasped her...to have stirring about in her this brutal monster! ...never to be content quite, or quite secure, for at any moment the brute would be stirring, this hatred...* [5, p. 11] // *Зашкреблася, все-таки заворушилася в ній гідка потвора! Ніколи не можна бути цілком задоволеною чи захищеною, будь-якої миті знову заворушиться ота тварюка – ненависть...* [1, с.10]». Думки про цю жінку, що з'являються в голові головної героїні, В. Вулф ототожнює із пробудженням бридкої істоти, її рухами, котрі нагадують рухи плазуна і викликають відчуття огиди.

Не пов'язаний із Кларисою сюжетним ланцюгом персонаж роману, Септімус Воррен-Сміт, божевільний ветеран війни, чий «потік свідомості», звивистий і незрозумілий, зрештою призводить до самогубства, але є опосередковано дотичним до місіс Деллоуей і так само до її внутрішнього мотиву, адже діє через хронотоп твору та містить опис літнього дня у Лондоні: «*The world wavered and quivered and threatened to burst into flames. It is I who am blocking the way, he thought. Was he not looked at and pointed at; was he not weighted there, rooted to the pavement, for a purpose? But for what purpose?* [5, p. 14] // *Світ дрижав, хитався і погрожував спалахнути огненними язиками. Це я загороджую шлях, думав він. Хіба ж не на нього зиркають і показують пальцями; хіба ж не його притисли, прикували для чогось до тротуару? Але для чого?* [1, с. 13]». За допомогою метафори В. Вулф відтворює спонтанні думки персонажа роману, порівнює з рухом полум'я його уявлення про навколишній світ. Водночас, йому здається, що він, жива істота, позбавлений функції руху. Цікаво, що з цією метою авторка роману використовує знак донорської концептосфери РОСЛИНА, а автор перекладу послуговується знаком домену ЛЮДИНА, ФІЗИЧНА ДІЯ: *rooted to the pavement* // *прикували для чогось до тротуару*.

Так само, «видимим і рухливим» сприймається звук автомобільного сигналу в уяві хворого Септімуса, який серед міста уявляє себе на скелі, високо над усіма, далеко від усіх і власних душевних страждань: «*Music began clanging against the rocks up here. It is a motor horn down in the street...but up here it cannoned from rock to rock, divided, met in shocks of sound which rose in smooth columns...and became an anthem* [5, p. 75] // *Вдарилася об скелі, задзвеніла музика. (...) тут, на висоті, гудок відбивався від скелі до скелі, розщеплювався, а відтак звукові удари збиралися до купи й підіймалися гладкими стовпами, перетворювалися на гімн...* [1, с. 70]». Бідоласі здається, що то не звичайний клаксон, а звуки якоїсь музики, котра динамічно й урочисто рухається в його потоці свідомості.

Отже, метафора є не тільки поетичним засобом, але й важливим когнітивним механізмом, що формує систему уявлень про світ. У статті проаналізовано техніку «потіку свідомості», яку Вулф використовує для передачі внутрішніх переживань своїх персонажів. У роботі з'ясовано важливість збереження та адаптації концептуальних метафор при перекладі, що відображає глибинні взаємозв'язки між мовними структурами та художнім задумом оригіналу. Подальші дослідження можуть бути зосереджені на

вивченні інших літературних прийомів у перекладі, зокрема символіки та алегорії, з метою кращого розуміння індивідуального стилю письменниці.

Література

1. Вулф Вірджинія. Місіс Делловей / переклад з англ. Тараса Бойка. К. : Клубук, 2022. 232 с.
2. Могілей І. І. Іронічні контексти Вірджинії Вульф: літературна гра як елемент жанрової специфіки пародійної біографії «Орландо». *Вісник Черкаського університету. Серія «Філологічні науки»*. №5(218). 2012. С. 108–111.
3. Ортега-і-Гасет Хосе. Вибрані твори. К. : Основи, 1994. 420 с.
4. Lakoff, George & Johnson, Mark. *Metaphors we live by*. London : The university of Chicago press, 1980. 242 p.
5. Woolf, Virginia. *Mrs. Dalloway*. New York : Harcourt, Brace & World Inc., 1925. 304 p.

Ольга Коновалова

кандидат філологічних наук, старший викладач
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

Анна Щетініна

учениця 8 класу
Черкаська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 19
(Черкаси, Україна)

СПОСОБИ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ ЕЛЕМЕНТІВ ГУМОРУ, ІРОНІЇ, САТИРИ ТА САРКАЗМУ В МОВЛЕННІ ДОНАЛЬДА ТРАМПА

Постать чинного президента Сполучених штатів Америки Дональда Трампа є доволі суперечливою на світовій політичній арені, а його мовлення часто прикрашене різними стилістичними фігурами. Їх надмірне вживання створює ефект епатажності, ексцентричності та неоднозначності у висловлюваннях. Відтак, гумор, іронія, сатира та сарказм часто слугують засобами політичної риторики, допомагають акцентувати на певних позиціях, висміяти опонентів або активізувати власний електорат. Стилiстичні прийоми, якими послуговується Д. Трамп, відображають не лише його особистий стиль комунікації, але й загальні тенденції в політичній риторичі ХХІ століття.

Іронія та сатира є важливими елементами мовленнєвого спілкування, які надають можливість висловлювати критику чи скепсис у прихованій або ж гумористичній формі. Іронія, за визначенням, полягає у використанні слів, коли їх пряме значення суперечить підтексту або ситуації [7, с. 13]. Сатира ж полягає у викритті чи висміюванні соціальних явищ або особистостей за допомогою гумору, сарказму чи карикатури [6, с. 89].

Як зазначає О. Іваненко, «сатира є важливим елементом політичного дискурсу, оскільки дозволяє маніпулювати суспільною думкою через

висміювання явних і прихованих суперечностей» [2, с. 45]. Іронічна мова є багатозначною та може бути сприйнята по-різному залежно від контексту та аудиторії, що робить її потужним інструментом у політичній риторичі.

Мовлення Дональда Трампа демонструє багатий арсенал стилістичних прийомів, які базуються на гуморі, іронії та сарказмі. Він часто використовує ці прийоми, щоб висловлювати критичні думки про своїх опонентів або ситуації. Наприклад, у висловлюванні Трампа: *«America will not put up with it for much longer [9] // Америка більше не буде цього терпіти»*, яке стосується коментарів президента України В. Зеленського про війну, ми бачимо виразну іронію. Трамп використовує цю фразу, щоб підкреслити свою позицію, що США вже зробили достатньо для України, хоча водночас він натякає на тому, що його попередні дії в цьому напрямку були самовідданими.

Д. Трамп також застосовує гумор у самоіронії, коли коментує власне політичне становище: *«You're telling me, the guy, who shaved Vince McMahon's head and got stunned by «Stone Cold» Steve Austin at WrestleMania just a decade ago, is now the elected leader of the most powerful nation on earth? [11] // Ви мені скажете, що людина, яка голила голову Вінсу МакМехону і яка пропустила удар по голові від Стіва Остіна на «РеслМанії» десять років тому, тепер обрана лідером найпотужнішої нації у світі?»*. На думку Л. Шевченко, «самоіронія дозволяє політикам знижувати критику на свою адресу, використовуючи гумор як захисний механізм» [5, с. 39].

Ще один прийом, який використовує Трамп, – це так звана гумористична недовомовленість, або двозначність, що дозволяє залишити певні фрази відкритими для інтерпретації. Це підсилює іронічний ефект і дозволяє аудиторії сприймати слова політика на власний розсуд.

Трамп часто використовує гіперболу для досягнення сатиричного ефекту. У його риторичі репліки на кшталт: *«We have the biggest rallies, the most incredible rallies in the history of politics [10] // У нас найбільші ралі, найвражаючіші ралі в історії політики»*, американський політик має на меті створення враження величчя його кампанії. Гіпербола в політичній риторичі слугує інструментом мобілізації мас, адже вона апелює до емоцій, а не до раціональної оцінки подій [4, с. 72].

Один із прикладів створення сатиричного ефекту можна знайти в коментарі Д. Трампа щодо політичної ситуації з імігрантами в США: *«They're eating the dogs, they're eating the cats, they're eating the pets of the people that live there [9] // Вони їдять собак, вони їдять котів, вони їдять домашніх улюбленців людей, які там живуть»*. Цей вислів є гіперболічним і слугує для створення шокуючого образу, з метою висміювання політики імміграції. В. Головач зазначає, що «гіпербола є потужним інструментом сатири, спрямованим на максимальну емоційну реакцію аудиторії» [1, с. 56].

У своїх виступах Д. Трамп використовує сарказм для приниження опонентів, наголошуючи на їхніх слабких сторонах чи невдачах. Наприклад, коментар про низьку відвідуваність під час агітаційної кампанії опонентки Камали Гарріс: *«She's busing them in and paying to be there [10] // Вона перевозить людей автобусами на свої ралі і платить їм за участь»* є

саркастичною атакою, яка має на меті підірвати репутацію опонента за допомогою гумору. Сарказм у політичному дискурсі виконує подвійну функцію: по-перше, він принижує опонента, а по-друге, – надає мовцю перевагу в очах аудиторії [4, с. 65].

Отже, мовлення Дональда Трампа є насиченим прикладами використання іронії, сатири та гумору, котрі важливо передати при перекладі. Ці стилістичні прийоми слугують ефективним інструментом досягнення його політичних цілей, дозволяючи як підсилювати власні позиції, так і атакувати опонентів. Його риторика є прикладом того, як сучасні політики використовують багатозначність, перебільшення та сарказм для досягнення бажаного ефекту з метою впливу на різні прошарки населення.

Література

1. Головач В. П. Сатиричні прийоми в політичному дискурсі. *Мовознавчий журнал*. № 4. 2018. С. 55–60.
2. Іваненко О. В. Мовленнєві стратегії у політичному дискурсі: Сатиричні аспекти. *Політологічні студії*. № 2. 2021. С. 40–47.
3. Коваленко І. М. Роль гіперболи в сучасній політичній риторичі. *Науковий вісник Національного університету*. № 3. 2020. С. 70–75.
4. Петренко Ю. І. Сарказм як риторичний прийом у політичному мовленні. *Лінгвістичні дослідження*. № 1. 2021. С. 60–67.
5. Шевченко Л. М. Самоіронія в політичній риторичі: Соціокультурний аспект. *Вісник Харківського університету*. № 5. 2019. С. 36–41.
6. Griffin, D. Satire: A Critical Reintroduction. Lexington, KY : The University Press of Kentucky, 1994. 256 p.
7. Hutcheon, L. Irony's Edge: The Theory and Politics of Irony. London : Routledge, 2005. 258 p.

Фактичні джерела

8. Full Video: Trump and Zelensky Get Into Shouting Match During Meeting. URL: <https://youtu.be/zMNAos1hotI?si=2gCGP1u6MklwTqXB> (дата звернення: 17.03.2025).
9. MEME Theory: How Donald Trump used Memes to Become President. URL: <https://youtu.be/r8Y-P0v2Hh0?si=1A2g-tyihM8ZwkJg> (дата звернення: 17.03.2025).
10. «Transgender Mice», «Free Speech»: Trump Congress Address Turns Into Memes. URL: <https://www.ndtv.com/offbeat/transgender-mice-to-free-speech-trumps-congress-speech-turns-into-memes-7851949> (дата звернення: 17.03.2025).
11. Trump continues to seethe at Zelensky as national security team gathers to discuss what's next on Ukraine.
12. URL: <https://www.cnn.com/2025/03/03/politics/trump-zelensky-national-security-meetings/index.html> (дата звернення: 17.03.2025).

Тетяна Крисанова
доктор філологічних наук, професор,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна)

СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ЗВЕРТАНЬ

Переклад звертань є важливим аспектом міжкультурної комунікації, оскільки ці мовні одиниці виконують не лише номінативну функцію, але й передають широкий спектр прагматичних значень – від вираження ввічливості й поваги до позначення емоційного стану та соціального статусу. Звертання слугує засобом адресації мовлення і реалізує категорію адресатності [1, с. 171]. У різних мовах звертання репрезентують через специфічні граматичні категорії та синтаксичні структури, що ускладнює їх переклад.

Метою дослідження є виявлення синтаксичних особливостей відтворення англійськомовних звертань засобами української мови. Незважаючи на спільні риси англійських та українських звертань, які полягають у їхньому функційному потенціалі (вони слугують для виокремлення адресата, привернення уваги, встановлення комунікативного контакту та вираження емоцій) та формальних характеристиках (можуть бути виражені окремими словами, словосполученнями, односкладними або двоскладними реченнями) [1, с. 173; 4, с. 145], їх граматичне оформлення суттєво різниться. Аналіз цих особливостей сприятиме глибшому розумінню механізмів передачі звертань у перекладі та допоможе розробити ефективні стратегії їх відтворення.

Водночас між двома мовами спостерігаються суттєві відмінності, зумовлені граматичними і синтаксичними особливостями. Однією з ключових розбіжностей є наявність у сучасній українській мові кличного відмінка, який виконує спеціалізовану функцію вираження звертання [1, с. 172]. В англійській мові іменники не мають окремої морфологічної форми для звертання і вживаються у називному відмінку.

Додаткові труднощі під час перекладу зумовлює різниця у вживанні займенника *you* в англійській мові та його відповідників *ти*, *ви* в українській, що мають чіткіше розмежування за рівнем офіційності та ступенем ввічливості. Також значну роль відіграють відмінності у синтаксичній організації звертань, зокрема порядок слів та особливості вживання дієслів-зв'язок, що може впливати на точність перекладу та передачу прагматичних значень.

Аналіз ілюстративного матеріалу дозволяє виділити основні способів перекладу звертань: пряме відтворення (калькування), граматичну адаптацію, компенсацію, синтаксичну адаптацію та поєднання кількох з них.

Пряме відтворення (калькування) застосовується, коли звертання в англійській мові має прямий еквівалент в українській системі звертань, що дозволяє передати його без змін у перекладі. Такий підхід використовується здебільшого для формальних звертань, титулів або власних імен. Наприклад, у романі Дж. Остін *Pride and Prejudice* [3] звертання *Mr. Bennet* та *Miss Elizabeth*

та їх ініціальна позиція у висловленні передані як *Містер Беннет* та *Міс Елізабет* [2] із збереженням позиції, що дозволяє адекватно відтворити культурні реалії та демонструє структурну подібність двох мов.

Однією з ключових морфологічних відмінностей між українською та англійською мовами є наявність у першій кличного відмінка, який виконує функцію вираження звертання. В англійській мові така спеціальна граматична категорія відсутня, що вимагає граматичної адаптації під час перекладу. Наприклад, у реченні *But, my dear, you must indeed go and see Mr. Bingley when he comes into the neighbourhood* [3], англійське звертання *my dear* перекладається як *голубе мій* [2], де не тільки зберігається зміст, але й застосовується граматична адаптація до української мови через відсутність кличного відмінка в оригіналі. Точно така адаптація спостерігається і в реченні *Mr. Bennet, how can you abuse your own children in such a way?* [3], де звертання *Mr. Bennet* передається як *Містере Беннет* [2], що відповідає нормам української граматики і забезпечує коректне вираження адресованого звертання в кличному відмінку.

Компенсаційна стратегія є необхідною, коли пряма передача звертання неможлива або неприродна через міжмовні відмінності. У таких випадках перекладач замінює оригінальне звертання іншими мовними засобами, зберігаючи його комунікативну функцію та емоційну забарвленість. Наприклад, в оригіналі *Oh, my dear, continued Mrs. Bennet, I am quite delighted with him*, де англійське *my dear* [3] перекладається на українську як *Та годі вам, любий! –продовжила місіс Беннет. – Я від нього просто в захваті!* [2]. Тут компенсується відсутність кличного відмінка в англійській мові, а також відтворюється розмовний стиль та емоційна інтонація, характерна для українського варіанту.

Характерним є також поєднання декількох способів перекладу для синтаксичного коригування речення мовою перекладу. Переклад фрази *My dear Miss Eliza, why are not you dancing?* [3] як *Шановна міс Елізо, а ви чому не танцюєте?* [2] є прикладом адаптивного підходу до перекладу звертання з англійської мови українською. Звертання *My dear* в англійській мові передає вираз теплого ставлення до адресата, однак в українському варіанті *Шановна* вибрано для збереження ввічливого, але нейтрального тону. Пряма передача емоційності у формі *Моя люба* могла б внести зайвий емоційний відтінок, який не відповідає стилю українського тексту. Ім'я *Eliza* транслітеровано в кличному відмінку як *Елізо*, відповідно до граматичних норм української мови.

Водночас синтаксична адаптація запитання також відіграє важливу роль. В англійському варіанті використано стандартний порядок слів із допоміжним дієсловом, у той час як в українському перекладі порядок слів змінюється, щоб відповідати вимогам української граматики. В українському варіанті також використано стандартний порядок слів для запитального речення, де питання починається з займенника *ви*, що є формою ввічливого звертання. Таким чином, переклад вимагає синтаксичної адаптації для забезпечення граматичної правильності та природності мовлення, одночасно зберігаючи функцію оригінального запитання.

Отже, переклад звертань – це багатовимірний процес, який вимагає врахування не лише лексичних, але й синтаксичних особливостей. Аналіз способів перекладу звертань з англійської на українську мову демонструє важливість граматичної та синтаксичної адаптації для збереження природності та відповідності мовним нормам. Застосування кличного відмінка в українській мові вимагає додаткової уваги до синтаксичних та морфологічних особливостей. Однак, для збереження емоційного забарвлення та стилістичних нюансів, доцільним є поєднання кількох способів перекладу. Такий підхід дозволяє відтворити комунікативну функцію оригінальних звертань, адаптуючи їх до специфіки української мови.

Література

1. Межов О. Г. Сучасні підходи до вивчення категорії звертання в курсі «Синтаксис української мови» для студентів-філологів. *Мова: класичне - модерне – постмодерне*.
2. Ожоган В. М. (відп. ред.), Демська О. М., Зернецький П. В., Лучик А. А., Лучик В. В., Масенко Л. Т., Собуцький М. А., Кадочнікова О. П. та ін. Нац. ун-т Києво-Могилянська академія. Київ : Дух і літера, 2019. Вип. 5. С. 170-185.
3. Остін Дж. Гордість та упередженість. Пер. В. Горбатько. <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=8568&page=5>
4. Austen J. *Pride and Prejudice*. 2024. <https://www.gutenberg.org/cache/epub/1342/pg1342-images.html>
5. Huddleston, R., Pullum, G. K. *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge, UK : CUP. 2002. 385 p.

Ірина Куліш

кандидат педагогічних наук, доцент

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

Галина Королюк

старший викладач

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ТРАДИЦІЙНІ ТА СУЧАСНІ МЕТОДИ В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Протягом останніх десятиліть іноземна мова професійного спрямування (ІМПС) є досить поширеним видом діяльності в усьому світі, під якою розглядають як іноземну мову для спеціальних цілей взагалі, так і навчальну дисципліну «Іноземна мова професійного спрямування» у закладах вищої освіти. Англійська мова інтегрується у вищу освіту в різних країнах, оскільки визнається її надзвичайна роль для здобувачів освіти в їх подальшому працевлаштуванні та успішній кар'єрі у 21-му столітті. Викладання іноземної

мови професійного спрямування передбачає розробку курсів, матеріалів і заходів, які задовольняють мовні потреби здобувачів освіти у межах обраної ними галузі [1]. Це може включати навчання спеціальної лексики, комунікативних навичок і моделей дискурсу, специфічних для професійного контексту, в якому здобувачі освіти будуть використовувати англійську мову [1]. Мета навчання ІМПС полягає в тому, щоб забезпечити здобувачів освіти мовленнєвими навичками, необхідними для ефективного та впевненого спілкування в конкретних сферах навчання чи професійної діяльності.

На думку фахівців, діяльність, пов'язана з іноземною мовою професійного спрямування, охоплює декілька сфер, а саме, мову, педагогіку та конкретну сферу інтересів здобувачів освіти [2]. Орієнтуючись на теорії навчання та погляди на вивчення мови, освітяни намагаються за допомогою різноманітних підходів задовольнити потреби здобувачів освіти. Методисти виокремлюють кілька різних підходів в іноземній мові професійного спрямування, а саме: підхід, орієнтований на мову, орієнтований на навички та орієнтований на навчання [2]. Мовно-орієнтований підхід до розробки курсу ІМПС зосереджується на зіставленні мови, що використовується в класі, з мовою цільової дискурсивної спільноти. Підхід, який орієнтується на навички здобувачів освіти, ставить в центр процесу розробки курсу саме навички та має на меті розвиток компетентності здобувачів освіти. Підхід, орієнтований на навчання, фокусується на здобувачах освіти і передбачає паралельний механізм аналізу потреб студентів і цільової дискурсивної спільноти [3].

Одним з важливих завдань викладання іноземної мови, взагалі, та іноземної мови професійного спрямування, зокрема, є підбір методів навчання, які сприяли б як досягненню цілей здобувачів освіти, так і створенню ефективного процесу викладання і навчання [4].

Методисти розглядають декілька технологій, які виявляються більш або менш ефективними у викладанні іноземної мови професійного спрямування, обговорюють переваги та недоліки того чи іншого методу та особливості застосування цих технологій на практиці. Серед найбільш поширених сучасних технологій є PPP (Presentation-Practice-Production), TTT (Test-Teach-Test) та TBL (Task Based Learning).

Як зазначено в матеріалах Британської Ради, метод PPP, що означає презентацію, практику та продукування, є парадигмою або моделлю, яка використовується для опису типових етапів презентації нової мови [5]. Стосовно іноземної мови професійного спрямування цей метод широко використовується та передбачає презентацію певних термінів чи фраз за темою, практику використання певної термінології (застосовуючи комплекс вправ на співвідношення дефініцій та термінів, заповнення пропусків у реченнях певними термінами та термінологічними фразами, погодження/непогодження з твердженнями, тощо) та продукування цієї термінології в нових ситуаціях загального та професійного спрямування. Думки методистів щодо цього методу дещо розходяться. Деякі освітяни вважають цей підхід дещо застарілим або не студенто-центрованим, інші розглядають його як підтримка комунікативного підходу або мотиваційним аспектом для студентів з низьким рівнем досягнень,

оскільки традиційні методи є ефективнішими саме для такої категорії студентів [Цит. за: 4].

ТТТ-метод, що означає тестування, викладання та тестування, розглядається фахівцями Британської Ради, як підхід, при якому студенти спочатку виконують завдання самостійно (Test), потім викладач аналізує проблеми і презентує цільову мову (Teach) з наступним етапом виконання завдань студентами для практики мови (Test) [6]. Серед переваг цього методу дослідники визначають можливість порівняння різних етапів навчального процесу або моніторингу прогресу студентів. По-друге, процедура ТТТ заохочує індуктивне мислення, орієнтоване на студента, оскільки студенти опрацьовують мовні моделі на основі прикладів, з якими вони знайомляться на першому етапі тестування. По-третє, структура ТТТ допускає помилки та самовиправлення студентів, навіть заохочуючи помилки як інструмент навчання [7]. Дослідники даного методу на практиці визначають, що ТТТ-метод добре підходить для груп, з якими викладачі не дуже знайомі, або не знають, наскільки впевнено студенти володіють цільовою мовою, а також для роботи зі студентами, яким бракує впевненості, оскільки вони можуть побачити/почути свій прогрес за короткий період часу [8]. Дослідники зазначають, що ТТТ-метод забезпечує інноваційний підхід до оволодіння мовою та орієнтований на студента, заохочує активну участь студента і сприяє саморефлексії, сприяє більш ефективній та персоналізованій мові студента [9]. Стосовно іноземної мови професійного спрямування цей підхід є досить корисним, оскільки дає змогу викладачеві визначити конкретні потреби здобувачів освіти, враховуючи різний рівень іншомовної компетентності студентів різних спеціальностей, та відповідним чином задовольнити ці потреби здобувачів освіти. Вважаємо, що саме цей підхід є досить ефективним при вивченні дисципліни «Підготовка до тестів з іноземної мови» здобувачами освіти перед вступом до магістратури, оскільки єдиний вступний іспит (ЄВІ) включатиме тест з іноземної мови.

TBL-метод, що означає навчання на основі завдань, розглядається фахівцями як альтернатива до PPP-методу та один з сучасних підходів та широко обговорюється й досліджується. Навчання на основі даного методу орієнтується на завдання, базується на навичках здобувачів освіти, стимулює навчальний процес, залучає студентів до процесу навчання, мотивує та розвиває уяву здобувачів освіти [10]. На думку фахівців, цей метод носить студенто-центрований характер. Здобувачі освіти використовують мову для виконання завдань, зосереджуючись на формах. Виконання завдань сприяє конструктивному спілкуванню та більшій залученості студентів [11]. Стосовно іноземної мови професійного спрямування здобувачі освіти можуть ефективно вивчати мову, виконуючи практичні комунікативні завдання фахового спрямування, засвоюючи термінологію та певні структури мови в процесі навчання.

Таким чином, в останні роки розгорнулася дискусія щодо більш ефективних методів та підходів структурування, планування та проведення освітнього процесу у закладах вищої освіти. Особливо актуальною стає проблема навчання іноземної мови професійного спрямування для здобувачів

освіти різних спеціальностей. Серед традиційних методів, які мають свої певні переваги, визнається PPP-метод, а саме, метод, який базується на логічних етапах навчального процесу: презентації, практиці та продукуванні. Одним з ефективних методів навчання іноземної мови розглядається ТТТ-метод, який передбачає такі етапи, як тестування для виявлення потреб студентів, викладання з метою роз'яснення та тестування з новим набутим досвідом. Якщо традиційні методи орієнтувалися на роль викладача в освітньому процесі, то TBL-метод, як метод на основі завдань, є студенто-центрованим та базується на виконанні завдань під час яких відбувається як комунікація, так і набуття цільової мови та розвиток іншомовних навичок.

Література

1. Indasari, N. L., Fajriyah, L. ., & Rosyidi, A. . (2024). Strategies for improving ESP learners' language skills. *Attadrib: Jurnal Pendidikan Guru Madrasah Ibtidaiyah*, 7(1), 41–51. URL: https://www.researchgate.net/publication/379978338_Strategies_for_improving_ESP_learners'_language_skills
2. Muthmainnah, Octaberlina L.R., Lubis N.D.A. Approaches and Steps in ESP Course Design. *Scribd*. URL: <https://www.scribd.com>
3. Mohammed I. The Development of ESP Approaches. *Journal of Tikrit University for Humanities*. January, 2022. URL: https://www.researchgate.net/publication/367447128_The_Development_of_ESP_Approaches
4. Pratista, G. Y. (2022). Presentation Practice Production Vs Task-Based Language Teaching: A Comparison of Two Teaching Templates. *Jurnal Edupedia Universitas Muhammadiyah Ponorogo*, 7(1): Halaman. 1-13. URL: https://www.researchgate.net/publication/375642779_PRESENTATION_PRACTICE_PRODUCTION_VS_TASK-BASED_LANGUAGE_TEACHING_A_COMPARISON_OF_TWO_TEACHING_TECHNIQUES
5. PPP. *British Council. Teaching English*. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/knowning-subject/n-p/ppp>
6. Test teach test. *Teaching English. British Council*. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/knowning-subject/t-w/test-teach-test>
7. Ukrainka O. Test-teach-test approach to teaching English. *Grade University*. URL: <https://grade-university.com/blog/test-teach-test-approach-to-teaching-english>
8. Weller D. What is 'Test-Teach-Test'? *Barefoot TEFL Teacher*. URL: <https://www.barefootteflteacher.com/p/what-is-test-teach-test>
9. Ioannou A. TEST, TEACH, TEST- AN APPROACH TO TEACHING. *Inovatii educationale*. URL: http://www.inovatii-educationale.ro/wp-content/uploads/2023/06/Antonis-Ioannou_Humelnicu-Simona-Test-Teach-Test.pdf

10. A Task Based Approach. Teaching English. *British Council*. URL: <https://www.teachingenglish.org.uk/professional-development/teachers/knowning-subject/articles/task-based-approach>
11. Sholeh M.B., Nur S., Salija K. Task Based Learning (TBL) in EFL Classroom: from theory to practice. *International Journal of Humanities and Innovation*. Vol. 3 No. 4, 2020 pp. 138 -143.

Ірина Куліш

кандидат педагогічних наук, доцент
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

Ірина Некоз

кандидат педагогічних наук, доцент
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ІНОЗЕМНА МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Процеси глобалізації та інтеграції різних сфер життя і галузей сучасного суспільства сприяли потребі міжнародного спілкування. Необхідність англійської мови, взагалі, та англійської мови спеціального призначення значно зросла, особливо, в країнах, де англійська мова вивчається як друга іноземна мова. Завданнями закладів вищої освіти стали як фахова підготовка здобувачів освіти, так і іншомовна підготовка професійного спрямування з метою ефективної кар'єри у 21 столітті та успішної адаптації майбутніх фахівців у сучасному конкурентному суспільстві.

З моменту виникнення поняття ESP (English for Specific Purposes), іноземна мова професійного спрямування, взагалі, та особливо англійська мова професійного спрямування стала предметом обговорення методистів, дослідників, освітян, стейкхолдерів вищої освіти. Англійська для спеціальних цілей відрізняється від більш загального вивчення мови завдяки зосередженості на конкретному, цілеспрямованому використанні мови. Англійська мова в сучасному суспільстві стала ключем до розвитку технологій і торгівлі. Оскільки англійська мова стала визнаною міжнародною мовою у різних галузях, вона створила нове покоління студентів, які мали інші потреби та інтереси, специфічні для їх майбутнього фаху [1].

Розробка курсу іноземної мови професійного спрямування охоплює аналіз конкретних потреб конкретної групи здобувачів освіти. Сучасна концепція аналізу потреб в ESP, згідно з Дадлі-Евансом і Сент-Джоном, включає розгляд наступних аспектів [2]: професійна інформація про здобувачів освіти (аналіз цільової ситуації та об'єктивних потреб), особиста інформація про здобувачів освіти (попередній досвід навчання іноземної мови, ставлення до іноземної

мови, очікування від курсу, тощо), поточна інформація (аналіз умінь та навичок використання іноземної мови), навчання мови (ефективні способи розвитку іншомовних навичок), інформація про спілкування в ситуаціях професійного спрямування, аналіз середовища освітнього процесу, тощо [2].

Дисципліна «Іноземна мова професійного спрямування» в університеті належить до обов'язкових компонентів освітньо-професійної програми циклу загальної підготовки. Вивчення дисципліни базується на знаннях та навичках, набутих студентами під час вивчення іноземної мови у школі та взаємопов'язана з іншими дисциплінами, які входять до циклу загальної та професійної підготовки. Оскільки курс іноземної мови професійного спрямування проходить паралельно з предметними курсами, студенти можуть зв'язати свої знання з фахових предметів з контекстом іноземної мови професійного спрямування. Практична мета курсу охоплює формування у студентів комунікативної, професійної та соціокультурної компетенції, що забезпечать уміння ефективно використовувати іноземну мову в різноманітних ситуаціях навчально-академічного, професійного та соціального спілкування, одержувати необхідну інформацію з іншомовних джерел. Курс зосереджений на чотирьох основних мовленнєвих навичках: аудіюванні, читанні, письмі та усному мовленні, оскільки навчання іноземної мови відбувається комплексно. Ресурси, які використовуються в освітньому процесі, в основному зосереджені на європейських підручниках "English for Careers", навчальних матеріалах Британської Ради, додаткових власних матеріалах, а саме навчальних та навчально-методичних посібниках з англійської мови для здобувачів освіти різних спеціальностей, методичних рекомендаціях та вказівках до самостійної роботи студентів з навчання іноземної мови професійного спрямування.

Принципи сучасної освіти та її особливості на сучасному етапі розвитку суспільства зумовлюють змістове наповнення дисципліни «Іноземна мова професійного спрямування». Зміст навчальної програми з іноземної мови професійного спрямування враховує інтереси та потреби студентів певної спеціальності, враховуючи їх попередній досвід та особливості їх майбутнього фаху. Зміст цієї дисципліни базується на навчальних та професійних уміннях, на міжнародних рівнях володіння мовою та відповідає національним кваліфікаційним рівням [3].

Слід зазначити, що професійна комунікативна компетенція формується для студентів різних спеціальностей відповідно до їх фаху, до професійних та академічних ситуацій та сфер застосування. Змістовим наповненням курсу може слугувати автентичний матеріал, підібраний за фахом студентів. Як правило, викладачі іноземних мов та кафедри іноземних мов професійного спрямування розробляють навчально-методичне забезпечення дисципліни для всіх спеціальностей.

Відповідно до програми іноземної мови професійного спрямування розробляються навчальні модулі, які відповідають національній кредитно-модульній системі. Запровадження цієї системи було передумовою приєднання України до Болонського процесу. Змістові модулі зосереджуються на професійних уміннях певних ситуацій певних галузей [4].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку суспільства іношомовна підготовка здобувачів вищої освіти стає необхідною складовою фахової підготовки. Розробка курсу іноземної мови професійного спрямування охоплює аналіз конкретних потреб конкретної групи здобувачів освіти. Вивчення дисципліни базується на знаннях та навичках, набутих студентами під час вивчення іноземної мови у школі та взаємопов'язана з іншими дисциплінами, які входять до циклу загальної та професійної підготовки. Зміст навчальної програми з іноземної мови професійного спрямування враховує інтереси та потреби студентів певної спеціальності, враховуючи їх попередній досвід та особливості їх майбутнього фаху.

Література

1. Kumar S. Emergence of English for Specific Purposes. *International Journal of English Language, Literature and Humanities*. 2016. Volume IV. Issue X. URL: https://www.researchgate.net/publication/312218756_Emergence_of_English_for_Specific_Purposes.
2. Цит. за: Jiajing G. Designing an ESP course for Chinese University Students of Business. *The Asian ESP Journal*. Volume III. Issue I. URL: https://web.archive.org/web/20090402232303/http://asian-esp-journal.com/April_2007_gj.php.
3. Куліш І.М., Королюк Г.О. Особливості підготовки фахівців на сучасному етапі розвитку суспільства. *Розвиток професіоналізму сучасного педагога в постнекласичній парадигмі*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Черкаси, 9-10 квітня, 2019. Ст. 56-58.
4. Куліш І.М., Королюк Г.О. До проблеми вивчення іноземної мови професійного спрямування як важливої складової професійної підготовки фахівця. *Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки*. № 1. 2019. Черкаси, 2019. Ст. 55-61.

Ірина Куліш

кандидат педагогічних наук, доцент
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

Ірина Трубенко

кандидат педагогічних наук, доцент
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

Анна Зінченко

кандидат педагогічних наук, старший викладач
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ПОЗНАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Роль іноземної мови, взагалі, та англійської мови як мови міжнародного спілкування, зростає в глобальному суспільстві з підвищенням кількості прямих контактів між країнами в усіх сферах функціонування суспільства, збільшенням мобільності та процесів інтеграції. Підготовка фахівців 21-го століття має свої особливості, а невід’ємною складовою фахової підготовки здобувачів освіти стає іноземна мова професійного спрямування. Нагальним завданням вищої освіти на сьогодні стає підвищення рівня іншомовної компетентності здобувачів освіти, мотивація до вивчення іноземної мови та пошук ефективних шляхів підвищення якості цього процесу. Освітняни обговорюють нові підходи та методи навчання іноземної мови, а також звертають увагу на роль позанавчальної діяльності у мотивації та зацікавленості у навчанні іноземної мови [1].

Як зазначають словники, позанавчальна діяльність – це академічна або культурна діяльність, яка не входить до сфери звичайної навчальної програми, виконується студентами добровільно та зазвичай не має академічних кредитів [2]. На думку дослідників, цінність позанавчальної діяльності полягає у додаткових можливостях щодо розвитку навичок здобувачів освіти, дослідження їх інтересів та зустрічах з новими людьми. [3]. Крім цього, позанавчальні заходи можуть підвищити академічну успішність студентів. На думку професора Біллі Вонга з університету Редінга, досвід університету виходить за рамки академічних знань і диплома, а навички студентів, які розвиваються під час позанавчальної діяльності, часто збігаються з тими, які покращують академічну успішність [3].

На початку двадцятого століття університет має особливу освітню місію особистісного розвитку здобувача освіти. Ключовим інструментом цієї місії стає позанавчальна діяльність. На думку дослідників, студенти беруть участь у позанавчальних заходах не лише з метою розваги, спілкування та задоволення, але, найголовніше, для отримання та вдосконалення навичок [4].

Метою нашого дослідження було з'ясувати думку здобувачів освіти щодо позанавчальної діяльності, їх участь у заходах позанавчальної діяльності, їх реакція на пропозицію участі, який вид позанавчальної діяльності цікавить студентів, їх думка щодо впливу участі у позанавчальних заходах на інтерес до певної дисципліни та успішність з даної дисципліни.

В опитуванні брали участь 70 здобувачів освіти різних освітніх програм Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Щодо кількості студентів, які беруть участь у позанавчальній діяльності варто зазначити, що близько чверті (25,7%) студентів залучені до таких заходів регулярно, а 44,3% здобувачів освіти – час від часу. При цьому зауважимо, що третина студентів (30 %) за даними опитування не беруть участі у позанавчальній діяльності.

Нас цікавила реакція здобувачів освіти на пропозицію брати участь у позанавчальній діяльності. Більшість студентів з опитуваних (42,9%) зазначають, що їм було б цікаво, але за браком часу вони не залучаються до таких заходів, при цьому близько третини (34,3%) студентів вважають цю діяльність цікавою і налаштовані охоче брати участь в ній. Певний відсоток (18,6%) здобувачів освіти вважає, що брали б участь у позанавчальній діяльності, якби результат участі впливав на підсумковий бал або підсумково-модульний контроль. Відносно незначний відсоток (4,3%) студентів не зацікавлені в таких заходах.

Опитування показує, що стосовно різноманітних видів позанавчальної діяльності більш цікавими для здобувачів освіти є гурток (45,7%), тренінг/позаурочний семінар (41,4%), розмовний клуб (34,3%) та студентська конференція (31,4%). Менш цікавими для студентів виявилися написання тез/статей (12,9%), олімпіади/змагання (15,7%), круглий стіл/дебати (22,9%). Варто зазначити, що незважаючи на різні відсотки уподобань здобувачів освіти, кожен вид позанавчальної діяльності знайшов своїх прихильників.

Нас цікавила думка здобувачів освіти щодо впливу позанавчальної діяльності з певної дисципліни на їх зацікавленість цією дисципліною. Опитування свідчить, що більше половини (61,4%) студентів переконані у позитивному впливі, близько третини (28,6%) студентів невпевнені у позитивному впливі, відносно незначна кількість (10%) здобувачів освіти не вважають, що позанавчальна діяльність з академічної дисципліни впливає на зацікавленість нею.

Дещо подібна ситуація з впливом позанавчальної діяльності на успішність здобувачів освіти. На думку більшості студентів (73,2%), позанавчальна діяльність впливає на успішність з академічної дисципліни, близько п'ятої частини (18,3%) студентів не впевнені у цьому, відносно незначна частина (8,5%) здобувачів освіти не вважають, що участь у позанавчальній діяльності впливає на успішність з цієї дисципліни.

Отже, опитування здобувачів освіти свідчить про суб'єктивну думку щодо позанавчальних заходів, проте проглядається загальна тенденція стосовно зацікавленості позанавчальною діяльністю у закладі вищої освіти, більшість студентів готові брати участь в таких заходах з різних причин, вони зацікавлені

у різних видах позанавчальної діяльності та вбачають позитивний вплив позанавчальної діяльності на зацікавленість академічною дисципліною та успішність з цієї дисципліни.

Ми розглядаємо одним з ефективних видів позанавчальної діяльності з іноземної мови професійного спрямування олімпіаду з англійської мови. Цей захід названий на честь такого виду змагань як Олімпійські ігри, щоб підкреслити значення цього виду змагань у стародавньому та сучасному світі. Олімпіади з різних предметів проводяться в усьому світі на різних етапах освітнього процесу. Кафедра іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького проводить цей захід щорічно для здобувачів освіти різних освітніх програм. Проте, якщо попередні роки в олімпіаді з англійської мови брали участь лише найуспішніші представники академічних груп, то останні п'ять років організатори заходу змінили формат проведення на масовий з максимальною участю в олімпіаді здобувачів освіти різних освітніх програм, з висвітленням результатів за підрозділами університету та підведення загальноуніверситетських результатів. На нашу думку, такий формат сприятиме підвищенню зацікавленості щодо вивчення іноземної мови, взагалі, та іноземної мови професійного спрямування, зокрема, підвищенню мотивації здобувачів освіти, їх успішності, а також прагненню покращувати свої результати в змагальному аспекті, брати участь у позанавчальних заходах та відчувати себе членом команди. Метою наших подальших досліджень вважаємо вивчення думки здобувачів освіти щодо участі в олімпіаді з іноземної мови, їх вражень від участі та впливу участі на їх успішність та мотивацію.

Література

1. Куліш І.М., Трубенко І.А., Зінченко А.В. ПОЗНАВЧАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ. Журнал «Перспективи та інновації науки» (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина») № 2(48) 2025. Ст. 575-586.
2. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/extracurricular>
3. Nathan D. The importance of extra-curricula activities. Prospects. February, 2025. URL: <https://www.prospects.ac.uk/applying-for-university/university-life/the-importance-of-extra-curricular-activities>
4. Tenhouse A.M. College Extracurricula Activities. Education State University. URL: <https://education.stateuniversity.com/pages/1855/College-Extracurricular-Activities.html>

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І МАЙБУТНЄ ПЕРЕКЛАДУ: АВТОМАТИЗАЦІЯ ТА ЛЮДСЬКИЙ ФАКТОР

У сучасному світі інформаційні технології розвиваються надзвичайно швидко. Однією із галузей їхнього застосування є переклад. Сервіси, в які інтегрований штучний інтелект (ШІ), вже навчилися перекладати тексти доволі якісно, та щодня продовжують удосконалюватися. Розвиток **машинного та автоматизованого** перекладу на основі штучного інтелекту змінює перекладацьку сферу. ШІ підвищує швидкість і доступність перекладу, чим створює серйозні виклики для перекладачів-людей. Основними викликами є:

- **витіснення перекладачів на ринку праці:** машинний (автоматичний) переклад стає доступним і часто безкоштовним (Google Translate, DeepL, ChatGPT). Попит на письмовий переклад технічних текстів (інструкцій), стандартизованих документів (свідectв, договорів) зменшується, позаяк ШІ швидше й дешевше виконує цю роботу. Компанії зменшують витрати, замінюючи перекладачів ШІ-системами.
- **Зниження вартості перекладу, виконаного людиною.** Через конкуренцію з машинним перекладом оплата праці перекладачів **зменшується**. Так, бюро перекладів використовують машинний або автоматизований переклад, а людям залишають лише **редагування машинного тексту (post-editing)**, яке оплачується менше, ніж повний переклад.
- **Втрата довіри до професії перекладача.** Потенційні клієнти починають вважати, що перекладач більше не потрібний, бо Google Translate все робить швидко, на місці та безкоштовно.

В умовах сучасного світу перекладачам необхідно адаптуватися до нових технологій, використовувати **САТ-програми** (Computer-Assisted Translation), які інтегрують ШІ в перекладацькому процесі. Щоб стати конкурентоспроможними на ринку праці, перекладачам необхідно працювати з нейромереживими машинними та автоматизованими перекладачами. Слід розрізняти машинний та автоматизований переклад. Машинний переклад (Machine Translation, MT) – коли машина самостійно перекладає текст (наприклад, Google Translate, DeepL). Автоматизований переклад (Computer-Assisted Translation, CAT) – людина перекладає з допомогою спеціального програмного забезпечення та ШІ-інструментів, які полегшують і прискорюють процес [6].

Мета перекладознавчої розвідки: аналіз роботи машинних й автоматизованих перекладачів, що інтегрують ШІ, їх переваг і недоліків; висвітлення питання, як баланс між автоматизацією та людським фактором формує майбутнє перекладацької сфери.

Сучасний нейронний машинний переклад, що використовує штучний інтелект, ґрунтується на нейромережах, алгоритмах глибокого навчання та самоуваги [5]. Основними перевагами нейронних машинних перекладачів є:

- **швидкість:** вони блискавично перекладають текст. Крім того, розвивається голосовий переклад у реальному часі: смарт-пристрої зможуть перекладати мовлення на льоту, що змінить міжнародну комунікацію у сфері міжнародного бізнесу, дипломатії, масмедіа;
- **доступність** – безкоштовні онлайн-перекладачі дозволяють миттєво отримувати переклад з більшості мов;
- **масштабність** – можуть обробляти великі обсяги тексту за короткий час, що корисно для компаній, які працюють на глобальному ринку [5].

Проте існують обмеження та недоліки машинного перекладу:

- **відсутність достатнього контексту** – ШІ часто не розуміє нюансів значення лексичних одиниць, ідіом, культурних відмінностей тощо;
- **стилістичні помилки** – автоматичний переклад може бути занадто буквальним або некоректним;
- **проблеми з рідкісними мовами** – найкраще працює з популярними мовами, але гірше – з менш поширеними;
- **не завжди якісно працює із соціалектами:** діалектами, сленгом, специфічними термінами [5].

Існує **загроза для конфіденційності та якості перекладу**. ШІ може робити критичні помилки у юридичних, наукових, зокрема медичних, текстах. Використання публічних систем (наприклад, Google Translate) порушує конфіденційність документів. Наприклад: Якщо використовується Google Translate для перекладу юридичного документу (контракту, посвідки, паспорту тощо), дані можуть потрапити в мережу [5].

На нашу думку, удосконалення технологічних алгоритмів, застосування механізмів самоуваги (self-attention), глибокого навчання блискавично призводить до розвитку штучного інтелекту, що дозволить перекладацьким програмам (сервісам) краще розуміти стилістику тексту, нюанси смислу лексичних, фразеологічних одиниць у контексті. Наразі ШІ в машинному й автоматизованому перекладі підказує найкращий переклад терміну в контексті; аналізує стиль тексту; пропонує редагування з урахуванням граматики; вивчає попередні переклади користувача. Сучасні нейронні машинні перекладачі (англ. Neural Machine Translation (NMT)) запущені Google Translate з 2016 року – використовують глибокі нейронні мережі, що імітують роботу людського мозку (сучасні Google Translate, DeepL, Microsoft Translator, Reverso translation, SYSTRAN, Itranslate й інші).

Google об'єктив (Google Lens) є потужною технологією розпізнавання зображень, яка чудово перекладає текст у режимі реального часу понад 100 мовами. Ця функція дозволяє користувачам наводити камеру на текст будь-якою іноземною мовою, наприклад на знаки, меню або документи, і миттєво бачити перекладений текст на своїх екранах. Google Lens інтегровано в Google Photos і додаток Google для перекладу збережених зображень і скріншотів [1].

Розроблений компанією Microsoft, **Bing Microsoft Translation** – це хмарна служба машинного перекладу; частина Microsoft Cognitive Services, яка інтегрована в такі платформи, як Bing, Microsoft Office, Microsoft Edge, Skype і Visual Studio. Програмне забезпечення пропонує переклад тексту та мовлення через хмару та підтримує понад 100 мов і 12 систем перекладу мовлення, які складають функцію живого мовлення Microsoft Translator. Сервіс виділяється серед інших інструментів тим, що пропонує можливість перекладати із зображень, голосу і посилань [1].

Система **ChatGPT** може адаптувати переклад під конкретний жанр (наприклад, драматургію, або текст до фільму); може перекласти у стилі певного письменника. Ось кілька варіантів перекладу з різними стилістичними відтінками фрагмента речення із новели Кетрін Менсфілд «Miss Brill»: «*Behind the rotunda the slender trees with yellow leaves down drooping, and through them just a line of sea...*»:

- базовий художній переклад (нейтральний стиль): *За ротондою – струнки дерева з пониклим жовтим листям, а крізь них – лише тонка смужка моря...*[3].
- літературно-поетичний варіант (емоційно насичений): *Позаду ротонди жовтолисті, струнки дерева схилилися додолю – і крізь них ледь видніється бліда смуга моря...*[3].
- візуально-образний (майже кінематографічний): *За ротондою – гнучкі дерева з жовтим листям, що звисає донизу, і поміж них – одна-єдина лінія моря на обрії...*[3].
- підкреслено романтичний варіант: *Ротонда лишилася позаду, а за нею – тендітні дерева з пожовклим листям, що схилилось додолю, й поміж них – мерехтлива стрічка моря...*[3].
- архаїчно-елегантний (під староукраїнський стиль): *За ротондою – дерева гнучкії з листом жовтим, долу схиленим, а між ними – лише риса синього моря...*[3].
- переклад у стилі Лесі Українки: *За білою ротондою — гнучкі дерева стоять, мов смутні постаті, жовте листя їх тихо хилиться до землі, а поміж гіллям — тиха, далека лінія моря, як спомин про щось забуте..., — супроводжується коментарем-аналізом ChatGPT: О, це справжнє натхнення! ✨* Переклад у стилі Лесі Українки потребує глибокої емоційності, ліризму й символізму. Вона часто використовувала образи природи як дзеркало внутрішніх переживань, і водночас її мова була ясною, мелодійною, дещо архаїчною, але дуже витонченою [3].

Порівняймо найкращі **автоматизовані перекладачі** з підтримкою ШІ (CAT-tools + AI).

Популярний серед професійних перекладачів і перекладацьких бюро **Trados Studio** (від SDL) – один із найпотужніших CAT-інструментів, який використовує пам'ять перекладів, термінологічні бази, інтеграцію з МТ (наприклад, Google Translate, DeepL). Нові версії Trados Studio мають функції ШІ для підказок і покращення якості перекладів [1; 2].

Часто використовується в освітніх та корпоративних середовищах **memoQ**, що має інтуїтивний і зручний інтерфейс, вбудовані інструменти для

редагування, QA (перевірки якості), термінології Інтеграція з ШІ-сервісами: наприклад, нейронними перекладачами [1; 2].

Wordfast Pro – легкий і доступний сервіс (є безкоштовна версія), має систему пам'яті перекладів, підтримує інтеграцію з хмарними ШІ-сервісами. Можна підключати автоматичний переклад [1; 2].

Серед автоматизованих систем перекладу (CAT tools), які допомагають перекладачам працювати ефективніше, є кілька безкоштовних варіантів:

OmegaT – безкоштовна програма з підтримкою пам'яті перекладів, глосаріїв та інших корисних інструментів [1; 2].

MateCat (matecat.com) – онлайн-інструмент, який дозволяє працювати з пам'яттю перекладів і співпрацювати над проєктами кільком перекладачам. Працює з ШІ-інтеграцією та машинним перекладом, але з підтримкою ручного редагування. MateCat підходить для студентів і тих, хто вивчає CAT-технології [1; 2].

Smartcat (smartcat.com) – хмарна платформа, яка поєднує автоматизований переклад, пам'ять перекладів редагування, керування проєктами і можливість командної роботи. Має вбудовану інтеграцію з Google, DeepL, Amazon Translate під контролем перекладача [1; 2].

CafeTran Espresso (cafetran.com) – кросплатформенна програма, яка підтримує інтеграцію з машинними перекладачами та має зручний інтерфейс.

Wordfast Anywhere (wordfast.com) – онлайн-версія CAT-інструмента, яка працює безкоштовно та дозволяє використовувати пам'ять перекладів [1; 2].

ШІ найкраще працює у поєднанні з людиною: машинний переклад може обробити великий обсяг тексту, а редактор-людина виправить помилки та додасть конотацію. Все частіше говорять про нову професію – постредактора машинного перекладу, який буде редагувати тексти, створені ШІ. Автоматизовані системи перекладу завжди працюють з людиною, в цьому їхня відмінна риса. Тож майбутнє перекладу: баланс між ШІ та людиною.

Чи замінить штучний інтелект людських перекладачів? ChatGPT вважає: «Поки що повністю – ні» [3], позаяк існують деякі сфери, де роль людини незамінна. Таким є художній переклад, адже художня література (проза і поезія), художня публіцистика потребують творчого підходу; юридичний та медичний переклад – будь-яка помилка може призвести до серйозних наслідків. Синхронний переклад – на міжнародних конференціях важлива не тільки точність, а й емоційна передача змісту.

Висновок. Штучний інтелект вже змінив сферу перекладу, зробивши його доступнішим і швидшим. Проте людський фактор залишається незамінним у творчих, технічних та спеціалізованих перекладах. Найефективніший підхід – це співпраця людини і машини, де ШІ виконує рутинну роботу, а людина уточнює культурні аспекти, смислові нюанси та глибоке розуміння контексту, додає конотацію. Отже, майбутнє перекладу – це гармонійне поєднання технологій та редагування машинного перекладу людиною.

Література

1. МакФарланд, Алекс. 10 найкращих програм та інструментів для перекладу AI (квітень 2025 р.). URL: <https://www.unite.ai/uk/best-ai-translation-software-tools/> (дата звернення 06.04.2025).
2. Топ 19 найкращих перекладачів зі штучним інтелектом. URL: <https://linguodan.com/top-10-ai-powered-translators/> (дата зв. 06.04.2025).
3. Chatgpt. URL: <https://chatgpt.com/g/g-69HnvSsrn-ukrainian-voice/c/67eeda21-edb8-8004-9ac1-df12bea21996> (дата звернення 06.04.2025).
4. DeepL. URL: <https://www.deepl.com/uk/translator#en/uk/Renaissance>
5. Glover, E. Machine Translation: How It Works and Tools to Choose From. 2023. URL: <https://builtin.com/artificial-intelligence/machine-translation> (дата звернення 06.04.2025).
6. Google Translate. URL: <https://www.google.com/search?client> (дата звернення 06.04.2025).

Ірина Литвин

кандидат філологічних наук, доцент

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

Андрій Довбуш

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ВІДТВОРЕННЯ МЕТОНІМІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ НОВЕЛИ КЕТРІН МЕНСФІЛД «MISS BRILL»

Метонімія як креативний засіб збагачення мови та стилістичний прийом часто вживається в англійських і українських художніх текстах, тож цілком логічно, що питання відтворення метонімії в перекладі є актуальним у сучасних студіях англо-українського художнього перекладу. Метонімію та її переклад вивчали зарубіжні та українські вчені, серед них: Джордж Лакофф (George Lakoff), Марк Джонсон (Mark Johnson), Роман Якобсон (Roman Jakobson), Маріо Брдар (Mario Brdar), Ріта Брдар-Сабо (Rita Brdar-Szabó), Марина Белова, Світлана Лобзова, Вікторія Зайцева, Аліна Буранова й інші.

Метою цієї перекладознавчої розвідки є аналіз тактик і прийомів українського перекладу метонімії англomовного джерела на матеріалі новели новозеландської письменниці Кетрін Менсфілд «Miss Brill» та українського перекладу цього твору.

Метонімію в лінгвістиці визначають як «семіотичну закономірність, що виявляється у перенесенні позначень одного компонента події на інший, назви класу об'єктів на об'єкт цього класу, позначення частини на ціле й цілого на

частину за суміжністю» [4, с. 412], в літературознавстві – як різновид тропа, в якому переноситься найменування слів з певних явищ та предметів на інші за суміжністю [2, с. 444].

Щодо перекладу метонімічних виразів Маріо Брдар і Ріта Брдар-Сабо виокремлюють кілька тактик [8, с. 232]:

- неметонімічний вираз у вихідному тексті відтворюється метонімією в тексті перекладу;
- метонімічний вираз у вихідному тексті передається неметонімічним у тексті перекладу;
- метонімічний вираз у вихідному тексті перекладається спорідненим, схожим метонімічним виразом у тексті перекладу;
- метонімічний вираз у вихідному тексті передається неспорідненим метонімічним виразом у тексті перекладу [цит. за: 1].

Метонімічні трансформації в перекладі виокремлює українська лінгвістка Олена Селіванова, відносячи до них холонімічні й партонімічні заміни, гіпонімічні та гіперонімічні, парто-партонімічні та еквонімічні перетворення [5, с. 462]. Так, під час українського перекладу новели Кетрін Менсфілд «Miss Brill» замінено назву частини назвою цілого, таку трансформацію О. Селіванова називає холонімічною [5, с. 462]:

Behind the rotunda the slender trees with yellow leaves down drooping, and through them just a line of sea... // За альтанкою росли стрункі дерева, з яких, кружляючи, падало додолю пожовкле листя; крізь них виднілося лише море...

Метонімічні трансформації є «одними із найпоширеніших прийомів передачі пропозиційної інформації» [3, с. 17], вони найчастіше ґрунтуються на асоціаційних зв'язках: часу та простору, місця (простору) й особи, пов'язаної з цим місцем; предмета та матеріалу (речовини), з якого він складається; дії та її результату; причини та наслідку і навпаки [3, с. 17]. Розглянемо метонімічну трансформацію в перекладі новели новозеландської письменниці, що ґрунтується на асоціаційних зв'язках між міжмовними відповідниками, що позначають матеріал і виріб із цього матеріалу відповідно:

Miss Brill was glad that she had decided on her fur // Міс Брілл була рада, що все ж вирішила одягти свою горжетку.

У новелі Кетрін Менсфілд застосувала метонімію: **fur** – «the thick hair that covers the bodies of some animals, or the hair-covered skin(s) of animals, removed from their bodies» [8], підґрунтям якої є перенесення з виробу (предмета одягу) на матеріал, з якого зроблений цей виріб. У перекладі застосовано тактику заміни метонімічного виразу вихідного тексту неметонімічним [7]: слово **fur**, що позначає матеріал (**fur** – букв. *хутро*), перекладено словом *горжетка*, що позначає виріб – хутряний комір або шарф – із цього матеріалу (*горжетка* – «Смуга хутра або шкурка звіра (песця, куниці і т. ін.), яку носять жінки як комір до верхнього одягу і як прикрасу до святкового вбрання» [6]). Таку трансформацію О. Селіванова відносить до метонімічних через втрату метонімії в цільовому тексті [5, с. 462]. Така трансформація цілком логічна: в результаті адекватної заміни у перекладі передано колорит епохи – горжетки були популярними аксесуарами у часи, описані в творі «Miss Brill» (новелу

надрукували 26 листопада 1920 р.) та відтворюється помітна риса ідіостилю Кетрін Менсфілд – увага до деталі (горжетка – улюблений аксесуар самотньої героїні, її гордість, її товаришка, нагадування про молоді роки).

Кетрін Менсфілд в новелі «Miss Brill» широко застосовує різновид метонімії – синекдоху – засіб увиразнення художнього мовлення, який «засновано на кількісному зіставленні предметів та явищ (вживання однини у значенні множини і, навпаки, визначеного числа замість невизначеного, видового поняття замість родового і т. п.)» [2, с. 625]; для позначення цілого найменуванням частини [4, с. 647]:

«The ermine toque was alone; she smiled more brightly than ever» // Горностаєва шапочка лишилася зовсім сама; її усмішка сяяла ще яскравіше, ніж раніше.

Синекдоху оригінального тексту новели *the ermine toque*, яка використовується для позначення людини через характерну деталь одягу, переклали синекдоху *горностаєва шапочка*, вдавшись до конотативних трансформацій (такий тип трансформацій виділено О. Селівановою [5]): прямий відповідник до *toque* застаріле українське слово *тока* – «заст. Жіночий головний убір, круглий, прямий, без крисів» [6] – трансформували на *шапочка*, додавши суфікс суб'єктивної оцінки, який є характерною рисою українського мовлення. Таким чином, у перекладі вдалося передати художній прийом без втрати сенсу, а також відтворити образність джерельного тексту, оригінальний стиль письменниці у створенні образу.

Таким чином, метонімічні перетворення відіграють важливу роль у сприйнятті читачем перекладеного тексту, адже метонімія є компонентом тексту, що додає йому виразності й образності. Вдалі тактики та прийоми перекладу метонімії забезпечують еквівалентність й адекватність перекладу художнього тексту.

Перспективним є дослідження різних типів метонімії та прийомів їх відтворення в українському перекладі англomовних оповідань.

Література

1. Бєлова М. О., Лобзова С. Л. Метонімізовані мовні одиниці в аспекті перекладу (на матеріалі англomовного художнього дискурсу). *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2024. № 38. URL: <https://doi.org/10.24195/2616-5317-2024-38.4> (дата звернення: 04.03.2025).
2. Гром'як Р. Т., Теремко В. І., Ковалів Ю. І. Літературознавчий словник-довідник. Київ: Академія, 2007. 752 с.
3. Литвин І. М. Денотативна інформація: типологія та засоби перекладу. *Вісник Черкаського університету*. Серія: Філологічні науки. Черкаси, 2018. Вил. 2. С. 16–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuF_2018_2_5.
4. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2010. 844 с.
5. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.

6. Тлумачний словник української мови. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?sword>
7. Brdar M., Brdar-SzabR. Metonymies we (don't) translate by. *Argumentum*. 2014. №10. P. 232–247.
8. Cambridge dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org> (дата звернення: 04.03.2025).

Джерела ілюстративного матеріалу

9. Mansfield, Katherine. Miss Brill. URL: <https://genius.com/Katherine-mansfield-miss-brill-annotated> (дата звернення: 04.03.2025).

Анна Любіченко

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

КОУЗІ ФЕНТЕЗІ ДЖЕЙН ЛЕНОР «TOIL & TRUFFLE: A GLOAM HOLLOW COZY WITCH MYSTERY»: ДОПЕРЕКЛАДНИЙ АНАЛІЗ

Відтворення різноманітних типів інформації в перекладі є суттєвим для досягнення не лише точності, а й адекватності перекладу та його комунікативного впливу на адресата. Зокрема, на першому (доперекладному) етапі перекладачеві важливо досліджувати конситуативну інформацію, яка представляє пласт відомостей про життєвий шлях автора твору та його творчість [1, с. 16–17]. Науковці наголошують, що вищеописані фактори необхідно брати до уваги для того, щоб виявити особливості індивідуального письменницького стилю, який суттєво впливає на результат перекладацької роботи [5].

Метою нашої перекладацької розвідки є висвітлення основних результатів доперекладного аналізу роману «Toil & Truffle: A Gloam Hollow Cozy Witch Mystery», який послуговував важливим етапом в процесі роботи над власною версією українського перекладу цього твору.

Джейн Ленор Вампа – популярна авторка книг у жанрі темного фентезі та вікторіанської готики. Вона народилася та виросла на півдні США. Ленор працювала бухгалтером, а письменництво сприймала лише як хобі. Її життя змінилося після подорожі до Непалу, після якої жінка усвідомила, що хоче пов'язати своє життя з професійною письменницькою діяльністю. Наразі авторка «Toil & Truffle» має власну книжкову онлайн-крамничку, де продає власні книги та сувенірну продукцію, пов'язану з її творчістю [6].

Серед найвідоміших творів Джейн Ленор – темні фентезі: «Autumn of the Grimoire» та «Summer of Sacrifice», які ілюструють її особливий стиль та тематичну спрямованість. Індивідуальний стиль письменниці поєднує в собі

витончену естетику вікторіанської готики, зловісну химерність і ліричну прозу. Вона майстерно вплітає міфічні та надприродні мотиви в атмосферні, моторошні локації, створюючи захопливий світ примарної краси та таємничості. Її тексти наповнені метафорами, художніми описами пейзажів, персоніфікаціями та порівняннями. Героїні Джейн Ленор – сміливі, розумні жінки, які мандрують темними світами та змінюють історію завдяки їхній незалежності, рішучості та готовності протистояти долі та відкривати приховані істини.

У романі «Toil & Truffle: A Gloam Hollow Cozy Witch Mystery», який вийшов у 2024 році, Джейн Ленор відходить від звичного їй стилю темного фентезі та представляє книгу, в якій виступає в новому амплуа. Обрана нами книга належить до піджанру коузі, або затишного фентезі. Його характерними рисами є м'який конфлікт, який зосереджується на внутрішніх або соціальних питаннях, а не на грандіозних битвах. Всі історії мають щасливий фінал і атмосферу, яка дарує читачам відчуття спокою та затишку. У центрі сюжету часто знаходяться взаємостосунки між персонажами та прості радощі їхнього життя, що робить такі книги безпечним місцем для тих, хто прагне відволіктися від проблем реальності [9].

У книзі «Toil & Truffle: A Gloam Hollow Cozy Witch Mystery» описується населене чарівними істотами маленьке містечко. Головна героїня роману – руда відьма Блер Вордвелл, власниця аптеки та сімейного заїзду, яка вирішує втрутитися в розслідування таємничого вбивства, яке сколихнуло їхнє сонне місто. Твір написаний простою мовою, що робить його легким для читання. Така манера приваблює підлітків і молодь, які є основною читацькою аудиторією Джейн Ленор. Серед особливостей синтаксису книги виділяємо короткі, усічені речення, завдяки яким письменниця створює ефект напруги, руху та швидкої реакції персонажів, що додає динаміки сцені погоні на початку твору. Текст наповнений діалогічним мовленням, вигуками та звертаннями, що допомагає зобразити емоції героїв та взаємодію між ними. Наприклад:

«*Hamish, don't you dare!*» [10] // «Геміше, не смій!»

«*If you so much as thi-*» [10] // «Спробуй тільки подум...»

Текст роману «Toil & Truffle» наповнений розмовною та експресивно забарвленою лексикою, що дозволяє зобразити персонажів реалістичнішими. Наявна також термінологія, пов'язана з магією, яка органічно вплітається в текст та занурює читача в чарівний світ:

«*You're **insane**, Blair*» [10] // «*Ти **ненормальна**, Блер*». У цьому фрагменті наявна стилістично забарвлена лексична одиниця **insane** – «very stupid, crazy or dangerous» [8], яку ми передали українським еквівалентом розмовного стилю **ненормальний** – «психічно хворий» [3].

*I canceled out his **spell** with one of mine...* [10] // *Я заблокувала його **чари** одним зі своїх заклять...* Іменник **spell** належить до лексики тематичної групи, пов'язаної з магією, та означає «words that are thought to have magic power or to make a piece of magic work; a piece of magic that happens when somebody says these magic words» [8]. Задля уникнення тавтології, в українському перекладі ми

скористалися прийомом генералізації і передали цю лексичну одиницю словом **чари** – «магічні дії та прийоми з використанням різних засобів; чаклунство» [3].

Серед художніх засобів роману «Toil & Truffle» помітна значна кількість метафор, порівнянь та фразеологізмів, які допомагають письменниці створювати яскраві образи:

Behind him, a girlish giggle erupted from the back porch [10] // *За його спиною з боку веранди розлилося дівоче хихотіння*. Донорською сферою метафори оригіналу **to erupt** – «to suddenly express your feelings very strongly, especially by shouting loudly» [8] є ВУЛКАН. У власній версії українського перекладу було застосовано прийом трансметафоризації – «заміну донорської сфери метафори» [4]. Дієслово **розливатися** – «поширюватися, розноситися в різних напрямках у навколишньому просторі, в певних межах» [3] належить до концептосфери ВОДА.

But...things can get a bit out of hand [10] // *Але... децю може німи шкереберть*. Оригінальна англійська ідіома **out of hand** означає «out of control» [7], яку в перекладі замінено українським фразеологізмом **німи шкереберть** зі схожим значенням: «складатися не так, як треба відбуватися всупереч звичайному порядку» [2].

Отже, дослідження біографії Джейн Ленор та аналіз її творчості дозволили глибше зрозуміти її індивідуальний авторський стиль. Проведений доперекладний аналіз коузі фентезі «Toil & Truffle: A Gloam Hollow Cozy Witch Mystery» дав змогу визначити ключові стилістичні та жанрові риси, які необхідно зберегти в українському перекладі.

Перспективними напрямками для подальших досліджень можуть стати вивчення трансформацій на фонетичному, лексичному та прагматичному рівнях у процесі перекладу цього тексту.

Література

1. Литвин І. М. Денотативна інформація: типологія та засоби перекладу. Вісник Черкаського університету. Серія: Філологічні науки. Черкаси, 2018. Вил. 2. С. 16–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuF_2018_2_5 (дата звернення: 10.03.2025).
2. Онлайн-бібліотека Горох. URL: <https://goroh.pp.ua/> (дата звернення: 10.03.2025)
3. Онлайн-версія «Словника української мови» в 11 томах (1970-1980). URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 10.03.2025).
4. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Монографічне видання. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
5. Томнюк Л. М. Ідіостилі автора і перекладача як фактори впливу на переклад поезії Буковини. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2020. Т. 31, № 3. С. 28–32. URL: https://philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2020/3_2020/part_3/8.pdf (дата звернення: 10.03.2025).

6. About – J.L. Vampa. J.L. Vampa. URL: <https://www.jlvampa.com/about-avenue> (дата звернення: 10.03.2025).
7. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення: 10.03.2025)
8. Oxford Learner's Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (дата звернення: 10.03.2025).
9. What Is Cozy Fantasy? Your Ultimate Guide + Must-Read Books - The Diary of a Reader. *The Diary of a Reader*. URL: <https://thediaryofareader.com/2025/01/15/cozy-fantasy-books/> (дата звернення: 10.03.2025).

Джерела фактичного матеріалу

10. Lenore J. Gloam Hollow: Toil & Truffle: Cozy Witch Mystery Book One. Independently published, 2024. 272 p.

Науковий керівник: к. філол. наук, доцент **Ірина Литвин**

Тетяна МакГауен

кандидат філологічних наук, старший викладач
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

Нікіта Ральф

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОГО ПЕРЕКЛАДУ НА МАТЕРІАЛІ СПРАВИ «ШТАТ ЮТА ПРОТИ РУБІ ФРЕНКІ»

Юридичний переклад – «мовно-юридична процедура відтворення правового змісту юридичного тексту вихідної культурно-специфічної правової системи засобами фахової мови правової системи-реципієнта задля збереження відповідних юридичних функцій та/або реалізації прагматичних функцій тексту перекладу під час виконання перекладу» [3, с. 110 – 112].

Юридичний переклад в Україні переважно включає письмовий переклад правової документації, оскільки офіційною мовою судочинства в Україні є українська, що не передбачає, таким чином, переклад в залі суду. Проте в США юридичним або судовим перекладом вважають такий вид перекладу, який відбувається в судах та здебільшого є усним перекладом синхронного чи послідовного характеру [2, с. 28].

Метою нашої розвідки є вивчення особливостей судового перекладу на матеріалі справи «Штат Юта проти Рубі Френкі» [4].

Усний юридичний або судовий переклад є складним видом перекладу, оскільки вимагає відтворення різних жанрів судового дискурсу поруч із досконалими знаннями та тлумаченням норм права країн обох мов [2, с. 29].

Складнощі судового перекладу обумовлені наступними завданнями, що повстають перед перекладачами [2, с. 28 – 30]:

- донести зміст термінологічної мови суду пересічним громадянам;
- відтворити риторичні прийоми, маніпулятивні техніки, різні мовні реєстри та тон адвокатських промов, зберігаючи синтаксичну структуру речення і семантичний зміст висловлення;
- передати не тільки сенс висловлювання, а й настрій та стан мовця за «вимогою буквальності», згідно з якою перекладач має передавати всі елементи вихідного повідомлення, які можуть вплинути на винесення вироку;
- ретельно підбирати чіткі відповідники до кожного слова з відповідними відтінками значення, оскільки будь-яке слово в суді може бути оскаржено;
- знайти золоту середину між дослівним/буквальним перекладом та перекладом сенсу висловлювання.

Усний юридичний переклад є, водночас, високо-термінологічним та різножанровим. Усталені судові процедури мають термінологічні найменування, які мають українські відповідники. Під час перекладу судової справи «Штат Юта проти Рубі Френкі» нами були встановлені наступні пари, наприклад:

1. найменування учасників судового процесу (*the Judge* – Суддя, *Council* – сторони захисту та обвинувачення, *the clerk of the court* – судовий секретар, *defence* – сторона захисту, *prosecutor* – прокурор, *the defendant* – відповідач/підсудний);
2. вирок та покарання (*judgement* – вирок/судове рішення, *consecutive prison terms* – послідовні строки ув'язнення, *probation* – умовний термін покарання, *parole* – дострокове звільнення, *restitution* – відшкодування збитків);
3. судовий етикет (*Welcome to* – Вітаю у, *Objection* – Заперечую, *Your Honor* – Ваша Честь, *Yes/ No, Your Honor* – Так/Ні, Ваша Честь);
4. злочини (*aggravated child abuse* - жорстоке поводження з дітьми при обтяжуючих обставинах).

При перекладі промови сторони звинувачення ми звернули увагу на лише дворазове використання активного стану в оригіналі при визначенні провини підсудної, що ми зберегли у перекладі: «*She committed horrible acts of child abuse*» [4] // Вона **вчинила** жахливі акти жорстокого поводження з дітьми.

Усі деталі її злочину описані детальними англійськими пасивними структурами, які ми переклали безособовими реченнями, що дозволило створити атмосферу стриманості та холоду: «*The children were regularly denied food, water, beds to sleep in and virtually all forms of entertainment. They were isolated from others and were hidden ... The children were forced to do physical tasks... They were also forced to do manual labor outdoors ... They were forced to stand outside on a cement patio ... They were beaten ...*» [4] // **Дітям регулярно відмовляли** в їжі, воді, сну у ліжках і практично в усіх формах розваг. **Їх ізолювали** від інших і **ховали**... **Дітей змушували** виконувати фізичну роботу ... **Їх також змушували** займатися фізичною працею на відкритому повітрі **Їх змушували** стояти на вулиці на цементному майданчику ... **Їх били**...

Цікавим є використання метафори в промові прокурора, яка є засобом впливу на прийняття судового рішення, тому ми зберегли метафору без змін

концептосфер в перекладі, скориставшись прийомом реметафоризації – заміною метафор оригіналу на прямі метафоричні відповідники в перекладі [1, с. 137 – 139]: *Miss Frankie and her business partner held her two children aged 9 and 11 turning 12 in a concentration camp* // *Пані Френкі разом зі своєю бізнес-партнеркою утримувала двох власних дітей віком 9 та 11 років, майже 12 років, у концтаборі*. Життя дітей в будинку уподібнене до життя в концтаборі: LIFE AT HOME – LIFE IN THE CONCENTRATION CAMP.

Іншими засобами емоційного впливу промови звинувачення є:

1. ідіоматичні вирази, які ми переклали українськими відповідниками за допомогою фразеологічних заміन [1, с. 174 – 178]: «*Had the older of the children not had the courage to run away and ask a neighbor to call the police, **Heaven only knows** how much longer he could have survived in that situation*» [4] // *Якби старший з дітей не набрався сміливості втекти і попросити сусіда викликати поліцію, **одному Богу відомо**, скільки б він ще протримався в цій ситуації*. Ідіоматичний вираз зазнав часткової трансформації, проте загальний зміст не змінився: *Heaven only knows* (дослівно Небесам відомо) – *одному Богу відомо*.
2. експресивні прикметники, які ми переклали синонімічними відповідниками: *extensive physical injuries* // *значні тілесні ушкодження*; *injuries from the binding to the 12-year-old are particularly awful* // *особливо жахливими є тілесні ушкодження від зв'язування 12-річного хлопчика*.

Промова захисту, навпаки, побудована на дієсловах в активному стані, які описують позитивні зміни в поведінці підсудної: «*Ruby Frankie has **become a serious student of her own actions***» [4] // *Рубі Френкі **зробила висновки** зі своїх власних дій*. У прикладі зберігаємо активний стан дієслова-присудка, проте описову фразу *become a serious student of her own actions* перекладаємо за допомогою фразеологічної заміни – *зробила висновки*.

Як і промова звинувачення, та і слова захисту відповідають лексиці високого регістру, цю тональність зберігаємо у перекладі, добираючи відповідні синоніми: «*how quickly Ruby **abandoned her defensive stance***» [4] // *як швидко Рубі **залишила позицію самозахисту***, де англійське дієслово *abandon (leave)* та іменник *stance (opinion, position)* замінені відповідниками *залишила* та *позицію*; словосполучення *defensive stance* зазнає частиномовної заміни: англійський прикметник *defensive* – український іменник в родовому відмінку *самозахисту*, Промова підсудної сповнена розмовними одиницями (*cops (informal)* // *поліцейські (neutral)* – функціонально-стилістична заміна із втратою забарвлення [1, с. 140]), ідіомами (*letting you down* // *підвела вас* – заміна відповідними фразеологічними синонімами [1, с. 174 – 178]), алюзіями (*a prodigal sister* // *блудна сестра* – збереження трансформованого біблійного інтертексту (*a prodigal son – sister*) без мегатекстового пояснення в силу його широкої відомості), метафорами (*She plucked me out of a situation* // *Вона висмикнула мене з ситуації* – збереження вихідної метафори за допомогою реметафоризації: *ВИСМИКНУЛА ЯК ПІР'Я*).

Аналіз перекладу судової справи «Штат Юта проти Рубі Френкі» показав, що судовий переклад поєднує в собі термінологічну відповідність, збереження високого стилю поруч із розмовними елементами – ідіомами, метафорами,

алюзіями, що вимагає від перекладача високого володіння мовою джерела та перекладу.

Література

1. Литвин І.М. Перекладознавство. Черкаси: видавець Ю.А.Чабаненко, 2018. 240 с.
2. Лобода Ю.А., Власюк А.О. Сучасний стан та перспективи розвитку судового перекладу в Україні. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2018. Issue 166. VI(49). С. 27–31.
3. Шаблій О. А. Юридичний переклад як складова юридичної діяльності. *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи*. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2012. С. 110–112.
4. KSL News Utah COURT HEARING: Ruby Franke and Jodi Hildebrandt sentenced to 4 to 30 years in prison. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=-ifUMwaeC4M> (дата звернення: 23.03.2025).

Тетяна МакГауен

кандидат філологічних наук, старший викладач
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

Марина Черевань

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

КОРОТКА ОПОВІДЬ «ПОЦІЛУНОК» К. ШОПЕН: МЕТАФОРИЧНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ

Літературний переклад є важливою ланкою культурного обміну між народами. Саме літературний переклад уможливорює отримати доступ до художніх творів з різних куточків світу, що допомагає зберігати і поширювати багатство світової спадщини. Метою нашої розвідки є розгляд особливостей художнього перекладу оповіді американської авторки Кейт Шопен «Поцілунок».

Кейт Шопен (8 лютого 1850 – 22 серпня 1904), романістка та авторка оповідей, піднімала у своїй творчості проблему свободи жінок задовго до появи феміністичних художніх творів. Авторка створила свій перший роман «Винна» (At Fault) у 1890 та написала понад 100 оповідей [2]. Жанр оповідей відрізняється своїм коротким обсягом, меншим за розмір роману, та обмеженою кількістю персонажів [3]. Оповідь «Поцілунок» К. Шопен була створена за один день 19 вересня 1894 та вперше опублікована в журналі «Воуг» у червні цього ж року. Це розповідь про жінку, яка пристрасно кохає одного чоловіка, але бажає

вийти заміж за іншого, за мільйонера. Сюжет відображає проблему того часу – необхідність виходити заміж з розрахунку задля забезпечення власного існування [6].

Перекладаючи оповідь, ми намагались зберегти не тільки зміст, але й художньо-стилістичну образність твору. З цією метою ми вдавалися до фігуративних, метафоричних та концептуальних перекладацьких трансформацій.

Твір побудовано на безлічі контрастів, які ми передали завдяки використанню фігуративних трансформацій – збереженню чи втраті стилістичних фігур та прийомів у перекладі [1, с. 181]:

«*It was still quite **light out of doors**, but inside with the curtains drawn and the smouldering fire sending out a **dim**, uncertain glow, the room was full of **deep shadows***» [4] // **Надворі** було ще досить **світло**, але всередині, з опущеними шторами і ледь жевріючим вогнем каміну, що випромінював **тьмяне**, **непевне** сяйво, кімната була сповнена **глибоких тіней**. Стилiстична фігура протиставлення характеристик предмета, антитеза [7, с. 37], яку авторка використала, порівнюючи світло на вулиці (*light out of doors*) із темрявою кімнати (*dim, deep shadows*), збережена нами завдяки використанню прямих синонімічних відповідників: *light* – **світлий**, *dim* – **тьмяне**, *deep shadows* – **глибокі тіні**. Одночасно використано частиномовну заміну морфологічного *The rather insignificant and unattractive* рівня, де прикметник *light* перекладено як прислівник **світло**, що є характерним для опису погодних умов в українській мові, поруч із перестановкою обставин місця з кінця речення в оригіналі на початок речення в перекладі: *out of doors* – **надворі**.

У наступному прикладі також використовуємо фігуративну трансформацію для збереження стилістичної фігури антитези: *The rather insignificant and unattractive Brantain was **enormously rich*** [4] // **Досить ніякий і непривабливий** Брентейн був **надзвичайно багатим**, де неяскрава зовнішність героя контрастує з його великим багатством: *the rather insignificant and unattractive* – **enormously rich**.

Іншою особливістю оповіді є метафоричність, яку ми зберігли за допомогою прийому реметафоризації – заміна однієї метафори іншою із збереженням концептосфери уподібнення [1, с. 137 – 139]:

«*Brantain sat **in one of these shadows**; it had overtaken him and he did not mind. The **obscurity** lent him courage to keep **his eyes fastened** as ardently as he liked upon the girl who sat **in the firelight***» [4] // Брентейн сидів в одній з цих тіней. Вона **поглинула** його, а він і не був проти. **Морок надавав йому хоробрості не зводити очей** з дівчини, на яку він так палко дивився, – **дівчини, що сиділа у світлі вогню**. Дві авторські метафори *it (shadow) had overtaken him* – вона (тінь) поглинула його (ТІНЬ – ЖИВА ІСТОТА, ЗДАТНА ПОГЛИНУТИ ЖИВУ ІСТОТУ) та *the obscurity lent him courage* – морок надавав хоробрості (МОРОК – ЖИВА ІСТОТА, ЩО ДОПОМАГАЄ) збережені в перекладі, проте третя *his eyes fastened* (очі прив'язані/пристібнуті) перекладена антонімічним фразеологічним виразом **не зводити очей**, що дозволяє зберегти задум авторки.

Одночасно, перше речення розбито на два коротких, що дозволяє у перекладі створити напругу. Стилiстичний прийом антитези – контрастивне порiвняння мiсця хлопця (*in one of these shadows*) та дiвчини (*in the firelight*) – ми зберегли в перекладi, не лише використавши фiгуративну трансформацiю, але й посиливши її синтаксичною заміною додавання iменника *дiвчина* у перекладi, така надмiрна тавтологiчнiсть ще бiльше пiдкреслила контраст.

У прикладі «*her lips looked hungry for the kiss which they invited*» [4] // *її губи зголодніли і благали на поцілунок* ми зберігаємо авторську метафору ГУБИ – ЖИВА ГОЛОДНА ІСТОТА, використавши частиномовну заміну англійського прикметника *hungry* українським дієсловом *зголодніли* та добравши експресивно-конотативний український синонім до англійського дієслова *invite* (запрошувати) – *благати*.

Оповіді «Поцілунок» також притаманний ряд мовних реалій, вигуків, для перекладу яких ми вдалися до концептуальних перетворень – заміни концептів мови-джерела на найближчі відповідники у мові перекладу [1, с. 183]:

«*Hang me if I saw him sitting there, Nattie!*» [4] // *Хай грім мене поб'є, але я там його не бачив, Нетті!* Англійський вигук *Hang me* (*I'll be damned* [8]) замінюємо українським відповідником *Хай грім мене поб'є!*

«*What do you mean by entering the house without ringing?*» [4] // *Що це таке, що ти входиш до будинку без дзвінка?*, звичайний англійський вираз *What do you mean by* несе контекстуальне значення вигуку, який «used when you are very surprised or annoyed by what someone has just said or done» [5], і перекладений найближчим розмовним відповідником української мови – питанням *Що це таке*.

Оповідь «Поцілунок» К. Шопен характеризується великою кількістю протиставлень та метафор, для збереження яких ми вдалися до реметафоризації, концептуальних та фігуративних перетворень, виконання яких посилювалось перекладацькими трансформаціям різних рівнів, що вказує на використання усього комплексу заміни при художньому перекладі.

Література

1. Литвин І.М. Перекладознавство. Черкаси: видавець Ю.А.Чабаненко, 2018. 240 с.
2. Britannica Kate Chopin. URL: <https://www.britannica.com/biography/Kate-Chopin> (дата звернення: 23.03.2025).
3. Britannica Short Story. URL: <https://www.britannica.com/art/short-story> (дата звернення: 23.03.2025).
4. Chopin, Kate. The Kiss. URL: https://shortstoryamerica.com/pdf_classics/chopin_the_kiss.pdf
5. Longman Dictionary What do you mean. URL: <https://www.ldoceonline.com/dictionary/what-do-you-mean> (дата звернення: 23.03.2025).

6. Tearle, Oliver. A Summary and Analysis of Kate Chopin's 'The Kiss'. URL: <https://interestingliterature.com/2023/08/kate-chopin-the-kiss-summary-analysis/> (дата звернення: 23.03.2025).
7. Tsura, S.V. Stylistics of the English Language. Черкаси: Вид. від ЧНУ ім.Б.Хмельницького, 2008. 68 с.
8. Wictionary Hang me. URL: https://en.wiktionary.org/wiki/hang_me (дата звернення: 23.03.2025).

Анастасія Максименко, Карина Негрова
здобувачки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

СЛЕНГ В АМЕРИКАНСЬКІЙ ТЕЛЕВІЗІЙНІЙ ДРАМІ «GOSSIP GIRL» І ВЛАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ВЕРСІЇ ВОЙСОВЕРУ

У сучасних перекладознавчих студіях активно досліджується аудіовізуальний переклад, зокрема субтитрування та дублювання. Цьому питанню присвячено праці Гунілли Андерман, Дірка Делабастіта, Генріка Готтліба, Хорхе Діаз Синтаза, Маріо Паолінеллі, Аліне Ремал, Сабін Браун, Майкла Кроніна, Пілар Ореро. Українські вчені також досліджують аудіовізуальний переклад: Тетяна Лук'янова описує стратегії адаптації в англо-українському кіноперекладі; Володимир Конкульовський вивчає питання кінотексту; питання аудіовізуального перекладу піднімаються в дисертаціях Наталії Бухольц, Анастасії Мельник, Оксани Полякової й інших [4, с. 237]. На периферії цих досліджень знаходиться закадровий переклад. Проте вивчення особливостей українського войсоверу є актуальним «з огляду на те, що в Україні доволі активно застосовується цей вид перекладу / озвучування зарубіжних художніх фільмів і телесеріалів українською мовою» [4, с. 237].

Закадровий переклад, войсовер (від англ. voice-over [vɔɪs,əʊvə]) – «вид озвучування, який передбачає створення додаткової мовної фонограми фільму іншою мовою, змішаної з оригінальною так, щоб глядач міг чути і переклад, і оригінальний запис» [2, с. 288].

Об'єктом нашої перекладознавчої розвідки є оригінальна англomовна версія американської телевізійної драми «Gossip Girl» та власна версія закадрового перекладу українською мовою 10-ти фрагментів цього телесеріалу.

Метою нашого дослідження є аналіз перекладу сленгу у власній версії українського войсовера американської телевізійної драми «Gossip Girl».

Сленг – «жаргонні слова або вирази, характерні для мовлення людей певних професій або соціальних прошарків, які проникаючи в літературну мову, набувають помітного емоційно-експресивного забарвлення» [8]. Відтворення в перекладі соціолектної (або соціолокальної, соціальної) інформації, «яка вказує на соціосферу функціонування слова, інформує про його соціальну приналежність і локальну розповсюдженість» [3, с. 11] є важливим завданням

перекладача в закадровому перекладі фільму. Молодь швидко сприймає нове розмовне чи сленгове слово, «метафоричне, свіже, іронічне й експресивне», що дає змогу створити «неформальну атмосферу у спілкуванні та надати почуття причетності до певної престижної соціальної групи» [5, с. 191].

Важливим є адекватний переклад сленгу у фрагментах американського молодіжного телесеріалу «Gossip Girl», який надає діалогам живості, а також передає стиль життя та соціальний статус героїв. Олена Панченко зауважує, що сучасний англомовний сленг – надзвичайно багатий пласт лексики, який має «високу частотність уживання, часто іронічне забарвлення і значну рухливість» [5, с. 191]:

*«Gossip Girl: Wonder what Blair Waldorf thinks. Sure, they're **BFFs** but we always thought Blair's boyfriend Nate had a thing for Serena»* [Gossip Girl] // *Пліткарка: Цікаво, що думає Блер. Звісно, вони **подрузи**, але Пліткарці не замилили очі. Очевидно, що хлопець Блер, Нейт, заправ на Серену* [Український переклад А. Максименко, К. Негрової].

BFF – abbreviation for *best friend forever*, a way of referring to a person's best friend [11] // аббревіатура *найкращий друг назавжди*, спосіб звертання до найкращого друга. Ми застосували фемінітив, трансформували аббревіатуру **BFF** на нейтральне слово *подрузи*.

Під час перекладу молодіжного американського телесеріалу «Gossip Girl» особливу увагу звернули на етикетні слова:

*«Gossip Girl: That's one secret I'll never tell, the only one. **XOXO**, Gossip Girl»* [Gossip Girl] // *Пліткарка: Секрет. **Цьомки**, ваша Пліткарка* [Український переклад А. Максименко, К. Негрової].

XOXO в Північній Америці означає «обійми та поцілунки» – «неформальний вираз, який використовується для вираження щирості, віри, любові або дружби в кінці листа або текстового повідомлення» [11]. Ми вдалися до заміни виразу українським відповідником *цьомки*. *Цьомки* – «форма прощання, рідко привітання» [13]. Таким чином, у процесі закадрового перекладу ми застосували адаптацію до українського глядача – етнокультурну установку. Етнокультурна позиція перекладача визначає адаптацію-перетворення тексту оригіналу відповідно до культури й ментальності представників етносу, для яких здійснюється переклад. У такому разі перекладач перемикає етнокультурну доміную на іншу, близьку адресатам перекладу, для досягнення рівноцінного прагматичного впливу на їхню свідомість [7, с. 673].

*«Serena: **Hey**, here you guys are»* [Gossip Girl] // *Серена: **Салют**, ось ви де* [Український переклад А. Максименко, К. Негрової].

В оригіналі англійське етикетне слово *hey* виконує функцію яскравого, впізнаваного привітання, яке відображає неформальний, дружній стиль спілкування у серіалі. В українському перекладі ми обрали варіант *салют*, що зберігає відтінок легкості та дружелюбності, які англійське *hey*, що робить його, на нашу думку, вдалим вибором для перекладу. *Салют* запозичене з французької мови *salut*, воно потрапило в українську через вплив французької

культури, політичну та економічну співпрацю і використовується в неформальних контекстах, особливо серед молоді [9, с. 1].

«*Jenny: Thanks*» [Gossip Girl] // *Дженні: Мерсі* [Український переклад А. Максименко, К. Негрової].

В оригінальній версії *thanks* є короткою формою подяки, яка часто вживається в розмовній англійській мові. Замість нейтрального *дякую* ми використали цікавіший, на нашу думку, варіант *мерсі*, запозичений із французької мови *merci* – «*grâce que quelqu'un accorde à quelqu'un d'autre*» [12]. У молодіжному слензі це слово має відтінок невимушеності, що відповідає стилю мовлення персонажів телесеріалу «Gossip Girl» та його загальному тону.

Таким чином, для перекладу етикетних форм ми орієнтувалися на українського глядача, застосувавши стратегію доместикації (або етнокультурну установку). Доместикація (від англ. *domestication*) передбачає надання перекладу національного мовно-культурного забарвлення першотвору, заміну елементів першотвору культурними цінностями, маркерами мови перекладу, що сприяє наближенню твору до потреб національного глядача [10, с. 185].

У власній версії українського закадрового перекладу американської телевізійної драми «Gossip Girl» переклад сленгу, зокрема етикетних слів, потребував особливої уваги, адже ці елементи мовлення часто відображають специфіку культур та соціальних груп. Закадровий переклад, на нашу думку, має забезпечувати автентичність, зрозумілість для цільової аудиторії та збереження емоційної виразності, що притаманна мовленню персонажів серіалу та є частиною режисерського задуму.

Перспективним є дослідження українського перекладу реалій американського молодіжного телесеріалу «Gossip Girl».

Література

1. Горох. Словники України on-line. URL: <https://goroh.pp.ua> (дата звернення: 08.02.2025).
2. Литвин І. М. Актуальні питання аудіовізуального перекладу: проблема типології. *Вісник гуманітарного наукового товариства*. Т. 20. 2020. С. 288-232. URL: <http://eprints.cdu.edu.ua/id/eprint/4477>.
3. Литвин І. М. Передача конотативної інформації в перекладі. *Вісник Черкаського університету. Серія : Філологічні науки*. 2015. Вип. 27. С. 11-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuF_2015_27_4.
4. Литвин І. М. Специфіка українського закадрового перекладу англomовного художнього фільму. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 35 (74). № 1. 2024. С. 237-241. DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.1.1/40>.
5. Панченко О. І. Лексико-семантична класифікація англійського молодіжного сленгу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 32 (71) № 2 Ч. 1 2021. DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.2-1/32> (дата звернення: 08.02.2025).

6. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
7. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Полтава : «Довкілля-К», 2008. 712 с.
8. Словник. Портал української мови та культури. URL: <https://slovnyk.ua/index.php> (дата звернення: 08.02.2025).
9. Сташкевич І., Анумедем Л. Лексичні запозичення з французької мови у різних сферах використання. *Матеріали XLVII Науково-технічної конференції Інституту соціально-гуманітарних наук. ВНТУ*. 2018. URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2018/paper/view/4491/3641> (дата звернення: 08.02.2025).
10. Тьопенко Ю. А., Стежко Ю. Г. Перекладацька стратегія доместикації як чинник національної ідентифікації. *Вісник КНЛУ. Серія Філологія*. Том 18. № 2. 2015. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/1143/3/VisnKNLU_Topenko_P184-189.pdf (дата звернення: 08.02.2025).
11. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/uk/dictionary/english/at-beck-and-call> (дата звернення: 08.02.2025).
12. CNRTL (Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales). URL: <https://www.cnrtl.fr/definition/> (дата звернення: 08.02.2025).
13. Slovnyk.Me. URL: <https://slovnyk.me/> (дата звернення: 08.02.2025).

Джерела ілюстративного матеріалу

14. Schwartz, Josh, Savage, Stephanie. Gossip Girl Season 1 Episode 1. URL: <https://www.netflix.com/us/title/70143811?s=i&trkid=255824129&vlang=en&clip=81010757> (дата звернення: 14.01.2025).

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. **Ірина Литвин**

Олеся Міненко

кандидат філологічних наук, доцент

Національний університет цивільного захисту України

(Черкаси, Україна)

РОЛЬ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЛІТЕРАТУРНОМУ ПЕРЕКЛАДІ

У системі порівняльного літературознавства художній переклад постає як складова частина, оскільки у мистецтві слова інтерпретація заснована на принциповій багатозначності художнього образу і є творчим засвоєнням художнього твору, пов'язаний з його особистим вибором читанням. На думку дослідників, традиційно цінність художнього перекладу полягає не у вмінні дослівного передавання змісту першоджерела, а його творчої інтерпретації, у якій відчувається особистість автора. Переклад літературних творів є складним завданням, оскільки його елементи тісно пов'язані з мовою оригіналу та культурним контекстом, що ускладнює їх відтворення іншою мовою. Переклад

поезії передбачає більше, ніж зміна слів з однієї мови на іншу. Це вимагає перекладу культурних нюансів, емоцій та ритмів. Важливо зберегти вірність оригіналу, плавність та стиль.

Для виявлення літературознавчої сторони художнього перекладу І. Лімборський виокремлює специфічні проблеми компаративістики, здатні розширити межі інтерпретаційних моделей прочитання іншомовного твору, який завдяки перекладу стає фактом художнього життя іншого національного культурного середовища. Це проблема контексту, яка завжди належала до царини компаративістики. Але у випадку з художнім перекладом, контекст сповнюється додатковими смислами, тобто, йдеться не лише про контекст, в якому створювався оригінал, але й про літературний контекст країни, яка сприймає переклад. Проблема інтерпретації та реінтерпретації оригіналу і перекладу автор вважає взаємозалежними процедурами, що лише їхнє органічне поєднання дозволяє перекладачеві не відхилитися від можливих інтерпретаційних моделей самого оригіналу [1, с. 93]. Іншими словами, перекладач має оволодіти мистецтвом бути читачем і мистецтвом бути письменником.

Наприклад сонети В.Шекспіра не тільки розповідають історію, але й включають ліричні елементи, які часто втрачаються при перекладі. Проблеми посилюються з поетичними особливостями, такими як рима та метр, які мають вирішальне значення для відображення сутності оригіналу, але їх важко зберегти різними мовами.

Машинний переклад еволюціонував від основних алгоритмів на основі правил до складних нейронних мереж, відомих як нейронний машинний переклад (NMT). Сучасні інструменти штучного інтелекту, такі як ChatGPT, Google Translate та DeepL Translator, використовують ці мережі для надання більш тонких перекладів. Вони навчаються з великих наборів даних, постійно вдосконалюючись, роблячи їх неоціненними як для повсякденних користувачів, так і для професійних перекладачів.

Останнім часом роль штучного інтелекту в перекладі стрімко зростає, а такі інструменти, як ChatGPT роблять літературні твори більш доступними у всьому світі, відкриваючи нові світи читання та розуміння.

Вибір найкращого інструменту штучного інтелекту для літературного перекладу передбачає врахування сильних сторін кожного інструменту, які відрізняються залежно від мовних пар та їх здатності розуміти нюанси. Однак, виходячи з наведеного нижче дослідження, було показано, що ChatGPT часто перевершує переклад складного літературного та поетичного змісту через глибоке розуміння контексту та тонкощів [4].

Наприклад, перекладаючи сонети Шекспіра, ChatGPT не тільки підтримує мовну точність, але й зберігає ліричний потік та емоційну інтенсивність. Це гарантує, що переклад резонує так само потужно, як і оригінал. Тож, порівняймо уривок оригіналу сонета 130 В. Шекспіра із перекладом Івана Франка та штучного інтелекту:

My mistress' eyes are nothing like the sun;

Coral is far more red than her lips' red:
If snow be white, why then her breasts are dun;
If hairs be wires, black wires grow on her head [3].

Переклад Івана Франка:

У моєї пані очі
Не такі, як сонце, ні,
І коралі червоніші
Від пурпури уст її.
Коли білий сніг, то певно,
Що смаглява в неї грудь;
Коли волос – дріт, то в неї
Дроти чорнії ростуть [2].

Переклад ChatGPT:

Очей моєї пані не порівняти з сонцем,
А корал червоніший за її губи червоні;
Якщо сніг білий, то її груди – сірі;
Якщо волосся – дроти, чорні дроти на її голові.

Незважаючи на свої сильні сторони, переклади ChatGPT іноді можуть пропустити оцінку або надмірно адаптуватися для підтримки схем римування. З етичної точки зору використання штучного інтелекту в перекладах викликає питання щодо оригінальності, автентичності та впливу на життєдіяльність людських перекладачів. Це важливі міркування, оскільки штучний інтелект стає все більш вбудованим у творчі сфери.

Варто зазначити те, що штучний інтелект значно просунувся в перекладі, він все ще бореться з творчими аспектами, які вимагають глибокого культурного розуміння та творчого чуття. Через це людські перекладачі мають важливе значення для перегляду перекладів штучного інтелекту, щоб гарантувати, що ці нюансові елементи будуть точно та ефективно відображені, зберігаючи намір та вплив оригіналу. Таким чином, використання штучного інтелекту в літературному перекладі знаменує значний прогрес. У міру вдосконалення інструментів штучного інтелекту вони надають значні можливості для подолання мовних бар'єрів та покращення нашої глобальної культурної спадщини.

Література

1. Лімборський І.В. Світова література і глобалізація : монографія. Черкаси : Брама-Україна, 2011. 192 с.
2. Франко І.Я. : зібрання творів у 50 т. / Поетичні переклади та переспіви. К. : Наукова думка, 1977. Т.12. 723 с.
3. Шекспір В. (1564 – 1616). Сонети = Sonnets = Сонеты / пер. Г. Пилипенка. 2-ге тримов. вид. К. : Фенікс, 2007. 319 с.

4. Як штучний інтелект впливає на перекладацьку індустрію. URL: <https://rubryka.com/article/impact-artificial-intelligence-on-global-translation-industry/> (дата звернення: 14.03.2025)..

Ewa Nazaruk-Stotska

Doktor nauk humanistycznych, lektor (dydaktyczny)
Centrum Języka i Kultury Polskiej dla Polonii i Cudzoziemców
Uniwersytet im. Marii Curie Skłodowskiej
(Lublin, Polska)

ROLA GRAMATYKI KONTRASTYWNEJ W NAUCZANIU JĘZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO SŁOWIAN WSCHODNICH (UKRAIŃCÓW I BIAŁORUSINÓW). DOŚWIADCZENIA PRAKTYKA

Gramatyka kontrastywna odgrywa ważną rolę w nauczaniu języka polskiego jako obcego Słowian Wschodnich, zwłaszcza Ukraińców i Białorusinów. Ze względu na podobieństwo języków jest im zdecydowanie łatwiej uczyć się języka polskiego, zwłaszcza na początkowym etapie. Ma tu bowiem miejsce zjawisko tzw. interkomprehensji międzyjęzykowej, czyli zdolności rozumienia nieznanego nam języka w oparciu o inny znany nam język, zazwyczaj należący (choć nie jest to warunek konieczny) do tej samej rodziny językowej i funkcjonujący jako tzw. język pomostowy (ang. *bridge language*) wspomagając rozwój sprawności receptywnych (przede wszystkim w zakresie czytania ze zrozumieniem) w nowym języku. [1]

Bliskość językowa niesie zarówno ułatwienia, jak i pułapki związane z interferencją językową. Dominika Izdebska- Długosz w swoim artykule pt. „O kontrastywnym nauczaniu polskiej gramatyki w grupach wschodniosłowiańskich... na materiale wybranych podręczników” [2, 44-46] opisuje zarówno pozytywne, jak i negatywne znaczenie interkomprehensji w procesie przyswajania języka.

Jest to (...) pole działania transferu pozytywnego – naukę można efektywnie przyspieszyć, jeśli w sprawnościach receptywnych, zwłaszcza w rozumieniu ze słuchu, od początku nastąpi pełne zanurzenie w języku za pomocą obcowania z materiałami niespreparowanymi. Zatem podobieństwa pomiędzy J1 i J2 (językiem obcym/drugim/docelowym) przyspieszają rozwój interjęzyka na początku nauki, szczególnie w zakresie sprawności receptywnych. Te same zbieżności są jednak powodem występowania transferu negatywnego (interferencji międzyjęzykowej), odbijającej się na produkcji ustnej i pisemnej. Transfer negatywny wynika głównie z podobieństwa między językami. [2, 46]

Celem niniejszego referatu jest omówienie roli gramatyki kontrastywnej w procesie dydaktycznym oraz przedstawienie doświadczeń praktycznych.

Znaczenie gramatyki kontrastywnej

Gramatyka kontrastywna pozwala na skuteczne wyjaśnianie różnic i podobieństw między językami, co ułatwia proces przyswajania języka polskiego i niwelowanie trudności. Dla Ukraińców i Białorusinów problematyczne są przede wszystkim kategorie gramatyczne, które mimo podobieństwa językowego wykazują istotne różnice w użyciu. W kontekście nauczania języka polskiego ma to kluczowe znaczenie, ponieważ pozwala zidentyfikować obszary, w których mogą wystąpić interferencje językowe, czyli przenoszenie struktur z języka ojczystego do języka polskiego. Możemy tu zaliczyć.:

Najczęstsze problemy gramatyczne i sposoby ich przewycięzania

1. Przypadki gramatyczne

Język polski posiada siedem przypadków, podczas gdy w językach ukraińskim i białoruskim liczba przypadków jest podobna, lecz ich użycie nie zawsze pokrywa się z polskimi normami.

- **Problem:** Mylenie rodzaju rzeczowników np. *to dobre muzeum – to dobre muzeum. Niewłaściwe stosowanie składni liczebników. Problematyczne są tu zwłaszcza liczebniki wielowyrazowe z komponentem jeden, ponieważ zarówno w języku ukraińskim jak i białoruskim wyraz jeden dostosowuje się formą do rodzaju rzeczownika np. На заняття прийшла двадцять одна студентка. W języku polskim – na zajęcia przyszło dwadzieścia jeden studentek.

Strategia: Systematyczne wprowadzanie kategorii rodzaju przez porównania oraz analizę fleksyjną. Ćwiczenia ukierunkowane na transfer pozytywny – wykorzystywanie podobieństw językowych do szybszego przyswajania nowych struktur. Szczególnie przydatne są one podczas wprowadzania nowych zagadnień gramatycznych np. omawiania teorii stopniowania przymiotników, warto wtedy zapytać studentów, jakie są zasady tworzenia tych form w ich języku ojczystym. Warto także wskazać istotne podobieństwa np. stopniowane nieregularnie są te same przymiotniki

Przydatne podręczniki

- Dominika Izdebska Długosz „Po polsku bez błędu. Zbiór ćwiczeń z gramatyki języka polskiego dla studentów ukraińskojęzycznych” – ćwiczenia dotyczące zagadnień sprawiających najwięcej trudności Ukraińcom np. rodzaj męsko- i niemęskoosobowy, składnia liczebnika (ze względu na duże podobieństwo języków mogą być także z powodzeniem stosowane w nauczaniu Białorusinów).

- Dominika Izdebska-Długosz „Polski dla wschodnich sąsiadów”, wyd. HelloPolish, 2024, podobnie jak „Po polsku bez błędu” ukierunkowany jest na pokonywanie trudności, z którymi borykają się osoby posługujące się językami wschodniosłowiańskimi. Duży wybór różnorodnych ćwiczeń (ćwiczenia z lukami, transformacje, ćwiczenia analityczne) przyspiesza opanowywanie problematycznych zagadnień.

- Śp Marta Kowalewska „Co i jak?. Ćwiczenia gramatyczne z języka polskiego dla osób rosyjsko-, ukraińsko- i białoruskojęzycznych (+ transkrypcja, tablice i klucz)”, Kraków, 2023. W tym podręczniku ćwiczenia zostały dobrane na zasadzie różnic między językiem polskim a językami wschodniosłowiańskimi. Dotyczą one jednak tylko tych zagadnień które sprawiają trudności Słowianom, stąd nie uwzględniono

np. miejscownika liczby mnogiej (ma identyczne końcówki w językach), zatem sięga się po niego w celu utrwalenia lub opanowania poszczególnych form.

2. Aspekt czasownika

Języki wschodniosłowiańskie posiadają kategorię aspektu, jednak użycie czasów dokonanych i niedokonanych w języku polskim często sprawia trudności.

- **Problem:** Mylenie czasowników dokonanych i niedokonanych w kontekście przyszłości (*będę pisać* vs. *napiszę*).
- **Strategia:** Zastosowanie par czasownikowych z odpowiednimi kontekstami oraz zestawienia kontrastywne, np. *czytam książkę* (proces) vs. *przeczytałem książkę* (efekt).

3. Akcent wyrazowy

Język polski ma stały akcent na przedostatniej sylabie, podczas gdy w ukraińskim i białoruskim jest on ruchomy.

- **Problem:** Przenoszenie wzorców akcentowania z języka ojczystego, co prowadzi do błędnej wymowy.
- **Strategia:** Ćwiczenia fonetyczne, rytmizacja i śpiewanie wyrażeń z poprawnym akcentem. Przydatne podręczniki:
 - E. Kołaczek „Fonetyka” wyd. Prolog Publishing, Kraków, 2024. Książka zawiera 70 różnorodnych ćwiczeń fonetycznych wraz z nagraniami ukierunkowanych na głoski sprawiające szczególną trudność obcokrajowcom.
 - Алла Кравчук „Польська вимова з елементами правопису”, wyd. Inkos, Kijów, 2015: podręcznik w języku ukraińskim zawierający szczegółową analizę wymowy poszczególnych głosek, a także wskazanie problemów, z którymi mierzą się Słowianie wschodni. Pozycja jest wzbogacona o ćwiczenia fonetyczne oraz nagrania.

Przykłady skutecznych metod dydaktycznych

1. **Tabele kontrastywne** – przedstawienie różnic i podobieństw w formie tabeli pomaga w lepszym przyswajaniu struktur gramatycznych. Warto skorzystać z tabel zamieszczonych we wspomnianym już podręczniku M. Kowalewskiej „Co i jak?”, ponieważ zostały one dobrane z myślą o Słowianach wschodnich, zatem ukazane są tu właśnie podobieństwa i różnice między językami.
2. **Metoda komunikacyjna** – stosowanie autentycznych sytuacji komunikacyjnych eliminuje błędy na poziomie intuicyjnym.
3. **Analiza błędów** – systematyczne omawianie najczęstszych błędów pozwala na ich eliminację. Nie jest jednak wskazane zapisywanie błędnych form na tablicy, gdyż może się to przyczynić do ich utrwalenia.
4. **Gry językowe** – angażujące metody aktywizujące, np. memory czy domino gramatyczne. Przydatne są także gry nastawione na tworzenie wypowiedzi np. Dixit czy Story Cubes

Reasumując, gramatyka kontrastywna jest niezwykle przydatnym narzędziem w nauczaniu języka polskiego dla Słowian Wschodnich. Jej stosowanie pozwala na szybsze eliminowanie błędów interferencyjnych i skuteczniejsze przyswajanie trudnych struktur gramatycznych. Zrozumienie typowych interferencji językowych oraz zastosowanie odpowiednich strategii dydaktycznych pozwala na efektywne

minimalizowanie błędów i przyspiesza proces akwizycji języka. Doświadczenie praktyczne pokazuje, że świadome podejście do różnic i podobieństw językowych przekłada się na lepsze wyniki w nauce i większą płynność językową uczących się.

Bibliografia

1. Aleksandra Lyp-Bielecka „Interkomprehensja w nauczaniu języków obcych” w <https://jezykiobce.pwn.pl/arttykul/interkomprehensja-w-nauczaniu-jezykow-obcych-6375dc6f4ccaf500196d820f> [dostęp 21.03.2025 r.]
2. Dominika Izdebska-Długosz „O kontrastywnym nauczaniu polskiej gramatyki w grupach wschodniosłowiańskich... na materiale wybranych podręczników” [w:] *Studia ad Didacticam Litterarum Polonarum et Linguae Polonae Pertinentia* 13 (2022), wyd. Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis, s. 44-56
3. Interjęzyk to dialekt przejściowy uczącego się języka obcego, który nie jest ani jego J1, ani J2: „Na każdym etapie nauki języka obcego uczący się posługuje się właściwym dla siebie systemem językowym, posiadającym cechy wspólne z systemami innych uczniów na danym poziomie zaawansowania językowego” (I. Bawej, Błąd leksykalny jako skutek procesów interferencyjnych. *Poradnik metodyczny dla dydaktyków języka niemieckiego*, Bydgoszcz 2008, s. 15).

Зоя Непочатенко

викладач

Уманський національний університет садівництва
(Умань, Україна)

ІНТЕГРАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА У ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

У сучасному світі економічні спеціальності вимагають не лише високого рівня володіння англійською мовою, а й розуміння особливостей професійної комунікації. Водночас традиційні методики викладання англійської мови часто не враховують специфіки перекладу фахових текстів. Науковці зазначають, що інтеграція елементів перекладознавства у навчальний процес сприяє не лише розвитку мовної компетенції, а й формуванню професійних навичок студентів [2, с. 74]. Проте питання практичного застосування перекладацьких технологій у викладанні англійської мови для економістів залишається відкритим. Дослідження зосереджується на аналізі методик інтеграції перекладознавчих підходів у навчальний процес.

Одним із ключових аспектів застосування перекладознавства у викладанні англійської мови є робота з автентичними текстами економічного спрямування, аналізом їхнього змісту та адаптації перекладацьких стратегій відповідно до комунікативних потреб. Такий підхід дає змогу студентам не лише покращувати розуміння термінології, а й опановувати особливості синтаксису та стилістики

економічного дискурсу. Зокрема, ефективним є застосування методу порівняльного аналізу оригінальних та перекладених версій економічних документів, таких як контракти, фінансові звіти, маркетингові дослідження, тощо [1, с. 9]. У свою чергу, це допомагає студентам зрозуміти стилістичні та семантичні особливості перекладу, розвиваючи водночас критичне мислення.

Кейс-метод у навчальному процесі передбачає роботу з реальними або змодельованими бізнес-ситуаціями, що потребують мовного та перекладацького вирішення. Крім того, проєктне навчання дозволяє студентам створювати переклади економічних текстів, проводити їх аналіз і редагування, що сприяє не лише покращенню мовної компетентності, а й розвитку навичок самостійного опрацювання інформації.

Сучасні цифрові технології значно розширюють можливості навчання, зокрема завдяки системам автоматизованого перекладу (CAT tools). На нашу думку, їх використання може допомогти студентам краще адаптуватися до сучасних вимог професійної діяльності. Водночас формування двомовних термінологічних баз сприяє глибшому розумінню термінології та розвитку критичного мислення у сфері перекладу економічних текстів.

Практичне навчання перекладу передбачає створення студентами власних перекладених текстів із подальшим обговоренням та аналізом. Це дозволяє не лише відпрацювати навички перекладу, а й підвищити рівень професійної комунікації. У сучасних умовах освітнього процесу поєднання перекладацьких технологій із традиційними методами викладання англійської мови значно покращує засвоєння матеріалу студентами [3, 80 с].

Інтеграція елементів перекладознавства у викладання англійської мови для економічних спеціальностей сприяє підвищенню рівня володіння фаховою мовою, розвитку аналітичного мислення та формуванню професійних навичок. Використання автентичних текстів, застосування кейс-методу та систем автоматизованого перекладу дозволяє сформувати у студентів здатність працювати з фаховою документацією та ефективно комунікувати в професійному контексті. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку більш детальних методик інтеграції перекладознавства у навчальний процес та адаптацію новітніх цифрових технологій до викладання англійської мови для економічних спеціальностей.

Література

1. Галян О. В. Теорія і практика перекладу: навчально-методичне видання. Луцьк: Вежа-Друк, 2024. 52 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/23726>.
2. Довженко І. В., Дячук Л. С. Використання перекладу у вивченні іноземної мови для студентів немовних ЗВО. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2019. Т. 30 (69), № 2, ч. 1. С. 73-77. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2019.2-1/14>.
3. Матвіяс О. Сучасні підходи до методики викладання англійської мови у вищих навчальних закладах. Науковий вісник Вінницької академії

Lesia Ovsiienko

Dr., sc. philol.

Nationale Bohdan-Chmelnytskyj Universität Tscherkasy
(Tscherkasy, Ukraine)

MODERNE ANSÄTZE ZUR ÜBERSETZUNG VON PHRASEOLOGISMEN

Die modernen Anforderungen an die Übersetzung verändern und korrigieren sich ebenso schnell, wie sich unsere Welt verändert. Phraseologische Einheiten zeichnen sich durch eine große semantische, strukturelle und funktionale Vielfalt aus. Diese Spezifität des Untersuchungsgegenstands führt zu Schwierigkeiten bei der Bestimmung des Stellenwerts der Phraseologie unter den anderen linguistischen Disziplinen. Deshalb hängen die Untersuchung und die Übersetzung der Phraseologismen insgesamt sowie ihrer einzelnen Aspekte davon ab, Fragen wie den Inhalt der phraseologischen Einheiten, die Bestimmung ihrer charakteristischsten differenziellen Merkmale und ihre Verwendung in der gesprochenen Sprache zu klären.

Im Kontext der Globalisierung und des interkulturellen Dialogs gewinnt die Übersetzung von phraseologischen Einheiten besondere Aktualität. Moderne Ansätze zur Übersetzung von Phraseologismen in der deutschen Sprache basieren auf einer umfassenden Analyse sprachlicher, kultureller und kognitiver Aspekte.

1. **Kognitiv-linguistischer Ansatz.** Dieser Ansatz basiert auf der Betrachtung von Phraseologismen als Spiegelbild des kollektiven Bewusstseins und konzeptueller Metaphern. Dementsprechend muss der Übersetzer die konzeptuellen Besonderheiten der Ausgangs- und Zielsprache berücksichtigen. Das Hauptziel des kognitiven Ansatzes ist es, die adäquate Vermittlung der metaphorischen Struktur von Phraseologismen und ihrer assoziativen Verbindungen zu gewährleisten.
2. **Kulturwissenschaftlicher Ansatz.** Angesichts der Tatsache, dass Phraseologismen oft kulturell geprägte Elemente enthalten, sollten Übersetzer einen kulturwissenschaftlichen Ansatz anwenden. Dieser Ansatz sieht vor, phraseologische Einheiten unter Berücksichtigung der kulturellen Realitäten der Zielsprache anzupassen und Äquivalente zu finden, die den kulturellen Farbton der Aussage bewahren.
3. **Kommunikativer Ansatz.** Der kommunikative Ansatz legt den Schwerpunkt auf die Erhaltung der funktional-kommunikativen Bestimmung des Phraseologismus in der Übersetzung. Die Hauptaufgabe besteht darin, denselben Effekt oder Einfluss auf den Leser zu erzielen, den der originale Phraseologismus in der deutschen Sprache bewirkt. Hierzu können verschiedene Übersetzungsstrategien angewendet werden, wie beispielsweise die beschreibende Übersetzung oder die Auswahl eines funktionalen Äquivalents.

Zusammenfassend kann man betonen, dass jeder dieser Ansätze dem Übersetzer dabei hilft, die Bedeutung der phraseologischen Einheiten bei der Übersetzung besser wiederzugeben und eine adäquatere Übersetzung zu präsentieren.

Наталія Орлова

кандидат педагогічних наук, доцент,
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ПЕРЕКЛАД ЛЕКСЕМИ «MENTAL» НА МАТЕРІАЛІ КНИГИ *THINKING, FAST AND SLOW* ДЕВІДА КАНЕМАНА

Лексеми, що репрезентують поняття професійної галузі, являють одну з головних проблем перекладу з огляду на низку аспектів, як-то неоднозначність, відсутність у мові перекладу відповідників нових термінів, а також наявність окремих відмінностей в процесах терміноутворення, притаманних англійській та українській мовам [1, с. 41]. Для формування коректного і адекватного перекладу психологічних термінів, для подолання труднощів, пов'язаних з цим, важливо обирати і дотримуватися такої стратегії, що об'єднує безпосередній аналіз визначення терміну і врахування контексту вживання його в англійськомовному вузькогалузовому дискурсі. Отже, психологічні терміни і їхні складові лексеми мають бути передані адекватно і недвозначно, щоб не вносити плутанину і хибне розуміння окремих фахових понять і викривлення поглядів [2].

Переклад галузевої термінології, в тому числі й психологічної, або їхніх складових лексем відбувається різними способами, а саме за допомогою наступних міжмовних трансформацій: лексичних, лексико-семантичних та лексико-граматичних. Одним з найбільш продуктивних шляхів у практиці перекладу психологічної термінології є використання добору лексичного еквіваленту. Хоча паралельно продовжують бути широко використовуваними транскрибування, транслітерація і адаптивне транскрибування, що використовує адаптацію форми слова з мови оригіналу до форми слова, як то фонетичної та/або граматичної, у мові перекладу [2].

Властивістю лексеми, що аналізується в роботі, є її впізнаваність і перенасиченість у використанні через легкість транскрибування з мови оригіналу. Проте такий підхід є некоректним і призводить до її спрощення і викривлення її змістовного наповнення в різних словосполученнях і контекстах. Найчастіше можна зустріти використання транскрибування як способу перекладу даної лексеми в термінологічних конструкціях через легкість в упізнання та зіставленні з вихідним варіантом в міжнародному контексті. Проте зловживання застосовуванням варіанту «ментальний/a/e/i» не лише не зараджує у розумінні терміну, до складу якого входить ця лексема, але й забирає в нього таку характеристику як точність [2].

В роботі проведено аналіз варіацій перекладу лексеми «mental» в книзі Деніела Канемана «Thinking, Fast and Slow». Базове значення, з яким ця лексема вживається, ґрунтується на приналежності автора до когнітивного напрямку психології і буде охоплювати такі варіанти «розумовий», «мисленнєвий», «мислений», «усний». Проте важливо з'ясувати способи лексичних трансформацій в контексті авторського тексту без втрати послідовності викладення матеріалу і викривлення змістовної складової тексту.

Використання калькування домінує серед можливих способів перекладу. System 2 allocates attention to the effortful mental activities that demand it, including complex computation [4, 23]. Система 2 зосереджує увагу на розумовій діяльності, що потребує докладання зусиль, зокрема складним обчисленням. Mental arithmetic is a voluntary activity that requires effort, should not be performed while making a left turn, and is associated with dilated pupils and an accelerated heart rate [4, 32]. Усна арифметика є довільною діяльністю, що потребує зусиль; її не слід виконувати, перебуваючи за кермом під час повороту ліворуч; її супроводжує розширення зіниць і прискорення серцебиття. His (Hess's) observations indicated that response to mental effort is distinct from emotional arousal [4, 36]. Його (Гесса) спостереження показали, що реакція на докладені розумові зусилля відрізняється від емоційного збудження. We found that people, when engaged in a mental sprint, may become effectively blind [4, 38]. Ми виявили, що люди, задіяні в розумовому спринтерському забігу, можуть фактично осліпнути. The similarity was reassuring: the pupil was a good measure of the physical arousal that accompanies mental effort and we could go ahead and use it to understand how the mind works [4, 39]. Подібність була обнадійливою: зіниці були гарним показником фізичного збудження, яке супроводжує розумові зусилля, і ми могли далі використовувати ці дані, щоб зрозуміти, як працює розум. Much like the electricity meter outside your house or apartment, the pupils offer an index of the current rate at which mental energy is used [4, 39]. Подібно до лічильника електроенергії вашого будинку чи квартири, зіниці показують поточну інтенсивність використання розумової енергії. We normally avoid mental overload by dividing our tasks into multiple easy steps, committing intermediate results to long-term memory or to paper rather than to an easily overloaded working memory [4, 43]. Зазвичай ми уникаємо розумового перевантаження, розділяючи наші завдання на низку простих етапів, вносячи проміжні результати в довготривалу пам'ять або на папір, намагаючись не перевантажувати робочу пам'ять. It is now a well-established proposition that both self-control and cognitive effort are forms of mental work [4, 46]. На сьогоднішній день побутує загальноприйняте твердження, що як самоконтроль, так і пізнавальні зусилля є формами розумової діяльності. The nervous system consumes more glucose than most other parts of the body, and effortful mental activity appears to be especially expensive in the currency of glucose [4, 48]. Нервова система споживає більше глюкози, ніж більшість інших частин тіла, і, судячи з цього, напружена розумова діяльність особливо дорого коштує в перерахунку на цю валюту. The essential feature of this complex set of mental events is its coherence [4, 58]. Суттєвою особливістю цієї складної

сукупності мисленнєвих подій є її зв'язність. As a result, man has at his disposal a procedure for estimating the numerosity of a class, the likelihood of an event, or the frequency of co-occurrences, by the ease with which the relevant mental operations of retrieval, construction, or association can be performed [4, 494]. У результаті людина має в своєму розпорядженні процедуру для оцінювання чисельності класу, ймовірності окремої події або частоти збігів подій за легкістю, з якою можуть бути виконані відповідні розумові дії з відтворення, створення або асоціаціювання.

Крім того, зустрічається використання модуляції, в сенсі заміни одиниці перекладу на контекстуальне, логічно пов'язане словосполучення: Heider's triangles and circles are not really agents – it is just very easy and natural to think of them that way. It is a matter of mental economy [4, 89]. Трикутники та кола Гайдера насправді не є дійовими особами; просто дуже легко і природно думати про них у такий спосіб. Це питання економії розумових зусиль.

Таким чином, для перекладу лексеми з кількома словниковими значеннями, використовуються як калькування, так і лексичні трансформації шляхом заміни слова однієї частини мови на слово іншої частини мови; конкретизації значення або генералізації значення; вилучення або додавання слова; перестановку слів для приведення у відповідність традиційну сполучуваність в англійській мові до сполучуваності у мові перекладу.

Література

1. Орлова Н.В. Проблематика сучасного перекладу та міжмовного співставлення психологічних термінів у професійній та науковій літературі. «Мова та літератури у полікультурному просторі»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів, 10-11 лютого 2017р. Львів : ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2017. 160 с. (С. 40-43)
2. Орлова Н.В. Термінологічний інструментарій психологічного дискурсу. «Актуальні питання філологічних наук: наукові дискусії»: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, Україна, 22-23 вересня 2017 року. Одеса : ГО «Південноукраїнська організація «Центр філологічних досліджень», 2017.
3. Орлова Н.В. Контекстуальні особливості перекладу лексеми «mental». «Стратегії розвитку та пріоритетні завдання філологічних наук»: матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Запоріжжя, 25-26 жовтня 2024 р. Львів-Торунь : LIHA-PRES, 2024. 144 с. (С. 132-136). DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-450-7-39>
4. Kahneman, D. Thinking, Fast and Slow. New York : Penguin Books. 2011. 512 р.

Анна Палієнко
кандидат педагогічних наук, старший викладач
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-ЖУРНАЛІСТІВ

Основною метою навчання майбутніх журналістів у ЗВО є формування **медіакомпетентності** (в тому числі й іншомовної) – інтегративної якості, базованої на знаннях, навичках, уміннях, здатностях і досвіді, що створює готовність суб'єктів пізнання до адекватного сприйняття, критичного опрацювання, відтворення, транслювання, структурування й генерування медіаінформації в різних формах, видах і жанрах [3, с. 118]. Таке трактування означеної компетентності передбачає, що процес її становлення є когнітивно-комунікативним. Оскільки процеси пізнання й оволодіння мовою відбуваються паралельно, детермінують і впливають один на одного. Не випадково, в древньогрецькій філософії концепт «логос» означав як «слово», так і «думку», тобто поєднував мовлення й мислення. Це означає, що набуття майбутніми журналістами іншомовної медіакомпетентності має відбуватись у **когнітивно-комунікативній діяльності** – індивідуально-своєрідному, комплексно-інтегрованому, усвідомленому, полівмотивованому, зумовленому мовним кодом і соціокультурними та психологічними чинниками процесі активного пізнання дійсності когнітивними й мовленнєвими засобами [1, с. 165].

Оскільки формування іншомовної медіакомпетентності майбутніх журналістів є складним процесом, модель її розвитку має враховувати різні аспекти пізнання. Відтак: 1) модель має відображати особливості когнітивної активності мозкових процесів – сенсорного, перцептивного і когнітивного (включають акти сприйняття, розуміння й осмислення), які позначаються на рівнях пізнання й функціях мислення (індуктивної – розширення знання, логічної – використання логічних конструкцій, творчої – створення суб'єктивно нового розумового продукту); 2) у ній мають бути реалізовані рівні мовної свідомості суб'єктів пізнання: власне мовний (рівень значень) і когнітивний (рівень смислів); 3) модель має забезпечити становлення базових складників медіакомпетентності (знань, навичок, умінь, здатностей і досвіду) [3, с. 119].

Зважаючи на основні психологічні, психолінгвістичні, педагогічні й методичні особливості пізнавального процесу, **модель формування іншомовної медіакомпетентності** має складатись з таких етапів, як: перцепція, апперцепція, інкорпорація і продукція. Кожен етап характеризується своїми цілями, завданнями, особливостями реалізації й результатами.

На етапі *перцепції* відбувається сприйняття й поверхове розуміння медіаінформації. Сприйняття активізує мислення, пам'ять і увагу, спрямовується мотивацією і має певне афективно-емоційне забарвлення. Результатом процесу сприйняття є *перцепти* – феноменологічні або чуттєві

поняття, сенсорно-перцептивні образи сприйнятого [3, с. 120]. Під час сприйняття активується тезаурус, або ментальний лексикон людини, який представляє її мовну свідомість, котра, своєю чергою, є матеріальним субстратом мовної здатності носія мови. Відтак, мовна свідомість формується значенням лексичних одиниць національної мови. До структури мовної свідомості входять усі мовні знаки, які є результатом відображення реальності й уявлень людини про неї, а також правила організації знаків мови, їх поєднання й уживання. Оскільки від якості сприйняття залежить кодування інформації у свідомості індивіда, відповідно, воно є важливим для розвитку мовної свідомості, а також апперцептивної бази, необхідної для подальшого опрацювання медіаінформації. До апперцептивної бази входять індивідуальний когнітивно-мовленнєвий досвід індивіда, структуровані знання, розвинені здатності, навички та вміння, уявлення, набутий набір ідей, що з досвідом має тенденцію накопичуватись і збільшуватись [2, с. 300]. Отже, можна стверджувати, що перцепція є складною когнітивною діяльністю, яка каталізує інші процеси і створює основу для подальшого опрацювання медіаматеріалу.

На етапі *апперцепції* має місце різнобічне критичне оброблення, аналіз, інтерпретація, а відтак і осмислення сприйнятої медіаінформації, що передбачає здійснення певних розумових і мовленнєвих дій із медіатвором, причому, при його процесуванні відбувається залучення власних ментальних ресурсів суб'єктів пізнання (відбитих у знаннях, когнітивних і мовленнєвих навичках, уміннях і відповідних здатностях, картині світу, доміантних когнітивних стилях тощо). Апперцепція, або рефлексія передбачає осмислення медіаматеріалу за допомогою релевантних когнітивних операцій. У ході аналізу й інтерпретації медіаінформації відбувається поступове розгортання ментального простору людини – уявного конструкту, створюваного за допомогою текстів і призначеного для оброблення комплексної інформації завдяки механізмам категоризації, трансформації, диференціації тощо, які співвідносять нову інформацію з уже засвоєною [6, с. 34]. Ментальний простір починає розгортатись при сприйнятті інформації; цей процес триває під час її опрацювання й завершується певною ментальною репрезентацією. Зберігання інформації у свідомості відбувається за рахунок згорнення ментальної репрезентації в концепт як когнітивну структуру, котра може мати вигляд образу, гештальту, поняття чи навіть схеми дій [3, с. 120]. Етап апперцепції створює основу для подальшого когнітивного процесування медіаматеріалу.

На етапі *інкорпорації* має місце перецентрування, перетворення, узагальнення, конденсація медіаінформації на основі коагуляції – висвічування однієї інформації й редукування іншої [4, с. 89], що вимагає здійснення низки когнітивних операцій – специфікації (зумовлює ступінь деталізації інформації), фокусування (визначає вибір того змісту, який розміщується на передньому й задньому планах), власне висвічування (надання важливості певній частині інформації), перспективізації (визначення порядку слідування інформаційних фрагментів один за одним) тощо [7, с. 79]. Своєю чергою, це передбачає проведення різноманітних когнітивних маніпуляцій з

медіапродуктом – структурування, моделювання, а відтак і згортання та «вбудовування» набутої медіаінформації в ментальний простір індивіда.

Процеси редукції (компресії) медіатексту до рівня мінітексту, або набору ключових понять відбивають предикативну смислову організацію вихідного тексту. Суксесивний перцептивний процес перетворюється на симультанний образ, інформація конденсується, те, що сприймалось послідовно, трансформується в цілісний ментальний малюнок. При цьому має місце осмислення медіаінформації вже на глибинному рівні, що завершується створенням відповідних концептуальних моделей (схем, фреймів, когнітивних мап, моделей мереж тощо): це сприяє утворенню концепту тексту як «смислового згустку всього текстового відрізка», конденсованого втілення змісту тексту, що породжується й інтерпретується шляхом синтетичної конденсації й когнітивного перероблення цілісної інформації на основі задуму автора й інтерпретанти адресата [5, с. 507].

Етап інкорпорації завершується також утворенням у свідомості студентів когнітивного текстового прототипу, або текстеми – моделі побудови певного типу текстів, яка включає ієрархічно організовані прототипічні ознаки: семантичні, структурні, інтенціональні, прагматичні тощо [4, с. 332]. Оволодіння текстемою допоможе майбутнім журналістам у реалізації плану як когнітивної структури репрезентації знань продуцента про типову організацію тексту, що припускає, крім усього іншого, необхідність брати до уваги конценціональність типів і жанрів текстів, які функціонують у певній мовній спільноті. Таким чином, інкорпорація створює когнітивне й мовленнєве підґрунтя для наступного етапу опрацювання інформації.

На етапі *продукції* здійснюється генерування й побудова власних медіапродуктів зі зворотним перетворенням суб'єктивних (внутрішніх) форм репрезентацій на об'єктивні (зовнішні) форми, коли згорнена інформація розгортається в індивідуальних медіатекстах різних форм, видів і жанрів. Із філософського погляду, на цьому етапі має місце вільна «реконструкція» смислів засвоєного медіаматеріалу шляхом їхньої аплікації чи екстраполяції на ту чи ту предметну царину на основі інтелектуального й мовленнєвого досвіду суб'єктів пізнання, їхніх мовленнєвих і когнітивних здатностей, домінантних когнітивних стилів, інформаційної картини світу, рівня сформованості мовної (текстової) особистості тощо [1, с. 278].

Отже, процес формування іншомовної медіакомпетентності майбутніх журналістів передбачає чотири етапи, кожен з яких має свої цілі, завдання, специфіку реалізації й результати.

Література

1. Вовк О. І. (2013). Комунікативно-когнітивна компетентність студентів-філологів: нова освітня парадигма. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А. 500 с.
2. Вовк О. І. (2014). Теоретичні і методичні основи формування комунікативно-когнітивної компетентності майбутніх філологів : Дис. ... докт. пед. наук : 13.00.04. Черкаси. 627 с.

3. Палієнко А. М. (2015). Методика формування іншомовної медіакомпетентності майбутніх журналістів. Навчально-методичний посібник. Черкаси: Вид. Чабаненко Ю. 202 с.
4. Селиванова Е. А. (2002). Основы лингвистической теории текста и коммуникации: монографическое учебное пособие. К. : Фитосоциоцентр. 336 с.
5. Селиванова О. О. (2006). Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля. 718 с.
6. Fauconnier, G. (1997). Mappings in Thought and Language. Cambridge : Cambridge University Press. 205 p.
7. Langacker, R. W. (1999). Grammar and Conceptualization. Berlin, N. Y. : Mouton de Gruyter. 222 p.

Анна Панькова

викладач

Черкаський державний технологічний університет
(Черкаси, Україна)

МІЖМОВНА ОМОНІМІЯ VS ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗМИ: ДВА БОКИ МОВНОЇ ПОДІБНОСТІ

Для ефективної міжмовної комунікації переклад має відповідати певним критеріям. Перш за все він має бути адекватним та еквівалентним. Ця вимога реалізується точним вибором слів-відповідників перекладачем, оскільки неточний переклад може призвести як до втрати семантичного значення слова, так і до зміни його стилістичного забарвлення. У словниковому складі багатьох мов є незліченна кількість слів, спільних для двох, або ж навіть декількох мов. Коли перекладач зустрічає таку лексичну одиницю в тексті оригіналу, то перед ним постає важливе завдання: для адекватного перекладу потрібно точно визначити чи це інтернаціоналізм, чи прояв міжмовної омонімії.

Інтернаціоналізми – слова або сполуки, що існують у багатьох мовах з однаковими значеннями, оформлені згідно із закономірностями певних мов [5, 35]. Часто в науковій літературі можна зустріти таке твердження, що інтернаціоналізмами вважаються форми лексичної спільності, що репрезентовані у щонайменше трьох генетично неспоріднених мовах.

На думку багатьох науковців, інтернаціоналізми мають міжнаціональний характер вживання, тобто вони не можуть бути віднесені до слів рідної мови.

На жаль, чіткі критерії визначення поняття інтернаціоналізму в сучасному мовознавстві відсутні і тому різні науковці тлумачать дане поняття по-різному. Наукове визначення поняття лексичного інтернаціоналізму намагалися дати, стверджуючи, що в мовознавстві інтернаціоналізмами слід вважати особливо важливі форми лексичної спільності, які є міжмовною синхронічною категорією, що має прояв лише при зіткненні або зіставленні мов [2, 13].

З перекладацької точки зору інтернаціоналізми можна умовно розділити на дві групи: власне інтернаціоналізми та псевдоінтернаціоналізми (сюди О.С. Андрієвська відносить лексичні одиниці, які мають зовсім інше значення в різних мовах (міжмовні омоніми), лексичні одиниці з вузьким значенням та з ширшим значенням [1]).

Щодо особливостей перекладу інтернаціоналізмів, дослідник І. В. Корунець виділяє такі способи: буквений переклад (транслітерація), транскрибування, практичне транскрибування, описовий переклад та переклад шляхом заміни інтернаціоналізмів синонімами [5, 122].

І якщо з інтернаціоналізмами все більш-менш зрозуміло, то міжмовні омоніми – це один з тих елементів перекладацьких труднощів, для подолання яких перекладачу потрібні додаткові фонові знання. Такі одиниці не рідко бувають нездоланною проблемою для недосвідчених перекладачів. Недарма їх ще називають «удавані або фальшиві друзі перекладача». Зустрічаючись з ними в тексті оригіналу, перекладач мимоволі згадує етимологічно тотожне українське слово та забуває, що його значення та вживання зовсім не співпадають із значенням та вживанням відповідного слова в тексті перекладу.

Отже, міжмовними омонімами часто називають слова, графічна та звукова форма яких – однакова. До міжмовних омонімів також відносять слова, які не є цілком подібними за формою, але які, незважаючи на фактичну розбіжність їх значень, викликають неправдиві асоціації. Саме при вживанні міжмовних омонімів у перекладацькій практиці і виникають особливі труднощі, оскільки, слова у двох різних мовах, що асоціюються та ототожнюються (завдяки подібності в плані вираження), в плані змісту в повному обсязі не відповідають одне одному.

Дуже точно суть даного мовного явища, відображають погляди Г. І. Сидорук та Н.А. Шостак. Хибними друзями перекладача вони називають слова двох або більше мов, які з огляду на схожість їх форми і змісту викликають помилкові асоціації. Як наслідок, це призводить до помилкового сприйняття інформації іноземною мовою, а під час перекладу – до викривлення сенсу, порушення лексичної сполучуваності, неточності в передачі стилістичного забарвлення тощо. При перекладі міжмовних омонімів необхідно обов'язково перевіряти всі сумнівні значення слів[6].

Так, наприклад, в оповіданні Генріха Белля «Die verlorene Ehre der Katharina Blum» («Втрачена честь Катаріни Блум») міжмовний омонім *die Liste* – у німецькій мові означає список, а українське слово «*листу*» (у множині) означає паперові повідомлення. Речення «*Er hatte eine lange Liste mit Notizen in der Hand.*» українські перекладачі Євген Попович та Юрій Лісняк відтворили враховуючи семантичне значення цієї лексичної одиниці «*Він тримав у руці довгий список із нотатками.*» Ще один приклад «*Der Journalist schrieb einen Artikel über Katharina.*», де лексична одиниця *der Journalist* є інтернаціоналізмом, а тому у перекладачів в цьому випадку не виникло труднощів з його відтворенням «*Журналіст написав статтю про Катаріну.*»

Подібність між інтернаціоналізмами та міжмовними омонімами може проявлятися в наступному:

1. Зовнішня схожість – слова в різних мовах мають однакове або подібне написання та звучання.

2. Міжмовна присутність – обидва явища виникають через мовні контакти (запозичення, спільне походження тощо).

3. Вплив на переклад – як інтернаціоналізми, так і міжмовні омоніми можуть викликати труднощі у перекладачів, особливо початківців.

Отже, інтернаціоналізми з одного боку спрощують переклад, оскільки їх значення стабільне в різних мовах. Але перекладача можуть ввести в оману міжмовні омоніми, оскільки вони мають різні значення, попри схожість у написанні. Тому перекладачі повинні бути особливо уважними до хибних друзів перекладача.

Література

1. Андрієвська О. С. Інтернаціоналізми та принципи їх класифікації. Філологічні науки. Актуальні проблеми перекладу. Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича. 2007. Доступно за посиланням: https://www.rusnauka.com/20_PRNiI_2007/Philologia/23715.doc.htm.

2. Білодід І. К. Інтернаціональні елементи в лексиці і термінології. Харків: Вища школа. 1980. 274 с.

3. Бель Г. Втрачена честь Катаріни Блум. (переклали Є. Попович (розділи I–III, IX–XIV) та Ю. Лісняк (розділи IV–VIII)). Київ: Видавництво художньої літератури. 1989. 352 с.

4. Böll H. Die verlorene Ehre der Katharina Blum oder: Wie Gewalt entstehen und wohin sie führen kann. Köln: Kiepenheuer & Witsch. 1974. 320 S.

5. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (англійською і українською мовами). Київ: Вища школа. 2003. 444с.

6. Сидорук, І. Г., Шостак, Н. А. Міжмовні омоніми як об'єкт лінгвістичного дослідження та перекладацькі прийоми їх вирішення. Національний університет біоресурсів і природокористування України. Доступно за посиланням: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/356008.pdf>.

Анастасія Парібка, Світлана Парібка

здобувачки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ПЕРЕДАЧА КОНОТАТИВНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ФІЛЬМУ БРАЯНА БРАФА «CINDERELLA IN THE CARIBBEAN»

Відтворення конотативної інформації – актуальна проблема аудіовізуального перекладу, зокрема кіноперекладу, який дедалі більше розвивається в Україні. Кінопереклад активно вивчається в перекладознавчих студіях, зокрема відомими є праці Гунілли Андерман, Дірка Делабастіта, Іва

Гамб'є, Генріка Готтліба, Хорхе Діаз Синтаза, Пілар Оперо, Маріо Паоліnellі, Аліне Ремал, Сабін Браун, Майкла Кроніна, Тетяни Лук'янової, Володимира Конкульовського, Юлії Плетенецької, Костянтина Дубового, Наталії Бідасюк, Ігора Кучмана, Наталії Бухольц, Оксани Полякової, Анастасії Мельник та ін. [2, с. 238].

Олена Селіванова розглядає конотацію як додатковий компонент значення мовної одиниці, що доповнює її предметно-логічний зміст суб'єктивними відтінками оцінки, емоційності, експресивності, функціонально-стилістичної забарвленості, а також відтінками, зумовленими соціальними, ідеологічними, культурними, ситуаційними аспектами комунікації [3, с. 281]. Враховуючи визначення конотації в лінгвістиці й орієнтуючись на потреби й особливості перекладу, Ірина Литвин пропонує таку типологію конотативної інформації: стилістична, емоційно-оцінна, експресивна та культурна [1, с. 11]. Стилiстична інформація включає функціонально-стилiстичну, яка передає функціонально-стилiстичні характеристики лексичних одиниць, та фігурально-стилiстичну, яка служить для створення різних стилістичних ефектів комізму, іронії, сатири тощо [1, с. 11, 14]. Емоційно-оцінний та експресивний типи інформації полягають як у вираженні оцінки, почуттів, емоцій автора, так і в емоційному впливі на реципієнта [1, с. 11].

Метою нашої розвідки є аналіз способів передачі конотативної інформації у власному перекладі американського фільму «Cinderella in the Caribbean». Об'єктом дослідження є першоджерело – англomовний фільм «Cinderella in the Caribbean» («Попелюшка на Карибах»), який знято 2023 року як одну з версій всім відомої казки Шарля Перро, та власний український переклад цього фільму.

У процесі перекладу фільму «Cinderella in the Caribbean» українською мовою для передачі конотативної інформації застосовуємо конотативні трансформації, які Олена Селіванова поділяє на функціонально-стилiстичні, емоційно-оцінні й експресивні [5].

Функціонально-стилiстичну інформацію застосовуємо перекладаючи слово *mean* словом *злюка*:

Mark: *I don't know, he's mean* // Марк: *Не знаю, він – злюка*

Англійський прикметник *mean* – «likely to become angry or violent» [9] – передано за допомогою іменника *злюка* з розмовним значенням: «розм. Дуже зла, сердита людина» [7, т. 3, с. 607]. Слово *mean* належить до нейтрального регістру, може означати не лише «злий», а й «підлий», «грубий» чи «жорстокий» [9], а *злюка* – до розмовної лексики, що використовується для опису людини, яка розсерджена, зла (часто у дружній чи дитячій мові). Українське *злюка* передає скоріше легку злість, можливо, у жартівливому значенні. Загалом у перекладі передали основний зміст, але дещо зм'якшили емоційне забарвлення репліки оригіналу, зважаючи, що це казка.

Ще одним цікавим прикладом є наступна репліка:

Bruce: *They'll never get it* // Брюс: *Вони ніколи не докумекають*

Слово розмовного регістру *get* передано в українському перекладі за допомогою лексеми того ж стилю: *get* – «to understand somebody/something» [9]

– **докумекати** – «розм. Зрозуміти, зміркувати що-небудь» [7, т. 2, с. 356]. Існували й інші варіанти перекладу слова **get** в цьому контексті: нейтральний: *Вони ніколи цього не зрозуміють*; розмовний: *Вони ніколи не втямлять* або ж *До них це не дійде*. Наш переклад **не докумекають** додає конотативну інформацію репліці: колоритний, неформальний відтінок, що добре відповідає стилю фільму.

Соціолектну інформацію, як підвид стилістичної інформації, містять професійні слова, діалектизми, жаргонна лексика та сленг [2, с. 13]. За визначенням Олени Селіванової, сленг – це «нелітературна додаткова лексична система, яка становить паралельну експресивно-оцінну, найчастіше стилістично знижену синонімію позначень загальновідомих понять і належить певній соціальній субкультурі» [4]. Сленгізми часто трапляються у фільмі Браяна Брафа «Cinderella in the Caribbean» («Попелюшка на Карибах»):

Ashlyn: *That sounds neat* // Ешлін: *Звучить круто*.

Українською слово **neat** – «good; excellent» [9] – перекладаємо як **круто** – «Добре, престижно, вражаюче» [6], такий переклад добре передає позитивну оцінку оригінальної репліки. У розмовному мовленні «neat» може означати щось цікаве, гарне, варте уваги, ефектне. Під час перекладу було підібрано вдалий український відповідник, адже збережено функціонально-стилістичну інформацію, зокрема – соціолектну, та оцінну інформацію оригінальної репліки стрічки.

Ще одним прикладом сленгу у фільмі є така репліка:

Ashlyn: *It's nothing I really have to stew over* // Ешлін: *Нічого такого, над чим я б мала паритися*.

Англійське сленгове дієслово **to stew** – «to be anxious or upset about something» [8] – відтворено в оригіналі за допомогою відповідної української лексеми **паритися** – «Хвилюватись, перейматись чимось» [6]. Зазначимо, що в сучасному мовленні української молоді це слово є доволі популярним, тому його використання в перекладі передає легку й невимушену атмосферу фільму.

Під час перекладу фільму «Cinderella in the Caribbean» для передачі конотативної інформації ми застосували експресивні трансформації, що «передбачають модифікацію чи втрату, посилення чи применшення ознаки» [5].

Bruce: *That was perfect* // Брюс: *Це було пресмачно*

Англійський прикметник **perfect** було замінено прислівником **пресмачно**. Тобто ми використали трансформації різного типу: як у денотативному, так і конотативному плані. Для передачі експресивності та емоційності мовлення героя фільму Брюса слово **perfect** – «excellent; very good» [9] переклали лексемою з вужчим значенням: **пресмачно** – **пресмачний** – «розм. Дуже смачний» [7, т. 7, с. 542]. Префікс **пре-** використовуємо для вираження найвищого ступеня ознаки в прикметниках і прислівниках. Зазначимо, що слово **пресмачний** належить до розмовної лексики, а отже, було передано й стилістичну інформацію.

Отже, конотативна інформація – важливий елемент будь-якого твору: чи то роману, чи то сценарію фільму. Вона допомагає створити певну атмосферу й точно передати почуття та емоції героїв. Під час перекладу фільму «Cinderella

in the Caribbean» ми звернули особливу увагу на цей вид інформації та застосували різноманітні трансформації в конотативному плані, щоб якнайкраще відобразити додаткове значення лексем.

Література

1. Литвин І. М. Передача конотативної інформації в перекладі. Вісник Черкаського університету. Серія : Філологічні науки. 2015. Вип. 27. С. 11-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuF_2015_27_4.
2. Литвин І. М. Специфіка українського закадрового перекладу англomовного художнього фільму. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 35 (74). № 1. 2024. С. 237-241. DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.1.1/40>.
3. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2010. 844 с.
4. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2011. 350 с.
5. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Монографічне видання. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
6. Словник сучасного українського сленгу. URL: https://slovnyk.me/dict/slang_modern (дата звернення: 18.03.2025).
7. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua> (дата звернення: 18.03.2025).
8. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення: 18.03.2025).
9. Oxford Learner's Dictionary. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com> (дата звернення: 18.03.2025).

Науковий керівник: к. філол. наук, доц. **Ірина Литвин**

Світлана Петріченко

викладач

Черкаський державний технологічний університет
(Черкаси, Україна)

THE IMPACT OF MILITARY EVENTS ON LINGUISTIC CHANGES AND TRANSLATION PRACTICE IN UKRAINE

Throughout history, military conflicts have been pivotal moments of cultural exchange, not only in terms of physical borders but also in the realm of language. War, with its intense interactions between combatants, allies, and civilians, creates an environment ripe for linguistic borrowing, where terms, phrases, and jargon from one language are integrated into another. In the chaos of conflict, words associated with technology, tactics, and the machinery of war often spread from one army to another, eventually filtering into civilian language and persisting long after the war has ended.

Linguistic borrowing during war has often resulted in the incorporation of terms that reflect the innovations and strategies of the time. For instance, the term blitzkrieg, a German word meaning "lightning war," became widely known during World War II, describing the rapid, overwhelming military strategy used by Nazi Germany. It is now used in both military and civilian contexts to describe any swift and overwhelming action [1, c.121]. Similarly, the Japanese term kamikaze, which originally described suicide pilots during World War II, was adopted into English and is now used metaphorically to refer to reckless or self-destructive behavior [2, c.65].

Military conflicts not only introduce new terminology but also facilitate the spread of existing words and phrases across linguistic boundaries.

War, especially the war in Ukraine, has a significant impact on language and translation practice in the country. This applies not only to lexical changes, but also to social, cultural, and political aspects reflected in the language. Let us consider several important areas of this impact.

Lexical changes: war causes the emergence of new terms and expressions that have specific meanings in the context of military conflict. For example:

- Military terminology: New words and concepts appear that relate to military equipment, operations, strategies, and even the psychological state of the military. For example, terms such as "heavenly forces", "assault group", "cyborgs", "Ukrainian heroes" are becoming more widespread in the media and publications [3].

- Military vocabulary in everyday life: In wartime, many words that were traditionally used in a narrow context become part of everyday speech, for example, "mobilization", "blockade", "losses", "rear", "rotation".

- Vocabulary of emotional and mental stress: War also affects the language that describes stress, mental trauma, and everyday difficulties. This includes terms that describe psychological conditions such as PTSD (post-traumatic stress disorder).

War has an impact on semantic changes. Many words can acquire new meanings or change their semantic outlines due to the context of war. For example, the word "hero" can relate not only to the traditional understanding of this category, but also become associatively associated with civilians who perform heroic deeds in wartime.

During the war in Ukraine, there is an increase in demand for learning and using the Ukrainian language as a symbol of national unity and identity. Many Ukrainians who previously used Russian began to actively switch to Ukrainian.

This is manifested in:

- increased use of the Ukrainian language in the media, social networks, and official correspondence;

- in the popularization of cultural and linguistic traditions that emphasize Ukrainian identity;

- use of Ukrainian analogues for borrowed words or Russian terms.

Translation Practice: war creates new challenges for translators, as they must translate not only preserving the meaning, but also accurately conveying emotions, terms, and cultural differences:

- Translation of military terminology: Translators face difficulties in choosing the right terms for specific military concepts that may be unfamiliar to a foreign audience.

- Translation of media materials: in wartime, there is a great demand for the translation of news, official statements, interviews, and other materials that have an important informational and emotional component. It is important to consider not only the accuracy of the translation, but also the correspondence of intonation, which often changes with the context.

- Language barriers: The war draws attention to the linguistic diversity in Ukraine. Translators must also take into account the multiplicity of variants of the Ukrainian language and dialects, since each region may have its own lexical features.

War determines the political and cultural reality that is reflected in the language. For example, changes in terms may concern national symbols, ideological concepts, or even attitudes towards certain historical figures. All this also applies to translation practice, since it is important to accurately convey political, cultural, and emotional contexts that can be understood only in Ukraine, but have no analogues in other cultures.

International context: the war in Ukraine has also attracted international attention. In particular, there is a great demand not only for translation from Ukrainian into other languages, but also for studying the Ukrainian language abroad. New opportunities for the development of cultural and linguistic ties are emerging, which stimulates the demand for translators and linguistic specialists.

The impact of the war on linguistic changes and translation practice in Ukraine is extremely large and multifaceted. Linguistics becomes not only a tool for transferring knowledge, but also a reflection of the cultural and political reality of the country. Translators play an important role in maintaining the accuracy and content of information, taking into account the contexts and specific terms that arise as a result of war.

References

1. Podhajecka, M. (2021). Lexical borrowing in the light of digital resources: Nyet as a case study. *Studia Anglica Posnaniensia*, 56(1), 121-147.
2. Sokpo, R. M., Shittu, S. T., Titus Terver Udu, P. D., & Orban, J. I. (2020). LEXICAL BORROWING AND LANGUAGE ENDANGERMENT: A CASE OF THE TIV LANGUAGE. *Ahyu: A Journal of Language and Literature*, 3, 61-79.
3. Styrkina, Y. (2022). Modern military vocabulary in teaching english: Linguistic and social aspects of mastering. *Естетика і етика педагогічної дії*, (25), 83-93.

Liudmyla Potapenko
PhD, Associate Professor
Cherkasy State Technological University
(Cherkasy, Ukraine)
Larysa Chabak
Senior Lecturer
Cherkasy State Technological University
(Cherkasy, Ukraine)

POLITICAL CORRECTNESS: TRANSLATION ASPECTS

Modern globalization processes lead to the formation of a single information space, which involves countries with different religious, moral and cultural norms. Globalization in the modern world is the basis for many transformations, including the basis for changing the norms of communicative behaviour. Democratic changes on a global scale, which require avoiding statements that could offend or irritate a person participating in communication, are also associated with the emergence of a relatively new linguistic and communicative phenomenon – political correctness: the practice of direct or indirect prohibition on expressing certain judgments, publishing facts, using words and expressions that are considered to be offensive to certain social groups distinguished by race, gender, age, religion, sexual orientation, etc. [1].

The problems of political correctness are in the field of scientific interest of both foreign and domestic linguists, including J. Adler, Richard Spears, B. Bryson, Yu. Humanova, L. Merzliakova, L. Melnykova, V. Panina, O. Kaptiurova, M. Palazhchenko and others.

Political correctness (politically correct or PC) is a term that describes a style of speech, ideas and beliefs that, in turn, should minimize or completely eliminate the use of statements or actions that may be offensive to others, especially those that are directly related to racial or ethnic affiliation or sexual status [4].

The basis of such a linguistic phenomenon as political correctness is the desire not to offend or hurt a person's feelings, but to preserve personal dignity and good mood. This is achieved through the inadmissibility of humiliating mentions of physical or mental defects of third parties, of their racial, religious or national affiliation, observance of gender equality in public and private life, measures against sexual harassment at work, as well as the inadmissibility of contempt, humiliating statements and aggressive attacks against those people who consider themselves to be sexual minorities, if their behaviour does not go beyond the limits of the law [3, p.122].

The linguistic aspect of this concept is mainly expressed in limiting the use of vocabulary recognized as offensive to certain categories of people or inappropriate for use in certain situations, as well as in the search for new means of speech that reflect the ideas of political correctness. Language is a dynamic system closely connected with traditions, culture, system of values and customs of the people. All changes in the cultural sphere are reflected in language. A vivid example of the

interaction of language and culture is the change in the linguistic picture of the world caused by such a cultural and social phenomenon as political correctness [2].

The linguistic interpretation of political correctness consists in studying old and searching for new means of linguistic expression and adjusting the language code according to the following main directions:

- avoiding expressions that can be interpreted as racism - prejudice against nationalities;
- avoiding expressions that can be interpreted as prejudice against gender;
- avoiding expressions that can be perceived as offensive to different sexual orientations;
- avoiding expressions that can be interpreted as prejudice against people of different ages;
- avoiding expressions that can be interpreted as infringement of people of different social statuses;
- avoiding expressions that can be perceived as offensive to people with limited physical or mental abilities;
- avoiding expressions that can be perceived as offensive to people with disabilities or non-standard appearance;
- avoiding expressions that can be perceived as discrimination against the beliefs of different religions and denominations;
- avoiding expressions that can be perceived as discrimination against animals, nature and the environment.

The introduction of political correctness is traced at all levels of the language including morphological, lexical and syntactic.

The main ways of changing words at the morphological level in English under the influence of political correctness are:

- word modification – replacing politically incorrect morpheme with a neutral one. For example, using the suffix *-ron* instead of *-er* or *-ess*, or using the neutral morpheme *-person* instead of *-man*;
- removing politically incorrect morpheme. For example, *spokesman* → *spokesperson*, *businessman* → *businessperson*;
- replacing words with politically incorrect morphemes – selecting neutral synonyms or word combinations. Although this method partially concerns the lexical level, it is included in the list, since the word with the politically incorrect morpheme is replaced. For example, *chairman* → *chair*, *fireman* → *firefighter*, *congressman* → *congressmember*.

At the syntactic level, the category of political correctness is represented in the form of pronoun substitution. For example, the use of the substitution *he* or *his* in constructions when the gender of the noun is not specified. In such cases, the substitution is made using a gender-neutral pronoun. Several ways of changing this type of construction to more politically correct ones are proposed: 1) the use of the plural; 2) partial use of the plural, when the plural extends only to part of the phrase; 3) enumeration, when both possible gender options are indicated in the sentence (*he/she*, *she/he*, *he* or *she*) 4) replacement of pronouns with the rootless pronoun *one*

(*one's*) to refer to people in general, and also often for generalization. Especially often, *one* is used in a formal style.

Political correctness is most clearly manifested at the lexical level, since it is here that words or expressions that can be considered discriminatory are replaced with neutral synonyms. The main goal is to avoid any form of bias or offense. Here are some examples of neutral synonyms within the framework of political correctness:

- by gender: *manpower* → *workforce*, *mankind* → *humankind* or *people*, *chairman* → *chair* or *chairperson*, *fireman* → *firefighter*, *policeman* → *police officer*, *stewardess* → *flight attendant*, *housewife* → *homemaker*;
- by physical or cognitive characteristics: *blind person* → *visually impaired person*, *deaf* → *hearing impaired*, *crippled* → *person with a physical disability*, *insane* → *person with a mental health condition*, *disabled* → *person with a disability*;
- by age: *old people* → *senior citizens*, *elderly* → *older adults*;
- by national or ethnic characteristics: *Eskimo* → *Inuit* or *Alaska Native*, *Indian* → *Native American*, *Gypsy* → *Roma* or *Romani people*;
- other examples: *illegal immigrant* → *undocumented immigrant*, *prisoner* → *incarcerated person*, *homeless* → *person experiencing homelessness*.

Political correctness and translation studies are closely related, as the translation process requires not only the transmission of content, but also taking into account the sociocultural norms and values of the target audience. In modern linguistic practice, political correctness is an important factor influencing the choice of language tools that do not contain discriminatory, stereotypical or biased connotations. Political correctness involves the use of linguistic units that do not demean or marginalize any social group. Accordingly, translators must select terms that comply with modern ethical norms in the target language.

Cultural specificity greatly influences the degree of acceptability of certain terms in different language systems. Translators should take into account national peculiarities of political correctness, which may differ in the source and target cultures. For example, in the USA, the politically correct term is *African American*, while in the UK *Black British* is more often used.

The translator is responsible for accurately conveying the content of the original, while adhering to the norms of political correctness. Special attention is required for official documents, academic texts and publications, where the use of incorrect terms may have legal or social consequences.

One of the main problems of politically correct translation is achieving full semantic and stylistic equivalence. In some cases, direct translation is impossible due to the lack of equivalents in the target language or due to differences in social realities. For example, the outdated term *Third World Countries* is replaced by *Developing countries*, which is more neutral and in line with modern standards.

Thus, political correctness in translation studies is an important aspect that reflects modern social and ethical values. It influences the choice of lexical, grammatical and stylistic means of translation, requiring not only linguistic accuracy, but also sensitivity to cultural contexts. The use of politically correct vocabulary

ensures inclusive communication, promotes respect for human rights and supports ethical standards of intercultural dialogue.

References

1. Молодиченко Н.А., Танана С.М. Основні аспекти поняття політичної коректності в сучасній англійській мові. *Молодий вчений*. 2016. № 5. С. 507–510. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_5_128 (дата звернення: 12.03.2025)
2. Сінна Л. Ю., Особливості перекладу політкоректної лексики в контексті евфемізації (на матеріалі текстів ЗМІ). URL: <http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v56/63.pdf> (дата звернення: 12.03.2025)
3. Чік Л. Засоби мовного маніпулювання у сучасних ЗМІ. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. 2015. № 5. С. 121–123
4. Political correctness. Cambridge Dictionary. URL: <https://cutt.ly/FyHPsnG> (Accessed 11.03.2025)

Каріна Пріхно

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ПРОБЛЕМАТИКА ПЕРЕКЛАДУ ВУЛЬГАРИЗМІВ У ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У сучасній художній літературі вульгаризми часто використовуються для створення автентичності та передачі характеру персонажів. Перекладачі стикаються з низкою викликів, намагаючись зберегти емоційний та культурний контекст оригінальних текстів. Метою нашого дослідження є аналіз проблем, які виникають під час перекладу вульгаризмів у художній літературі, і запропонувати методи їхнього вирішення. Перекладачі, які працюють з англійською художньою літературою, часто мають справу з активним використанням вульгаризмів як засобу передачі природності мови і характеру персонажів [3].

У процесі перекладу вульгаризмів важливо враховувати культурні відмінності та прийнятність виразів у мові перекладу. Деякі вульгаризми можуть бути неприпустимими або викликати негативну реакцію у читачів, тому перекладачі мають шукати баланс між збереженням емоційного ефекту і адаптацією до культурних норм [4].

У нашій статті продемонстровано та проаналізовано приклади передачі вульгаризмів при перекладі роману у жанрі жахів Ч. Вендіга «The Book of Accidents». Використані методи включають трансформаційний аналіз, порівняльний аналіз та інтерпретаційний підхід. У дослідженні також буде

надано якісний аналіз застосованих при перекладі трансформацій для виявлення типових проблем і труднощів.

Приклад перекладу вульгаризму: «*Last **fucker** who fried in this thing was Elmo Smith, rapist and murderer*» [Wendig] // «*Останнім **лохом**, який смажився на цій штуковині, був Елмо Сміт, гвалтівник і вбивця*» [Переклад Пріхно К.].

Англійське лайливе слово *fucker*, яке означає «неварта або дурна людина (часто використовується як загальний термін образи)» [Oxford Languages], перекладено українським *лох*, який означає «людина, яку легко обдурити, жертва шахрайства» [Словопедія]. У проаналізованому реченні було використано лайливе слово, яке переклали українським сленговим терміном із подібним значенням. Українська мова не багата на лайливі слова, але має багато сленгових термінів та запозичень з інших мов, які носії української вільно використовують у розмовній мові. З цієї причини було вирішено використати саме такий переклад.

Аналіз використання вульгаризмів у порівнянні та вигуці: «***Boy, it's hot as hell out here**, he thought, so goddamn humid for October, and then his legs went weak and he tumbled backward onto his ass bone*» [Wendig] // «***Дідько, тут спекотно, як у пеклі**, подумав він, так до біса волого для жовтня, а потім ноги підкосилися, і він впав назад на куприк*» [Переклад Пріхно К.].

Англійський вигук *boy*, що означає «виразити сильні почуття, особливо захоплення або захват» [Oxford Languages], перекладено українським *дідько*, який використовується як лайливий або емоційний вигук для вираження роздратування, злості або незадоволення. Порівняння (*as...*) *as hell* в англійській, яке підкреслює неприємну характеристику [Cambridge Dictionary], перекладено як *спекотно як у пеклі* – вираз для опису надзвичайної спеки. У тексті оригіналу використано вигук *boy* і порівняльну лайливу структуру *as hell*, що вдалося гармонійно адаптувати в перекладі. Порівняння *as hell* має релігійний контекст, а саме пекла, що збереглося в перекладі як у пеклі. Це дозволяє зберегти тематику та образ персонажа, який використовує лайливу лексику. Тому в перекладі вигук *boy* було вирішено перекласти як *дідько*, що гармонійно поєднується з іншими структурами, які мають ту саму концепцію. Це робить переклад природним і звичним для читача.

Отже, аналіз вживання вульгаризмів у художній літературі жанру жахів виявляє їхню провідну роль у створенні специфічної атмосфери тексту. У свою чергу, наше дослідження особливостей перекладу вульгаризмів показало, що важливо розробляти нові підходи до їхнього перекладу з метою збереження їхньої оригінальної сили і впливу в тексті перекладу. Можливими варіантами є більш тісна співпраця між перекладачами і авторами, а також використання адаптаційних технік.

Література

1. Словопедія. URL: <http://slovopedia.org.ua/> (дата звернення: 25.02.2025).
2. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (date of access: 25.02.2025).

3. Clasen M. The Horror! The Horror! *The Evolutionary Review*. № 1. N.Y.: State University of New York, 2010. P. 112–119.
4. Clasen M. Monsters Evolve : A Biocultural Approach to Horror Stories. *Review of General Psychology*. Vol. 16. № 2. 2012. P. 222–229.
5. Wendig C. *Book of Accidents*. Penguin Books, Limited, 2022.

Науковий керівник: д. філол. н., доц. **Оксана П'єцух**

Роман Пушенко

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

РОМАН АДАМА НЕВІЛЛА «THE RITUAL» ЯК ОБ'ЄКТ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ

Художні переклади мають велику цінність для людства, адже завдяки їм є можливість кожному познайомитися із творами Вільяма Шекспіра, Мігеля Сервантеса, Йоганна Вольфганга Ґюте, Омара Хайяма, Оскара Вайльда, Тараса Шевченка та інших письменників.

Переклад художніх творів є найбільш творчою та трудомісткою працею для перекладачів. Художній переклад не вимагає стовідсоткової точності та буквальності, навпаки, основне завдання – передача виразності твору, його образності та автентичності мовлення автора засобами мови, на яку перекладають. Це все зберігає унікальний стиль оригінального тексту [5]. У сучасних перекладознавчих працях звучить теза про збереження стилю оригінального художнього тексту й ідіостилу його автора [2, с. 91]: «чим важливішим є стиль для певного тексту, тим далі варто триматися перекладачеві від його формальних ознак у тексті оригіналу» [цит. за: 2, с. 91]; «формальні елементи джерельного тексту слід інтерпретувати, а не просто відтворювати» [2, с. 91].

Метою нашої статті є аналіз роману Адама Невілла «The Ritual» як об'єкту власної української версії перекладу. Важливою в цьому плані є прагматична (конситуативна, жанрова, інтенціональна) інформація про твір: про його автора, час створення, реципієнта, жанр, тему, стилістику, установку перекладу тощо [1, с. 17].

Об'єктом нашого доперекладного дослідження стала книга Адама Невілла «The Ritual». Її жанр було визначено як роман жахів, адже його аспектами є атмосфера ізоляції та приреченості. У книзі присутній надприродний жах, фізичний та психологічний терор. Герої опиняються у віддаленому і безлюдному лісі, де кожен крок може стати фатальним. Ліс – став не лише фоном, але й активним учасником подій. Він створює відчуття безвиході та постійної загрози [4].

Автором роману є Адам Невілл. Під його авторством випущено багато романів жахів, зокрема «Lost Girl», «Apartment 16», «Last Days» тощо. Його

романи «The Ritual», «Last Days», «No One Gets Out Alive» здобули нагороду премії Августа Дерлета, як «Найкращі романи жахів». У 2017 році по його книзі «The Ritual» було знято фільм [5].

У своєму романі «The Ritual» Адам Невілл демонструє свій авторський стиль, використовуючи насичену та образну лексику, що створює напружену та гнітючу атмосферу, яку перекладачеві варто відтворити у своїй роботі:

«The pelt was spread out across surrounding branches, holed but stretched taut in places. A ragged hem about a crumpled centre suggested the skin had been torn from the back in one quick ripping motion. And at first no head could be seen in the mess of blood and flesh» (The Ritual) // *Здерту шкіру розкидало по сусідніх гілках, подекуди її розтягнуло, як павутину. Рвана рана навколо роздертої грудної клітки вказувала на те, що шкіру на спині здерли одним різким рухом. У кривавому місці нутроців і плоті не відразу можна було помітити голову».*

У цьому фрагменті Адам Невілл представляє візуальний, детальний та моторошний опис місця події, що є характерною рисою його ідіостилу. Адам Невілл застосовує лексичні засоби, що створюють атмосферу жаху, перш за все, слова з негативною конотацією: «*holed*» (дірявий), «*crumpled*» (зім'ятий), «*ragged*» (рваний), «*mess*» (хаос, бруд), – всі ці слова формують моторошний настрій. Автор роману виписує деталі, створює образ жахливої сцени, де шкіра роздерта та розкидана: «*spread out across surrounding branches*» (розтягнута по сусідніх гілках). Створює добре виписаний візуальний образ, побудований на зорових враженнях, що робить сцену кінематографічною. Лексика підкреслює раптовість і насильницький характер події: «*torn from the back in one quick ripping motion*» (відірвана одним швидким рухом). Хаос в страшній картині: «*a crumpled centre*» (зім'ята середина), «*mess of blood and flesh*» (місиво нутроців і плоті), – викликає у читача огиду та почуття втрати контролю над реальністю, фізичний дискомфорт. Описи розірваної плоті, крові та відсутності голови викликають огиду, породжують напругу та відчуття невідомого, що є типовим для романів жахів.

З синтаксичної позиції, короткі речення додають напруги, змушують читача затамувати подих. Безособові речення створюють атмосферу невідомого (хто чи що зняло шкіру так жорстоко), посилюють інтригу – що ж сталося з жертвою.

Таким чином, в розглянутому фрагменті, як і в усьому творі, Адам Невілл використовує класичні прийоми створення жаху: детальний опис понівеченого тіла, натяк на жорстоке насильство, гру з уявою читача, ефект несподіванки. Важливу роль відіграють в цьому процесі лексика та синтаксичні конструкції, які необхідно перекладачеві адекватно перекласти, відтворивши авторський ідіостиль.

Перспективним є аналіз стратегій та прийомів українського перекладу роману жахів Адама Невілла «The Ritual»

Література

1. Литвин І. М. Денотативна інформація: типологія та засоби перекладу. Вісник Черкаського університету. Серія: Філологічні науки. Черкаси, 2018. Вил. 2. С. 16–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuF_2018_2_5.
2. Литвин І. М. Інтерпретативний підхід до процесу художнього перекладу (на матеріалі українського перекладу детективної новели Гілберта Честертона «Відсутність пана Гласса»). *Мовознавчий вісник*. Черкаський нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. № 31. Черкаси. 2021. С. 89-94. DOI: 10.31651/2226-4388-2021-31. URL: <http://eprints.cdu.edu.ua/4819/1/movozn.pdf>
3. Невілл Адам. URL: https://bohdan-books.com/author/251914/?srsltid=AfmBOopOnc28eBtBejwKhLk1CH-_jAnOD-8Eemwn2nkN5qHmhr0XFau3.
4. «Ритуал» Адама Невілла: коли стародавні жахи прокидаються. URL: https://itc.ua/ua/articles/rytual-adama-nevilla-koly-starodavni-zhahy-prokydayutsya-retsenziya-itc-ua/?utm_source=chatgpt.com
5. Художній переклад? URL: <https://www.toppereklad.com/khudozhniy-pereklad/>.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент **Ірина Литвин**

Владислав Радкевич

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ У ВЛАСНІЙ ВЕРСІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ДЕТЕКТИВНОГО РОМАНУ-ТРИЛЕРУ ЕЛЛІ ГРІФФІТС «THE LAST WORD»

Наше дослідження зосереджене на особливостях перекладу фразеологічних одиниць у власній версії українського перекладу детективного роману-трилеру Еллі Гріффітс «The Last Word» («Останнє слово»).

Еллі Гріффітс (справжнє ім'я – Доменіка де Роза) – британська письменниця, відома своїми детективними романами, з елементами трилеру, народилася у 1963 році в Лондоні, та з дитинства жила в Брайтоні, що вплинуло на її любов до моря та місцевого колориту. Гріффітс почала свій шлях письменниці з романів про Італійську родину та її ідентичність, все ще під своїм справжнім ім'ям. Переломним моментом стала розповідь чоловіка-археолога про сакральність боліт, що привело до написання детективного роману «The Crossing Places» («Місця перетину»), разом з тим вона вирішила змінити своє літературне ім'я на *Elly Griffiths* (Еллі Гріффітс) [4].

У центрі сюжету роману Еллі Гріффітс «The Last Word» («Останнє слово») виступає дует слідчих детективного агентства, Наталка – українка за національністю, та 84-річний Едвін – найстаріший детектив Англії, на його

власну думку. Розслідуючи дрібні справи, на кшталт пограбування та інших видів шахрайства, Наталка марить розслідувати вбивство. До того ж, її життя з чоловіком в однокімнатній квартирі ускладнюється переїздом матері, Валентини, з України, після початку повномасштабного вторгнення росії, що змусило її залишити батьківщину. Оскільки головна героїня роману родом з України, у творі прослідковується численні згадки про українські традиції, побут та особливості характеру Наталки, зі слів її матері [6].

Авторка роману активно використовує фразеологічні звороти, зокрема для опису взаємодій між членами родини та колег на роботі, опису глибоких почуттів головних героїв, тим самим збагачує його стилістично-емоційне забарвлення. Термін «фразеологізм» має безліч різноманітних інтерпретацій. Так, наприклад О. О. Селіванова визначає, що фразеологізм є своєрідною етнокультурною рефлексією мовця в комунікативній ситуації, оскільки він свідомо чи несвідомо співвідносить особисте емоційно-оцінне відношення та ціннісну орієнтацію зі змістом знака, а образний зміст звороту з еталонами та стереотипами національно-культурного сприйняття й розуміння світу [2]. Дослідники-лінгвісти стверджують, що ідіома являє собою словосполучення, значення якого неможливо почерпнути зі значення його компонента [7].

Проблема перекладу фразеологічних одиниць обговорюється різними науковцями вже багато років. Так, на думку Л. Авксентьєва неперекладність іншими мовами, є однією з основних ознак фразеологізмів [1]. Під час перекладу фразеологізмів, перекладач має зберегти експресивно-стилістичне забарвлення, адже в разі його втрати, текст може не передати повною мірою, сенс, який закла в нього автор твору.

Оскільки, під час перекладу виникає втрата експресивно-стилістичного забарвлення тексту, перекладач має змогу нівелювати ці розбіжності. Таким чином, вільній словосполучі в тексті оригіналу може відповідати фразеологічна одиниця в тексті перекладу, такий вид перекладу отримав назву – фразеологізація [2]. Розглянемо приклад:

«As often happens these days, Natalka is filled with so many emotions that she feels dizzy [5] // Наталка, як це зазвичай буває в наші дні, переповнена такою кількістю емоцій, що в неї голова іде обертом».

У наведеному прикладі ми використали трансформацію на прагматичному рівні, а саме замінили прикметник англійської мови *dizzy* – «feeling as if everything is turning around, and that you are not able to balance and may fall over» [8], українським фразеологізмом *голова іде обертом* – «запаморочення або розгубленість через сильне фізичне навантаження, надлишок інформації, емоцій чи переживань» [3]. Введення фразеологічної одиниці сприяє збагаченню забарвленості та робить текст ближчим до українського реципієнта. До того ж, спираючись на сюжет книги, де неодноразово зачіпляється українська культура, а головні герої родом з України, використання українських фразеологізмів більш ніж аргументовано.

Продовжуючи тему фразеологізації, пропонуємо розглянути наступний приклад:

«...where he'd lived since being released from a Russian prison, to join up and **defend** his country [5] // ...де він жив після звільнення з російського полону, щоб приєднатися до Збройних Сил України і **стати на прю** своєї батьківщини».

У наведеному фрагменті англійське дієслово *defend* – «to protect someone or something against attack or criticism» [8], було замінено українським фразеологізмом *стати на прю* – «вступити в боротьбу, суперечку або протистояння» [3]. Ми підкреслили мужність одного з головних героїв, а саме брата головної героїні, котрий пішов на фронт, навіть після перебування у російському полоні. Обраний фразеологізм має слов'янське походження, та зустрічається у провідних творах української культури, зокрема «Кавказ» (Т. Г. Шевченко), де використовується для позначення мужності Прометея. Таким чином, фразеологізм підкреслює героїчність вчинку брата головної героїні та підкреслює приналежність героїв до України.

Фразеологізму в тексті оригіналу може бути підібраний влучний фразеологізм в тексті перекладу, який має передавати те саме стилістичне та емоційне значення, проте може мати інше стилістичне наповнення [2]:

«Now, things are almost **back to normal** [5] // Наразі, все **повертається на круги своя**».

Англійська ідіома *back to normal* – «to return to normal: to become ordinary, standard again» [8] була замінена на український фразеологізм *повертається на круги своя* – «відновлення звичного порядку речей, повернення до попереднього стану» [3]. Фразеологізм передає відчуття відновлення, та звільнення після тривалого оточення, від якого потерпали головні герої, підкреслює, що звичне повсякденне життя головних героїв, яке раніше не доставляло жодного задоволення, наразі приносить спокій та радість. Ми зберегли значення речення, яке хотіла донести авторка книги, підкресливши його в українському перекладі, без втрати стилістики речення.

Перекладач також може вдаватися до дефразеологізації – процес, під час якого фразеологізм в тексті оригіналу відповідає вільній сполуці в тексті перекладу [2]. Дефразеологізація, може бути викликана відсутністю відповідного фразеологізму в тексті перекладу, або бажанням перекладача прибрати нагромадження в тексті перекладу:

«She knows she should be happy that her boyfriend and her mother get on so well but, sometimes, their **mutual admiration** society makes her want to throw things at them [5] // Їй хотілось б радіти, що її хлопець та мама так добре ладнують, але інколи від цього **дружнього союзу** їй хочеться жбурнути в них чимось».

Англійська ідіома *mutual admiration* – «a relationship in which two people have strong feelings of esteem for each other and often exchange lavish compliments» [8], була перекладена відповідником *дружній союз*. У наведеному фрагменті ми усунули ідіому в тексті оригіналу та замінили її вільною словосполучкою, притримуючись значення, яке заклала в неї авторка твору. Тим самим ми підкреслили гарні відносини між зятем і тещою та зберегли іронічність головної героїні, яка не була від цього в захваті, та більше потерпала від їхніх критики і тиску.

Отже, наше дослідження висвітлює особливості перекладу фразеологічних одиниць у власній версії українського перекладу детективного роману-трилеру Еллі Гріффітс «The Last Word» («Останнє слово»). Фразеологізми є важливим компонентом мовної комунікації, оскільки відображають національно-культурні особливості, історичний контекст та емоційне забарвлення мови. Дослідження показало, що під час перекладу фразеологічних одиниць можуть використовуватися різні стратегії, що дозволяє не лише зберегти стилістично-емоційне забарвлення тексту, але й адаптувати його до української мовної картини світу, роблячи переклад більш природним і зрозумілим для українського реципієнта. Саме тому їхній переклад становить складну задачу, що вимагає від перекладача не лише лінгвістичної компетенції, а й культурологічних знань.

Література

1. Авксентьев Л. Фразеологічна одиниця як предмет фразеології та її основні ознаки. *Мовознавство*. 1979. № 5. С. 13–16.
2. Литвин І. М. Перекладознавство : навч. посіб. 5-те вид. Черкаси : Ю. А. Чабаненко, 2019. 240 с.
3. «Горох» – українські словники. URL : <https://goroh.pp.ua/> (дата звернення: 01.12.2023).
4. About me - Elly Griffiths. Elly Griffiths. URL: <https://ellygriffiths.co.uk/about-me/> (дата звернення: 20.03.2025).
5. Griffiths E. Last Word: A Novel. HarperCollins Publishers, 2024.
6. Goodreads. Goodreads. URL: <https://www.goodreads.com/> (дата звернення: 20.03.2025).
7. HAVRYLOVA I. Specifics of translation of phraseological units and idioms. *Humanities science current issues*. 2021. Т. 1, № 41. С. 124–130. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/41-1-18> (дата звернення: 20.03.2025).
8. Cambridge Dictionary. URL : <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення: 01.12.2023).

Науковий керівник д. філол. наук, доц. **Оксана П'єсцук**

Тетяна Редчиць

кандидат філологічних наук, доцент

Черкаський державний технологічний університет

(Черкаси, Україна)

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Сучасна німецька мова постійно поповнюється новими термінами (неологізмами), що виникають унаслідок соціальних, культурних та технологічних змін. Переклад цих неологізмів на українську мову є складним

завданням, яке вимагає не лише лінгвістичної точності, а й здатності врахувати специфіку мовного середовища та контексту.

Неологізми в сучасній німецькій мові поширюються через різні канали, що активно впроваджують нові слова в лексикон і сприяють їх закріпленню серед різних соціальних груп. Головними шляхами їх поширення є засоби масової інформації, соціальні мережі, інтернет, реклама, маркетинг, освітні заклади та мова молодіжних субкультур [1, с. 274].

Переклад німецьких неологізмів на українську мову часто спричиняє труднощі через відсутність прямих відповідників та потребу адаптувати терміни до культурних і мовних реалій. Це вимагає від перекладача не лише точності в передачі змісту, а й уміння врахувати специфіку мови та контексту. Наведемо кілька прикладів, що ілюструють ці труднощі:

У реченні «*Im Homeoffice gilt das gleiche Arbeitszeitgesetz wie bei der Arbeit in Büros* [2]» присутні кілька складних для перекладу неологізмів:

- *Homeoffice* – цей термін, запозичений з англійської (*home office*), позначає роботу з дому. В українській мові відсутній усталений еквівалент, тому перекладачі використовують кальку «*домашній офіс*» або адаптований термін «*хоумофіс*». Вибір між цими варіантами залежить від контексту, але жоден з них не є прямим відповідником, що ускладнює переклад.

- *Arbeitszeitgesetz* – складене слово, яке означає «закон про робочий час». Переклад цього терміну не викликає значних труднощів, оскільки в українській мові існує прямий еквівалент «закон про робочий час». Однак складнощі можуть виникнути при поясненні специфіки цього закону в контексті різних країн, що потребує додаткового контексту.

Пропонуємо такий переклад цього речення: «*У домашньому офісі діє той самий закон про робочий час, що й на роботі в офісах*». Це речення вимагає від перекладача врахування не лише точності термінів, а й пояснення юридичних аспектів, що додає складнощів у процесі адаптації термінів і контексту в українській мові.

Натомість у реченні «*Zur Begründung trägt der Antragsteller im Wesentlichen vor, er sei sowohl durch das Abstandsgebot als auch durch die Pflicht zur Verwendung einer Mund-Nasen-Bedeckung in seinem Grundrecht aus Art. 2 Abs. 1 GG verletzt* [3]» можна виокремити такі неологізми, які створюють труднощі при перекладі з німецької на українську мову:

- *Abstandsgebot* – цей термін є складним неологізмом, що поєднує два слова: «*Abstand*» (відстань) та «*Gebot*» (наказ). В українській мові відсутній прямий аналог цього терміну, тому перекладачі часто використовують фразу «*вимога дотримання соціальної дистанції*» або «*наказ про дотримання відстані*». Однак жоден із варіантів не є усталеним терміном в українському законодавстві, що може викликати труднощі при перекладі.

- *Mund-Nasen-Bedeckung* – цей термін означає «*маска для рота та носа*» і також є неологізмом, що виник внаслідок пандемії. В українській мові відсутній усталений термін для цього структурного екзотизму, тому вживаються такі варіанти, як «*маска для обличчя*» або «*маска для носа та рота*». При перекладі

цього слова труднощі виникають через необхідність вибору між адаптованими термінами.

Переклад цього речення на українську мову може виглядати так: «У своєму обґрунтуванні заявник в основному стверджує, що його основні права (згідно з статтею 2, абзацом 1 Основного закону) порушені як через вимогу дотримання соціальної дистанції, так і через обов'язок носити маску для носа та рота».

При перекладі речення «*Selbstverwirklichung bedeutet so viel wie das eigene Potenzial entfalten* [4]» можуть виникнути труднощі при відтворенні таких неологізмів:

– *Selbstverwirklichung* – цей термін є неологізмом і може викликати труднощі при перекладі, оскільки в українській мові для нього немає чіткого однослівного відповідника. «*Selbstverwirklichung*» означає процес досягнення особистісного потенціалу, самореалізацію, тобто прагнення до розкриття своїх здібностей і можливостей. В українському контексті цей термін може бути відтворений як «самореалізація», однак цей переклад може мати певні нюанси, оскільки в деяких контекстах слово «самореалізація» може сприйматися як більш загальне поняття, не охоплюючи всі варіанти лексичного значення слова «*Selbstverwirklichung*». Перекладач може бути змушений пояснити цей термін або вибрати більш точний відповідник залежно від контексту.

– *Potenzial entfalten* – це вираз означає «розкривати свій потенціал» або «розвивати свій потенціал». У цьому випадку також можуть виникнути труднощі з точним вибором відповідника в українській мові, оскільки терміни як «розкриття потенціалу» або «виявлення здібностей» не завжди є ідентичними за змістом у різних мовах. У цьому контексті «*entfalten*» може бути перекладене як «розвивати», «реалізувати» або «розкривати», але ці варіанти мають свої особливості у вживанні, тому правильний переклад залежить від контексту. Отже, переклад цього речення на українську мову може виглядати так: «Самореалізація означає те саме, що й розкриття власного потенціалу».

Таким чином, відзначимо, що переклад неологізмів із німецької мови на українську є складним процесом, оскільки багато термінів не мають прямих аналогів в українській мові. У таких випадках перекладачам доводиться використовувати адаптовані терміни, що можуть не мати усталеного вжитку. Окрім цього, необхідно враховувати не тільки лексичний зміст, але й культурні та юридичні аспекти, що ускладнює процес перекладу. Тому точність перекладу залежить від контексту і здатності перекладача врахувати всі нюанси у лексичному значенні термінів та виразів.

Література

1. Гурський І. Ю., Авчіннікова Г. Д. Неологізми в сучасній німецькій мові: специфіка, причини виникнення та шляхи поширення. *Вісник науки та освіти*. 2024. № 11(29). С. 269-278.
2. Arbeitszeiterfassung im Homeoffice: Warum sie wichtig ist und wie sie funktioniert. URL: <https://www.papershift.com/blog/arbeitszeiterfassung-im-home-office>.

3. Corona-Pandemie – Abstandsgebot und Pflicht zum Tragen einer Mund-Nasen-Bedeckung. URL: <https://www.ra-kotz.de/corona-pandemie-abstandsgebot-und-pflicht-zum-tragen-einer-mund-nasen-bedeckung.htm>.
4. Selbstverwirklichung – wie wir sie erreichen können. URL: <https://hellobetter.de/blog/selbstverwirklichung/>.

Віталіна Рейдало

кандидат педагогічних наук, старший викладач
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

Діана Шусь

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

УКРАЇНСЬКИЙ ПЕРЕКЛАД ПІДЗАГОЛОВКІВ У СТАТТІ ГЕРІ ЧЕПМЕНА «THE 5 LOVE LANGUAGES AND THEIR INFLUENCE ON RELATIONSHIPS»: ІНТЕРПРЕТАЦІЙНИЙ ПІДХІД

Актуальність. Сьогодні все більше і більше людей цікавляться психологією. Людська поведінка викликає багато запитань, тому не дивно, що книги та статті на тему психології стають популярними. Для перекладача такої літератури важливо передати думку автора тими ж простими словами, що й оригінал. І перше, що кидається в око – заголовок [6, с.127].

Метою нашої публікації є обґрунтування доцільності українського перекладу підзаголовків англomовної статті Гері Чепмена «The 5 Love Languages and Their Influence on Relationships», застосовуючи інтерпретаційний підхід.

Інтерпретаційна теорія перекладу є інноваційною, започаткована Даницею Селесковіч і Маріанною Ледерер, «як раціональна теоретична модель, що пояснює перекладацький процес як комунікативний акт», описана Іриною Литвин у статті «Інтерпретативний підхід до процесу художнього перекладу», де цей підхід «потрачено в поєднанні з метою й установкою перекладу; трансформаційним потенціалом перекладної мови та творчістю перекладача» [3, с. 89].

У статті Гері Чепмена «The 5 Love Languages and Their Influence on Relationships» (укр. «П'ять мов кохання та їхній вплив на стосунки») автором використано п'ять ключових підзаголовків, що характеризують мови кохання:

- Word of affirmation
- Acts of service
- Receiving gifts
- Quality time
- Physical touch

Дослідивши публікації, що стосуються підзаголовків книги Гері Чепмена «П'ять мов кохання», у мережі Інтернет на різних сайтах, наприклад goodreads.com, svichado.com та ін., ми з'ясували, що їх перекладають переважно так: *Word of affirmation* // Слова підтримки; *Acts of service* // Вчинки служіння; *Receiving gifts* // Отримування подарунків; *Quality time* // Якісний час; *Physical touch* // Фізичні доторки.

Зважаючи на твердження, що «інтерпретативний підхід до процесу перекладу полягає в тому, щоб забезпечити ідентичний вплив на адресатів перекладу» [2, с. 91], ми пропонуємо такий переклад підзаголовків.

Англ. *Word of affirmation* // укр. *Приємні слова-переконання*

В англійському тексті термін *affirmation*, що означає «a phrase about something you want to achieve that you repeat aloud, in your head, or in writing, in the belief that doing so will make it more likely to happen, or the act of repeating such phrases» [7], має прямий відповідник в українській мові *афірмація*. Проте ми вважаємо, що термін сучасної психології *афірмація* (від лат. *Affirmatio* – підтвердження) – «коротка фраза, що містить вербальну формулу, яка при багаторазовому повторенні закріплює необхідний образ або установку в підсвідомості людини, що може бути використано для розвитку особистості та світогляду, чи досягнення певних цілей» [1], – буде складно зрозуміти пересічному українському читачеві, тому пропонуємо дібрати частковий синонім *переконання* – «це уявлення, переконання, думка або вірування, яке утримується людиною стосовно певних справ, ідей, поглядів або цінностей. ... Переконання впливають на сприйняття світу, поведінку та прийняття рішень» [5], додавши до нього прикметник *приємний* у значенні «який викликає любов, приязнь, симпатію» [9]. Як варіант перекладу ще пропонуємо *Переконливі слова кохання* / *Мова переконання*.

Англ. *Acts of service* // укр. *Вияв взаємодопомоги*

Дослівний переклад підзаголовку *Acts of service* як *Вчинки служіння* видається нам не зовсім адекватним, оскільки у статті йдеться про спільні справи разом, а не про служіння одне одному. Тому ми запропонували власний переклад, дібравши відповідники з конкретнішим значенням – *вияв взаємодопомоги*, де *вияв* – «дія, процес, явище, що робить явним, помітним чийсь стан, почуття, наміри тощо» [9], *взаємодопомога* – «допомога, що надається одним одному, взаємно» [2].

Англ. *Physical touch* // укр. *Обійми та дотики*

У цьому словосполученні англ. *physical* – «relating to the body»; *touch* – «to put your hand or another part of your body lightly onto and off something or someone» [7], що дослівно українською – *фізичний дотик* / *контакт*, що видається нам некоректним. З огляду на контекст повідомлення, а також на значення слова *дотик* в українській мові – «дія за значенням дотикатися», «дотикатися – доторкатися до кого-, чого-небудь» [10], ми опустили слово *фізичний* для уникнення інформативної надлишковості, виконали категорійну заміну однини на множину *touch* // *дотики*, та використали прийом додавання – *обійми* – «форма фізичної близькості, універсальна в людських спільнотах, в яких двоє або більше людей обвивають свої руки або ноги навколо шиї або

тулуба один одного і міцно тримають один одного» [1]. Зауважимо, що подібний переклад цього підзаголовку *Обійми та доторки* пропонує психологиня Марта Приріз у статті «Як ми любимо? 5 мов кохання від доктора філософії» [4].

Англ. *Receiving gifts* // укр. *Подарунки*

Для перекладу цього словосполучення *Receiving gifts* українською мовою ми застосували слово: *подарунок* «це річ, яку дарувальник за власним бажанням безплатно віддає у володіння іншої особи з метою задовольнити її вподобання. ...демонстрація любові чи дружби» [1], адже з огляду на зміст статті Гері Чепмена «П'ять мов кохання та їхній вплив на стосунки» однією з мов кохання є висловлення почуттів через подарунки. Тож, варіант перекладу «*Подарунки*», запропонований Мартою Приріз, нам здається найвдалішим [4].

Із підзаголовком *Quality time*, перекладеним Мартою Приріз як *час, проведений разом*, ми згодні, пропонуємо коротший варіант «*Час разом*», що для підзаголовка, на нашу думку, звучить вдаліше.

Проаналізувавши переклад підзаголовків, можемо сказати, що ці структури дуже важливі, тому на їхній переклад звертаємо особливу увагу, адже сприйняття читачем тексту відбувається спочатку через заголовок чи підзаголовок. Для їх українського перекладу часто необхідно вдаватися до інтерпретаційного підходу.

Література

1. Вікіпедія: Вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/> (дата звернення 01.04.2025).
2. Горох. Тлумачення. URL: <https://goroh.pp.ua/> (дата звернення 01.04.2025).
3. Литвин І. М. Інтерпретативний підхід до процесу художнього перекладу (на матеріалі українського перекладу детективної новели Гілберта Честертона «Відсутність пана Гласса»). *Мовознавчий вісник*. 2022. №31. URL: <https://ling-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/4565/4831> (дата звернення 01.04.2025).
4. Приріз М. Як ми любимо? 5 мов кохання від доктора філософії. *Українська правда*. Рубрика «Життя». 31.03.2018. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2018/03/31/229901/> (дата звернення 01.04.2025).
5. Український психологічний ХАБ. Психологічна енциклопедія. URL: <https://www.psykholoh.com/post/переконання-це> (дата звернення 01.04.2025).
6. Федоренко Л. В. Принципи перекладу заголовків медійних текстів. *Одеський лінгвістичний вісник*. 2015. № 6. Том 2. С. 126-129. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/olinv_2015_6\(2\)_31](http://nbuv.gov.ua/UJRN/olinv_2015_6(2)_31) (дата звернення 01.04.2025).
7. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення 01.04.2025).
8. Chapman, G. The 5 Love Languages and Their Influence on Relationships. URL: <https://www.helpguide.org/relationships/social-connection/the-5-love-languages-and-their-influence-on-relationships> (дата звернення 01.03.2025).

9. Slovnyk.Me: Великий тлумачний словник сучасної мови. URL: <https://slovnyk.me/> (дата звернення 01.04.2025).
10. Slovnyk.UA: Портал української мови та культури. URL: <https://slovnyk.ua/index.php?swrd> (дата звернення 01.04.2025).

Оксана Рогач

кандидат філологічних наук, професор
Волинський національний університет імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна)

СВІТ УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ ГЕОРГІЯ ЧЕРНЯВСЬКОГО

У сучасному глобалізованому світі інтенсивної міжкультурної комунікації особливе місце займає усний переклад, його аспекти, стандарти й принципи. Серед основних питань, якими займаються сучасні науковці та перекладачі-практики варто назвати наступні: історія виникнення та розвитку усного перекладу (С. Саприкін), галузевість перекладу та його диверсифікація (А. Чужакін), особливості підготовки усних перекладачів (І. Дерік, С. Максимов), теоретичні основи усного перекладу та практичні аспекти роботи перекладача в різних умовах (D. Giles), переклад у сфері міжнародних відносин (В. Маслов), переклад у дипломатичній та військовій сферах, зокрема в умовах кризових ситуацій (І. Галковська).

Усне перекладознавство та дипломатія мають тісний зв'язок, оскільки усний переклад відіграє ключову роль у міжнародних відносинах, переговорах та міждержавних зустрічах. Перекладачі, що працюють у дипломатії, виконують не лише мовну функцію, а й виступають як посередники між культурами, зберігаючи точність, нейтральність та дипломатичну коректність. Щодо особливостей усного перекладу в дипломатії, то серед найголовніших *особливостей* цього виду перекладу є *точність та нейтральність*, оскільки будь-яке нечітке передавання змісту може спричинити дипломатичний конфлікт, тому перекладач-професіонал не має права додавати власні коментарі чи емоційно реагувати на сказане. Наступним критерієм є *дотримання дипломатичного етикету*, адже перекладач повинен правильно передавати офіційні звернення (наприклад, «*Ваша Високоповажносте*», «*Пане Міністре*»), а також уникати неформальної лексики та жаргонізмів. Серед інших особливостей цього виду перекладу варто назвати *конфіденційність та відповідальність*, оскільки будь-яка інформація, отримана під час переговорів, є закритою для публічного розголошення, а перекладач, будучи частиною переговорного процесу, не уповноважений впливати на його зміст. Серед основних видів усного перекладу, які використовують у дипломатії, можна назвати наступні:

а) послідовний переклад, при якому перекладач слухає промову, робить нотатки та передає зміст після паузи. Цей вид перекладу використовується під час офіційних зустрічей, переговорів, двосторонніх зустрічей.

б) *синхронний переклад*, який вимагає миттєвого перекладу в реальному часі за допомогою спеціального обладнання і найчастіше застосовується на міжнародних самітах, конференціях та форумах.

в) *шепотаж (chuchotage)*, коли перекладач передає зміст пошепки одній або двом особам у випадках, коли більшість учасників заходу розуміють мову оратора.

Усні перекладачі, які спеціалізуються на перекладі у сфері дипломатії та міжнародних відносин, зазвичай, не є широко відомими серед загалу, оскільки їхня діяльність часто залишається поза публічною увагою.

Під час президентства Леоніда Кравчука (1991–1994) функції усного перекладача виконував Георгій Чернявський, який обіймав посаду керівника служби державного протоколу. Саме Г. Чернявський супроводжував главу держави під час закордонних візитів і забезпечував переклад на зустрічах високого рівня. Його професійна діяльність охоплювала період перших років незалежності України, коли він забезпечував протокольний супровід президента та виконував обов'язки перекладача під час міжнародних зустрічей [4].

Георгій Чернявський (нар. 31 липня 1946 року) – український дипломат, відомий своєю роботою в галузі державного протоколу та перекладу. У 1970 році він закінчив факультет романо-германської філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, здобувши спеціальність перекладача-референта англійської та французької мов. Крім того, володіє італійською мовою. Після завершення навчання Г. Чернявський розпочав кар'єру в галузі міжнародних відносин та протоколу, працюючи референтом, членом президії Українського товариства дружби і культурного зв'язку із зарубіжними країнами, завідувачем сектору міжнародних зв'язків у Секретаріаті Верховної Ради України. З 1992 року Г. Чернявський очолював відділу Державного протоколу, був керівником Служби протоколу Президента України та Управління Державного протоколу та церемоніалу Президента України за часів Л. Кучми. Внесок Г. Чернявського у сферу державного протоколу та перекладу є значним, особливо в контексті становлення незалежної України та її міжнародних відносин, оскільки він відіграв важливу роль у розвитку сфери усного перекладу в Україні, особливо в контексті державного протоколу та міжнародної дипломатії. Варто зазначити, що за час своєї професійної перекладацької діяльності Г. Чернявський забезпечував усний переклад для Президента України Леоніда Кравчука під час міжнародних зустрічей, офіційних візитів та переговорів на найвищому рівні. У своїй діяльності він не тільки передавав зміст мовлення, а й дотримувався дипломатичного етикету та правил державного протоколу. Як керівник Служби державного протоколу Президента України (1992–2000), Г. Чернявський сприяв становленню стандартів офіційного усного перекладу, а його робота стала зразком для наступних поколінь перекладачів, які працювали при вищих органах влади. Завдяки своїм знанням англійської, французької та італійської мов Г. Чернявський відіграв важливу роль у міжнародних комунікаціях України, а його професійна діяльність допомагала Україні формувати

позитивний імідж на міжнародній арені та формувати корпус усних перекладачів у сфері дипломатії та міжнародної комунікації.

Г. Чернявський зробив значний внесок у встановлення високих стандартів усного перекладу в Україні, особливо в контексті державного протоколу та дипломатії, а його робота як офіційного перекладача та керівника Служби протоколу Президента України вплинула на формування професійних вимог до перекладачів найвищого рівня.

Основні *станданти усного перекладу*, які впроваджував Г. Чернявський, полягали, в першу чергу, у *точності та дипломатичній коректності*. Під час своєї роботи Г. Чернявський не просто передавав зміст сказаного, а й адаптував його відповідно до дипломатичного контексту, враховуючи нюанси міждержавних відносин. Як результат, його переклади відповідали нормам міжнародного етикету, що особливо важливо у переговорах високого рівня. Наступним стандартом був *високий рівень мовної підготовки*, що дозволяло йому працювати без додаткових посередників. Г. Чернявський вимагав від усних перекладачів ґрунтовного знання не лише мови, а й політичних, економічних та культурних реалій.

Ще одним важливим стандартом було *дотримання протоколу та етикету*. Усні перекладачі, які працювали в державному апараті, мали не тільки добре володіти мовами, а й розуміти протокольні вимоги, такі як порядок звернень, ієрархія спілкування та правила представницького перекладу. Невід'ємною вимогою усного перекладу є *швидкість і впевненість у перекладі*, тому, як синхронний і послідовний перекладач, Г. Чернявський демонстрував уміння швидко та безпомилково передавати інформацію, що є критично важливим під час зустрічей найвищого рівня. Відомо, що під час своєї професійної діяльності перекладач повинен дотримуватися нейтральності та конфіденційності. Будучи офіційним перекладачем Президента, Г. Чернявський виконував найвищі стандарти професійної етики, включаючи конфіденційність інформації та нейтральність у передаванні змісту.

Усний переклад у рамках державного протоколу має чіткі правила професійної поведінки, дотримання яких забезпечують коректність, точність і відповідність міжнародному дипломатичному етикету.

Перекладач, будучи частиною дипломатичних подій, має знати та дотримуватися основних правил державного протоколу при перекладі. Серед ключових правил цього протоколу логічно виділяють *точність та нейтральність* - перекладач повинен передавати зміст висловлювань максимально точно, без власних інтерпретацій або змін, не допускаючи додавання або спрощення інформації, навіть якщо вона здається надто формальною або складною. Наступною протокольною вимогою до перекладу є його *швидкість і чіткість викладення*, тобто послідовний переклад має бути чітким, без затримок і плутанини, в той час як синхронний переклад вимагає особливої підготовки та вміння працювати в реальному часі.

Ще однією нормою державного протоколу є *відповідність дипломатичному етикету*, тобто при зверненні до високопосадовців використовується відповідний титул (наприклад, «Пане Президенте», «Ваша

Високоповажносте»), а вибір формулювань повинен відповідати рівню офіційності заходу. Закономірним приписом є *конфіденційність*, виконання якого полягає у тому, що перекладач не має права розголошувати зміст переговорів або жодні інші дані, отримані під час перекладу, тому що будь-які витoki інформації можуть мати дипломатичні наслідки. Важливою вимогою є *контроль над мовою жестів і поведінкою*. Перекладач має поводитися стримано, не демонструючи власних емоцій або реакцій на висловлювання учасників переговорів. Крім того, недоречні жести або міміка можуть бути сприйняті як особиста позиція перекладача. Варто зазначити, що це стосується не лише перекладача, але й усіх учасників державної офіційної делегації. Наприклад, недоречна невербальна поведінка Посла України в США О. Маркарової під час зустрічі Президента України Володимира Зеленського з Дональдом Трампом в Овальному кабінеті 28 лютого 2025 року, коли пані посол уникала прямого погляду на учасників перемовин, сиділа, низько опустивши голову, усім своїм зовнішнім виглядом показуючи своє негативне ставлення то ситуації. Важливо згадати також таке правило, як *відповідність культурним особливостям*, що передбачає уникнення буквального перекладу, якщо він може спричинити непорозуміння через культурні відмінності. Тобто, дипломатичні формулювання можуть адаптуватися, але без зміни змісту. І на кінець, вимога відповідного *дрес-коду та зовнішнього вигляду*. Перекладач має виглядати відповідно до рівня заходу: класичний костюм, стримана зачіска, мінімальна кількість аксесуарів, а також відсутність яскравих кольорів або неформального стилю. Ці правила гарантують, що переклад під час офіційних заходів є ефективним, професійним і не впливає на дипломатичні відносини між країнами.

Отже, офіційний усний переклад вимагає від перекладача відмінного знання мов, вміння швидко реагувати та адаптовуватися до ситуації, дотримуватися перекладацьких вимог та стандартів. Г. Чернявський зробив значний внесок у розвиток усного перекладу в Україні, встановивши високі професійні стандарти для тих, хто працює у сфері міжнародної комунікації та дипломатії. Він не тільки виконував переклад сам, а й задав орієнтири для наступних поколінь перекладачів, які працюють у сфері дипломатії та державного управління, тому його внесок у розвиток стандартів усного перекладу залишається важливим етапом у формуванні професійної перекладацької спільноти України.

Література

1. Галковська І. О. Переклад у сфері міжнародних відносин: Дипломатичний і військовий контексти. Львів: Світ. 2019.
2. Максимов С. Є. Усний двосторонній переклад (англійська та українська мови). Теорія та практика усного двостороннього перекладу для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання (+2 компакт-диски) : навч. посіб. К. : Ленвіт, 2007. 416 с.
3. Маслов В. І. Термінологія в усному перекладі: Специфіка та методика. Київ: Наукова думка. 2021.

4. Мудрак Л., Зварич О. За лаштунками Банкової. Mode of access: URL: [http:// За лаштунками Банкової: епоха Кучми. Розмова з шефом президентського протоколу - Главком](http://За_лаштунками_Банкової:_епоха_Кучми._Розмова_з_шефом_президентського_протоколу_-_Главком) (дата звернення: 24. 03. 2025).
5. Саприкін С. С., Чужакін А. П. Світ усного перекладу : навчальний посібник. Вінниця : Нова книга, 2011. 224 с.
6. Теорія та практика перекладу. Аспекти перекладу : підручник / Дерік І. М. Одеса : Університет Ушинського, 2022. 246 с.
7. Gile D. Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. 2017. 300 с.

Дарія Савірко

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ВПЛИВ СМАРТ-ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ КОГНІТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ПРИ ВИВЧЕННІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Анотація: У статті розглядається вплив смарт-технологій на формування когнітивної компетенції учнів при вивченні німецької мови. Аналізується роль мобільних додатків, інтерактивних платформ, адаптивного навчання та штучного інтелекту у розвитку мовних навичок, критичного мислення та самостійності учнів.

Ключові слова: смарт-технології, когнітивна компетенція, німецька мова, мобільні додатки, адаптивне навчання.

Сучасний освітній процес все більше орієнтується на цифрові технології, які змінюють підходи до навчання. Смарт-технології дозволяють створювати персоналізовані траєкторії навчання, сприяючи розвитку когнітивної компетенції учнів. Одним із предметів, де ці технології активно застосовуються, є німецька мова, адже інтерактивні платформи, мобільні додатки та інші інструменти значно покращують засвоєння мовного матеріалу.

Дослідження доводять, що поєднання слів і зображень у навчальному процесі є ефективнішим, ніж використання лише тексту. Це підтверджує важливість мультимедійного підходу у вивченні іноземних мов, зокрема німецької. Смарт-технології, такі як мобільні додатки та інтерактивні платформи, ґрунтуються на принципах мультимедійного навчання, що сприяє кращому розумінню матеріалу, активному залученню учнів та розвитку критичного мислення [4, с. 2-3].

Щоб заохотити учнів до генеративної обробки інформації, важливо допомогти їм будувати зв'язки між вербальними та образними репрезентаціями. Коли учні поєднують слова та картинки, вони активують різні когнітивні канали – один для вербальної інформації, а інший для візуальної інформації. Цей процес допомагає сприяти глибшому навчанню та розумінню [3, с. 224].

У мультимедійній освіті мета не просто представити інформацію в різних форматах, а створити можливості для учнів активно обробляти та інтегрувати вербальні та образні репрезентації. Це може призвести до покращення переносу, що означає, що учні можуть застосовувати своє розуміння до нових контекстів чи проблем [3, с. 227-228].

Щоб відповісти на питання, чи працює мультимедійне навчання краще за слова самі по собі, дослідження показують, що поєднання слів та картинок зазвичай призводить до кращих результатів навчання. Цей ефект обґрунтований когнітивною теорією, яка стверджує, що коли слова та картинки працюють разом, це полегшує учням створення зв'язків та побудову змістовних ментальних моделей. Як результат, учні з більшою ймовірністю покажуть кращі результати на тестах на перенесення, які оцінюють здатність застосовувати вивчене [3, с. 231].

В умовах цифрової трансформації освіти важливу роль відіграє впровадження інноваційних технологій у викладанні німецької мови. Основними напрямками їх застосування є:

1. **Мультимедійні ресурси** – інтеграція аудіо, відео та анімації для покращення розуміння граматичних структур та лексичних одиниць.
2. **Онлайн-платформи та мобільні додатки** – використання інтерактивних вправ, тестів та віртуальних симуляцій для самостійного та адаптивного навчання.
3. **Доповнена та віртуальна реальність** – створення середовищ для імітації реального мовного простору та практики розмовної мови.
4. **Штучний інтелект та чат-боти** – персоналізоване навчання через автоматизованих співрозмовників, які коригують помилки та допомагають у засвоєнні матеріалу.
5. **Гейміфікація навчального процесу** – впровадження ігрових елементів, таких як нагороди, рівні та квести, що підвищують мотивацію учнів [2, с. 2-5]

Практичні аспекти впровадження технологій у викладанні німецької мови:

- Організовувати тренінги для вчителів з освоєння цифрових ресурсів.
- Інтегрувати цифрові технології у навчальні програми.
- Оцінювати ефективність використання технологій шляхом тестування учнів та аналізу їхніх успіхів.
- Заохочувати учнів до створення власного контенту (подкастів, відеоуроків, інтерактивних презентацій) [2, с. 6].

Отже, використання інноваційних технологій у навчанні німецької мови сприяє розвитку когнітивних компетенцій учнів, підвищенню їхньої мотивації та ефективності навчання. Смарт-технології допомагають створювати персоналізовані траєкторії навчання, що відповідають потребам кожного учня. Таким чином, цифрові інновації стають не лише допоміжним інструментом, а й ключовим фактором у сучасному процесі вивчення іноземних мов.

Література

1. Chinnery, G. M. (2006). Going to the MALL: Mobile assisted language learning. *Language Learning & Technology*, 10(1), P. 9–16.

2. Godwin-Jones R. Mobile apps for language learning. *Language learning & Technology*. June 2011. Vol. 15. № 2. P. 2–11.
3. Mayer, R. E. *Multimedia Learning: 2nd edition*. Cambridge University Press, 2009. P. 224–231.
4. Mayer, R. E. *Multimedia Learning*. Cambridge University Press, 2020. 368 p.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. **Леся Овсієнко**

Світлана Сторчеус

кандидат філологічних наук, старший викладач
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

СПЕЦИФІКА АНГЛО-УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ: ГРАМАТИЧНИЙ АСПЕКТ

Однією з важливих складових граматичного аспекту перекладу є перекладацькі перетворення на синтаксичному рівні. Здійснюючи переклад з англійської мови на українську, важливо враховувати особливості синтаксичної організації обох мов. Для англійської мови характерною є чітка синтаксична будова речень, де підмет передує присудку, зокрема типовою є модель підмет-присудок-додаток [4]. У той час як «в академічній граматиці української мови вказано, що звичайне розташування членів речення в українській мові відбувається відповідно до моделі: обставина, присудок, підмет, тобто порядок протилежний прийнятому в англійській мові» [1, с. 120]. Перекладачу важливо адаптувати переклад саме до норм української мови.

У наведеному нижче фрагменті з роману Джорджа Мартіна «Вогонь і кров» здійснено трансформацію на синтаксичному рівні відповідно до норм мови перекладу: «*Heraldic banners had long been a tradition amongst the lords of Westeros, but such had never been used by the dragonlords of old Valyria*» [5, p. 10] // «Серед лордів Вестеросу існувала давня традиція гербових прапорів, а от у Валірії повелителі драконів такого звичаю не мали» [2, с. 16]. Перша частина складного речення оригіналу побудована за моделлю підмет-присудок-додаток-обставина, в українському перекладі відбулася перестановка, результатом якої є організація речення за моделлю обставина-присудок-підмет-додаток.

У наступному фрагменті перекладачка Наталя Тисовська також вдається до синтаксичного переструктурування фрагмента оригіналу: «*The seven kings that Aegon the Dragon meant to uncrown were not cheering, however*» [5, p. 10] // «Проте зовсім не тішилися семеро королів, яких Ейгон Дракон зібрався розвінчати» [2, с. 16]. Характерне для англійської мови передуюння підмета присудку в українському перекладі замінюється на препозицію присудка щодо підмета.

За відсутності смислового підмета роль формального підмета в англійській мові може виконувати займенник *it*: «*Yet it was said that Rhaeny*

spent more on dragonback than her brother and sister combined, for above all things she loved to fly» [5, p. 9] // «Подейкували, що Рейніс проводила верхи на своїй дракониці часу більше, ніж її брат і сестра разом узяті, адже понад усе любила літати» [2, с. 14]. Пасивну конструкцію оригіналу *it was said*, в якій роль формального підмета виконує займенник *it*, в українському перекладі замінено на безособову форму *подейкували*.

Трансформація характерної для англійської мови синтаксичної організації речення за моделлю підмет-присудок-додаток відбувається і в наступному фрагменті: «*In the end, though, Aegon's enemies had no answer for his dragons»* [5, p. 12] // «Але, зрештою, Ейгоновим ворогам нічого було протиставити його драконам» [2, с. 7]. Перекладачка вдається до перестановки на синтаксичному рівні, зокрема розміщує додаток у препозиції до головних членів речення.

Перестановки на синтаксичному рівні є одними з найчастотніших трансформацій, до яких вдаються перекладачі, здійснюючи переклад з англійської мови на українську. Адаптація тексту перекладу саме до норм мови перекладу, а не відтворення оригінальної синтаксичної організації речень, є важливою запорукою якісного перекладу.

Література

1. Литвин І. М. Перекладознавство. Черкаси : видавець Ю. А. Чабаненко, 2018. 240 с.
2. Мартін Дж. Р. Р. Вогонь і кров. КМ-БУКС, 2024. 672 с.
3. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
4. Crystal, D., Potter S. Characteristics of Modern English. URL: <https://www.britannica.com/topic/English-language/Composition#ref603902> (дата звернення: 20.03.2025).
5. Martin, G. R. R. Fire and Blood. HarperCollins Publishers, 2022. 737 p.

Андрій Тиводар

аспірант першого року навчання

Волинський національний університет ім. Лесі Українки

(Луцьк, Україна)

ДОСВІД УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна є однією з найбільших катастроф, з якими стикається людство, і, безумовно, це впливає на всі сфери життя, включаючи сферу комунікації. Питання усного перекладу в критичних ситуаціях та його виклики відіграють важливу роль житті суспільства та спонукають перекладознавців до провадження наукових досліджень. Протягом тривалого часу вчені звертають увагу на такі питання усного перекладу, як теоретичні та практичні аспекти

роботи перекладача в екстремальних умовах (В. І. Бакуніна), психологічний аспект роботи перекладачів в умовах війни та їхня взаємодія з військовими та гуманітарними організаціями (Н. В. Костенко), особливості перекладу у дипломатичній та військовій сферах, зокрема в умовах кризових ситуацій (І. О. Галковська, В. І. Маслов), різні моделі навчання перекладачів і перекладачок, зокрема у сфері усного перекладу (D. Gile), роль перекладачів у гуманітарних місіях, зокрема в умовах воєнних конфліктів, роль перекладу у вирішенні конфліктів, зокрема в контексті усного перекладу під час війни (M. Liu).

Усний переклад у часи війни має виняткову важливість, оскільки війна не лише змінює політичні та соціальні реалії, а й вимагає від людей максимальної адаптації до нових обставин. В умовах воєнних конфліктів та воєн перекладачі часто перебувають у центрі подій, виконуючи ключову роль у забезпеченні комунікації між різними національно-добровольчими групами, військовими підрозділами та гуманітарними організаціями. У таких умовах перекладачі повинні володіти не тільки високими мовними здібностями, а й здатністю швидко адаптуватися до постійно змінюваних умов, працюючи в екстремальних ситуаціях, де одна помилка може коштувати надто дорого. Досвід показує, що для успішного провадження перекладачем своєї перекладацької діяльності, доцільним є проходження базової військової підготовки, яка дозволяє краще розумітися у військовій справі, дотримуватися правил самозахисту та ефективніше виконувати свої обов'язки не лише в якості перекладача, але й інструктора.

Робота усного перекладача в умовах війни має свої специфічні особливості. Найважливішими з них є швидкість і точність передачі інформації, адже кожна помилка або затримка може мати серйозні наслідки для людей, які залучені до виконання своїх конкретних завдань. Перекладач повинен оперативно реагувати на різноманітні швидкозмінювані запити та ситуації, забезпечуючи правильне розуміння між сторонами.

Однією з найскладніших завдань є переклад термінів, що стосуються бойових дій, військової стратегії або специфічних гуманітарних операцій. Війна вимагає від перекладача глибоких знань спеціалізованої термінології, яку часто неможливо знайти у звичайних словниках. Водночас, у таких умовах потрібно вміти адаптувати мовні конструкції, що використовуються для точного передавання специфічних понять.

Важливим є також психологічне навантаження, яке супроводжує перекладачів у кризових ситуаціях. Вони мають працювати з людьми, які пережили стрес, травми, втрати, і тому для перекладача стає необхідним не тільки вміння передавати інформацію, але й бути емоційно стійким, аби не нашкодити психоемоційному стану учасників процесу й тим паче собі самому.

Військові перекладачі виконують незамінну роль під час стратегічних військових операцій. У таких випадках вони працюють як посередники між різними комбатантами міжнародних легіонів, представниками національних армій, дипломатами та міжнародними організаціями. Переклад під час бойових дій може включати інтерпретацію наказів, обговорення військових планів, тренувальних процесів або переговори між різними сторонами конфлікту.

У військовому контексті перекладачі часто виконують завдання у штабах, під час переміщення військових підрозділів, на тренувальних полігонах або на місцях ведення боїв. Це вимагає від них не тільки професіоналізму у мові, але й готовності працювати в небезпечних умовах. У деяких випадках, коли немає можливості безпосередньо звернутися до кваліфікованого перекладача, військові використовують послуги волонтерів та технічних засобів для синхронного перекладу, хоча такий шлях перекладу несе в собі певні загрози, оскільки знижує точність перекладу й ефективність комунікації.

Військові перекладачі відіграють важливу роль у дипломатичних процесах, особливо під час мирних переговорів або у випадках, коли необхідно обговорити умови припинення вогню. Переклад під час дипломатичних зустрічей вимагає не лише точності, але й уміння враховувати культурні нюанси, дипломатичний етикет і навіть політичний контекст, оскільки кожне слово може мати стратегічне значення. При такому виді перекладу, перекладачі працюють під великим тиском, оскільки їхня робота безпосередньо впливає на результат переговорів. Нейтральність, об'єктивність і конфіденційність є основними вимогами до таких спеціалістів.

В умовах війни особливого значення набуває роль перекладачів у сфері гуманітарної допомоги. Багато міжнародних організацій, які активно працюють у зонах конфлікту, надають допомогу жертвам війни. Усні перекладачі, які співпрацюють з такими організаціями, здійснюють переклад у медичних установах, під час надання психологічної допомоги, а також у процесі роботи з біженцями та переміщеними особами. Перекладачі мають справу з людьми, які пережили важкі стреси, фізичні та психологічні травми, тому вони повинні не тільки якомога точніше передавати інформацію, але й володіти емоційною чутливістю. Крім того, важливо вміти пояснювати медичні терміни постраждалим, аби вони розуміли, яку допомогу отримують і як вона буде надана.

Усні перекладачі, які працюють в умовах війни, стикаються з низкою серйозних викликів. Одним із основних є непередбачуваність ситуацій. Бойові дії, обстріли та інші екстремальні події можуть впливати на роботу перекладача, змушуючи його адаптуватися до швидко змінюваних контекстів. Крім того, високий емоційний стрес і постійна тривога можуть впливати на ефективність перекладу. Саме тому перекладачі повинні вміти справлятися з цією напругою і залишатися зосередженими на роботі, що є важким завданням, якщо врахувати тиск часу та високий рівень відповідальності. Важливо знати і про зворотній зв'язок, адже в умовах бойових дій перекладачі можуть зазнавати проявів емоційної агресії від військових, як от крик, лайка, нетерпимість, тому цей аспект професійної діяльності військових перекладачів повинен бути очікуваним.

Ще один важливий аспект роботи сучасних військових перекладачів пов'язаний з автоматизацією перекладацьких процесів, оскільки з розвитком технологій стають доступними нові інструменти для усного перекладу. Мобільні додатки для перекладу, онлайн-платформи для автоматизованих трансляцій та спеціалізовані термінологічні бази дозволяють перекладачам

оперативно отримувати потрібну інформацію. Водночас, вони не можуть повністю замінити живого перекладача, адже багато нюансів, таких як емоційний контекст або специфічні вирази, можуть бути передані тільки через людину. Також варто враховувати, що використання технології онлайн перекладу може займати вдвічі більше часу, ніж коли цю роботу виконує людина-перекладач. Ще однією серйозною перешкодою у використанні онлайн засобів автоматизованого перекладу є недоступність інтернет-джерел, оскільки ворог активно використовує різноманітні засоби радіо-електронної боротьби, які блокують доступ до онлайн ресурсів.

Варто звернути увагу на ще один важливий аспект роботи перекладача в умовах війни та конфліктів – етичність та професійність. Перекладачі в умовах війни часто перебувають на межі між професіоналізмом та емоційним співчуттям. Їхня нейтральність є ключовою для успішного виконання обов'язків, але вони не можуть бути байдужими до ситуації, що часто ставить їх у складне емоційне становище, проте дотримання професійної етики, зокрема конфіденційності й об'єктивності, є невід'ємною частиною роботи перекладача в екстремальних умовах.

Отже, усні перекладачі, які працюють в умовах війни, виконують надзвичайно важливу роль, забезпечуючи комунікацію між військовими, медиками, добровольцями, волонтерами та представниками гуманітарних організацій. Військові перекладачі здійснюють свою професійну діяльність в екстремальних умовах, де на перший план виходять не лише знання мови та мовленнєві здібності, а й психологічна стійкість, здатність швидко адаптуватися до змінюваної ситуації та дотримання етичних норм. Для підвищення ефективності роботи перекладачів важливо створювати умови для їх професійного розвитку, зокрема через тренінги та підтримку під час кризових ситуацій.

Література

1. Бакуніна В. І. (2020). *Основи усного перекладу: Теорія та практика*. Київ : Видавництво «Літера ЛТД».
2. Галковська, І. О. (2019). *Переклад у сфері міжнародних відносин: Дипломатичний і військовий контексти*. Львів : Видавництво «Світ».
3. Gile, D. (2017). *Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training*. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company.
4. Костенко Н. В. (2018). *Переклад в умовах війни: Психологія і техніка*. Харків: Харківський університет.
5. Червоний Хрест, Міжнародний Комітет. (2021). *Мовний бар'єр у гуманітарній допомозі: Роль перекладачів у кризових ситуаціях*. Женева : МКЧХ.
6. Liu, M. (2011). *The Role of Interpreting in Conflict Resolution. Translation and Interpreting Studies*, 6(3), 280-300.
7. Маслов В. І. (2021). *Термінологія в усному перекладі: Специфіка та методика*. Київ : Видавництво «Наукова думка».

Науковий керівник: к.ф.н. професор **Оксана Рогач**

EINSATZ VON KÜNSTLICHER INTELLIGENZ FÜR DEN UNTERRICHT VON ÜBERSETZUNGSSTUDENTEN

Der Einsatz von Künstlicher Intelligenz (KI) im Bildungsbereich, insbesondere im Unterricht für Übersetzungsstudierende, gewinnt zurzeit an Bedeutung. In diesem Artikel werden die Potenziale und Herausforderungen des KI-Einsatzes im Übersetzungsunterricht betrachtet, aktuelle Forschungsergebnisse und Expertenmeinungen analysiert, um einen umfassenden Überblick über die Möglichkeiten und Grenzen von KI in der Übersetzerausbildung zu geben.

Die Entwicklung von Künstlicher Intelligenz schreitet schnell voran und hat in den letzten Jahren zu tiefgreifenden Veränderungen in zahlreichen Bereichen geführt, darunter auch im Bildungssektor. Der Einsatz von KI-basierten Tools bietet neue Möglichkeiten für den Unterricht, insbesondere im Bereich der Übersetzungswissenschaften. Wie O'Brien betont, liegt „die Zukunft des Übersetzungsunterrichts in der intelligenten Integration von KI-Technologien, die Studierenden dabei helfen, ihre Kompetenzen zu erweitern und sich auf die sich verändernde Arbeitswelt vorzubereiten“ [6, c.32]. Hutchins hebt hervor, dass die Integration von KI in den Übersetzungsunterricht Studierende fördern kann, ihre Fähigkeiten zu verbessern, „indem sie ihnen Zugang zu Echtzeit-Feedback, personalisierten Lernpfaden und einer breiten Palette von Ressourcen bietet“ [4, c.114].

Man muss hervorheben, dass KI-basierte Übersetzungstools wie DeepL oder Google Translate Studierenden ermöglichen können, ihre Übersetzungsfähigkeiten zu verfeinern, indem sie ihnen z.B. Zugang zu alternativen Übersetzungen bieten. Auch können Studierende mit Hilfe von Künstlicher Intelligenz ihre Aussprache und ihr Hörverständnis verbessern und weiterentwickeln, wobei sie die KI-basierte Spracherkennung unterstützen kann [1].

Außerdem können KI-Systeme personalisierte Lernpfade für Studierende erstellen, die auf den individuellen Bedürfnissen und Fähigkeiten der Studierenden basieren.

Bowker unterstreicht, dass die KI-gestützte Corpusanalyse Studierenden erleichtern kann, „authentische Sprachdaten zu analysieren und ihre Übersetzungsentscheidungen auf der Grundlage empirischer Evidenz zu treffen“ [2, c.246].

Mit Hilfe von KI können Studierende ihre linguistischen Kompetenzen entwickeln. Die KI-basierten Tools sind in der Lage, ein breites Spektrum an Synonymen, Antonymen und kontextuellen Entsprechungen bereitzustellen, was zur Erweiterung des lexikalischen Repertoires der Studierenden führt. Auch ist die Künstliche Intelligenz in der Lage, Studierenden zu helfen, grammatikalische Strukturen von Texten zu analysieren, Fehler zu erkennen und Erklärungen zu liefern,

um ihre grammatikalische Kompetenz zu verfeinern. Die KI-basierten Tools haben auch die Möglichkeit, stilistische Merkmale von Texten zu analysieren, Empfehlungen zur Auswahl stilistischer Mittel zu geben und Studierenden zu helfen, stilistisch adäquate Übersetzungen zu erstellen. Auch ist die Künstliche Intelligenz befähigt, schnell terminologische Entsprechungen aus verschiedenen Wissensgebieten zu finden und bereitzustellen, was besonders wichtig für Studierende ist, die sich auf technische Übersetzungen spezialisieren [3].

Es ist aber wichtig, dass Studierende verstehen, wie KI-basierte Tools funktionieren und welche Grenzen sie haben. Kenny hebt hervor, dass „der KI-Einsatz im Übersetzungsunterricht sorgfältig geprüft werden muss, um sicherzustellen, dass die Technologie verantwortungsvoll und zum Wohle der Studierenden eingesetzt wird“[5].

Man muss betonen, dass KI-basierte Übersetzungstools zwar qualitativ hochwertige Übersetzungen liefern können, aber sie sind nicht perfekt und können Fehler machen. Außerdem gibt es eine Gefahr, dass sich Studierende zu sehr auf KI-basierte Tools verlassen und ihre eigenen Übersetzungsfähigkeiten vernachlässigen können. Deshalb sollten Studierende ermutigt werden, KI-basierte Übersetzungen kritisch zu reflektieren und ihre eigenen Übersetzungsentscheidungen zu treffen. Die KI-basierte Tools sollten als Ergänzung zur menschlichen Expertise betrachtet werden, nicht als Ersatz.

Der Einsatz von KI im Unterricht für Übersetzungsstudierende bietet zahlreiche Potenziale, aber auch Herausforderungen. Durch eine intelligente Integration von KI-Technologien können Studierende ihre Übersetzungsfähigkeiten verfeinern und sich auf die Anforderungen des modernen Arbeitsmarktes vorbereiten.

Literatur

1. Albrecht, M., & Kühn, T. Künstliche Intelligenz in der Sprachverarbeitung: Eine Einführung, 2021.
2. Bowker, L. Machine Translation and Corpus Analysis. The Routledge Handbook of Translation and Technology, 2022. S. 245-260.
3. Förster, F., & Rummel, N. Digitale Medien in der Hochschullehre: Konzepte, Strategien, Erfahrungen, 2020.
4. Hutchins, J. Artificial Intelligence and Translation Education. Journal of Translation Studies, 15(2), 2023. S.112-128.
5. Kenny, D. Ethics and AI in Translation. Translation Spaces, 10(1), 2021. S.78-95.
6. S.78-95.
7. O'Brien, S. The Future of Translation Pedagogy: AI and Beyond. Translation and Technology Review, 5(1), 2023, S. 32-48.
8. Voelker, M. Künstliche Intelligenz in der Bildung: Potenziale und Herausforderungen, 2022.

Олександр Титаренко

кандидат педагогічних наук, доцент

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

Анастасія Книрик

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

КОНОТАТИВНИЙ АСПЕКТ ЛЕКСИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ВЛАСНІЙ ВЕРСІЇ ПЕРЕКЛАДУ СТАТТІ «CHRISTMAS ON THE MOON»

Наукові дослідження у сфері перекладознавства демонструють, що публіцистичний текст є унікальним об'єктом перекладу, адже він одночасно розважає, інформує та стимулює до роздумів. Особливість такого тексту полягає у гармонійному поєднанні фактичності з емоційним впливом. Сучасні виклики, зокрема війна в Україні, лише підкреслюють актуальність аналізу перекладацьких стратегій, адже мова виступає ідентифікатором національної самобутності.

Метою нашої статті є аналіз конотативного аспекту лексичних трансформацій у власній версії українського перекладу статті «*Christmas on the Moon*».

Важливу роль під час перекладу тексту відіграє передача конотативного значення слова, його стилістичного, образного та емоційного компонентів [1, с. 56].

Для аналізу лексичних трансформацій за основу ми взяли типологію Селіванової О.О., яка поділяє трансформації на формальні та формально-змістові [3 с. 463].

Особливість перекладу публіцистичної статті «*Christmas on the Moon*» полягала у передачі конотативного забарвлення лексичних одиниць, яке формує атмосферу тексту та створює емоційний зв'язок із читачем. Конотативний аспект особливо виражений у передачі розмовної лексики та іронії, які формують унікальний стиль оригіналу. Наприклад, вигук «*Hell no*» перетворено на «*Дідька лисого, звісно ні*» [4]. У цьому варіанті збережено інтонацію категоричної відмови, але водночас додано колоритну українську стилістику, яка підсилює емоційний ефект. Така адаптація дозволяє читачу не лише зрозуміти зміст, але й відчути характер героя.

Під час перекладу публіцистичної статті «*Christmas on the Moon*» ми послуговувалися лексичними трансформаціями у конотативному плані. Зокрема оцінно-емотивними трансформаціями, які орієнтовані на заміну, втрату або виникнення в перекладі оцінного чи емотивного компонента мовних одиниць [2, с. 457].

Проаналізуємо наступні приклади: «*A lawless land where nobody would deliver a pizza*» [5] // *Глибина соснового лісу, де не було законів і доставки піци*

[4]. В оригіналі вислів має гумористичний відтінок, який створюється абсурдністю ситуації – дикість місця підкреслюється відсутністю доставки піци. У перекладі гумор приглушений через нейтральність фрази «глибина соснового лісу». В англійському варіанті підкреслюється цивілізаційна віддаленість, а в українському акцент зміщується на географічну ізоляцію. Тут нами використана функціонально-стилістична трансформація.

«*God himself was mostly homeless*» [5] //Сам Бог здебільшого не мав даху над головою [4]. В оригіналі вислів звучить іронічно, а переклад надає йому драматичного звучання через акцент на "дах над головою". Зміна емоційної оцінки з іронічної (поєднання високого з низьким) на драматичну (акцент на бездомності). Це приклад оцінно-емотивної трансформації.

«*Traveling circuses wintered there*» [5] //Там кочівні цирки зимували [4]. Оригінал містить ностальгійний відтінок завдяки образу цирків. У перекладі фраза стає нейтральною через відсутність емоційного забарвлення. Це приклад оцінно-емотивні трансформації, конверсії емоційного забарвлення, що робить вислів менш виразним.

«*A hermit's grand hallucination of a city*» [5] //Грандіозна галюцинація самотника про місто [4]. Переклад зберігає образність, але звучить більш драматично, ніж у оригіналі, де використовується гумор. Це приклад зміни оцінно-емотивні трансформації, зміни конотації з гумористичної на більш драматичну.

«*A place like Mississippi, where kin matters*» [5] //Таке місце, як Міссісіпі, де цінуються родинні зв'язки [4]. Переклад уточнює зміст, але не передає відтінку слова «kin». Це приклад оцінно-емотивні трансформації, зміни емоційної експресії.

«*Don't be jumpy like the last dude*» [5] //Не будь таким нервовим, як минулий чувак[4]. Використання слова «чувак» в українському перекладі точно передає розмовність і стиль оригіналу. Це приклад функціонально-стилістичної трансформації.

Дослідження конотативного аспекту лексичних трансформацій у перекладі статті «*Christmas on the Moon*» показало важливість врахування не лише змісту, але й емоційного та стилістичного забарвлення лексичних одиниць. Під час перекладу статті «*Christmas on the Moon*» ми часто вдавалися до лексичних трансформацій конотативного аспекту, а саме до функціонально-стилістичних та оцінно-емотивних.

Література

1. Володіна Т.С., Рудківський О.П. Загальна теорія перекладу для першого (бакалаврського) рівня : навч.-метод. посібник. Київ : Вид. центр КНЛУ, 2017. 296 с.
2. Селіванова О.О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. Нова філологія. 2012. № 50. С. 201–208.
3. Селіванова О.О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.

4. Словник української мови. Томи 1-13. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=1&page=0> (дата звернення: 10.03.2025).
5. Harrison Scott Key. Christmas on the Moon. Longreads, December 6, 2023. URL: <https://longreads.com/2023/12/06/christmas-holidays-alone-not-home/> (Дата звернення: 18.03.2025).
6. Oxford English Dictionary. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (дата звернення: 12.03.2025).

Аліна Точенюк

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ТРУДНОЩІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ З НІМЕЦЬКОЇ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Переклад економічної термінології між німецькою та українською мовами є складним процесом, що потребує не лише знання мовних структур, а й розуміння економічних понять, правових відмінностей та термінологічних стандартів. Важливими аспектами такого перекладу є морфологічні, лексичні, семантичні та синтаксичні особливості.

При перекладі економічної термінології з української мови виникає ряд специфічних труднощів:

Семантична складність та полісемія. Багато економічних термінів мають кілька значень залежно від контексту, що ускладнює вибір правильного відповідника у перекладі.

Термінологічні розриви. Часто в українській мові зустрічаються поняття, для яких немає прямого аналога в іншій мові або ж існують лише умовні відповідники, що може призводити до втрати точності.

Динаміка та еволюція термінології. Економічні поняття постійно оновлюються, і нові терміни швидко з'являються, що вимагає від перекладача постійного оновлення знань та уважного аналізу сучасного вживання.

Контекстуальні нюанси. Економічна термінологія тісно пов'язана з культурними та соціально-економічними особливостями країн, тому перекладачу важливо враховувати специфіку економічної системи та нормативно-правової бази цільової аудиторії.

Нюанси стилю та функціональна точність. Точність передачі інформації є ключовою у перекладі економічних текстів, тому необхідно зберігати як термінологічну, так і стилістичну адекватність, що іноді вимагає адаптації тексту до умов цільової мови.

При роботі з німецькомовним текстом кожен перекладач має враховувати:

1. **Морфологічні та лексичні особливості,** бо німецька економічна термінологія має складну структуру слів, часто побудованих за принципом

словоскладання (Komposita). При перекладі на українську мову такі терміни зазвичай розкладаються на словосполучення:

- *Bruttoinlandsprodukt* → *валовий внутрішній продукт (ВВП)*;
- *Kaufkraftverlust* → *втрата купівельної спроможності*;
- *Doppelbesteuerungsabkommen* → *угода про уникнення подвійного оподаткування*.

Також варто правильно передавати німецькі аббревіатури, адаптуючи їх відповідно до українських стандартів:

- EZB (Europäische Zentralbank) → ЄЦБ (Європейський центральний банк);
- AG (Aktiengesellschaft) → АТ (акціонерне товариство).

2. Семантичні аспекти та контекстуальні відмінності, бо деякі німецькі економічні терміни можуть мати різні значення залежно від контексту.

- Bilanz → баланс (у бухгалтерії) або звіт (у фінансовій сфері);
- Kredit → кредит (у банківській справі) або позика (у державному фінансуванні);
- Marktanteil → ринкова частка або частка ринку.

Правові відмінності між економічними системами також впливають на переклад. Наприклад, GmbH (Gesellschaft mit beschränkter Haftung) формально відповідає ТОВ (товариству з обмеженою відповідальністю), але має деякі юридичні відмінності.

3. Принципи перекладу: калькування чи адаптація. При перекладі економічної термінології можна застосовувати два основних підходи: калькування (буквальний переклад) та адаптацію (підбір еквівалента відповідно до українських реалій).

Калькування:

- Binnenmarkt → внутрішній ринок;
- Außenhandelsbilanz → баланс зовнішньої торгівлі;
- Zahlungsbilanz → платіжний баланс.

Адаптація:

- Freie Marktwirtschaft → вільна ринкова економіка (замість дослівного вільне ринкове господарство);
- Kartellbildung → монополізація ринку (а не створення картелю).
- Schuldenkrise → боргова криза (замість кризи боргів).

4. Вплив англomовних термінів. Багато сучасних економічних термінів у німецькій мові є запозиченнями з англійської. Важливо правильно передавати їх українською, уникаючи калькування, якщо це може викликати непорозуміння.

- Leasing → лізинг (іноді оренда з викупом);
- Outsourcing → аутсорсинг або зовнішнє делегування;
- Benchmarking → порівняльний аналіз конкурентоспроможності.

5. Синтаксичні особливості та структура речень. Німецька мова часто використовує довгі складнопідрядні речення, які в українській варто розбивати для кращого сприйняття: Die Entwicklung der internationalen Märkte hat erhebliche Auswirkungen auf die Wirtschaftslage des Landes (Розвиток міжнародних ринків значно впливає на економічну ситуацію в країні).

Таким чином, перекладач повинен поєднувати глибокі знання як економічної теорії, так і мовної компетентності, щоб забезпечити правильну інтерпретацію і передачу змісту оригінальних текстів.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доцент **Леся Овсієнко**

Ірина Халимон

кандидат педагогічних наук, доцент
Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя
(Ніжин, Україна)

ЗМІСТ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Сучасний світ, що інтенсивно глобалізується, вимагає від фахівців у сфері перекладу не лише високого рівня володіння іноземними мовами, а й глибокого розуміння культурних, історичних і соціальних контекстів країн, мови яких вони вивчають. Здатність передавати не лише слова, а й їхні приховані сенси, емоції та культурні коди забезпечує лінгвокраїнознавча компетентність (далі – ЛКЗК) як складова перекладацької компетентності.

Зміст ЛКЗК майбутніх перекладачів охоплює, за визначенням С. Рибачок і О. Дуди, мовні та мовленнєві знання (зокрема, граматики, лексики, синтаксису, фонетики та ін.); культурологічні та літературознавчі знання (знання культурних норм, літературних традицій, звичаїв і цінностей, що відображаються мовними одиницями з національно-культурною семантикою, реаліями, афористичними висловами); країнознавчі знання (зокрема й варіантів мови, діалектів, місцевих акцентів); лінгвокраїнознавчі аспекти фахової термінології відповідної галузі знань; жанрово-стильові особливості мови країни, регіону; знання й дотримання професійної етики (етичних і професійних нормативних вимог стандартів країни мови оригіналу та цільової країни, місцевих законів і норм). Оскільки компетентність є набагато ширшим поняттям, ніж знання, то зміст ЛКЗК майбутнього перекладача включає й низку здатностей: здатність виявляти характерні історичні, географічні, національні, культурні особливості мовних спільнот країни, мова якої вивчається; здатність оперувати іншомовною лексикою з національно-культурною семантикою; здатність використовувати в професійній діяльності знання з історії іноземної мови; аналізувати її діалектні та соціальні варіанти, описувати мовну ситуацію; здатність аналізувати та інтерпретувати мовні, літературні, історичні, фольклорні факти, інтерпретувати та перекладати тексти; здатність виявляти розуміння галузевого предмета, структури й ролі сфери людської діяльності у формуванні сучасної наукової картини світу для здійснення фахового перекладу у цій галузі [3].

З метою укладання навчальних програм дисциплін цей загальний опис потребує деталізації. У доробку українських вчених знаходимо розгорнуті переліки компонентів змісту ЛКЗК з акцентом на реалії країни мови оригіналу.

Наприклад, А. Павлюк, досліджуючи лінгвокраїнознавчий аспект перекладу, представляє детальну класифікацію реалій за кількома ознаками, зокрема й за предметною. До запропонованого дослідницею переліку входять:

I. Географічні реалії, які включають: назви об'єктів фізичної географії і метеорології; назви географічних об'єктів, пов'язаних із діяльністю людини; назви ендеміків.

II. Етнографічні реалії: побут (їжа, напої, тощо; побутові заклади (громадського харчування та ін.); одяг і прикраси; житло, меблі, посуд та ін.; транспорт (засоби та «водії»); праця (люди праці; знаряддя праці; організація праці, тощо); мистецтво та культура (музика й танці; музичні інструменти та ін.; фольклор; театр; інші мистецтва й предмети мистецтва; виконавці; звичаї, ритуали; свята, ігри; міфологія; культи (служителі та послідовники); календар; етнічні об'єкти (етноніми; клички (зазвичай жартівливі); назви осіб за місцем проживання); міри й гроші (їх одиниці).

III. Суспільно-політичні реалії: адміністративно-територіальний устрій (адміністративно-територіальні одиниці; населені пункти та їх частини); органи й носії влади; суспільно-політичне життя (політичні організації і діячі; політичні, громадські, соціальні рухи та їх представники; звання, ступені, титули, звертання; установи; навчальні й культурні заклади; касти та їх члени; знаки й символи; військові реалії (підрозділи; зброя; обмундирування; військовослужбовці й командири) [1].

Цей перелік не є вичерпним списком усього того, що повинні знати й уміти майбутні перекладачі. Якщо ж його наповнити мовними одиницями, то його обсяг розростеться до безмежності. До того ж у випадку, наприклад, англійської мови, слід враховувати, що як реалії, так і інші нюанси відрізняються в різних англomовних країнах. Тому викладачі-практики повинні знайти баланс між ідеальними теоретичними вимогами й реальними можливостями навчального процесу.

Формування ЛКЗК є наскрізним завданням підготовки майбутніх перекладачів і забезпечується у змісті різних освітніх компонентів (ОК) освітньо-професійної програми. Наприклад, в ОПП 035 «Германські мови та літератури (переклад включно) – англійська та німецька мови» у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя це завдання реалізується в таких ОК як «Лінгвокраїнознавство», «Практика усного та писемного мовлення», «Практика усного та письмового перекладу», «Лінгвокультурологія», «Зарубіжна література», «Теорія мови». У зв'язку з об'єктивними обмеженнями, включити до змісту навчальних програм і розподілити між окремими ОК увесь обсяг знань, що входять до змісту ЛКЗК неможливо. Отже, у контексті підготовки майбутніх перекладачів важливо виокремити основні культурні, соціальні, політичні одиниці, знання яких є основою для успішної перекладацької діяльності, тобто визначити мінімум базових лінгвокраїнознавчих знань і навичок. Укладаючи такий мінімум, важливо мати певні орієнтири, дотримання яких забезпечує ефективність навчання та формування ЛКЗК майбутніх перекладачів. Отже, ґрунтуючись на принципах добору змісту навчання, запропонованих у Програмі з англійської мови для

університетів [2, с. 4–5] і враховуючи доробок українських дослідників [4], а також власний досвід, пропонуємо такі критерії добору лінгвокраїнознавчого мінімуму майбутнього перекладача:

- **Культурна значущість:** одиниці мінімуму повинні мати важливе значення для носіїв іноземної мови.
- **Частотність вживання:** компоненти мінімуму повинні бути поширені в усній міжкультурній комунікації і письмових текстах, які найчастіше є об'єктами перекладу.
- **Актуальність:** зміст мінімуму повинен відображати сучасний стан мови та тенденції її розвитку (втім, це не означає відмови від лексики на позначення традиційної культури).
- **Автентичність джерел:** для добору одиниць мінімуму необхідно використовувати оригінальні тексти з різних сфер (юридичних документів, художньої літератури, політичних промов, тощо).
- **Різноманітність та різноплановість:** одиниці мінімуму повинні презентувати основні сфери духовної та матеріальної культури і стосуватися історії, географії, економіки, політики, розвитку освіти, науки, мистецтва, минулого та сучасного повсякдення, а також охоплювати ключові професійні й наукові галузі (як от, техніка, економіка, культура, юриспруденція, медицина) і представляти різні функціональні стилі мовлення.
- **Перекладознавча цінність:** до мінімуму слід включати насамперед такі одиниці, що можуть викликати труднощі під час перекладу і в той же час мають стабільні міжмовні еквіваленти.
- **Посильність та доступність:** зміст мінімуму повинен відповідати рівню мовної, мовленнєвої і загальноосвітньої підготовки здобувачів, зокрема й за кількісним критерієм.
- **Відповідність змісту освітньо-професійної програми:** матеріал мінімуму повинен добиратися з урахуванням тематики чинної програми.
- **Структурованість:** матеріал необхідно розподіляти за роками навчання, між ОК освітньо-професійної програми, між тематичними блоками, а також за складністю – від базових концептів до спеціалізованих термінів.

Вважаємо, що дотримання цих критеріїв у процесі укладання лінгвокраїнознавчого мінімуму сприятиме ефективному формуванню ЛКЗК майбутніх перекладачів.

Таким чином, лінгвокраїнознавча компетентність є основою професійності перекладача, тому її формування має бути пріоритетом як для закладів освіти, так і для особистого саморозвитку фахівця. Оскільки зміст цієї компетентності є надзвичайно широким, для практичних цілей складання навчальних програм і визначення змісту освітніх компонентів доцільно укласти лінгвокраїнознавчий мінімум – набір лексичних одиниць на позначення базових географічних, історичних політичних, економічних та інших реалій, що допоможуть майбутнім перекладачам зрозуміти мовні й культурні особливості країни мови оригіналу та адекватно їх відтворити у перекладі. Формування лінгвокраїнознавчого мінімуму повинно базуватися на певних принципах, зокрема культурної значущості, частотності, актуальності, різноманітності та

перекладознавчої цінності, що сприятиме створенню цілісного уявлення про культуру країни, мова якої вивчається, і формуванню ЛКЗК майбутніх перекладачів.

Література

1. Павлюк А. Лінгвокраїнознавчий аспект перекладу: до постановки питання. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки*. 2013. № 19. С. 104–109. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/8047>.
2. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (5-річний курс навчання) : проект / Колектив авт.: С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей (керівники), Ю. В. Головач та ін.]. К., 2001. 245 с.
3. Рибачок С. М., Дуда О. І. Лінгвокраїнознавча компетенція перекладача. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острог : Вид-во НаУОА, 2023. Вип. 17 (85). С. 234–237. DOI: [https://doi.org/10.25264/2519-2558-2023-17\(85\)-234-237](https://doi.org/10.25264/2519-2558-2023-17(85)-234-237).
4. Самусенко О. Основні принципи створення лінгвокраїнознавчого словника української мови для іноземців. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. Запоріжжя, 2020. № 1. Вип. 2. С. 13–20. DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-9594-2020-1-2-2>.

Ольга Чергава

вчителька II категорії

Верхньосиньовидненський заклад загальної середньої освіти

I-III ступенів імені Петра Яцика

(Верхнє Синьовидне, Україна)

РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Сучасна освіта орієнтується на розвиток індивідуальних здібностей учнів, зокрема на підтримку обдарованих дітей, які мають високий рівень інтелектуального потенціалу, швидко засвоюють інформацію та прагнуть до самостійного навчання. Уроки англійської мови можуть стати чудовим майданчиком для розвитку таких дітей, оскільки вивчення іноземної мови потребує аналітичного мислення, творчого підходу та широкого кругозору.

Завдання вчителя — не тільки дати знання, а й розвинути інтерес до мови, створити умови для самостійного дослідження, стимулювати критичне мислення та мовленнєву активність. У цьому контексті необхідно застосовувати спеціальні методики, які сприятимуть ефективному навчанню обдарованих дітей, розвиваючи їхні здібності та підтримуючи високу мотивацію до навчання.

Характеристика обдарованих дітей.

Обдаровані діти мають особливі психолого-педагогічні характеристики, які впливають на їхній навчальний процес. Серед основних ознак можна виділити:

- Високий рівень інтелектуального розвитку.
- Здатність швидко запам'ятовувати та аналізувати інформацію.
- Самостійність у прийнятті рішень та виконанні завдань.
- Креативне мислення, схильність до нестандартних підходів.
- Широкий словниковий запас та зацікавленість у вивченні нових

понять.

- Прагнення до глибокого розуміння предмету.
- Високий рівень внутрішньої мотивації до навчання.

Важливо розуміти, що обдаровані учні потребують не просто додаткового матеріалу, а якісно іншого підходу, який розкриє їхній потенціал і дозволить їм розвиватися в комфортному темпі.

Методи роботи з обдарованими учнями на уроках англійської мови.

1. Диференційоване навчання.

Обдаровані учні часто випереджають своїх однолітків у темпах засвоєння матеріалу, тому традиційна програма може не задовольняти їхні потреби. Використання диференційованого підходу дозволяє запропонувати учням завдання підвищеної складності, що відповідатимуть їхньому рівню розвитку.

Приклади диференційованих завдань:

- Замість стандартного перекладу тексту — написання аналітичного огляду або есе.
- Виконання додаткових граматичних вправ, що охоплюють складніші конструкції (наприклад, умовні речення третього типу або інверсію).
- Самостійне вивчення певної теми та презентація результатів перед класом.

2. Використання автентичних матеріалів.

Обдаровані учні часто прагнуть до вивчення реальної мови, яка використовується носіями. Тому ефективним підходом є робота з автентичними матеріалами:

- Англomовні новини (BBC, CNN, The Guardian) — обговорення актуальних подій, аналіз заголовків, порівняння поглядів.
- Художня та науково-популярна література — читання книг англійською мовою, аналіз характерів та ідей.
- Фільми, серіали, подкасти — перегляд із субтитрами або без них, обговорення теми, стилістики та культурного контексту.

3. Використання проєктної діяльності.

Проєктний метод дозволяє обдарованим учням проявити самостійність, креативність та аналітичні здібності. Приклади проєктів:

- Дослідження культурних особливостей англomовних країн та створення презентації.
- Порівняльний аналіз літературних творів (наприклад, порівняння Шекспіра з сучасними драматургами).

- Організація дебатів англійською мовою (наприклад, на тему впливу соціальних мереж на суспільство).
- Створення блогу чи відеоканалу англійською мовою з оглядами книжок, фільмів або наукових відкриттів.

4. Використання інтерактивних методів навчання.

Обдаровані діти найкраще засвоюють інформацію через активну діяльність. Використання інтерактивних методів сприяє розвитку комунікативних навичок і формує вміння аргументувати свою думку. Методи:

- Рольові ігри — моделювання ситуацій (наприклад, прес-конференція, дипломатичні переговори).
- Дискусії та дебати — навчання аргументації та критичного мислення.
- Метод кейсів — аналіз реальних ситуацій, пошук рішень, обговорення моральних та етичних аспектів.

5. Інтеграція ІКТ у навчальний процес.

Сучасні технології дозволяють урізноманітнити процес навчання та зробити його більш ефективним. Цікаві онлайн-ресурси:

- Quizlet — створення власних флеш-карток для запам'ятовування слів.
- Kahoot — інтерактивні вікторини.
- TED Talks — перегляд виступів та їхній аналіз.
- Coursera, edX, FutureLearn — онлайн-курси для самостійного навчання.

Формування мотивації до навчання.

Мотивація є ключовим фактором у навчанні обдарованих учнів. Важливо створити такі умови, які підтримуватимуть їхнє бажання вивчати англійську мову.

Методи мотивації:

1. Індивідуальні навчальні маршрути — можливість самостійного вибору тем та форм навчання.
2. Конкурси та олімпіади — участь у міжнародних мовних змаганнях.
3. Залучення до міжнародних проєктів — співпраця з учнями з інших країн (наприклад, програми eTwinning, Model United Nations).
4. Менторство — навчання через спілкування з носіями мови або старшими студентами.

Робота з обдарованими дітьми на уроках англійської мови вимагає гнучкого та креативного підходу. Важливо створити середовище, яке сприятиме самореалізації, розвитку мовних та комунікативних навичок. Використання диференційованого навчання, інтерактивних методів, проєктної діяльності та цифрових технологій допоможе учням максимально розкрити свій потенціал.

Головна мета вчителя — не лише передати знання, а й надихнути учнів на подальше вивчення мови, зробити процес навчання цікавим, корисним і продуктивним.

Література

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід у навчанні. Київ : Освіта, 2021.
2. Гриньова М. В. Методи навчання обдарованих дітей. Харків : Основа, 2020.
3. Richards, J., Rodgers T. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press, 2014.
4. Harmer, J. The Practice of English Language Teaching. Pearson Education, 2015.
5. Tomlinson, B. Materials Development in Language Teaching. Cambridge University Press, 2016.

Dmytro TCHYSTIAK

HDR, Docteur ès lettres, Professeur des Universités,
Université nationale Taras Chevtchenko de Kyiv
Directeur de recherche attaché au
Musée mémorial littéraire Maxyme Rylskyï de Kyiv

L'ACTIVITÉ SCIENTIFIQUE, ORGANISATIONNELLE ET CRÉATRICE DE MAXYME RYLSKYÏ DANS L'ESPACE SOCIOCULTUREL FRANCOPHONE : HÉRITAGE, PROBLÈMES ET PERSPECTIVES

La culture des pays francophones a occupé une place particulière dans les activités scientifiques, organisationnelles et créatives de l'éminent savant, écrivain et acteur culturel ukrainien Maxyme Rylskyï, ce qui a attiré l'attention d'un certain nombre de chercheurs, mais un examen systématique de cette question complexe nous semble pertinent et prometteur compte tenu de la nécessité d'une intégration plus large de l'œuvre du poète-académicien dans l'espace socioculturel de la francophonie. Ainsi, dans cet exposé, nous nous proposons d'examiner sa contribution à la diffusion des études sur Chevtchenko dans l'espace socioculturel francophone, ainsi que la réception de ses œuvres dans les interprétations scientifiques et en traduction en langue française.

Le travail de traduction de Maxyme Rylskyï à partir de la littérature française présente de multiples facettes. Tout d'abord, il convient de souligner le niveau extrêmement élevé de reproduction des œuvres classiques du théâtre français – grâce à Maksym Tadeïovytch, *Le Cid* de Pierre Corneille, *Le Misanthrope* de Molière, *Phèdre* de Jean Racine, *La Pucelle d'Orléans* de Voltaire, *Hernani* et *Le Roi s'amuse* de Victor Hugo, *Cyrano de Bergerac* d'Edmond Rostand... On connaît également une adaptation de *L'oiseau bleu* de Maurice Maeterlinck pour le Théâtre de Kyiv pour jeune public en 1938, mais elle n'a pas encore été retrouvée. L'éventail créatif de ces traductions, du classicisme au modernisme, ainsi que leur diversité de genres et de styles, est frappant.

Parmi les œuvres poétiques traduites par Maxyme Rylskyï, on trouve des classiques, *l'Art poétique* de Nicolas Boileau, plusieurs poèmes de Pierre-Jean de Béranger,

Victor Hugo, Alfred de Musset, Théophile Gautier, Paul Verlaine, Stéphane Mallarmé, José-Maria de Heredia, Jean Richepin, Albert Samain, Fernand Mazade, Henri de Régnier, ainsi que plusieurs œuvres des symbolistes belges francophones Maurice Maeterlinck et Charles Van Lerberghe (d'ailleurs, avec Mykhailo Moukhine, Maksym Rylskyi a traduit la comédie satirique *Pan* de ce dernier auteur, et qui a été publiée en volume par la maison d'édition « Chliakh » en 1918).

Un projet scientifique et organisationnel important pour l'espace socioculturel francophone, c'est la préparation d'une édition française des œuvres de Taras Chevtchenko dans la série qui fait autorité « Poètes d'aujourd'hui » (volume 110) de la maison d'édition parisienne Pierre Seghers en 1961 sous les auspices de la Commission nationale de la RSS d'Ukraine à l'UNESCO, avec un avant-propos de 45 pages de Maxyme Rylskyi et d'Olexandre Deitch, dans la traduction du célèbre poète français Eugène Guillevic. Le nom de Chevtchenko apparaît dans cette série aux côtés de poètes tels que Georg Trakl, Stéphane Mallarmé, Maurice Maeterlinck, Rabindranath Tagore, Emily Dickinson, Rainer Maria Rilke et Walt Whitman. Dans le temps, Hryhorii Kotchour a relevé la redondance lexicale, la violation du principe d'équilibre, la déconcentration du contenu poétique et le refus de préserver les principales caractéristiques rythmiques et mélodiques de la langue de Chevtchenko, mais le talent d'Eugène Guillevic a réussi à transmettre le contenu discursif du poète à un niveau esthétique élevé. Il est révélateur qu'après le déclenchement de l'agression russe à grande échelle au printemps 2022, la maison d'édition Pierre Seghers ait réimprimé l'édition de 1961 du livre sous le titre « Notre âme ne peut pas mourir... » avec une préface d'André Markowicz, devenu célèbre par son incompétence dans le domaine de la littérature ukrainienne, ce que nous avons démontré ailleurs.

Les activités scientifiques, organisationnelles et créatives de Maxyme Rylskyi méritent un accueil adéquat dans les études littéraires francophones, car il existe des cas d'interprétation tendancieuse de son œuvre. Par exemple, dans la préface de l'anthologie « La nouvelle vague poétique en Ukraine » (1967), le slaviste français Emmanuel Rais, reconnaissant l'importante contribution de Maksym Rylskyi comme critique littéraire (aux côtés d'Olexandre Biletskyi et Ivan Dziuba), note que sa poésie évite tout ce qui est provocateur, contrairement aux recherches créatives de ses contemporains, c'est de la beauté pure, avant tout en relation avec les choses les plus simples et les plus ordinaires une histoire presque idyllique du haut de la supériorité aristocratique d'un Virgile moderne. De telles déclarations provoquent une résistance naturelle chez tout critique littéraire ukrainien et incitent à approfondir la réception de l'œuvre de Maxyme Rylskyi, notamment en analysant les traductions de ses œuvres (un recueil de poèmes choisis en traduction française par Henri Abril aux éditions Dnipro (1980) et un certain nombre d'éditions étrangères) en vue d'une analyse plus approfondie et de la préparation d'une édition plus détaillée, tout en assurant une prise en compte systématique de l'activité de Maxyme Rylskyi dans le contexte socioculturel francophone.

Bibliographie

1. Чистяк Д. Франкомовні переклади поезії Тараса Шевченка: проблеми та перспективи. *Шевченковознавчі студії*. 2024. Вип. 1 (27). Ч. 2. С. 209–220.

2. Chystiak D., Soboleva O. La traduction littéraire du français et vers le français en Ukraine : héritage et perspectives. *Synergies Europe*. 2023. N° 18. P. 181–193.
3. La nouvelle vague littéraire en Ukraine. [Textes recueillis et présentés par Myroslawa Maslow]. Paris : Editions P.I.U.F., 1967. 255 p.

Надія Шабаш

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ВИКОРИСТАННЯ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ У СТАРШІЙ ШКОЛІ

Сучасне вивчення іноземних мов вимагає відходу від традиційних методів і використання більш реалістичних підходів. Одним із ключових елементів ефективного навчання є залучення автентичних матеріалів – тобто тих, що створені носіями мови для реального використання, а не спеціально для навчальних цілей.

Автентичні матеріали включають текстові ресурси (статті, блоги, соцмережі), аудіо- та відеоматеріали (подкасти, фільми, інтерв'ю), а також візуальні формати (інфографіки, комікси, вебсайти) [4, с. 105–107].

Залучення реальних джерел інформації на уроках німецької мови має низку значних переваг. По-перше, робота з автентичними матеріалами сприяє покращенню навичок аудіювання та читання, оскільки учні взаємодіють із природною мовою в її реальному використанні [5, с. 15–16]. Це дозволяє їм звикати до автентичної вимови, інтонації та швидкості мовлення.

Крім того, використання таких матеріалів допомагає розширити словниковий запас учнів. Вони знайомляться не лише з базовою лексикою, а й із розмовними виразами, ідіомами та сленгом, що робить їхнє мовлення більш природним і наближеним до реального спілкування.

Окрему роль відіграє розвиток соціокультурної компетенції [4, с. 95]. Завдяки автентичним матеріалам учні дізнаються більше про культуру, традиції та актуальні події в німецькомовних країнах. Це допомагає їм краще розуміти контекст використання мови та розширює їхній світогляд.

Щоб автентичні матеріали були ефективними, важливо правильно їх адаптувати та інтегрувати в навчальний процес. Робота з такими матеріалами може включати такі етапи [3, с. 214]:

1. **Передтекстові завдання** – прогнозування змісту за заголовком, обговорення теми, повторення необхідної лексики.
2. **Під час читання/прослуховування** – виконання завдань на розуміння основної інформації, виділення ключових слів, пошук відповіді на конкретні запитання.
3. **Післятекстові вправи** – обговорення матеріалу, написання короткого резюме, рольові ігри, створення власних проектів на основі отриманої інформації.

Використання автентичних матеріалів у процесі вивчення німецької мови може супроводжуватися певними труднощами, які необхідно враховувати для ефективної роботи з ними.

Однією з головних проблем є складність тексту або надто швидке мовлення. Учням може бути важко зрозуміти матеріал, якщо він містить багато незнайомих конструкцій або подається у швидкому темпі [1, с. 62; 3, с. 215]. Щоб подолати цю перешкоду, варто використовувати адаптовані матеріали, що відповідають рівню підготовки учнів, а також залучати додаткові засоби, такі як субтитри або словники, які допомагають полегшити сприйняття інформації.

Ще однією складністю може стати великий обсяг нової лексики, що ускладнює розуміння тексту або аудіоматеріалу. Щоб зробити процес навчання більш комфортним, доцільно надавати учням опорні списки слів перед виконанням завдань або використовувати інтерактивні глосарії, які допоможуть швидше засвоювати нові вирази та терміни [1, с. 61].

Окрім цього, у деяких учнів може виникати недостатня мотивація до роботи з автентичними матеріалами, особливо якщо вони здаються складними чи нецікавими [2, с. 58–59]. У таких випадках важливо залучати різноманітні та захопливі формати роботи, наприклад, подкасти, відеоблоги або інтерактивні ігрові завдання, що допомагають зробити процес навчання більш динамічним і привабливим для учнів.

Отож, автентичні матеріали є потужним інструментом у навчанні німецької мови. Вони допомагають учням не лише покращити мовні навички, а й розширити світогляд, краще розуміти культуру та соціальні аспекти життя носіїв мови. Грамотне використання таких матеріалів робить уроки цікавішими, ефективнішими та наближеними до реального мовного середовища.

Література

1. Дзикович О. В. Тексти пісень сучасних німецьких виконавців у дзеркалі культури мовлення. Львівський філологічний часопис. Випуск 6. Львів, 2020. С. 60–62.
2. Качур І. І. Використання автентичних матеріалів як креативний підхід до вивчення іноземної мови. Випуск 21. Т. 2. 2020. С. 14–16.
3. Кміть О. В. Методика навчання іноземної мови: навчально-методичний посібник для студентів спеціальності 013 Початкова освіта. Чернігів: НУЧК, 2023. 120 с.
4. Крекотень О. В., Байдак Л. І. Мультиmodalний підхід до роботи з автентичними ресурсами на занятті з іноземної мови. Інноваційна педагогіка. № 20. Том 2. Одеса, 2020. С. 57–59.
5. Филиппська В. І. Огляд сучасних педагогічних технологій та методик викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах за європейськими стандартами. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, 2023, № 211. С. 213–215.

Науковий керівник: к. пед. наук, ст. викладач **Лілія Левицька**

Roman Shcherbukha
post graduate student
majoring in Educational, Pedagogical Sciences
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy
(Cherkasy, Ukraine)

U-SHAPED LEARNING JOURNEY IN FOREIGN LANGUAGE INSTRUCTION

The foreign language learning (FLL) process is characterized by its longitudinal focus on measuring learners' language development in an incremental progress rather than just solely assessing proficiency at a single point in time. Educators suggest that learners are able to generate surface-level grammatically correct forms without having fully internalized the underlying language rules [8, p. 177]. Empirical studies, indeed, have established instances whereby students initially successfully learn a particular structure but find it difficult to produce later [6, p. 59].

Consequently, U-shaped learning is of great importance to foreign language pedagogy [7, p. 4]. Cognitive and developmental psychologists have studied the U-shaped learning as a key cognitive-developmental process in various domains of child development, such as first language acquisition [10, p. 1]. It is deemed to be a critical process in order to gain successful learning outcomes [1, p. 1]. Especially in FLL, the U-shaped learning is a process in which students first acquire correct linguistic features, then abandon them temporarily and subsequently re-establish them [1, p. 2].

Specifically, the U-shaped learning path is usually depicted graphically as a line graph, which demonstrates an initial peak in accuracy, illustrating early success, followed by a decline and a subsequent rise that reflects genuine learning progress [8, p. 177]. Such a phenomenon indicates a cognitive shift from reliance on specific instances to applying rule-based knowledge models [9, p. 123]. That given, language learning is viewed as a three-stage developmental process, which includes: formulaic reproduction, destabilization of the interlanguage system and successful identification of the targeted language rules. Students perform with a great precision at the initial stages by reproducing language formulas, even though surface performance may not be a reflection of student's real competence [7, p. 74].

Learners at the destabilization stage are engaged in discerning the distribution of competing linguistic forms, which can give rise to aberrant forms [7, p. 4]. Following this destabilization, restructuring entails a continuous refinement of learners' knowledge in a target language, where feedback and input are critical [5, p. 4]. This refinement involves moving from using formulaic language to applying systematic rules that need to be validated [7, p. 4]. Underscoring this process, S. Gass and L. Selinker [4, p. 332] highlight the importance of both positive and negative feedback for FLL and the reorganization of interlanguage norms [11, p. 13].

Crucially, errors should be considered not merely as impediments but as valuable indicators of the learning process inherent in a learner's interlanguage system [3, p. 167]. Indeed, U-shaped learning predicts that a rise in error frequency in one aspect can indicate advancement in another, in particular, linguistic complexity or accuracy [8, p. 177]. For instance, in learning the past tense, students move from using disconnected verb forms to using consistent rules, resulting in both correct use and overuse of verb endings [7, p. 4]. Therefore, more overregularization errors and less overall accuracy can indicate earlier stages of U-shaped learning, whereas less overregularization and sustained higher accuracy point to later stages [12, p. 17].

Understanding the underlying restructuring process is paramount for teachers, who are supposed to recognize that errors are a perfectly natural facet of language learners' efforts to adopt target language features effectively [7, p. 4]. In addition, teachers are expected to proactively anticipate potential challenges and empathetically support learners' incremental progression through language development [1, p. 7].

In essence, the U-shaped learning concept asserts the need to comprehend learner development within the perspective of FLL, embracing errors as an inherent part of the process. Therefore, consistent teacher support is definitely necessary at every level of language acquisition to build proficiency in addition to accuracy.

References

1. Booluck, P. The Relevance of the U-Shaped Learning Model to the Acquisition of the Difference Between C'est and Il Est in the English Learners of French Context. *World Academy of Science, Engineering and Technology, International Journal of Educational and Pedagogical Sciences*. 2016. Vol. 3, no. 8. P. 1–21.
2. Carlucci, L., Case, J. On the Necessity of U-Shaped Learning. *Topics in Cognitive Science*. 2013. Vol. 5, no. 1. P. 56–88. URL: <https://doi.org/doi:10.1111/tops.12002> (date of access: 13.03.2025).
3. Corder, S. P. The Significance of Learners' Errors. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*. 1967. Vol. 5, no. 4. P. 161–170. URL: <https://doi.org/10.1515/iral.1967.5.1-4.161> (date of access: 17.03.2025).
4. Gass, S. M., Selinker, L. *Second Language Acquisition: An Introductory Course*. New York : Routledge, 2008. 616 p.
5. Gass, S., Mackey, A. Input, Interaction and Output: An Overview. *AILA Review*. 2006. Vol. 19, no. 1. P. 3–17. URL: <https://doi.org/10.1075/aila.19.03gas> (date of access: 11.03.2025).
6. Ibbotson, P., Tomasello, M. Prototype Constructions in Early Language Acquisition. *Language and Cognition*. 2009. Vol. 1, no. 1. P. 59–85. URL: <https://doi.org/doi:10.1515/LANGCOG.2009.004> (date of access: 13.03.2025).
7. Kounatidis, J. *U-Shaped Learning and Restructuring in the Foreign Language Classroom* : Inaugural Dissertation for the Attainment of the Academic Degree of a Dr. Philology. Mainz, 2020. 223 p. URL: <https://doi.org/10.25358/openscience-4864> (date of access: 11.03.2025).

8. Lightbown, P. M. Great Expectations: Second-Language Acquisition Research and Classroom Teaching. *Applied Linguistics*. 1985. Vol. 6, no. 2. P. 173–189. URL: <https://doi.org/doi:10.1093/applin/6.2.173> (date of access: 13.03.2025).
9. McLaughlin, B. Restructuring. *Applied linguistics*. 1990. Vol. 11, no. 2. P. 113–128. URL: <https://doi.org/doi:10.1093/applin/11.2.113> (date of access: 14.03.2025).
10. Overregularization in Language Acquisition / G. Marcus et al. *Monographs of the Society for Research in Child Development*. 1992. Vol. 57, no. 4. P. 1–182. URL: <https://doi.org/doi:10.2307/1166115> (date of access: 14.03.2025).
11. Shcherbukha, R. H., Vovk O. I. Second Language Acquisition: The Role of Interlanguage. *Наука, освіта, технології і суспільство в xxi столітті: наукові ідеї та механізми реалізації* : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, Житомир, 11 April 2023. Житомир, 2023. P. 13–15.
12. Williams, S. *U-Shaped Trajectories in L2 Learning: Testing the Dual Processing Hypothesis: An Experimental Study of Norwegian L2 Learners of English* : Master's Thesis in Language Studies with Teacher Education - Master's Program in English. Trondheim, 2019. 105 p.

Ксенія Белова,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

**ПРАГМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ
СУЧАСНОЇ АНАЛІТИЧНОЇ
СТАТТІ «MOTONORMATIVITY:
THE BIAS THAT LEADS TO DANGEROUS DRIVING»**

Переклад науково-популярних та аналітичних статей українською мовою відіграє важливу роль у розвитку наукової комунікації, поширенні знань та зміцненні мовної ідентичності. Завдяки перекладу сучасні дослідження та аналітика стають доступними для ширшої аудиторії, що сприяє популяризації науки, формуванню критичного мислення та розширенню української наукової термінології. Якісний переклад таких матеріалів потребує збереження точності термінології, адаптації змісту до культурного контексту та дотримання балансу між науковою достовірністю й зрозумілістю тексту. Це дозволяє не лише передавати суть досліджень, а й забезпечувати їхню релевантність для української читацької спільноти.

Наше дослідження присвячене аналізу прагматичних трансформацій в авторському українському перекладі публіцистичної статті Інтернет-ресурсу BBC "Motonormativity: The Bias that Leads to Dangerous Driving". О.О. Селіванова виокремлює в особливий тип перекладацьких перетворень формально-змістові трансформації з прагматичним компонентом, які передбачають зміну форми та змісту одиниць у тексті, текстових фрагментів з метою збалансування прагматичного впливу перекладу на свого читача [3, с. 467]. Прагматичну спрямованість мають фразеологічні одиниці, що зберігають «в усталеній формі уявлення етносу про світ, культурну, історико- міфологічну інтеріоризацію дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду народу» [2, с. 11]. Орієнтація на адресата чужої культури зумовлює прагматичні концептуальні перетворення в перекладах [1, ст.183].

Вивчення поняття *motonormativity* відіграє ключову роль у сучасних дослідженнях соціальних норм та очікувань щодо мобільності. Це явище стосується домінування автомобільного транспорту в міському плануванні, суспільних уявленнях і політиці, що формує певні поведінкові стандарти та впливає на доступність альтернативних видів пересування. Дослідження цього явища допомагає критично осмислити, як транспортні преференції впливають на екологію, економіку та соціальну справедливість.

Наш власний переклад статті розглядає *motonormativity* крізь призму сучасних викликів, зокрема урбанізації, зміни клімату та необхідності перегляду транспортної політики, зосереджуючись на її значенні для української аудиторії.

Переклад і адаптація цього поняття українською мовою є важливими для того, щоб зробити світові дослідження доступними для ширшого кола читачів, сприяти розвитку вітчизняного наукового дискурсу та формуванню власної термінології. Це дозволяє не лише глибше осмислити проблему на локальному рівні, а й сприяти пошуку ефективних рішень для українських міст.

Пропонуємо до розгляду декілька прикладів **концептуальної** прагматичної трансформації, вжитої в українському перекладі статті «Motonormativity: The Bias that Leads to Dangerous Driving»:

*"A lot of road safety issues, including **DUI** [drinking under the influence] behaviours, stem from a greater underlying psychological problem," says Love. // Психолог Лав стверджує, багато проблем безпеки дорожнього руху, зокрема, пов'язані з **водінням у нетверезому стані**, виникають через глибші психологічні проблеми.*

В оригіналі використано аббревіатуру *DUI [drinking under the influence]*, яка вказує на специфічну проблему (поведінка водіїв під впливом алкоголю чи наркотиків), натомість у перекладі запропоновано відповідник *водіння у нетверезому стані*, що є більш зрозумілим виразом для україномовних читачів. Це також допомагає уникнути дослівного калькування та забезпечити легкість у сприйнятті тексту.

Ще одним цікавим прикладом **концептуального** перетворення в перекладі є наступний:

*Ana Carboni, a cycling advocate in Brasília, Brazil, sees this **attitude** often // Ана Карбоні, велосипедна активістка з Бразилії, неодноразово стикалася з такою **логікою**.*

У цьому випадку концептуальна прагматична трансформація полягає в адаптації фрази для української аудиторії та збереженні точності значення. Оригінальний вираз *sees this attitude often* вказує на те, що Ана Карбоні регулярно стикається з певним ставленням чи поведінкою. Слово *логіка* в цьому контексті використовується як жаргонний вираз, який позначає певний тип мислення або ставлення, що є характерним для конкретної ситуації. В останні роки воно часто застосовується в такому контексті, щоб вказати на специфічну, іноді абсурдну або нераціональну, манеру розмірковувати чи діяти. Це адаптація до мовних тенденцій та нових форм виразу, що робить текст ближчим і зрозумілішим для сучасної аудиторії.

*Simple and inexpensive changes to road design, from narrowing streets to installing **speed humps**, save lives by forcing motorists to slow down. // Недорогі та прості зміни в дизайні доріг, такі як звуження проїзної частини чи встановлення **лежачих поліцейських**, рятують життя, змушуючи водіїв їхати повільніше.*

Словосполука *speed hump* в англійській мові має значення «a small raised area built across a road to force people to drive more slowly» [Cambridge Dictionary]. Для української аудиторії термін *лежачі поліцейські* є більш знайомим і загальноновживаним, тому цей вираз був обраний для адаптації.

Розглянемо приклади **фразеологічної прагматичної** заміни:

*But each time I settle into the driver's seat, I'm quick to fall into old patterns – the itch to go faster, **the irritation** with delays – that I don't experience as a pedestrian* // Проте щоразу, коли я сідаю за кермо, відбувається те саме : мене розпирає бажання летіти вперед, будь-яка перешкода **выводить мене з себе** – за кермом я зовсім інша людина.

Незважаючи на відсутність фразеологізму в оригіналі, ми додаємо його у перекладі, щоб підкреслити емоційну напругу та зберегти стиль мовлення. В оригіналі автор мав на увазі фразу (пер. дослівно) *роздратування при затримках*, а в українському перекладі використано фразеологізм *выводить з себе*, що є стандартним виразом для опису сильного роздратування або емоційної реакції, і він передає цю емоцію з більшою виразністю, ніж дослівний переклад.

*...Kyd says, they're likely to drive riskily because **they don't consider driving laws to apply to them*** // пояснює Kіd, – вони частіше ризикують на дорозі, вважаючи, що закони для них не писані.

Оригінальна фраза *they don't consider driving laws to apply to them* може бути дослівно означає *вони не вважають, що закони дорожнього руху стосуються їх*. Проте, для досягнення природності та відповідності стилю української мови, ми обираємо більш виразний фразеологізм *закони для них не писані*, що має сталий і зрозумілий сенс в українській мові і передає ідею про нехтування правилами або безкарність.

Цей вибір додає автентичності перекладу, оскільки використання фразеологізмів у контексті надає мові емоційного забарвлення, що відповідає стилю оригіналу.

Із урахуванням наведених прикладів можна зробити **висновок**, що прагматичний аспект перекладу враховує різноманітні комунікативні фактори, такі як наміри автора, ефект на аудиторію та орієнтація на конкретного адресата. Тому використання концептуальних та фразеологічних трансформацій є необхідним для досягнення точного і ефективного перекладу, який зберігає функціональну відповідність оригіналу в контексті комунікації з цільовою аудиторією.

Література

1. Литвин І. М. Перекладознавство. Навчальний посібник. Вид. 5-те, допов. Черкаси: видавець Ю. А. Чабаненко, 2019. 240 с.
2. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти). Київ – Черкаси: Брама, 2004. 276 с.
3. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Мир сознания в языке. Монографічне видання. Черкаси : Чабаненко Ю., 2012. 488 с.
4. Стаття BBC URL <https://www.bbc.com/future/article/20240306-motonormativity-the-bias-that-stops-us-seeing-driving-clearly>
5. Cambridge Dictionary. URL : <https://dictionary.cambridge.org>

Науковий керівник: докт. філол. н., доц. **Оксана П'єцух**

Анна Борщенко
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ТИПОЛОГІЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ВЛАСНОМУ ПЕРЕКЛАДІ ПРОФІЛЬНИХ СТАТЕЙ ІЗ ЖУРНАЛУ «WORLD OF CRUISING»

Сучасне перекладознавство, як і будь-яка інша наука, виявляє тенденцію до інтегративності із суміжними науками та сферами діяльності. Універсалізація освіти, глобалізація та консолідація перекладацького ринку, поява нових дискурсивних практик та комунікативних форматів сприяють як трансформації професійного профілю перекладача, так і зміні вектора у викладанні перекладу та водночас у підготовці перекладачів.

Одним із цікавих типів інституційної комунікації у форматі транс- та міжкультурної взаємодії, де затребуваний професійний перекладач, є міжнародний туристичний дискурс. Туризм є одним із флагманів економічного та культурного розвитку та взаємодії у глобальному світі, від якості послуг, що надаються у туристичній галузі, залежать успіх та процвітання туристичного бізнесу, імідж туристичних DESTINATION, регіонів, фінансові інвестиції, транскордонне партнерство. Крім того, туристичний дискурс реалізується на будь-яких сучасних комунікативних майданчиках та у будь-яких форматах, що також детермінує його аналіз з позицій перекладознавства.

Наше дослідження є **актуальним**, оскільки в його ході було вперше перекладено статті з журналу «World of cruising» та виокремлено особливості перекладу матеріалів туристичної проблематики.

До визначення закономірностей перекладу профільних статей неодноразово зверталися як українські, так і зарубіжні науковці. В цьому аспекті слід відзначити дослідження І. Литвин [1], О. Селіванової [2], Д. Катана [5]. Проте вивчення зазначеної проблематики вимагає розгляду нових аспектів перекладу журналістських матеріалів туристичної проблематики, відтак, залишається доцільним.

Метою дослідження було визначення стилістичної специфіки перекладу профільних статей з журналу «World of cruising».

Для виконання перекладацького аналізу профільних текстів туристичної проблематики ми використовували класифікацію перекладацьких трансформацій, розроблену О. Селівановою, яка передбачає умовне виокремлення формальних, формально-змістових та формально-змістових із прагматичним компонентом трансформацій [2, с. 202]. Згідно з цією класифікацією, послугування формальними перекладацькими трансформаціями пов'язане з формальними змінами при перекладі, що супроводжують збереження оригінального змісту [2, с. 203].

Формально-змістовими постають трансформації, що пов'язані з виконанням формальних та змістовних модифікацій, зумовлених розбіжностями в мовних системах оригінальних і перекладних текстів, а також виникненням контекстуальних чи прагматичних чинників [2, с. 204]. Для формально-змістових трансформацій, що характеризуються наявністю прагматичного компоненту, типовими постають формальні та змістовні зміни, покликані забезпечити прагматичний вплив, що справляється перекладом на реципієнта [2, с. 206].

При виконанні перекладу англomовних текстів туристичної галузі ми зіткнулися із низкою труднощів. Так, зокрема, на рівні лексики й стилістики було дуже важливо, аби стиль перекладного тексту був таким самим невимушеним і легким для сприйняття, як і текст оригіналу. Для цього виникла потреба в ретельному підході перекладача до оперування україномовними відповідниками, щоб відібрати з-поміж них дійсно найкращі [1]. На рівні граматики й синтаксису робота зі складними реченнями в оригінальному англomовному тексті раз-по-раз вимагала звернення до можливостей членування або перефразування із метою їхньої адекватної україномовної адаптації, адже зіставлявані мови наділені різною синтаксичною структурою. На прагматичному рівні окрему увагу було приділено збереженню гумористичних, експресивних і загальнотонових домінант оригінального тексту [1]. Відмінності між стилістичними традиціями й культурними асоціаціями потребували творчого опрацювання, що дозволило відтворити емоційну привабливість та інформативну змістовність оригіналу для вітчизняних реципієнтів.

Розглянемо закономірності перекладацьких трансформацій при адаптації статей з журналу «World of Cruising» українською мовою.

«*Have **brunch** on the deck*» [6] // «***Пообідайте** на палубі*».

При виконанні перекладу такої реалії, як *brunch*, ми зіштовхнулися із відсутністю явища, означуваного зазначеним поняттям, в українській культурі. Такі варіанти, як ланч або другий сніданок, усе ж, не є цілковитим відповідником бранчу, який передбачає особливий прийом їжі між сніданком та обідом у вихідні дні в певних умовах – у ресторані чи на природі [3]. Тому в цьому випадку було використано можливості такого різновиду лексико-семантичних перекладних трансформацій, як генералізація. Йдеться про заміну видового поняття поняттям родовим, а саме різновиду другого протягом доби прийому їжі загальною назвою цього прийому їжі – *обід*.

«*The passengers on the deck were enjoying **the fresh sea breeze***» [6] // «*Пасажери на палубі насолоджувалися **свіжим морським повітрям***».

В оригінальному тексті на позначення особливостей вітру, що супроводжував круїзний лайнер та приносив насолоду пасажирам, використано лексему *breeze*. Вона позначає окремий різновид морських вітрів та має в українській мові словниковий відповідник *бриз*.

Утім, у зазначеному прикладі ми вдалися до послугування модуляцією, або ж заміною на контекстуальному рівні, внаслідок чого відбулася заміна повного словникового еквіваленту *бриз* нами було обрано контекстуальний

варіант *повітря*, який є цілком доречним, адже пасажери могли насолоджуватися не лише вітром на морі, але й іншими повітряними масами, що доповнювали їхній відпочинок.

«*She lost 15 pounds and got an eye-lift*» [6] // «Вона схудла на 7 кілограмів і зробила *підтяжку обличчя*».

Звернімо увагу на таку реалію, що потребує адаптації в україномовному перекладі, як *15 pounds*. Як відомо, в Україні використовується метрична, а не фунтова система вимірювань, тому виникла необхідність у адаптації наведеної реалії. Із цією метою ми залучили можливості такого різновиду лексико-граматичних перекладацьких трансформацій, як компенсація. Зазначений елемент оригінального тексту був замінений за допомогою елементу *7 кілограмів*, який виконує функцію компенсації інформаційної втрати, адаптуючи питому для культури англomовного світу систему вимірів до розуміння українського читача.

При виконанні перекладу такої реалії, як *eye-lift*, було використано можливості такого різновиду лексико-семантичних перекладних трансформацій, як генералізація. Йдеться про заміну видового поняття поняттям родовим, а саме різновиду підтяжки загальною назвою цієї операції – *підтяжка обличчя*.

«*The ship will be sailing from Galveston, Texas, to the Caribbean islands*» [6] // «*Лайнер вирушить із Галвестона, Техас, до Карибських островів*».

У наведеному прикладі звернімо увагу на лексему *ship*. Проте текст присвячено круїзним лайнерам, тобто вказано конкретний тип судна, тому нами було використано потенціал конкретизації. Йдеться про заміну родового поняття поняттям видовим, а саме загальної назви корабля артикуляцією його конкретного різновиду – *лайнер*.

Переклад аналізованого речення було виконано із використанням граматичної частиномовної заміни. Так, якщо автор оригінального тексту при описі дій лайнера послуговувався герундіальною формою *sailing*, то в українській мові герундій як особлива форма дієслова відсутній, відтак, постала необхідність власне дієслівної заміни цієї одиниці в україномовному перекладі: *вирушить*

«*Going from maths class to ballet, and English lessons to tap dancing, wasn't how Joshua Tevendale saw his secondary school life going*» [6] // «*Джошуа Тевендейл уявляв своє шкільне життя інакше, коли переходив з уроків математики на балет, а з англійської — на чечітку*».

Для того, аби повноцінно передати значення, притаманне сполучі *tap dancing*, українською мовою, ми провели паралель між ним та *чечіткою*. Відповідно, ми послуговувалися повним семантичним калькуванням, переконавши читачів у наявності цілковитих перекладних відповідників реалій, зображених авторами іншомовного тексту, в українській мовній культурі.

Переклад імені *Joshua Tevendale* було виконано із використанням можливостей транскрипції: *Джошуа Тевендейл*. При цьому було враховано специфіку англomовної та україномовної фонетики.

Дитячі думки героя стосовно того, чим би він волів займатися у подальшому, позначені в оригінальному тексті дієсловом *saw*, що має в українській мові найзагальніший словниковий відповідник – *бачити*. Утім, на нашу думку, в інтерпретованому тексті доречнішим буде залучення контекстуального еквіваленту *уявляти*, який є цілком коректним, адже бачити можна щось конкретне, означене, а у випадку із думками учня середньої школи про своє майбутнє, очевидно, все-таки йдеться про його уявлення, фантазії.

Залучимо до розгляду також фрагмент *secondary school life*. У цьому випадку йдеться про позначення періоду навчання героя журналістського матеріалу в «середній школі» [4]. Утім, ми вдалися до узагальнення, адаптувавши реалію іноземного життя, якою є поділ шкільного навчання за рівнями, до українських умов, унаслідок чого нами при відтворенні було вжито компресивну перекладацьку стратегію, де у фрагменті *secondary school life* компонент *secondary* було опущено, завдяки чому вдалося здійснити спрощення складної синтаксичної конструкції з надлишковим значенням: *шкільне життя*.

Отже, найчастотнішими перекладацькими стратегіями за підсумками проведеного дослідження стали: генералізація, модуляція, конкретизація, компресія, декомпресія, граматична заміна, калькування, транскрибування, транслітерація, компенсація.

Література

1. Литвин І. М. Перекладознавство. Науковий посібник. Черкаси : Видавництво Ю. А. Чабаненко, 2019. 240 с.
2. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. *Нова філологія*. 2012. № 50. С. 202-209.
3. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення: 14.02.2025)
4. Collins English Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/> (дата звернення: 14.02.2025)
5. Katan D. *Translating Cultures: An Introduction for Translators, Interpreters and Mediators*. 2nd ed., Routledge, 2014. 260 p.
6. World of Cruising: magazine. URL: <https://www.worldofcruising.co.uk/shop/products> (дата звернення: 14.02.2025)

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. **Олександр Титаренко**

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИСЛІВ'Я У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ, ЯКІ ВІДОБРАЖАЮТЬ МІЖОСОБИСТІСНІ ВІДНОСИНИ

Прислів'я є невід'ємною частиною кожної мови та культури, і в німецькій мові вони займають важливе місце, відображаючи соціальні норми та поведінкові шаблони. Особливо цікавою є роль прислів'їв, які описують міжособистісні відносини, адже вони не тільки передають життєву мудрість, а й формують уявлення про правильну поведінку в різних соціальних ситуаціях.

У німецькій мові можна знайти безліч прислів'їв, які стосуються різних аспектів міжособистісних стосунків. Наприклад, прислів'я *"Wer anderen eine Grube gräbt, fällt selbst hinein"* ("Хто іншому яму копає, той сам у неї потрапить") є класичним прикладом того, як німці сприймають принцип взаємності у взаєминах. Воно вказує на те, що погані вчинки до інших, як правило, обертаються проти того, хто їх скоїв. Це прислів'я заохочує до чесності та справедливості, наголошуючи на тому, що злі вчинки можуть призвести до негативних наслідків для самого винуватця [3].

Ще одним важливим аспектом є прислів'я, що стосуються довіри, яка є основою будь-яких відносин. *"Ehrlich währt am längsten"* ("Чесність є найбільш тривалою") підкреслює значення чесності в побудові здорових і стійких стосунків. Воно вказує на те, що довіра і відкритість є основою успішних взаємин, і саме вони дозволяють людям досягати гармонії в спілкуванні. З іншого боку, прислів'я *"Vertrauen ist gut, Kontrolle ist besser"* ("Довіра — це добре, але контроль — краще") вказує на важливість обережності у стосунках, особливо коли йдеться про важливі соціальні чи професійні взаємодії. Воно демонструє, як важливо підтримувати баланс між довірою та обачністю, щоб уникнути непорозумінь [1].

Важливою темою в міжособистісних відносинах є також підтримка у складних ситуаціях. Прислів'я *"In der Not erkennt man den Freund"* ("У біді пізнається друг") вказує на те, що справжні друзі проявляються саме в труднощах. Це прислів'я підкреслює, що взаємна підтримка у важкі моменти є одним з ключових елементів, що визначають глибину і стійкість відносин.

Водночас прислів'я в німецькій мові часто говорять про важливість вирішення конфліктів та збереження гармонії у відносинах. *"Lügen haben kurze Beine"* ("Вбрехати — швидко прийти, але швидко втекти") наголошує на тому, що неправда, навіть якщо вона спочатку може допомогти в уникненні конфлікту, зрештою призведе до ще більших непорозумінь і проблем. Це прислів'я заохочує до чесності та відкритості, адже неправда часто виявляється через певний час і руйнує довіру між людьми.

Також цікавою є роль прислів'їв у вихованні вміння адаптуватися до соціальних умов і налаштовувати себе на певні принципи взаємодії. Прислів'я *"Man soll den Tag nicht vor dem Abend loben"* (*"Не хвали день до вечора"*) вказує на важливість терпіння та обережності в оцінці ситуацій. Воно нагадує про те, що варто дочекатися завершення процесу, перш ніж робити остаточні висновки, тим самим підтримуючи ідею, що важливо бути уважним і не поспішати [2].

Прислів'я в німецькій мові не тільки розкривають ключові принципи поведінки у відносинах, але й служать важливими інструментами соціалізації. Вони навчають людей будувати здорові стосунки, засновані на чесності, довірі, підтримці та взаємоповазі, і надають важливі вказівки щодо того, як реагувати на різноманітні соціальні ситуації. Вони передають культурні та моральні цінності, що є основою для розвитку міцних і гармонійних міжособистісних відносин.

Прислів'я є важливим елементом культури та комунікації, адже вони не лише зберігають народну мудрість, а й відображають основні соціальні та моральні норми. Вони виступають важливими засобами вираження принципів, які стосуються міжособистісних відносин, таких як чесність, довіра, підтримка та взаємоповага. Через прислів'я можна побачити, як важливо для німецького суспільства взаємодіяти з іншими на основі рівності, відкритості і справедливості.

Отже, прислів'я відіграють важливу роль у формуванні соціальних навичок та адаптації людей до різних ситуацій, навчаючи терпінню, взаємопідтримці та вмінням конструктивно вирішувати конфлікти. Вони стають важливими інструментами для розвитку здорових і стійких міжособистісних відносин у соціумі, підкріплюючи моральні засади, що базуються на чесності, довірі та взаємній підтримці. Отже, прислів'я є важливим культурним надбанням, яке не тільки відображає, але й формує уявлення про правильну поведінку в стосунках, надаючи практичні поради та етичні орієнтири для людей у повсякденному житті.

Література

1. Антіпова, А. Ю. (2020). Німецькі фразеологізми з колоративним компонентом: структура, семантика, переклад. Суми: Сумський державний університет.
2. Зякун, Ю. В. (2021). Специфіка перекладу англійських паремій з семантикою порівняння. Суми: Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка.
3. Калько, В. В. (2018). Проблема дефініції паремії в сучасній лінгвістиці. Мовознавчий вісник.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. **Людмила Швидка**

Олександр Брус
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ДЕНОТАТИВНІ ТА КОНОТАТИВНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ВЛАСНІЙ ВЕРСІЇ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ СТАТТІ КЕТІ МЕРФІ «WHAT CAUSES ALLERGIES?»

Публікації, які охоплюють медичну тематику, зокрема про здоровий спосіб життя, завжди залишатимуться актуальними, адже все більше людей приділяють значну увагу імунній системі й тим чинникам, які можуть викликати певні реакції організму. У статті «What Causes Allergies?» авторка Кеті Мерфі розповідає про причини появи алергій, медичні рекомендації щодо їхнього запобігання та дії у разі виникнення таких реакцій організму.

Процес перекладу медичних статей має низку особливостей. Насамперед, це специфічна термінологія. Перекладач має орієнтуватися в складній медичній лексиці, більшість з якої запозичена з латинської мови [1]. «Переклад текстів наукової або медичної тематики вимагає пошуку правильного відповідника для відтворення полісемантичного значення терміна, за винятком тих, що стосуються медичних, суспільно-політичних текстів, публіцистики та ораторського мовлення» [4].

При перекладі публікації Кеті Мерфі «What Causes Allergies?» українською мовою ми застосували лексичні трансформації, які описали в цьому дослідженні. Для аналізу трансформацій спираємося на класифікацію О.Селіванової [8]. «Лексичні трансформації, або перетворення, – це специфічні зміни лексичних елементів мови оригіналу з метою забезпечення адекватності перекладу. Вони застосовуються у разі, коли словникові відповідники в мові перекладу або відсутні, або адекватно не передають семантичні, стилістичні та прагматичні характеристики перекладу» [2].

У фрагменті, наведеному нижче, ми вдалися до метонімічної заміни, що ґрунтується на метонімічному переході причини та наслідку: «*The main **allergen** of insect-related allergies is insect venom*» [7] // *Серед алергій, спричинених комахами, найпоширенішими є алергії на їхню отруту*. Лексему на позначення причини **allergen**, що має значення «a substance that can cause an allergy (= condition of the body reacting badly to something) but is not harmful to most people» [5], при перекладі ми замінили на лексему на позначення наслідку **алергії** зі значенням «змінена чутливість організму тварин і людини до чужорідних речовин, що вводяться повторно» [3].

Кореферентну заміну використано в наступному фрагменті: «*You can experience an allergic reaction to things in the environment, such as pollen, pet dander, mold, insect venom, and dust mites*» [7] // *Людина має алергію на багато речей в навколишньому середовищі, наприклад пилок, лупу домашніх тварин,*

цвіль, отруту комах і пилові кліщі. Займенник оригіналу **you** ми переклали як **людина**, наголосивши таким чином на тому, що алергію може мати будь-хто.

«*IgE antibodies trigger other immune cells called mast cells that release chemicals, **causing** allergic reactions*» [7] // Ці антитіла активують інші імунні клітини – мастоцити або опасисті клітини, які виділяють хімічні речовини, що **провокують** алергічні реакції. Ми вирішили застосувати конотативну лексичну трансформацію, а саме функціонально-стилістичну заміну. Дієприкметник **causing**, що є нейтральною лексею зі значенням «to serve as a cause or occasion of» [6], ми замінили на дієслово **провокують** зі значенням «штучно збуджувати яку-небудь хворобу» [3], що належить до медичної термінологічної лексики.

«*The allergen plays a **part** in triggering the allergy, along with how your immune system reacts*» [7] // Алерген грає **важливу роль** у появі алергії, а також у реакції імунної системи. У цьому фрагменті ми використали експресивну конотативну трансформацію, посиливши ознаку англійського іменника **part** шляхом додавання в українському перекладі прикметника **важливий** – «має велике, особливе значення» [3]. Це також є граматичною трансформацією на синтаксичному рівні – додаванням.

Здійснюючи переклад статті Кеті Мерфі «What Causes Allergies?», ми часто вдавалися до лексичних перетворень денотативного і конотативного планів. У власній версії перекладу цієї публікації українською мовою ми застосували метонімічні та кореферентні заміни, функціонально-стилістичні та експресивні трансформації, щоб досягти адекватності та еквівалентності текстів оригіналу та перекладу.

Література

1. Гесь О. Проблеми та особливості перекладу медичних текстів. URL: <https://tabula.com.ua/ua/blog/problems-i-osobennosti-perevoda-meditsinskih-tekstov/> (дата звернення: 15.03.2025).
2. Клименко І. М., Зоренко І. С. Лексичні трансформації при передачі англійської політичної термінології українською мовою. *Наукові журнали і збірники Криворізького державного педагогічного університету. Філологічні студії*. Кривий Ріг, 2012. Вип. 8. URL: <https://core.ac.uk/reader/268531385> (дата звернення: 16.03.2025).
3. Словник української мови. URL: <https://sum.in.ua/> (дата звернення: 16.03.2025).
4. Ageicheva A.O., Rozhenko I.V. Medical texts translation peculiarities. Молодий вчений. 2019. № 5.1 (69.1). С. 1–4. URL: <https://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/7182> (дата звернення: 17.03.2025).
5. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/> (дата звернення: 18.03.2025).
6. Merriam-Webster. URL: <https://www.merriam-webster.com/> (дата звернення: 17.03.2025).

7. Murphy K. What Causes Allergies? URL: <https://www.health.com/allergy-causes-7109911> (дата звернення: 15.03.2025).
8. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. *Нова філологія*. 2012. № 50. С. 202-209.

Науковий керівник: к. філол. наук, ст. викл. **Світлана Сторчеус**

Анастасія Волкова

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ЕКСПРЕСИВНІ КОНОТАТИВНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ СТАТТІ ЕББІ ДЖЕНКІНС «WHAT IS LOGISTICS? IMPORTANCE, BENEFITS AND EXAMPLES»

Переклад іноземних публіцистичних статей українською мовою все більше набирає популярності в нашому світі. В наш час поширення україномовного контенту є дуже популярним та доречним, щоб популяризувати нашу мову та показати, наскільки вона милозвучна. Однак, перекладачі стикаються з багатьма завданнями при перекладі іншомовних статей. Перекладач повинен вибрати правильну стратегію перекладу, адаптування перекладу до українського читача, коректний переклад термінів, для правильного розуміння читачем. Стаття Еббі Дженкінс «What is Logistics? Importance, benefits and examples», написана в аналітико-публіцистичному стилі, містить в собі багато прикладів експресивних конотативних трансформацій. Метою цього дослідження є аналіз цих трансформацій.

Як зазначає українська дослідниці О. Селіванова, трансформація це – «перетворення, модифікація форм, або змісту і форми, зокрема з метою збереження відповідності комунікативного впливу на адресатів оригіналу й перекладного тексту» [2, с. 456]. Лексичні трансформації конотативного плану входять до різновидності перекладацьких трансформацій. Вони поділяються на три групи: експресивні, оцінно-емотивні та функціонально-стилістичні [2, с. 456-458]. Результатами таких значень є синонімічні відповідники, які поділяються на оцінно-емотивні, експресивні та функціонально-стилістичними [1, с.104].

Експресивні трансформації поділяються на два види: посилення експресивності і пониження. В українському перекладі статті Еббі Дженкінс «What is Logistics? Importance, benefits and examples» є декілька прикладів саме експресивних трансформацій.

У першому випадку ми використовуємо посилення експресивності для кращого впливу на читача:

... and avoiding obstacles ranging from road repairs to wars and **adverse weather conditions**.// ...та уникнення перешкод, починаючи від ремонту доріг і закінчуючи війнами та **складними погодними умовами**.

У цьому реченні ми використали прийом посилення експресивності, щоб підкреслити складність умов перевезень. В оригіналі *adverse weather conditions* має нейтральне забарвлення, що означає *несприятливі погодні умови*. В перекладі ми додали експресивності, замінивши прикметник «несприятливий», на «складний», що додає емоційного сприйняття складності перевезень через погодні умови.

Ось ще один приклад застосування прийому посилення експресивності:

... direct to customers from hundreds or thousands of **small** suppliers have advanced business logistics practices. // ... безпосередньо клієнтам від сотень і тисяч **дрібних** постачальників, мають передові практики бізнес-логістики.

У цьому випадку ми маємо посилення експресивності. В оригіналі вжито прикметник *small*, що означає «little in size or amount» [5]. У перекладі цей прикметник замінено на *дрібний*, що посилює експресивність виразу. В українській мові цей прикметник може означати не тільки «дуже маленький, а й обмежений в чомусь» [3]. Це додає динаміки в перекладі, а також допомагає читачеві правильно зрозуміти, що маленькі масштаби не впливають на виконану велику роботу.

У третьому випадку ми використаємо прийом пониження експресивності для кращого адаптування тексту до українського читача:

Fortunately, logistics management software helps businesses make **the very best** routing ... // На щастя, програмне забезпечення для управління логістикою допомагає бізнесу приймати **найкращі** рішення щодо маршрутів ...

Тут бачимо прийом пониження експресивності. В оригіналі бачимо словосполучення *the very best* [4]. В англійській мові цей вираз має великий експресивний відтінок та створює акцент на якості рішень. Тим часом у перекладі слово *найкращі* має нейтральне емоційне забарвлення. Це допомогло зробити текст перекладу більш формальним, що більш відповідає офіційно-діловій комунікації.

Таким чином, це дослідження показує роль експресивних трансформацій при перекладі аналітичної публіцистики. Результати проведеного дослідження можуть бути корисним для подальшого вивчення конотативних трансформацій та використання їх у аналітично-публіцистичних статтях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Литвин І.М. Перекладознавство. Науковий посібник. Черкаси : Видавництво Ю.А. Чабаненко, 2013. 180 с.
2. Селіванова О.О Світ відомості в мові. Монографічне видання. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
3. Словник Горох. URL: <https://goroh.pp.ua/> (дата звернення: 03.03.2025)
4. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення: 02.03.2025)

5. Oxford Learner's Dictionary. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (дата звернення: 02.03.2025)

Науковий керівник: док. філол. наук, доц. **Оксана П'єцух**

Катерина Глизь

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ УРИВКУ ЗІ СТАТТІ КЕЛСІ РЕКСРОАТ «LOVE, INTERRUPTED»

Сучасний перекладознавчий дискурс значну увагу приділяє питанням адекватності та еквівалентності перекладу, що досягається завдяки використанню різноманітних трансформацій. Лексичні трансформації є невід'ємною частиною перекладацького процесу, оскільки вони дозволяють адаптувати текст до норм цільової мови, зберігаючи його змістову точність і стилістичну виразність. А. В. Шишко, Г. А. Луканська зазначають, що ці трансформації допомагають забезпечити точність та природність перекладу, враховуючи культурні й мовні відмінності між оригіналом і цільовою мовою [2, с. 125-128].

З огляду на відмінності між англійською та українською мовами застосування лексичних трансформацій є необхідним для збереження змісту, стилістики та прагматичного впливу тексту. Особлива увага приділяється впливу цих трансформацій на відтворення комунікативного ефекту оригіналу та адаптацію тексту до українського мовного середовища.

У нашій статті ми проаналізували застосування лексичних трансформацій у процесі перекладу уривку зі статті «Келсі Рексроат *«Love, Interrupted»*», зокрема такі прийоми, як синонімічна заміна, конкретизація, генералізація, антонімічний переклад.

Конкретизація є одним із найбільш поширених прийомів перекладу, що застосовується тоді, коли загальне поняття оригіналу у мові перекладу замінюється конкретнішим виразом, відповідно до норм і традицій цієї мови [1, с. 56]. У перекладі наступних словосполучень нами застосована саме конкретизація: «*the city proper*» // «*саме місто*» – уточнення, що йдеться про центральну частину міста; «*the Bay Area*» // «*регіон затоки*» – уточнення географічного регіону; «*a crush on her*» // «*закоханість у неї*» – уточнення почуття.

У нашому перекладі ми використали також гіперонімічну трансформацію, а саме генералізацію. В. І. Карабан зазначає, що внаслідок генералізації слово із вузьким значенням, що перекладається, замінюється у перекладі на слово із ширшим значенням [1, с.306].

Наведемо приклад генералізації і розглянемо, як ця трансформація сприяє створенню якісного українського варіанту перекладу.

«*Shree knew of gay people who were thrown out of their homes when they came out to their families*» // «Шрі знала про випадки, коли гомосексуалів виганяли з дому, коли вони поверталися до своїх сімей». Термін «*gay people*» був перекладений як «гомосексуали», оскільки це більш загальний термін, що охоплює як чоловіків, так і жінок із гомосексуальною орієнтацією. Згідно зі словником Oxford English Dictionary, слово «*gay*» визначається як «*of a person, especially a man, sexually attracted to people of the same sex*» [5]. У соціальному контексті англійською мовою «*gay people*» часто використовується для позначення всіх людей із гомосексуальною орієнтацією, проте в українському контексті слово «гей» іноді сприймається лише як опис чоловіків або має різні конотації. Така трансформація була потрібна для точнішого передання змісту і стилістичної адаптації тексту для цільової аудиторії.

Наведемо приклад синонімічної заміни: «*Ashwini Naidu knew when her car was going over the Golden Gate Bridge, because the rumble of the **pavement** beneath her changed*» // «Ашвінія Найдю усвідомила, коли її авто перетинало міст Золоті Ворота, бо гул **дорожнього покриття** під нею змінився».

О.О. Селіванова зазначає, що антонімічний переклад є, по суті, синонімічною заміною, враховуючи загальну відповідність змісту, хоч і з певними модифікаціями в перекладі [3, с. 463].

Наведемо приклади антонімічного перекладу: «*Ashwini **didn't** care about that*» // «Ашвінії це було **байдуже**» – передача заперечення через ствердження з протилежним значенням. «*She **didn't** realize that her GPS had rerouted them until she noticed the Marin Headlands rising above the highway*» // «Вона **зрозуміла**, що GPS змінив маршрут, лише коли побачила, як Марінські пагорби піднімаються над шосе» – заміна заперечення, на ствердження.

Отже, лексичні трансформації дозволяють зберегти зміст, стиль і комунікативний ефект оригіналу, адаптуючи текст до норм української мови. У нашій статті ми проаналізували їх застосування та продемонстрували їх вплив на якість перекладу.

Література

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми: навчальний посібник. Вид. 4-те, випр. Вінниця: Нова Книга, 2004. 577с.
2. Луканська Г. А., Шишко А. Г. Граматичні трансформації в художньому перекладі. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2019. № 50. С. 125–128.
3. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Монографічне видання. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
4. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення: 13.01.2025).

5. Oxford English Dictionary. URL:
<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/> (дата
звернення: 13.01.2025).

Науковий керівник: канд. пед. наук, доц. Олександр Титаренко

Городінська Ілона
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ПРАГМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ПЕРЕКЛАДІ ІНФОРМАЦІЙНО-ОГЛЯДОВОЇ СТАТТІ «A REMOTE JUNGLE LODGE THAT ONLY TAKES 20 GUESTS»

На сьогоднішній день переклад інформаційно-оглядових статей рекламної спрямованості українською мовою не втрачає свою актуальність. У 21 столітті реклама займає провідне місце у різних сферах діяльності і матеріал нашого дослідження є її чудовим прикладом. Завдяки ознайомленню зі статтею читач зможе надихнутися на те, що не потрібно боятися незвіданого, завжди потрібно спробувати щось нове незважаючи на труднощі, які виникають під час мандрівок, адже подорож – це час роздумів, нових пригод та чудового настрою. Для того, щоб читач отримав такі відчуття, перекладач повинен багато опрацювати додаткового матеріалу, зануритися в культуру, традиції, повинен відтворити лексику відповідно до теми статті, особливо при перекладі порівнянь, метафор чи прислів'їв має вирішити, чи зберігати оригінальний образ, чи замінити його, та як ефективно перекладати слова-реалії, застосовуючи перекладацькі трансформації.

Прагматичний вид трансформації є важливим у перекладі саме таких конструкцій, адже передбачає концентрацію уваги читача на певних елементах повідомлення, які викликають здивування своєю несподіваністю й непередбачуваністю з метою підкреслення, виділення певної думки [1].

Актуальність нашого дослідження зумовлена необхідністю врахування складнощів та особливостей адаптації тексту для цільової аудиторії, збереження стилістичної та емоційної насиченості під час перекладу, зокрема через використання фразеологізмів, мегатекстових трансформацій та вигуків.

Метою нашої роботи є аналіз прагматичного аспекту перекладу, а саме фразеологізмів, передача вигуку та мегатекстових трансформацій у статті Б. Рендалл «A Remote Jungle Lodge That Only Takes 20 Guests».

«A Remote Jungle Lodge That Only Takes 20 Guests» – це інформаційно-оглядова стаття з елементами реклами. Журналістка Бріанна Рендалл написала статтю відповідно до свого досвіду та вражень від прожитого. Відвідавши еко-будиночки разом зі своєю сім'єю, вона активно залучає людей підтримувати саме такий вид відпочинку, адже це приносить користь не лише природі та живим організмам, а також впливає на душевну гармонію. Тематика

статті, яка фокусує увагу на туризмі зумовлює наявність в ній різної термінології, що пов'язана зі спорядженням, флорою та фауною, тому саме в цьому випадку найефективніше було використати мегатекстові трансформації при перекладі, адже це полегшить розуміння прочитаного.

Мегатекстові трансформації – «виноски, коментування та примітки, які дають змогу збалансувати прагматичний вплив» [1]. Один із найяскравіших прикладів мегатекстової трансформації є ситуація, коли потрібно було пояснити назву дикої тварини, оскільки вона невідома для українського читача:

«The number of tapir, brocket deer and white-lipped peccary have also increased in Madidi, all of which are mainstays of a jaguar's diet, Wallace told me» [3] // **«Чисельність тапірів, мазам (рід парнокопитних ссавців родини оленевих) та пекарів звичайних (копитні ссавці середнього розміру, схожі на свиню) в Мадіді також зростає, і всі вони є частиною харчового раціону ягуара, розповів Воллес».**

Лексема *brocket deer*, яка позначає *«any small deer of the genus Mazama, of tropical America, having small unbranched antlers»* [4], перекладена словосполученням *white-lipped peccary* у значенні «a piglike artiodactyl mammal» [4].

В аналізованій статті перекладач мав звернути значну увагу на переклад вигука. **Вигук** – «слова, що виражають почуття, емоції людини, вони також вимагають особливої уваги перекладача» [1].

Wow, giant otters!* [3] // *А на його! Гігантські видри!

Wow – це універсальний, сучасний вигук, що використовується в англomовних країнах. Український вигук *а на його* належить до розмовного стилю, передбачає здивування та емоційний підйом, він також підкреслює колоритність спілкування простого українського народу. У цьому випадку вважаємо, що переклад є доцільним, адже два вигука мають характерне емоційне забарвлення у своїй культурі.

Фразеологічні звороти також наявні в тексті перекладу, що надають статті додаткового оцінно-емотивного забарвлення. Розглянемо два чудових приклада:

«It means our conservation is working» [3] // **«Це означає, що їхня програма з охорони природи *приносить гарні плоди*».**

Попри те, що в оригіналі фразеологізм відсутній, перекладач додає його в перекладний текст, щоб висловити ефективність та результат певної праці. Фразеологізм додає експресивності й образності, що робить його більш природним та зрозумілим для українських читачів, підкреслюючи успішність і значущість заходів з охорони природи. Оригінальна фраза *our conservation is working* є більш нейтральною, тому перекладач свідомо додає оцінне судження, підсилюючи емоційний вплив. Лексема *work* згідно з словником означає «to have the result or effect that you want» [5], а фраза ***приносити плоди*** – «результат, наслідок яких-небудь дій, зусиль» [2].

Розглянемо наступний приклад вживання фразеологічно прагматичних трансформацій:

«*My son gasped, impressed*» [3] // «*Мій син не повірив своїм очам*».

Словосполука *не повірити своїм очам* у перекладі має значення «бути надзвичайно здивованим, враженим, побачивши що-небудь» [2]. В оригіналі ми маємо два слова, що вплинули на вибір відповідного фразеологізму у перекладі. Лексема *gasp* означає «to take a quick deep breath with your mouth open, especially because you are surprised or in pain» [5], а лексема *impressed* – «admiring somebody/something because you think they are particularly good, interesting, etc.» [5]. Фразеологізм *не повірити своїм очам* активно вживається серед україномовного населення, коли щось відбувається неочікувано. У тексті хлопчик не міг повірити, що він побачив великий слід від ягуара у тропічному лісі, для нього це було щось нове, унікальне, а цей вислів зміг чудово описати його емоції.

Відповідно до прикладів, що наведені вище, можемо зробити висновок, що трансформації на прагматичному рівні відіграють важливу роль при перекладі, без них ми б не змогли отримати адекватний переклад та наблизити переклад до українського адресата, зберігаючи враження від прочитаної статті.

Література

1. Литвин І. М. Перекладознавство. Навчальний посібник. Вид. 6-те, допов. Черкаси: видавець Ю. А. Чабаненко, 2022. 258 с.
2. Словник Горох. URL : <https://goroh.pp.ua/>
3. BBC «A remote jungle lodge that only takes 20 guests» URL : <https://www.bbc.com/travel/article/20240726-a-remote-jungle-lodge-that-only-takes-20-guests>
4. Collins Dictionary. URL : <https://www.collinsdictionary.com/>
5. Oxford Dictionary. URL : <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>

Науковий керівник: докт. філол. наук, доц. **Оксана П'єцух**

Сніжана Грисюк, Ігор Степанчук

здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

СЛЕНГ В МУЛЬТФІЛЬМІ-МЮЗИКЛІ РЕБЕККИ ШУГАР «STEVEN UNIVERSE: THE MOVIE» ТА ЙОГО УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Аудіовізуальний переклад є важливою галуззю сучасного перекладознавства. Одним із видів аудіовізуального перекладу є кінопереклад, який «полягає в літературній міжмовній обробці змісту оригінальних

монтажних аркушів із подальшим синхронним укладанням перекладного тексту та його озвученням» [1, с. 228]. Кінопереклад активно вивчали Г. Андерман, Д. Делабастіта, І. Гамб'є, Х. Діаз Синтаз, П. Оперо, М. Паоліnellі, А. Ремал С. Браун та інші [див.: 2, с. 237].

Метою нашого розвідки є аналіз перекладу сленгізмів в українському войсовері мультфільму-мюзиклу Ребекки Шугар «Steven Universe: The Movie». Войсовер – це «вид озвучування, за якого створюється додаткова фонограма фільму мовою перекладу, яка накладається на оригінальну так, що глядач чує і переклад, і оригінальний запис» [2, с. 238].

Персонажі мультфільму «Steven Universe: The Movie» часто використовують розмовні слова та сленг – «жаргонні слова або вирази, характерні для мовлення людей певних професій або соціальних прошарків» [5], які надають мовленню помітного емоційно-експресивного забарвлення:

*Steven: «Uh... **thanks**, but no **thanks**» [8] // Еє... **дяки**, але я **нас**.*

Англійське розмовне етикетне слово *thanks* ми замінили на розмовне *дяки*, яке є скороченою формою українського дієслова *дякую* – така форма характерна для мовлення підлітків. Розмовну англійську фразу *but no thanks* переклали розмовним українським словом *нас* – «Не в силах, змушений відмовитись що-небудь робити» [5].

Відтворення в перекладі соціолектної (або соціолокальної, соціальної) інформації, «яка вказує на соціосферу функціонування слова, інформує про його соціальну приналежність і локальну розповсюдженість» [3, с. 12], є важливим завданням перекладача в закадровому перекладі:

*Стівен: And you've done way **cooler** stuff than just camp there [8] // I табір – не **найкрутіше** з того, що ти там робила.*

Англійське *cooler*, яке є вищим ступенем порівняння слова *cool* – «Excellent; very good» [7], було замінено на український відповідник *найкрутіший* – найвищий ступінь порівняння прикметника *крутий*, зі значенням «Серйозний, вражаючий» [6, с. 171]. У власній версії перекладу нам вдалося англійський сленгізм замінити українським із тим же значенням.

*Конні: «**Sounds fun**» [8] // **Прикольно**.*

Англійське словосполучення *sounds fun* було замінено на український прислівник *прикольно* зі значенням: «Цікаво, гарно, влучно» [6, с. 251].

*Аметист: «So, **whaddya think?**» [8] // Ну, **як тобі?***

Ми переклали англійське слово *whaddya* яке є скороченою формою словосполучення *what do you* [7], словосполучкою *як тобі*. У такий спосіб ми зберегли невимушеність мовлення персонажа.

*Стівен: Keep it up. **Bye!** [8] // Так тримати. **Чао!***

Англійське слово *bye*, яке є скороченою формою виразу *goodbye*, в перекладі замінили на італійське слово *ciao*, передане в тексті за допомогою транскрибування. Сленговий вигук *чао* в українському невимушеному мовленні використовується як неформальний спосіб попрощатися із кимось. Таке прощання є «ходовим» у мовленні підлітків. Описане перетворення в перекладознавстві дістало назву еквонімічної трансформації [4].

Інколи сленгізми довелося вилучити із закадрового перекладу мультфільму: *Аметист*: «*Careful, **dude!***» [8] // *Обережніше!*

Англійське розмовне слово *dude* зі значенням «any man, or one who comes from a city and dresses in a stylish way» [7] було вилучено задля синхронізації реплік оригінальної і перекладної версій мультфільму.

Таким чином, сленг грає важливу роль у мультфільмі Ребекки Шугар «*Steven Universe: The Movie*»: з його допомогою розкриваються особливості мовлення персонажів, їх унікальні характери. Перекладач має обов'язково знати такий тип лексики «для правильного осмислення та сприйняття тексту й точного вибору лексичних відповідників в перекладі» [3, с. 12].

Вдалий переклад розмовної лексики, зокрема сленгу як її емоційно-експресивної частини, став важливим етапом у створенні власної версії войсоверу цього мультфільму, адже якісний переклад такої лексики дозволяє зберегти живу атмосферу діалогів, характер персонажів і стиль оригінального твору.

Література

1. Литвин І. М. Актуальні питання аудіовізуального перекладу: проблема типології. *Вісник гуманітарного наукового товариства: наукові праці*. Випуск 20. Черкаси : ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України. 2020. С. 228–233. URL: <http://eprints.cdu.edu.ua/id/eprint/4477>
2. Литвин І. М. Специфіка українського закадрового перекладу англomовного художнього фільму. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 35 (74). № 1. 2024. С. 237-241. DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.1.1/40>
3. Литвин І. М. Передача конотативної інформації в перекладі. *Вісник Черкаського університету. Серія : Філологічні науки*. 2015. Вип. 27. С. 11-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuF_2015_27_4.
4. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
5. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua>.
6. Словник сучасного українського сленгу / [упоряд. Т. М. Кондратюк]. Харків: Фоліо, 2006. 350 с.
7. Cambridge Dictionary. <https://dictionary.cambridge.org/>
8. Steven Universe: The Movie. URL: <https://www.hulu.com/series/steven-universe>

Науковий керівник канд. філол. наук, доц. **Ірини Литвин**

**ДЕНОТАТИВНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ВЛАСНІЙ ВЕРСІЇ
УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ ФРАГМЕНТА ПОСІБНИКА
«PHOTOGRAPHY MASTERCLASS:
YOUR COMPLETE GUIDE TO PHOTOGRAPHY»**

Переклад навчальних посібників супроводжується низкою особливостей, які унеможливають дослівний переклад, тому перекладачі вдаються до трансформацій на різних мовних рівнях. З-поміж перекладацьких прийомів одними з найпоширеніших є лексичні трансформації, які, за О. Селівановою, мають два плани вираження – денотативний і конотативний [3, с. 461]. «У денотативному плані, який маніфестує поняттєво-логічне ядро значення, трансформації у перекладі представляють словникові відповідники лексем, що отримують у мові перекладу неоднаковий із вихідною одиницею семний набір, актуалізований контекстом повідомлення» [3, с. 461]. Денотативні перетворення, які слугують для передачі як пропозиційної, так і асоціативно-метафоричної інформації [2, с.16], мають особливе значення при перекладі навчальних посібників, в яких важливо зберегти точність і чіткість, водночас адаптуючи текст для сприйняття цільовою аудиторією.

Метою нашої роботи є дослідження денотативних трансформацій, що використовуються при перекладі фрагмента посібника «Photography Masterclass: Your Complete Guide to Photography» з англійської на українську мову, а також виявлення специфічних лексичних заміни, необхідних для адекватної адаптації тексту.

При перекладі фрагмента посібника «Photography Masterclass» здійснено значну кількість денотативних трансформацій, які є необхідними для забезпечення точності та зрозумілості тексту адресатами перекладу. У денотативному плані під час перекладу пропозиційної інформації одними з найпоширеніших є синонімічні заміни [2, с.17]: «*To start off this Photography Masterclass, you need to learn how does a camera work*» [6] // *Щоб розпочати цей майстер-клас з фотографії, вам потрібно дізнатися, як працює камера.* Англійське фразове дієслово *to start off* має значення «to begin by doing something, or to make something begin by doing something» [4]. У перекладі використано синонімічний відповідник – дієслово *розпочинати* зі значенням «приступати до виконання, здійснення чого-небудь» [1], який повністю передає смисл оригінала.

Специфікою навчального посібника є переклад термінології: «*Light goes into the camera, through the lens, which has an **aperture** inside, an opening that lets light inside*» [6] // *Світло потрапляє в камеру через об'єктив, усередині якого є **діафрагма** – отвір, який пропускає світло всередину.* Іменник *aperture* –

«a small and often narrow opening, especially one that allows light into a camera» [4], передано через точний термін *діафрагма* – «пристрій у вигляді серповидних пелюсток або дисків для зміни діючого отвору фото або кінооб'єктива» [1], який є його синонімічним відповідником.

Гіперонімічну трансформацію, що «полягає у заміні видового поняття родовим» [2, с.17], використано у фрагменті: «*The lights pass through the camera shutter, which in many cameras opens when you press the **shutter release button** to let light in*» [6] // *Світло проходить через затвор камери, який у багатьох моделях відкривається при натисканні **кнопки спуску**, щоб пропустити світло.* Термін *shutter release button* – «the button on a camera that you press to make the shutter open» [5], замінено на словосполучку *кнопка спуску*, що є узагальненим поняттям, адже передає загальну функцію кнопки без уточнення її механізму дії.

Метафоричні трансформації додають виразності й образності перекладу: «*At its core, photography is about capturing light*» [6] // *У своїй основі фотографування полягає в захопленні світла.* У словосполучці *capturing light* лексема *capturing* – «to succeed in getting control or possession of something that other people are also trying to get» [4], вжита у переносному значенні. В українському перекладі дієслово *захоплення* також вжито у переносному значенні – «займати, заповнювати що-небудь, поширюватися на що-небудь; охоплювати» [1]. З метою збереження стилістичних особливостей оригіналу та досягнення максимальної адекватності перекладу використано метафору-еквівалент в українському перекладі.

При перекладі досить часто застосовувалися кореферентні заміни [3]: «*The camera can tell if there is bright light or if there is an absence of **light***» [6] // *Камера може визначити, чи є яскраве світло, чи **воно** відсутнє.* В українському перекладі іменник *light* – «the brightness that comes from the sun, fire, etc. and from electrical devices, and that allows things to be seen» [4], було перекладено як *воно* – «уживається на позначення предмета мовлення, вираженого іменником середнього роду однини в попередньому реченні або після цього займенника» [1].

Лексичні трансформації є важливим інструментом у процесі перекладу навчальних посібників, особливо тих, які стосуються спеціалізованих дисциплін, зокрема фотографії. Вони допомагають не лише зберегти зміст оригінального тексту, а й зробити його доступним для українського читача.

Застосування різних видів лексичних трансформацій дозволяє досягти високого рівня еквівалентності, забезпечуючи природне сприйняття перекладу. Використання синонімічних, кореферентних, гіперонімічних та метафоричних трансформацій допомагає покращити якість перекладеного тексту, адаптуючи його до мовних норм української мови.

Література

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <https://sum20ua.com/?wordid=0&page=0> (дата звернення: 14.03.25).
2. Литвин І. М. Денотативна інформація: типологія та засоби перекладу. Вісник Черкаського університету. Серія: Філологічні науки. Черкаси, 2018. Вил. 2. С. 16–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuF_2018_2_5.
3. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
4. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/> (дата звернення: 11.03.25).
5. Collins Dictionary. URL: (дата звернення: 15.03.25).
6. Ebner P., Shimizu-Jones S., Carnahan W., Gerke A. B. Photography Masterclass : Your Complete Guide to Photography. Independently published, 2019. 214 p.
7. Oxford Dictionary. URL: (дата звернення: 11.03.25).

Науковий керівник: к. філол. наук, ст. викл. **Світлана Сторчеус**

Катерина Добромислова

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ В ОРИГІНАЛІ ТА УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ПОЛЬСЬКИХ ІНТЕРНЕТ-СТАТЕЙ

Метою цієї перекладознавчої розвідки є аналіз прийомів передачі фразеологізмів в українському перекладі польськомовних інтернет-статей.

Об'єктом дослідження слугують статті "9 najlepszych książek na długą podróż, które polecają redaktorki «Vogue'a»" та "Malarz Frank Bowling należy do czołowych przedstawicieli abstrakcyjnego ekspresjonizmu" з журналу "Vogue Polska" та їх український переклад.

Фразеологічні одиниці, за визначенням О. Селіванової, зберігають «в усталеній формі уявлення етносу про світ, культурну, історико-міфологічну інтеріоризацію дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду народу» [3, с. 11]. «Фразеологізми є своєрідною етнокультурною рефлексією мовця в комунікативній ситуації» [3, с. 9]. Тож перекладачу в процесі передачі фразем з однієї мови на іншу важливо пам'ятати, що вони є відбитком еталонів і стереотипів національно-культурного сприйняття та розуміння світу певним етносом [2, с. 229].

У перекладі польських статей неодноразово вдавалися до фразеологізації: «замінивши нефразеологічний вираз першоджерела фразеологізмом в перекладі» [2, с. 230]: «*Czy często słyszysz, że przesadzasz i jesteś przewrażliwiona, gdy dyskryminację i niesprawiedliwość nazywasz po imieniu?*» [9 najlepszych książek

na długą podróż...] //Чи часто ти чуєш, що перебільшуєш і **сприймаєш все близько до серця**, називаючи дискримінацію і несправедливість по імені?”.

Прикметник *przewrażliwiona* в польській мові має пряме значення: «Така która łatwo reaguje na bodźce i jest skłonna dosilnych przeżyć psychicznych» [5], ми переклали цей прикметник фразеологізмом **сприймати все близько до серця** з близьким значенням: «Болісно сприймати, переживати що-небудь» [4].

«...gdyby był czas, żeby się **w niej zatracić**»[9 najlepszych książek na długą podróż...]

...якби був час, щоб зануритись в неї з головою.

Дієслово **zatracić się**, що має значення: «Zaangażować się w coś bez reszty, zapominając o wszystkim innym» [5], переклали українським фразеологізмом **зануритися у щось з головою** з еквівалентним значенням: «Повністю віддатися якій-небудь справі, заняттю» [4].

Таким чином, текст польських статей «адаптується до українського читача в результаті фразеологізації – коли нефразеологічний вираз джерельного тексту перекладено фразеологізмом» [2, с. 229]. Ми застосували інтерпретативний підхід в процесі перекладу, який полягає в забезпеченні ідентичного впливу на адресатів перекладу, для цього з «оригінальної мовної оболонки потрібно вилучити поняття й формальні ознаки і перевиразити їх в інший спосіб іншою мовою» [1].

У тексті статті нам траплялись польські фразеологізми, які ми переклали українськими сталими виразами:

«...proponować noworozwiązania, **przekraczać granice**»
[MalarzFrankBowling...] // *пропонувати нові рішення, **виходити за рамки**.*

У цьому реченні ми замінили польський фразеологізм **przekraczać granice** – «Ktoś postępuje lub zachowuje się w sposób w najwyższym stopniu przesadny pod jakimś względem, a przez to nie właściwy, niedopuszczalny lub niespotykany» [5], дослівний переклад якого – «перетинати кордони»– де «перетинати» має значення «Рухатися, переміщатися уперек чого-небудь, у поперечному напрямку» [4], а «кордони» – «Межа, що розділяє території держав» [4] на український відповідник **виходити за рамки** – «Перевершувати міру звичайного, прийнятого чи встановленого» [4] з тим же значенням і стилістичним відтінком, але різним лексичним наповненням [1, 230].

Висновок. Переклад фразеологізмів є складним завданням, що вимагає від перекладача не лише знання мов, але й глибокого розуміння культурних аспектів. Використання прийому фразеологізації дозволяє створити відповідне стилістичне забарвлення оригіналу, зробити текст більш зрозумілим для українського читача. Вдалий переклад фразеологізмів сприяє міжкультурному спілкуванню та кращому розумінню іноземних текстів.

Перспективним є дослідження прийомів перекладу конотативної лексики в українських перекладах польських інтернет-статей.

Література

1. Литвин І. М. Інтерпретативний підхід до процесу художнього перекладу (на матеріалі українського перекладу детективної новели Гілберта Честертона «Відсутність пана Гласса»). Мовознавчий вісник. Черкаський

- нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. № 31. Черкаси. 2021. С. 89-94.
<http://eprints.cdu.edu.ua/4819/1/movozn.pdf>. DOI:
10.31651/2226-4388-2021-31
2. Литвин І. М. Основи перекладознавства: підручник. Черкаси : Вид. Ю. А. Чабаненко, 2024. 294 с.
 3. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти). Київ-Черкаси: Брама.2004. 276 с.
 4. Словника української мови в 20 томах. URL: <https://sum20ua.com/?wordid=0&page=0http://sum.in.ua/> (дата звернення: 20.03.2025).
 5. Słownik języka polskiego PWN. URL: <https://sjp.pwn.pl> (дата звернення: 20.03.2025).

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. **Ірина Литвин**

Анастасія Кадуха

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ТРАГІКОМЕДІЙНИЙ ФІЛЬМ Р. ЗЕМЕКІСА «FORREST GUMP» ЯК ОБ'ЄКТ АВДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Перекладознавчу розвідку присвячено проблемам авдіовізуального закадрового перекладу, що наразі є актуальним «з огляду на те, що в Україні доволі активно застосовується цей вид перекладу / озвучування зарубіжних художніх фільмів і телелесеріалів українською мовою» [2, с. 237].

Мета. У дослідженні аналізуємо американський трагікомедійний фільм Роберта Земекіса «Forrest Gump» як об'єкт закадрового перекладу. Важливою в цьому плані є прагматична (конситуативна, жанрова, інтенціональна) інформація про фільм: про його авторів, час створення, реципієнта, жанр, тему, установку перекладу тощо [1, с. 92].

Режисером американського повнометражного фільму «Forrest Gump» є Роберт Земекіс – американський продюсер, режисер і сценарист, відомий завдяки авторству культових фільмів «Назад у майбутнє», «Смерть їй личить», «Вигнанець» та «Форрест Гамп», за який в 1994 році отримав «Оскар» [11].

Жанр фільму Роберта Земекіса «Forrest Gump» – трагікомедія, мелодрама, воєнний фільм. Трагікомедією називають «драматичний твір, у якому поєднано риси трагедії й комедії» [7]. «Форрест Гамп» – це зворушлива історія про чоловіка з добрим серцем і незвичайною долею. Попри свій низький інтелект, Форрест стає свідком і учасником ключових подій американської історії: війна у В'єтнамі, зустріч із президентами, створення бізнес-імперії. Але понад усе – це фільм про кохання, дружбу та те, як добре серце може змінити світ [6].

У процесі перекладу назви повнометражного фільму режисера Роберта Земекіса, «*Forrest Gump*» було використано транскрипцію – «прийом відтворення звукової форми іншомовного слова» [3, с. 72] – /'fɒrɪst ɡʌmp/ з елементами транслітерації – подвоєні **pp** залишили в українській назві «*Форрест Гамп*». Звернімо увагу, англійський вибуховий [g] передано українським [ɣ] [див. 3, с. 72]. Проте ім'я та прізвище головного героя однойменного фільму *Forrest Gump* співзвучно словосполученню «*forest gump*», що в перекладі з англійської означає «лісова парасолька» (*gump* – неформальна назва «*A large umbrella*» [9]). Через цю назву просвічується інші значення (див. мерехтливе значення [4, с. 385]): «лісовий житель» і «дурень» [5], ці значення втратились в українській назві.

Значимою в художньому тексті є така фонетико-графічна фігура, як графон – «графічна фіксація індивідуальних особливостей вимови» персонажа [цит. за: 1, с. 113]. Графон використовують письменники для створення образу в художньому творі, особливості мовлення персонажа важливі для розуміння його образу і в кінотексті [1, с. 113]. Під час аудіовізуального перекладу фільму «*Forrest Gump*» було втрачено низку мовленнєвих особливостей головного героя. Зокрема, його південний акцент – *southern accent*, який також відомий як «*southern drawl*» або акцент Місісіпі, який надає мовленню героя стрічки автентичності та впізнаваності [10]. Крім того, в оригіналі персонаж робить граматичні помилки: пропускає артиклі, плутає конструкції, використовує слова в нетиповому контексті. У перекладі ці особливості втрачені, що робить репліки природнішими для адресата, але при цьому змінюється загальне сприйняття героя. Хоча характер героя фільму і зміст його висловлювань збережені, унікальний мовленнєвий стиль значною мірою втрачається.

В українському перекладі американського фільму режисера Роберта Земекіса, «*Forrest Gump*» застосовано різні стратегії, в їх числі стратегію доместикації [8, с. 240–244] або етнокультурну установку, що «визначає адаптацію адресата перекладу до чужої культури й онтології шляхом переключення етнокультурної домінанти на іншу, близьку етносвідомості читача та його сприйняттю прагматичного впливу тексту» [5, с. 673].

Адресат перекладної версії фільму: широке коло українських глядачів, поціновувачів культового кіно, яким є оскароносний американський фільм Роберта Земекіса «*Forrest Gump*».

Таким чином, в процесі аудіовізуального перекладу американського фільму режисера Роберта Земекіса «*Forrest Gump*» важливо звернути увагу на жанр стрічки, його тему, стиль його авторів; визначитися із стратегіями та прийомами перекладу; акцентувати на особливостях мовлення персонажів, які передають характер героїв.

Література

1. Литвин І. М. Основи перекладознавства: підручник. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2024. 298 с.
2. Литвин І. М. Специфіка українського закадрового перекладу англomовного художнього фільму. *Вчені записки ТНУ імені*

- В. І. Вернадського*. Серія: Філологія. Журналістика. Том 35 (74). № 1. 2024. С. 237-241. DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.1.1/40>
3. Литвин І. М. Фонетичний аспект перекладу. Вісник Черкаського ун-ту. Серія: Філологічні науки. Вип. 7. Черкаси : Вид.-во Черкаського нац. ун-ту імені Б. Хмельницького, 2015. С. 71–77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuF_2015_7_14.
 4. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2010. 844 с.
 5. Селіванова О. О. *Світ свідомості в мові*. Монографічне видання. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
 6. Форрест Гамп. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Форрест_Гамп.
 7. *Словник української мови*. URL: <https://sum11.com.ua/traghiKOMEDIJA/>
 8. Venuti, L. Strategies of translation. Routledge Encyclopedia of Translation Studies. London, New York : Routledge, 1998. P. 240 - 244.
 9. Definition of GAMP. Merriam-Webster: America's Most Trusted Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/gamp>
 10. Pierce K. Tom Hanks' Mastery of the Midwestern Accent. Language Academia. URL: <https://www.languageacademia.com/post/tom-hanks-mastery-of-the-midwestern-accent> (дата звернення: 06.03.2025).
 11. Robert Zemeckis. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Zemeckis.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. **Ірина Литвин**

Катерина Коваленко

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ СТИЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Кожна мова світу має свої стилі мовлення та письма, не винятком є і німецька. Більшість науковців класифікують наступні п'ять стилів німецької мови: офіційно-діловий, науковий, розмовний, стиль художньої літератури та публіцистичний стиль. Останній з них використовується у ЗМІ, радіо, журналах, газетах, паперових та електронних медіа й характеризується використанням лексики як і з наукового, так і з художнього стилів мовлення. Подібний прийом дає можливість зробити текст доступним до розуміння громадськості та охопити більшу аудиторію. Важливою складовою публіцистичного стилю німецької мови також є запозичення.

Запозичення є невід'ємною частиною будь-якої із сучасних мов. У століття інноваційних технологій, розвитку мовознавства, активної міжкультурної та міжмовної комунікації неможливо уявити жодну зі сфер розвитку без іншомовної лексики, зокрема запозичень. Остеронь не

залишається і німецькомовна публіцистика, в якій активно застосовуються терміни, ідіоми та фразеологізми з англійської, італійської, французької та однієї з найдавніших мов світу – латинської.

Класифікація запозичень здійснюється на основі мови їх походження, тому надалі можливо охарактеризувати кожен з видів окремо та більш детально:

1. Англіцизми – найпоширеніший вид запозичень, який домінує у сферах медіа-простору, технологій та економіки. Їх активне використання пов'язано з процесом глобалізації та передачі концептів сучасної культури. До прикладу, такі терміни, як Fake News, Social Media, Lockdown часто зустрічаються у статтях та газетах, ставши при цьому повноцінною частиною мови та не потребують додаткового перекладу чи роз'яснення. Хоча, ці терміни також мають певну адаптацію для німецькомовної аудиторії, шляхом калькування виникли такі альтернативи, як Falsche Nachrichten, Soziale Medien та Gehirn Abfluss – brain drain [3].
2. До галліцизмів відносять запозичення з французької мови, які зазвичай використовуються у журналах та статтях на тему моди, етикету, елітної освіти чи мають на меті зберегти емоційно забарвлений характер. До прикладу, Boulevardpresse (фр. boulevard) для позначення «жовтої преси», Prestige, Elite, Ballett чи Parfum. Низка також політичних та соціальних термінів мають французьке коріння, до прикладу Debatte, Nation, Revolution, Regime. Та оскільки французька кухня вважається однією з найбільш вишуканих у світі, слова Restaurant, Gourmet, Menü, Soufflé теж мають своє заслужене місце.
3. Найбільш древніми та історично зумовленими є латинізми та грецизми. Вони переважно використовуються в офіційно-діловому та науковому стилях, та в публіцистиці часто трапляються у сфері аналітики. До прикладу, Referendum, Corpus Delicti, Status quo [1].

Усі вище згадані види запозичень мають на меті виконання певних функцій. До них належать:

- Номінативна функція – для позначення нових понять, які не мають точного аналога в німецькій мові. Приклад: *Streaming-Dienst* [2, S. 155 – 157].
- Експресивна функція – надання тексту додаткової емоційності та впливовості на цільову аудиторію завдяки запозиченням. Приклад: *Das Event des Jahres* [2, S. 155 – 157].
- Престижна функція – використання певної іншомовної лексики може підкреслити високий соціальний статус або міжнародний характер теми. Приклад: *Die Corporate Identity ist entscheidend für den Erfolg* [2, S. 155 – 157].

Для залучення іншомовної лексики до німецькомовної публіцистики важливим є використання додаткових перекладацьких трансформацій, особливо маючи на меті вигідне інтегрування запозичень до цільового мовного ареалу. Основними способами трансформації є:

- Калькування – буквальний переклад іншомовного слова або виразу (Wolkenkratzer (skyscraper – хмарочос)) [4, S. 15].
- Фонетична адаптація – наближення вимови запозиченого слова до норм німецької фонетики (Trainer) [4, S. 17].
- Графічна адаптація – зміна написання слова відповідно до німецьких орфографічних норм (Telefon) [4, S. 17].
- Семантичне розширення – зміна значення слова під впливом німецького контексту (Handy – у німецькій мобільний телефон, у англійській – зручний) [4, S. 15].
- Гібридизація -поєднання запозиченого елемента з німецькими морфемами (downloaden – від англ. download + німецький суфікс -en-) [4, S. 16].

Запозичення є важливим елементом публіцистичного стилю німецької мови, виконуючи номінативну, експресивну та престижну функції. Вони також зазначають різних трансформацій у процесі адаптації, що сприяє їхньому органічному входженню в мовну систему. Однак їх використання має бути виваженим, щоб уникнути засмічення мови та проблем сприйняття текстів.

Перспективними вважаються у подальшому розгляді цього питання сфери соціолінгвістичних аспектів запозичень, когнітивні аспекти іншомовної лексики та порівняльно-зіставні дослідження.

Література

1. Bußmann, H. Lexikon der Sprachwissenschaft. Stuttgart: Kröner, 2008.
2. Corcevschi S. Fremdwörter und ihre Bedeutung für die deutsche Sprache. Studia Univesitatis Moldaviae. 2008. S. 155 – 157
3. Duden. Das Fremdwörterbuch. Mannheim: Dudenverlag, 2021.
4. Galo T. Anglizismen in der deutschen Pressesprache. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. 2015. S. 10 – 21

Науковий керівник: к. філол. наук, доц. **Людмила Швидка**

Кольцова Єлизавета

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

СТИЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ СИНОНІМІЇ В НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

У сучасному світі мова стрімко розвивається, а її лексичний запас постійно збільшується. В процесі обміну думками одне й те саме явище може характеризуватись по-різному, що призводить до появи нових лексем. Вони можуть відображати емоційну реакцію мовця на предмети чи явища реальності. Між словами, що позначають одне поняття встановлюються синонімічні зв'язки.

Німецький словник «Duden» дає таке визначення поняттю *синонім*: це схожі або однакові за значенням слова, які мають різне стилістичне забарвлення [4]. Мовознавці (такі як Л. Булаховський, Л. Лисиченко та інші) називають дві основні функції синонімів: уточнююча та стилістична [1].

У німецькій мові синоніми найчастіше утворюються за рахунок запозичень та діалектних слів, рідше – в результаті зміни значення слова. Так, наприклад, німецьке слово *das Handy* отримало відповідник *das Smartphone*, а *der Fahrstuhl* змінилося синонімом *der Lift* (обидва синоніми – запозичення з англійської мови). Діалектичні синоніми можна проілюструвати таким прикладом: *der Fleischer* – *der Metzger*. Перше слово частіше вживається в південній частині Німеччини, тоді як друге – на заході [4;1]. Слово *der Schirm* отримало синонім *der Regenschirm* через семантичне уточнення, а запозичене з французької мови *der Parasol* є стилістичним варіантом для позначення сонячного парасоля [3].

Часто синоніми розділяють на дві великі категорії: стилістично обмежені та необмежені або ж стилістично забарвлені та нейтральні. Такий поділ базується на різних відтінках емоцій, які передають певні синоніми, однак чітких критеріїв щодо визначення нейтральності чи стилістичної забарвленості немає [1]. Наприклад, *sterben* вважається нейтральним словом, водночас *versterben* є більш офіційним, ввічливим синонімом. Стилiстично забарвленим варіантом є *ins Gras beißen*, яке на противагу *versterben* є грубим, розмовним прикладом.

Вибір синонімів залежить від багатьох факторів: контексту, стилю мовлення та ставлення мовця до описуваного предмета чи явища. Наприклад, в неформальній розмові можна сказати: *Der Typ kickte den Eimer ab*, в той час як в офіційному мовленні це вважається недоречним, тому та сама інформація звучатиме так: *Der Mann verstarb*. В залежності від контексту можна використати слово *umkommen*, яке частіше вживається коли мова йде саме про нещасний випадок [4]. Порівнявши: *Das Kind spielt friedlich im Sandkasten* та *Diese unerzogene Göre hat schon wieder meine Blumen zertrampelt* — можна зробити висновок, що *ein Göre* стосується галасливих, неслухняних дітей і має негативне забарвлення, водночас *ein Kind* є доволі нейтральним [2].

Різні синоніми можуть використовуватися для різної цільової аудиторії: *Krankheit* — загальноживане, а *Erkrankung* — медичний термін. Приклад:

Der Patient leidet an einer Erkrankung des Herzens.

Er hat eine Krankheit.

У художніх текстах, публіцистиці та ораторському мистецтві синоніми допомагають уникнути монотонності та створити певний настрій. Якоб ван Годдіс у своєму вірші „Weltende“ використовує кілька синонімічних рядів, завдяки яким читач відчуває атмосферу хаосу. Перший синонімічний ряд пов'язаний рухом: *fliegt* — *stürzen ab* — *fallen* — *hupfen*. Другий показує руйнування: *gehn entzwei* — *zerdrücken*. Синонімія в даному творі також використовується для драматизації подій: *Dachdecker stürzen ab* — *Die Eisenbahnen fallen* [5].

Отже, синонімічна лексика є ключовою для створення виразних текстів, особливо художніх. Семантичні нюанси і тонкощі відтінків значень допомагають влучно підібрати потрібні слова для різних ситуацій. Для ефективного використання синонімів важливо розрізняти контекст, мету висловлювання та емоційне навантаження в процесі спілкування, оскільки синоніми можуть передавати як позитивне та нейтральне так і негативне ставлення до предмету висловлювання.

Література

1. Булаховський Л. А. Питання походження української мови. [Електронний ресурс]. URL: [<https://surl.li/beraue>] (<https://surl.li/beraue>)
2. Служинська, Л. Б. Синонімія в сучасній німецькій мові / Л. Б. Служинська. Тернопіль : Тернопільський національний економічний університет, 2014. – 9 с.
3. DWDS (Digitales Wörterbuch der deutschen Sprache) [Електронний ресурс]. URL: [www.dwds.de] (<http://www.dwds.de>).
4. Duden. Das große Wörterbuch der deutschen Sprache. – Berlin : Dudenverlag, 2012. [Електронний ресурс]. URL: [www.duden.de] (<https://www.duden.de>).
5. Duden. Die Grammatik : unentbehrlich für richtiges Deutsch. 9. Aufl. Berlin : Dudenverlag, 2016. 682 S.
6. Van Hoddis, J. Weltende [Електронний ресурс]. URL: [<https://surl.li/ipbvrk>] (<https://surl.li/ipbvrk>)

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. **Людмила Швидка**

Іван Мареніч

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ІНТЕРКУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА ЖЕСТУ ЯК ЗАСОБУ НЕВЕРБАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Статтю присвячено дослідженню національної специфіки невербальної комунікації як важливої складової міжкультурної взаємодії. Складники невербальної комунікації – паравербальні засоби, такі як жести, міміка, проксеміка, інтонація, є універсальними механізмами людського спілкування [3, с. 128], але їхній зміст і значення значно варіюються залежно від етнокультурного середовища, позаяк паравербальні знаки не лише сприяють комунікації, а й слугують віддзеркаленням національної самобутності. Дослідження цієї теми надає змогу проаналізувати соціальні норми й цінності, що визначають культурні особливості спілкування.

Невербальну комунікацію трактуємо як процес передачі інформації невербальними засобами [3, с. 128]. Науковці вважають, що до 60–80%

інформації у міжособистісній комунікації передається саме невербальними засобами [1]. Це підкреслює їх значущість у спілкуванні, особливо в ситуаціях, де мовні бар'єри ускладнюють розуміння.

У сучасному глобалізованому світі, де міжкультурні контакти стають усе частішими, розуміння невербальної комунікації різних народів має важливе значення, позаяк дозволяє уникати непорозумінь і підвищувати ефективність спілкування як у професійному, так і в особистому житті. Значну роль відіграє знання паравербальних засобів в процесі перекладу, насамперед художнього та кіноперекладу. «Паравербальні засоби в художньому фільмі виконують низку функцій: уточнюють, доповнюють вербальну складову кінодіалогу, надають йому емотивності й експресивності», тож перекладені репліки аудіовізуального перекладу мають синхронізуватися із паравербальними знаками [2, с. 239].

Невербальна комунікація є універсальною, але водночас має культурну специфіку, яка відображає норми, цінності та традиції певного суспільства. Це означає, що однакові жести чи міміка можуть мати різне значення залежно від культурного контексту. Наприклад, в одних культурах прямий зоровий контакт сприймається як прояв поваги, а в інших – як агресія [1].

До основних типів паравербальної комунікації відносять: жести – рухи рук; міміку – вираз обличчя, що демонструє емоції (усмішка, нахмурені брови тощо); позу – положення тіла, яке може сигналізувати про ставлення або наміри; інтонацію та тон голосу – висота, сила і тембр голосу, які підкреслюють значення сказаного; контакт очима – тривалість, частота та характер зорового контакту, що вказує на рівень уваги або емоційного стану; просторові відносини (проксемику) – дистанція між комунікантами, яка може вказувати на рівень близькості чи формальності стосунків; дотики – фізичний контакт, що передає емоції, підтримку чи домінування [1].

Метою цього дослідження є аналіз культурного значення жесту як засобу паравербальної комунікації в контексті різних культур.

Значення жестів може суттєво відрізнятися у різних культурах, тому знання (розуміння) жестів різних країн є важливим для уникнення непорозумінь. Зупинимось на значеннях певних жестів у різних країнах.

Жест «Привітання рукою». У більшості європейських культур звичним є махання рукою для привітання або прощання. У Японії можна побачити короткий підйом руки з ледь помітним рухом [5; 6; 9; 10]. А ось у Греції відкритий жест рукою з долонею вперед може вважатися образливим [13]. У західних культурах існує жест **«зіткнення кулаків»**, що використовується для привітання.

Жест «Показування пальцем». У США та Європі показувати пальцем на когось є звичним і часто використовується. У Китаї та Японії це знак невихованості. У цих культурах частіше використовують руку долонею вгору, щоб вказати на предмети [5; 6; 10].

Жест «Три пальці вгору». У США та багатьох західних країнах жест із піднятими трьома пальцями (великим, вказівним і середнім) означає 'три'. У Японії цей же жест може означати 'вісім' [5; 6; 9; 10].

Жест **«Рука на серці»** у багатьох культурах, також в Україні, означає щирість, вдячність або патріотизм. В арабських країнах цей жест також означає повагу, дружелюбність чи вітання.

Жест **«Долоня догори»** у багатьох культурах використовується, коли просять милостиню. У Китаї і Японії вказування на когось долонею догори, замість вказування пальцем, вважається ввічливим [5; 6; 9; 10].

Жест **«Долоня до долоні»**. Прикладання долонь одна до одної у багатьох культурах це жест моління або подяки. В Індії та багатьох буддійських культурах це традиційний спосіб вітання (намасте) [12; 13].

Жест **«Руки в кишенях»** у багатьох культурах країн Європи означає розслабленість у неформальних ситуаціях [7]. В Туреччині та деяких інших культурах це може розглядатися як ознака неповаги або нещирості.

Жест **«Руки за спиною»** в західних культурах може виражати впевненість або задумливість [7]. В Китаї та Кореї це часто асоціюється з дисципліною та повагою, особливо серед військових та старших осіб [13].

Жест **«Рука на плечі іншої людини»** у західних культурах може означати підтримку або дружелюбність. В Японії цей жест вважається надто інтимним або жестом вторгнення в особистий простір [5; 6; 9; 10].

Жест **«Палець у вухо (пальці у вуха)»** у багатьох європейських культурах може означати нудьгу або те, що людина не хоче слухати [7]. В Японії – що людина задумалася або сумнівається [5; 10].

Жест **«Переплетені пальці»** часто означає, що людина нервує або очікує. В багатьох азійських культурах, наприклад, в Китаї, цей жест може використовуватися під час молитви або медитації [12].

Жест **«Кулак до долоні»** в Китаї та Японії використовується для вираження рішучості або концентрації [5; 9; 10]. У культурах західної Європи цей жест може вважатися агресивним або загрозливим [13].

Жест **«Піднятий великий палець»** у багатьох західних країнах означає схвалення – «добре». У деяких середземноморських і арабських країнах цей жест вважається вульгарним [13].

Жест **«Стиснутий кулак з піднятим мізинцем»** у багатьох західних країнах асоціюється із музичними субкультурами. У Китаї цей жест може означати образу або принизливе ставлення [13].

Жест **«Рука піднята вгору з розведеними пальцями»** у західних культурах часто використовують для святкування успіху або привітання. У деяких азійських культурах цей жест може бути не таким поширеним і розумітися інакше [13].

Жест **«змахування руками»** у багатьох культурах може означати прощання або відмахування. В деяких країнах, наприклад, Індії, цей жест може використовуватися для вигнання злих духів або захисту від них [13].

Таким чином, невербальна комунікація є складним і багатогранним явищем, що поєднує універсальні та культурно зумовлені елементи. Національна специфіка невербальної комунікації, зокрема жесту, є не лише відображенням культурних особливостей, а й важливим фактором, що впливає на якість міжособистісних та міжкультурних відносин. Вивчення значення

жесту в різних культурах є необхідною умовою для побудови гармонійної міжкультурної комунікації.

Література

1. Ковалинська І. Невербальна Комунікація. Навчальний посібник. Київ: 2014. 289 с.
2. Литвин І. М. Специфіка українського закадрового перекладу англomовного художнього фільму. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 35 (74). № 1. 2024. С. 237-241. DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2024.1.1/40>
3. Селіванова О. О. Теорія мовної комунікації. Черкаси: Видавництво Чабаненко Ю. А., 2011. 350 с.
4. Acutrans. URL: <https://acutrans.com> (дата звернення: 25.03.2025).
5. All Japan Relocation. URL: <https://www.alljapanrelocation.com> (дата звернення: 25.03.2025).
6. Better Up. URL: <https://www.betterup.com> (дата звернення: 25.03.2025).
7. English Live. URL: <https://englishlive.ef.com> (дата звернення: 25.03.2025).
8. Hindustan Times. URL: <https://www.hindustantimes.com> (дата звернення: 25.03.2025).
9. Japanese Pod101. URL: <https://www.japanesepod101.com> (дата звернення: 25.03.2025).
10. JCB. URL: <https://www.specialoffers.jcb> (дата звернення: 25.03.2025).
11. StudFiles. URL: <https://studfile.net> (дата звернення: 25.03.2025).
12. Wikipedia. URL: <https://en.wikipedia.org> (дата звернення: 25.03.2025).
13. Work The World. URL: <https://www.worktheworld.com> (дата звернення: 25.03.2025).

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. **Ірина Литвин**

Петров Кіріл

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

СТРУКТУРА І СЕМАНТИКА ПРИЗВИЩ У НІМЕЦЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Прізвища як частина антропонімічної системи містять цінний лінгвістичний, історичний і культурний матеріал, що робить їх важливим об'єктом мовознавчих досліджень. Компаративний аналіз українських і німецьких прізвищ дозволяє виявити їхні спільні та відмінні риси, зумовлені мовною спорідненістю, історичним розвитком і культурною специфікою.

Перші спроби вивчення та систематизації антропонімів здійснювалися ще у класичній давнині, проте становлення антропоніміки як повноцінної науки відбулося значно пізніше [1, с. 27].

Антропоніміка тісно пов'язана з лінгвокраїнознавством, оскільки власні імена містять інформацію про культуру, традиції та звичаї народу. Сучасний етап розвитку антропоніміки зосереджується на прагматичних аспектах функціонування власних імен та їхній ролі в комунікації [5, с. 58].

Німецькі прізвища поділяються на прості, похідні, складні та складені. Прості мають непохідну основу наприклад, *Wolf, Berg*, похідні утворюються за допомогою суфіксів *Schmidt, Müller*, а складні формуються з поєднання кількох основ *Kaufmann, Goldstein*. Суфікс -er вказує на професії *Fischer, Schneider*, а патронімічні суфікси -son та -s означають «син когось» *Hansen, Peterson* [4, с. 82].

Суфіксальний спосіб творення є основним, а складені прізвища з дефісом з'явилися внаслідок шлюбів *Meyer-Schmidt*. Префікс von часто вказує на дворянське походження, наприклад, von Goethe.

Українські прізвища можуть бути первинними *Мороз, Коваль* і вторинними *Коваленко, Петренко*. Суфіксальний спосіб є найбільш продуктивним. Суфікс -енко вказує на патронімічне походження *Петренко* — син *Петра*. Також зустрічаються префіксальні *Приходько* і складні прізвища *Рябошапка*. Найпоширеніші суфікси -енко, -ук/-юк, -чук, -ович. Суфікси -ак/-як поширені в карпатських регіонах, а -ський/-цький вказують на місце походження *Петровський* [6, с. 25].

Суфікси -ук/-юк і -чук характерні для західної України, а -енко — для центрально-східної. Регіональні особливості структури українських прізвищ вказують на історичні та соціокультурні процеси в Україні [6, с. 29].

Німецькі прізвища сформувалися в результаті тривалої культурно-історичної еволюції, зокрема в період пізнього середньовіччя. Вони відображають різноманітні аспекти суспільного життя, включаючи професії, географічні особливості та особистісні характеристики. Патронімічні прізвища, такі як *Peters* чи *Hansen*, вказували на родинні зв'язки [3, с. 45]. Прізвища, пов'язані з професіями, як *Schmidt* «коваль» чи *Müller* «мельник», свідчать про розвиток ремесел [2, с. 42]. Географічні прізвища, як *Bach* «струмок» чи *Berliner*, відображають місце проживання людини. Прізвища, що стосуються фізичних рис, як *Klein* «маленький» або *Weiss* «білий», часто ставали спадковими [4, с. 33]. Прізвища на основі тварин, такі як *Wolf* чи *Fuchs*, виражають зв'язок з природним світом.

Процес формування українських прізвищ охоплює період від XVI до XIX століття. Патронімічні прізвища, утворені суфіксами -енко чи -чук, вказують на родинні зв'язки [6, с. 15]. Професійні прізвища, як *Коваль* чи *Ткач*, свідчать про соціальну структуру українського суспільства. Географічні прізвища, такі як *Гора* або *Полтавський*, вказують на місце походження. Фізичні риси відображають прізвища на зразок *Малий* чи *Рудий*, а психологічні — *Мудрий* чи *Тихий* [3, с. 50]. Прізвища, пов'язані з тваринами, як *Вовк* чи *Лис*, виражають асоціації з характером.

Таким чином, дослідження прізвищ не лише розширює наше розуміння лінгвістичних процесів, а й відкриває нові горизонти для вивчення культурної спадщини, соціальних змін та взаємодії між народами. Порівняння прізвищ в

українській та німецькій мовах також підкреслює важливість антропонімії як наукової дисципліни, що дозволяє зберегти й аналізувати мовні та культурні явища через особисті імена.

Література

1. Вегеш А. І. Проблеми української літературно-художньої антропоніміки. 2021.
2. Козак А. Ю. Структурно-семантичний аналіз фітонімів у сучасних німецькій і українській мовах. Архів кваліфікаційних робіт (2019-2020÷ 2022-2023 н. р.). 2020.
3. Малахова А. А. Структурно-функційні особливості антропонімів, зоонімів і топонімів у контрастивному вимірі (на матеріалі англійського оригіналу та німецького перекладу роману-фентезі Дж. Мартіна «Пісня Льоду й Полум'я: Гра Престолів»). Архів кваліфікаційних робіт (2019-2020÷ 2022-2023 н. р.). 2020.
4. Рись Л. Ф., Пасик Л. А. Відонімне словоскладання у сучасній німецькій мові. 2019.
5. Сорокіна О. В. Прагматичний аспект вивчення паремій в англійській та німецькій мовах. 2023.
6. Ющишина О. М. (Yushchyshyna O. M.) Прізвищеві назви і прізвища Центральної Хмельниччини XVII–XXI ст. Автореферати та анотації дисертацій. 2019.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. **Надія Поліщук**

Яна Радько

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ЛЕКСИЧНІ ПЕРЕТВОРЕННЯ У ВЛАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ СТАТТІ СЬЮЗАН ЛАХЕЙ «IMMORTALITY IS IMPOSSIBLE UNLESS WE OVERCOME THIS ONE STUBBORN LAW OF PHYSICS»

Переклад науково-популярних текстів українською мовою відіграє важливу роль у поширенні знань, розвитку вітчизняної науки та збагаченні її терміносистеми. Такий переклад забезпечує доступність сучасних світових наукових ідей та відкриттів для української аудиторії.

У процесі перекладу наукового тексту важливо зберігати точність термінів, уникати буквального перенесення структури оригіналу та забезпечувати зрозумілість тексту перекладу. Перекладачеві необхідно дотримуватися балансу між науковою достовірністю та доступністю і цікавістю викладу, адаптуючи матеріал до українського реципієнта.

Актуальність нашої розвідки полягає в тому, що досліджувана стаття порушує тему пошуку методів продовження життя та безсмертя, що все більше обговорюється в сучасній науці. Завдяки перекладу таких текстів українською мовою ця інформація стане доступною і українським читачам. Відзначимо, що англомовні терміни, метафори та стилістичні конструкції часто не мають прямих відповідників, що вимагає застосування лексичних трансформацій. Дослідження таких перетворень допомагає краще зрозуміти механізми англо-українського перекладу науково-популярних текстів.

Метою нашої публікації є характеристика застосованих прийомів перекладу одиниць лексичного рівня у власному українському перекладі науково-популярної статті Сьюзан Лахей «Immortality Is Impossible Unless We Overcome This One Stubborn Law of Physics», що на сайті «Popular Mechanics».

Для характеристики лексичних трансформацій в українському перекладі статті Сьюзан Лахей ми звернулися до класифікації перекладацьких трансформацій Олени Селіванової, а також використали статті Ірини Литвин, присвячені комплексному аналізу перекладацьких перетворень на лексичному рівні.

О. Селіванова умовно ділить трансформації на формальні, формально-змістові та прагматичні, останні є теж формально-змістовими [5, с. 458]. Кожен з цих типів представлений одиницями різних мовних рівнів. Лексичні трансформації, або перетворення, – це специфічні зміни лексичних елементів мови оригіналу з метою забезпечення адекватності перекладу. Вони застосовуються тоді, коли словникові відповідники в мові перекладу або відсутні, або адекватно не передають семантичні, стилістичні та прагматичні характеристики перекладу [1].

За Оленою Селівановою, на лексичному рівні формально-змістові трансформації мають два плани вираження: денотативний та конотативний [5]. Трансформації у денотативному плані, який стосується основного понятійно-логічного значення лексичних одиниць, представляють словникові відповідники лексем, що отримують в мові перекладу неоднаковий із одиницею оригіналу семний набір [3, с. 276]. Трансформації у денотативному плані слугують для передачі денотативної пропозиційної інформації оригіналу, з цією метою використовуються передусім прямі повні (словникові) еквіваленти; за їх відсутності застосовуються трансформації: синонімічні, кореферентні, гіпонімічні, гіперонімічні, партонімічні, холонімічні заміни тощо [2, с. 16].

Серед трансформацій денотативного плану часто трапляються синонімічні заміни, в результаті яких відповідники оригіналу та перекладу є міжмовними семантичними або контекстуальними синонімами [2, с. 17; 3, с. 276]. Контекстуальну синонімічну заміну ми застосували в перекладі такого речення статті Сьюзан Лахей:

*«He monitors the **purity** of everything he eats»* [Lahey] // *«Він стежить за **якістю** всього, що їсть»*. Слово *purity* не є словниковим відповідником слова *якість*, але в цьому контексті їхні значення вважаємо синонімічними. Пор.: *«Purity – the state of not being mixed with anything else»* [4] // *«Якість – ступінь вартості, цінності, придатності чого-небудь для його використання за*

призначенням» [6]. Таким чином, синонімічні трансформації маніфестують денотативний план лексичних заміни; передають денотативну пропозиційну інформацію оригінального тексту [2, с. 17].

До трансформацій денотативного плану О. Селіванова відносить метонімічні заміни, які «диференціюються залежно від статусу суміжних предметів, явищ, понять» [цит. за: 3, с. 277], до яких належать партонімічні трансформації, які полягають в заміні цілого (голоніма) його частиною (партонімом) [3, с. 277]. Так, партонімічну заміну виконали у перекладі фрагмента: «*Along the way, he's creating a blueprint from what he learns to help other people keep their **bodies** young for longer – if they have the resources to replicate his complicated and expensive approach*» [Lahey] // «Водночас він розробляє план, який допоможе іншим людям довше зберігати молодість своїх **клітин** – якщо вони мають ресурси, щоб іти цим складним і дорогим шляхом».

У наведеному реченні слово *body* (тіло), є голонімом, до якого в перекладі ми дібрали відповідник-партонім *клітини*, що є частиною тіла. Ми застосували партонімічну трансформацію, оскільки в тексті оригіналу неодноразово наголошується на тому, що безсмертя можливе тільки в тому разі, якщо науковці знайдуть спосіб зберегти молодість клітин. Пор.: *Body* – «the whole physical structure that forms a person or animal» [4] // *Клітини* – «найпростіша одиниця будови, відтворення, розвитку і життєдіяльності організмів, яка складається з протоплазми, ядра та оболонки» [6].

«Конотативні трансформації, згідно з поширеним у науковій літературі тлумаченням конотації, диференціюються на оцінно-емотивні, експресивні та функціонально-стилістичні» [3, с. 279]. Серед конотативних трансформацій О.Селіванова виокремлює експресивні, які передбачають модифікацію чи втрату, посилення чи применшення ознаки [5]. Так, посилення ознаки застосували у перекладі наступного речення: «*Basically, he's made the pursuit of immortality his **full-time job***» [Lahey] // «Тобто Брайан зробив прагнення до безсмертя своєю **безупинною роботою**». Ми переклали словосполучення оригіналу *full-time job* як *безупинна робота*, тобто ми підсилили ознаку характеристики *роботи* в перекладі, що є випадком використання експресивної трансформації на конотативному рівні. Таке перетворення допоможе показати, що ця робота стала важливою ціллю життя героя та тим, чим він займається постійно. Пор.: «*Full-time* – done for the whole of a working week» [7] // «*Безупинний* – який не спинається, не робить зупинок у русі, в дії» [6].

Текст англomовної статті Сьюзан Лахей «*Immortality Is Impossible Unless We Overcome This One Stubborn Law of Physics*» ми адаптували «до українського читача в результаті фразеологізації – коли нефразеологічний вираз джерельного тексту перекладено фразеологізмом» [4, с. 211]: «*Johnson is just one of many über rich people spending billions to **prevent themselves from growing old***» [Lahey] // «Джонсон – лише один із багатьох надзвичайно багатих людей, які витрачають мільярди у **пошуках еліксиру молодості**». Частину речення оригіналу *to prevent themselves from growing old* (укр. дослівно «запобігти старінню, зупинити процес старіння») перекладено українським фразеологізмом «у пошуках еліксиру молодості». *Еліксир молодості* –

(чар-зілля), також відомий як еліксир життя, безсмертя або довголіття – легендарне зілля або напій, здатний необмежено продовжити життя, і зазвичай також надати вічну молодість. Еліксир молодості існував у легендах багатьох культур світу» [6]. Ми виконали фразеологічну трансформацію, яку відносять до прагматичних: «Переклад фразеологічних одиниць має прагматичну спрямованість, позаяк образний зміст звороту співвідноситься реципієнтом як оригінального, так і перекладного текстів з еталонами та стереотипами національно-культурного бачення, сприйняття й розуміння світу» [4, с.211].

Отже, під час перекладу науково-популярної статті наголошуємо на важливості використання лексичних трансформацій для адекватного відтворення змісту та стилістичних особливостей оригіналу мовними (мовленнєвими) засобами української мови. Застосування синонімічних, метонімічних трансформацій, фразеологічних перетворень дозволяє зберегти смислові відтінки оригіналу та адаптувати англomовні вирази до лексичних і стилістичних особливостей української мови.

Література

1. Клименко М., Зоренко І. Переклад як засіб міжкультурної комунікації. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/268531385.pdf>. (Дата звернення: 14.03.2025).
2. Литвин І. М. Денотативна інформація: типологія та засоби перекладу. Вісник Черкаського університету. Серія: Філологічні науки. Черкаси, 2018. Вил. 2. С. 16–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuF_2018_2_5.
3. Литвин І. М. Лексичні трансформації в російському перекладі роману Олеся Гончара «Берег любові». *Теоретична і дидактична філологія*. 2013. Вип. 15. С. 273-282. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tidf_2013_15_31 (Дата звернення: 19.03.2025).
4. Литвин І. М., Рейдало В. С., Сторчеус С. В. Український переклад казки О. Вайльда «Відданий друг»: прийоми доместикації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2024. Сер.: Філологія. № 68. С. 210-214. URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/6810/1/46%20%281%29.pdf> (Дата звернення: 19.03.2025).
5. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові : монографічне видання. Черкаси: Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
6. Словник Горох. URL: <https://goroh.pp.ua/>. (Дата звернення: 14.03.2025).
7. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/>.
8. Lahey, S. Immortality Is Impossible Unless We Overcome This One Stubborn Law of Physics. *Popular Mechanics*. URL: <https://www.popularmechanics.com/science/health/a60413194/physics-of-immortality/> (Дата звернення: 14.03.2025).

Науковий керівник: канд. пед. наук, ст. викл. **Віталіна Рейдало**

**МЕТАФОРИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ СТАТТІ Б.ІНДІЇ
«I WOULDN'T WISH IT ON MY WORST ENEMY»**

Переклад метафор є одним із найскладніших завдань у міжмовній комунікації, оскільки метафора не лише передає інформацію, але й створює образ, викликає емоції, а також відображає культурні особливості. Стаття Індії Б. «I Wouldn't Wish It on My Worst Enemy», написана в науково-публіцистичному стилі, містить багато яскравих метафор, які вимагають від перекладача не лише лінгвістичної, але й культурної компетенції. Мета цього дослідження полягає в тому, щоб проаналізувати метафоричні трансформації, використані в українському перекладі зазначеної статті.

Як зазначається дослідниками, «у вузькому значенні перекладацька трансформація є перетворенням, модифікацією форми або змісту й форми в перекладному тексті з метою досягнення балансу різних видів інформації та прагматичного впливу на адресата порівняно з текстом оригіналу» [2, с. 25; 3, с. 202].

Селіванова О.О. пропонує свою унікальну типологію, за якою поділяє трансформації на формальні та формально-змістові. Формальні зміни можуть впливати на зміст метафори, а змістові вимоги можуть визначати вибір формальних засобів. Метафоричні трансформації поділяються на деметафоризацію, реметафоризацію, трансметафоризацію [4 с. 463].

Метафори є інструментом образного вираження, особливо в науково-публіцистичному стилі. Вони спрощують складні описи, як-от природні явища. Зокрема, у статті Індії Б. «I Wouldn't Wish It on My Worst Enemy» метафори відіграють ключову роль. У цьому випадку:

The data additionally informs "research into what makes a hurricane tick" //
Дані також сприяють "дослідженню того, що змушує ураган рухатися".

В оригіналі використовується метафора *what makes a hurricane «tick»* – «*to make short, light, regular repeated sounds to mark time passing*» [6], донорська зона якої ТЕХНІКА, адже базується на образі годинникового механізму, що символізує структурну і функціональну складність урагану. У перекладі застосовано метафору *змушувати рухатись*, з донорською зоною ЛЮДИНА, яка асоціюється з діями живої істоти, що відображає більш природний для української мови спосіб опису руху чи активності. Така заміна змінює донорську зону метафори з техніки на людину, роблячи її ближчою до читачького сприйняття. Це приклад **трансметафоризації**, де образ технічного механізму переноситься на живий процес.

Переклад метафоричних виразів іноді вимагає відмови від образних конструкцій на користь більш прямих і зрозумілих виразів для збереження зрозумілості й природності мови:

– and ended up becoming **hooked** by hurricanes instead. // – і в кінцевому підсумку **захопилася** ураганами.

В оригіналі використано метафору *hooked* – «*enjoying something so much that you are unable to stop having it, watching it, doing it, etc...*» [5], що передає ідею залежності, схожої на те, як щось може бути прив'язано до гачка. У перекладі ж замість метафори використано більш прямолінійне слово *захопилася* – «Цілком віддаватися якомусь заняттю, переживанню і т. ін.» [1], яке вказує на сильний інтерес, але без метафоричного образу. Це зміна від метафори до прямого виразу.

Це приклад **деметафоризації**, коли метафора в оригіналі замінюється на більш звичний і зрозумілий вираз без метафоричного забарвлення в перекладі.

У ході дослідження метафоричних трансформацій було виявлено, що ми вдалися до різноманітних стратегій для відтворення метафоричних образів оригіналу. Аналіз показав, що метафоричні трансформації є формально-змістовими, оскільки вони передбачають як зміни форми, так і змісту метафори. Ми успішно адаптували метафори до культурних та мовних норм української мови, зберігаючи при цьому емоційний та образний потенціал оригіналу.

Зокрема, було виявлено випадки трансметафоризації, коли змінюється метафорична зона для досягнення більшої адекватності перекладу. Також було виявлено випадки деметафоризації, коли метафоричний образ замінюється неметафоричним. Результати дослідження підтверджують, що переклад метафор є складним процесом, який вимагає від перекладача не лише лінгвістичної, але й культурної компетенції. Перекладач повинен враховувати контекст, культурні особливості та стилістичні норми обох мов, щоб створити адекватний та якісний переклад.

Це дослідження може бути корисним для подальшого вивчення проблем перекладу метафор у науково-публіцистичному стилі та для розробки ефективних стратегій перекладу.

Література

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL : <https://sum.in.ua/> (дата звернення: 27.02.2025).
2. Литвин І. М. Перекладознавство. Науковий посібник. Черкаси : Видавництво Ю. А. Чабаненко, 2019. 258 с.
3. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій. *Нова філологія*. 2012. № 50. С. 201–208.
4. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Монографічне видання. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.
5. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/> (дата звернення: 26.02.2025).
6. Oxford Learner's Dictionary. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (дата звернення: 27.02.2025).

Науковий керівник: док. філол. наук, доц. **Оксана П'єсцух**

Єкатеріна Хапава
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТВОРУ Ф. КАФКИ «DAS SCHLOß»

Твори Ф. Кафки займають почесні місця серед найпопулярніших німецькомовних творів. Ф. Кафка був непересічним письменником, справжнім майстром прози екзистенціалізму, відмовившись від раціонального світосприйняття, уміло «грався» з уявою читачів. Створений ним світ має особливий, приманний лише йому шарм, який можна описати як «кафкіанський».

Теми, порушені в працях автора, залишаються актуальними й дотепер, а саме: абсурдність буття та його протиріччя; відчуження, відкинутість й самотність людини; засудження бюрократії; теми «маленької людини» та влади у суспільстві. Проблематикою його творів часто постає суперечність між реальним, раціональним світом й сном, маренням.

У 1926 році побачив світ роман Франца Кафки «Das Schloß», який можна назвати одним із найзагадковіших філософських романів цієї епохи [2, с. 49]. Варто зазначити, що цей твір залишився не закінченим і вперше був опублікований після смерті автора. Сюжет твору абсурдний, але водночас правдоподібний. А сатира на бюрократичну систему — лише один із підтекстів роману [1, с. 2].

Особливість письменницького стилю Ф. Кафки полягає в тому, що він, не втративши традиційну структуру німецької мови, її логіку та чіткість, написав абсолютно унікальний та неординарний твір, який кожен читач може інтерпретувати по-своєму. Творчості Ф. Кафки притаманні певні риси, а саме: строгість мови, але водночас, довгі речення, що слугують для описів думок, епізодів, різноманітних деталей тощо; відображення похмурих казково-фантастичних подій. У творі «Das Schloß» Ф. Кафка конструє модель тогочасного людського існування і суспільства. Головна мета автора — відобразити у романі екзистенцію «маленької людини», її відчуття, внутрішні переживання і конфлікти в умовах панування бюрократичної системи [2, с. 49]. Для реалізації цієї мети неабиякий інтерес представляють стилістичні особливості.

Після аналізу німецькомовного тексту твору «Das Schloß», а саме п'яти розділів роману, стилістичні засоби було поділено на такі групи:

1. der funktional-stilistisch differenzierte Wortbestand;
2. Mittel der Bildkraft;
3. grammatische Erscheinungen;
4. Mittel zum Ausdruck von Humor und Satire;
5. Klangsmittel.

Перша група, **der funktional-stilistisch differenzierte Wortbestand**, нараховує історизми, наприклад, *der Graf*, *der Knecht*. А також архаїзми, такі як:

der Bote, die Magd. Важливою частиною цієї групи є також стилістично-забарвлена лексика, яка додає розповіді особливої неповторності та колориту, до прикладу: *Sie salutierten jetzt.*

Друга група, **Mittel der Bildkraft**, є найбільшою за чисельністю, вона налічує 111 компонентів, до цієї групи входять: епітети (конкретизуючі — «*Die Frau beim Waschtrog, blond, in jugendlicher Fülle.*»; оцінюючі — «*Zufällig kam dann der Lehrer vorüber, trieb K. mit einem ärgerlichen Blick hinab.*»); порівняння — «*Sie erinnern mich manchmal an meinen Mann, so trotzig und kindlich wie er sind Sie auch.*»; метафори — «*Der Name donnerte durch die Nacht.*» та ін.

Із третьої групи стилістичних засобів, **grammatische Erscheinungen**, можна виокремити: парантезу — «*Doch auch vor dem Haus – neuer Schnee fiel - sah K. ihn nicht.*»; повтори — «*Ein dunkles Porträt in einem dunklen Rahmen.*»; антитезу — «*Weder eine alte Ritterburg noch ein neuer Prunkbau.*»; риторичні запитання — «*Wo waren sie? Ging es nicht mehr weiter? Würde Barnabas K. verabschieden?*»; інверсію — «*Mich stören sie nicht.*».

До четвертої групи стилістичних засобів, **Mittel zum Ausdruck von Humor und Satire**, належать: оксиморон — *ängstlich-glücklich* та ін. До п'ятої групи, **Klangsmittel**, можна віднести алітерацію — *die Augen schmal, die Augenbrauen stark.*

Отже, Ф. Кафка став однією з найвидатніших постатей у європейській літературі ХХ століття — цю епоху неможливо уявити без його творів. Творчість Ф. Кафки — визначне явище німецькомовної модерністської прози, не дарма автора називають «пророком ХХ століття». Його роман «Das Schloß» багатий на різноманітні стилістичні засоби, саме вони роблять цей твір взірцем філософської прози, додаючи йому відповідне забарвлення.

Література

1. Das Schloß / Franz Kafka; Kharkiv : Folio, 2023. 408 p.
2. Бондаренко І. Р. Образ головного героя у романі Франца Кафки «Замок». *Вісник студентського наукового товариства* [електронне видання] : збірник наукових праць студентів, магістрантів і аспірантів / за заг. ред. О. В. Мельничука. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2022. Вип. 26. С. 48–51.

Науковий керівник: канд. філол. наук, доц. **Людмила Швидка**

Аліна Харченко

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

Епістолярний жанр як об'єкт перекладу представляє особливий інтерес для сучасної транслатології завдяки своїй жанровій специфіці, культурно-історичній значущості та комунікативним особливостям. Епістолярна творчість балансує на межі документальної та художньої літератури [2], чим створює особливі виклики для перекладача, який повинен зберегти

автентичність комунікативної ситуації та відтворити стилістичні особливості тексту.

Метою нашої наукової розвідки є характеристика особливостей творів епістолярного жанру, зокрема на прикладі роману сучасної американської письменниці Тейлор Дженкінс Рід «Evidence of the Affair», та аналіз специфіки перекладу цього жанру.

Епістолярна література бере свій початок із давніх цивілізацій і поширюється на діяльність представників різних соціальних прошарків. Витоками жанру вважають листи Цицерона, однак розквіт епістоли припадає на епохи Середньовіччя та Відродження, які значно розширили арсенал епістолярної літератури церковною, політичною та приватною кореспонденцією [3, 4, 10].

Епістолярна література охоплює різні аспекти людського життя, а отже відіграє важливу роль у розвитку психологічного реалізму, дозволяючи глибше зрозуміти внутрішній світ людини. Вона також відображає соціальні та культурні риси різних епох через мовні особливості та етикетні структури листування [8].

На думку українських літературознавців, епістолярна література охоплює два основні напрями: документальний епістолярій, тобто реальне листування, що набуло культурно-історичної цінності, та художній епістолярій – твори різноманітних жанрів, які послуговуються формою листа як художнім прийомом [2, 4, 7].

Епістолярний роман як різновид художнього епістолярію постає циклом листів, за допомогою яких автор демонструє характери персонажів, описує розвиток їхніх стосунків та ілюструє особистісну еволюцію героїв [4].

Яскравим прикладом розкриття персонажів у досліджуваному нами романі Тейлор Дженкінс Рід «Evidence of the affair» слугує поступова видозміна звертань кореспондентів. На сторінках роману герої еволюціонують від формального «*Dear Mr. David Mayer*» [1] // «*Шановний пане Девіде Маєр*» до інтимного «*David*» [1] // «*Девіде*». Аналогічну трансформацію спостерігаємо й у підписах персонажів наприкінці листів, де етикетні формули на кшталт «*Sincerely, Carrie Allsop*» [1] // «*Щиро, Кері Олсон*» поступово замінюються емоційно насиченими «*All my best, Carrie*» [1] // «*З найліпшими побажаннями, Кері*», «*Love, Carrie*» [1] // «*З любов'ю, Кері*», що відображає покращення стосунків головних героїв та є ключовим наративним елементом епістолярного дискурсу [4]. Передача таких характерних формул звертання ставить перед перекладачем особливе завдання, що полягає в застосуванні комплексних лексико-прагматичних трансформацій з метою досягнення еквівалентності текстів оригіналу й перекладу [5; 6].

Структуру листів автори епістолярної літератури також відображають за допомогою датування, що утворює часові межі комунікації між персонажами [2]. Тейлор Дженкінс Рід у романі «Evidence of the affair» послуговується таким прийомом для відображення інтенсифікації розвитку міжособистісних стосунків персонажів у емоційно напружені моменти. Датування, властиве

текстам епістолярного жанру, зобов'язує перекладача враховувати відмінності форматування календарних позначень у різних мовах. Конструкції оригіналу на зразок «*August 20, 1977*» [1] перекладаємо за допомогою зміни порядку компонентів, щоб досягти адекватного сприйняття вихідного тексту україномовним читачем: «*20 серпня, 1977*».

Особливу складність українського перекладу твору «*Evidence of the affair*» становить відтворення стилістичної еволюції комунікації між головними героями. Для перших листів, зображених у романі, властива офіційність та певна дистанційованість, що робить фрагменти близькими до офіційно-ділових текстів: «*Please accept my apologies. I did not mean to interfere with your life in any way*» [1] // «*Будь ласка, прийміть мої вибачення. Я не мала наміру жодним чином втручатися у Ваше життя*». Водночас спрощена манера подальших листів та стислість викладу наближає текст до розмовного стилю мовлення: «*I can get away on Monday the ninth, assuming that works for you. Let's do the same place, same time*» [1] // «*Якщо тобі зручно, можу вирватись у понеділок, дев'ятого. Зустрінемося у тому ж місці, у той же час*».

Збереження такої контрастної динаміки листування вимагає особливої уваги перекладача до лексико-граматичних особливостей тексту, адже потребує врахування зміни рівня формальності, що відображає розвиток стосунків між персонажами.

Специфіка епістолярного жанру, з його унікальними жанровими рисами, культурно-історичним значенням та комунікативними характеристиками, зумовлює комплексність його перекладознавчого осмислення та інтерпретації. Аналіз роману Тейлор Дженкінс Рід «*Evidence of the Affair*» засвідчує низку перекладацьких викликів у роботі з епістолярною літературою: відтворення еволюції міжособистісних стосунків через трансформацію етикетних формул, адаптацію датування листів із урахуванням мовних відмінностей та збереження стилістичної еволюції спілкування персонажів. Забезпечення комунікативної еквівалентності між текстами оригіналу та перекладу вимагає комплексного підходу до відтворення формальних конвенцій листування, стилістичних особливостей наративу, емоційної безпосередності та хронологічної структури.

Література

1. Taylor Jenkins Reid. *Evidence of the Affair*. Amazon Original Stories, 2018. 88 с.
2. Коцюбинська М. Х. *Листи і люди. Роздуми про епістолярну творчість*. Київ : Дух і літера, 2009. 584 с.
3. Кузьменко В. І. Епістолографія. *Енциклопедія сучасної України. Світ-суспільство-культура*. URL: <https://esu.com.ua/article-17942> (дата звернення: 21.03.2025).
4. Кузьменко В. І. Епістолярна література, Епістолярій. *Енциклопедія Сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-17943> (дата звернення: 21.03.2025).
5. Литвин І. М. *Перекладознавство. Навчальний посібник*. Черкаси : Ю. А. Чабаненко, 2018. 240 с.

6. Литвин І. М., Рейдало В. С., Сторчеус С. В. Український переклад казки О. Вайльда «Відданий друг»: прийоми доместикації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2024. Сер.: Філологія. № 68. С. 210-214. URL: <https://eprints.cdu.edu.ua/6810/1/46%20%281%29.pdf> (Дата звернення: 21.03.2025).
7. Мазоха Г. С. Український письменницький епістолярій другої половини ХХ століття: жанрово-стильові модифікації. 2006. 344 с.
8. Невська Ю. В. Епістолярний дискурс як віддзеркалення мовної особистості. *Science and Education a New Dimension. Philology*. Budapest, 2017. Т. 5. С. 45–49.
9. Олещенко Т. О. Жанри епістолярного спілкування. *Мова і культура*. 2015. Т. 3, вип. 18. С. 112–116.
10. Погребняк І. Епістолярний жанр у діахронній проекції. *Синопсис: текст, контекст, media*. 2015. Т. 1, вип. 9. URL: <https://synopsis.kubg.edu.ua/index.php/synopsis/article/view/125/115> (дата звернення: 19.03.2025).

Науковий керівник: канд. пед. наук, ст. викл. **Віталіна Рейдало**

Софія Яременко

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(Черкаси, Україна)

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ВЛАСНОМУ ПЕРЕКЛАДІ УРИВКУ МЕМУАРІВ ДЖЕЙМСА ДОТІ «INTO THE MAGIC SHOP»

Переклад мемуарів привертає особливу увагу, оскільки вони є не лише розповіддю про життя письменника, а й відображенням його внутрішнього світу та переживань. Мемуари – «це суб'єктивне осмислення певних історичних подій чи життєвого шляху конкретно-історичної постаті, здійснене письменником у художній формі» [1, с. 333]. При їхньому перекладі важливо не тільки передати факти, але й зберегти авторський голос, його стиль та емоційне забарвлення, враховувати особливості культури та менталітету. У цьому контексті лексичні трансформації відіграють важливу роль у передачі авторського задуму, «дозволяють утримати найоптимальніший баланс денотативної, конотативної, стилістичної, культурної та прагматичної інформації текстів оригіналу та перекладу» [2, с. 11].

Наше дослідження присвячене аналізу лексичних трансформацій, використаних у власному перекладі уривку мемуарів Джеймса Доті «Into the Magic Shop». Книга розповідає про шлях автора від бідного хлопчика до успішного нейрохірурга, акцентуючи увагу на його досвіді медитацій та візуалізацій.

Для опису трансформацій спираємося на класифікацію О.Селіванової [7]. Під час перекладу ми вдавалися до метафоричних трансформацій, зокрема

метафоризації: «*The scissors slowly slicing through the **dura***» [6, p. 14] // *Проте й цей рубіж плавно пересікають ножиці*. В оригіналі вжито іменник у прямому значенні **dura** – «the top of three layers of membranes (very thin layers of tissue) that cover the brain and spinal cord» [5], що позначає тверду оболонку головного й спинного мозку, яка відмежовує їх від зовнішніх подразників. У перекладі ми використали іменник у переносному значенні **рубіж** – «перен. те, що відділяє одне від одного (перев. у часі); грань» [4]. Це також є функціонально-стилістичною трансформацією, оскільки ми замінили медичний термін **dura** на нейтральну лексему **рубіж**.

У наступному фрагменті ми відтворили метафору оригіналу, щоб найточніше передати авторський ідіостиль: «... *sometimes it seems that you can hear it (heart) **moan***» [6, p. 14] // *Іноді здається, що ти ніби чуєш його (серця) тяжкі зітхання*. Щоб додати глибини образам, в оригінальному творі автор вдається до метафори: дієслово **moan** – «to make a long deep sound, usually because you are unhappy or suffering» [5], вживається в переносному значенні. Дослівно фразу *it (heart) **moan*** можемо перекласти як «серце стогне». Ми зберегли метафору в перекладі: дієслово **зітхати** – «робити глибокі вдих і видих, посилено дихати (перев. під впливом якихось почуттів); сумувати, журитися» [4], також вжито у переносному значенні. Обидві метафори належать до однієї концептосфери ЛЮДИНА.

При перекладі ми часто вдавалися до кореферентних заміन: «*Some of the wisest patients and people I have ever met have been **children***» [6, p. 15] // *Наймудріші люди, яких я коли небудь зустрічав, – це були мої маленькі пацієнти*. В оригіналі вжито іменник **children** зі значенням «a young human who is not yet an adult» [5]. При перекладі цього речення ми вдалися до кореферентної трансформації та замінили лексему оригіналу **children** на іменник **пацієнти**. Таку заміну ми вважаємо доцільною з огляду на контекст описаного автором моменту. У перекладі ми додали прикметник **маленькі** зі зменшувально-пестливим суфіксом -еньк, що є оцінно-емотивною конотативною трансформацією.

Ми прагнули, щоб мовлення персонажів в українському перекладі звучало природно, тому використовували конотативні трансформації: «...*that first thrill of freedom, **pedaling feverishly***» [6, p. 15] // *...вперше відчуває цю свободу, **генає по педалях** що є сили*. У словосполучі **pedaling feverishly** обидві лексеми мають нейтральне стилістичне забарвлення: прислівник **feverishly** означає «a way that shows strong feelings of excitement or worry, often with a lot of activity or quick movements» [5], дієприкметник **pedaling**, утворений від дієслова **to pedal**, має значення «to ride a bicycle» [5]. З метою передати відтінки значення слів ми замінили їх стилістично забарвленою лексемою **генами** – «бити, стукати по чому-небудь, у щось» [4]. Це перетворення є трансформацією конотативного аспекту, зокрема функціонально-стилістичною – заміною нейтральних лексем на розмовну [2, с. 12-13].

У власному перекладі українською мовою уривку мемуарів Джеймса Доті «Into the Magic Shop» використано значну кількість лексичних трансформацій, зокрема метафоричних, кореферентних, функціонально-стилістичних,

оцінно-емотивних, які відіграють важливу роль у передачі змісту й стилістичних особливостей оригіналу. Вони сприяють не лише збереженню авторського задуму, але й адаптації тексту до культурних та лінгвістичних особливостей цільової аудиторії.

Література

1. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури. К. : Либідь, 2008. 488 с.
2. Литвин І. М. Передача конотативної інформації в перекладі. Вісник Черкаського університету. Серія : Філологічні науки. 2015. Вип. 27. С. 11-16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchuF_2015_27_4.
3. СУМ-20. URL: <https://sum20ua.com/> (дата звернення: 15.03.2025).
4. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 15.03.2025).
5. Oxford Learners Dictionaries. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/> (дата звернення: 15.03.2025).
6. Doty J. Into the Magic Shop. Yellow Kite, 2016. 288 p.
7. Селіванова О. О. Світ свідомості в мові. Монографічне видання. Черкаси : Ю. Чабаненко, 2012. 488 с.

Науковий керівник: к. філол. наук, ст. викл. **Світлана Сторчеус**

НАШІ АВТОРИ

Багач Ірина – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри іноземних мов та міжнародної комунікації Черкаського державного технологічного університету.

Білоус Аліна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького

Бурко Ольга – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та психології «Українського гуманітарного інституту».

Варивода Наталія – вчителька II категорії Верхньосиньовидненського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів імені Петра Яцика Сколівської міської ради Львівської області.

Василенко Марина – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри слов'янської філології, зарубіжної літератури та методики навчання ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Вовк Олена – докторка педагогічних наук, професорка кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Войцеховська Ольга – вчителька англійської мови Черкаської спеціалізованої школи I-III ступенів № 3.

Гаращук Лілія – викладачка кафедри теорії та практики перекладу ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Данилюк Сергій – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Денисенко Дмитро – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Зайченко Анна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Зінченко Анна – кандидатка педагогічних наук, старша викладачка кафедри іноземних мов ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Карловська Ганна – викладачка Черкаського державного технологічного університету

Катасонова Людмила – викладачка кафедри теорії та практики перекладу ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Кикоть Валерій – доктор філологічних наук, професор кафедри теорії та практики перекладу ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Колесник Дарина – кандидатка філологічних наук, доцентка Черкаського державного технологічного університету.

Колісник Вікторія – кандидатка педагогічних наук, старша викладачка кафедри іноземних мов ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Коновалова Ольга – кандидатка філологічних наук, старша викладачка кафедри теорії та практики перекладу ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Короліук Галина – старша викладачка кафедри іноземних мов ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Костриця Яна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Крисанова Тетяна – професорка кафедри практики англійської мови, докторка філологічних наук, професорка Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Куліш Ірина – кандидатка педагогічних наук, доцентка, завідувачка кафедри іноземних мов ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Литвин Ірина – кандидатка філологічних наук, доцентка, завідувачка кафедри теорії та практики перекладу ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Любіченко Анна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

МакГауен Тетяна – кандидатка філологічних наук, старша викладачка кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Максименко Анастасія – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Міненко Олеся – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри мовної підготовки ННІ управління та безпеки населення Національного університету цивільного захисту України.

Могілей Ірина – старша викладачка кафедри прикладної лінгвістики та перекладу Черкаського державного технологічного університету.

Назарук-Стоцька Ева – Doktor nauk humanistycznych, lektor (dydaktyczny) Centrum Języka i Kultury Polskiej dla Polonii i Cudzoziemców Uniwersytet im. Marii Curie Skłodowskiej (Lublin, Polska).

Негрова Карина – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Некоз Ірина – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри іноземних мов ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Непочатенко Зоя – викладачка кафедри економіки Уманського національного університету садівництва.

Овсієнко Леся – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри німецької філології ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Орлова Наталія – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри іноземних мов ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Палієнко Анна – кандидатка педагогічних наук, старша викладачка кафедри іноземних мов ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Панькова Анна – викладачка кафедри іноземних мов та міжнародної комунікації Черкаського державного технологічного університету.

Парибка Анастасія – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Парибка Світлана – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Петріченко Світлана – викладачка Черкаського державного технологічного університету.

Підласий Дмитро – асистент Черкаського державного технологічного університету.

Потапенко Людмила – доцентка кафедри іноземних мов та міжнародної комунікації Черкаського державного технологічного університету.

Пріхно Каріна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Пушенко Роман – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Радкевич Владислав – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Редчиць Тетяна – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри іноземних мов та міжнародної комунікації Черкаського державного технологічного університету.

Рейдало Віталіна – кандидатка педагогічних наук, старша викладачка кафедри теорії та практики перекладу ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Рогач Оксана – професорка кафедри прикладної лінгвістики Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Савірко Дарія – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Сторчеус Світлана – кандидатка філологічних наук, старша викладачка кафедри теорії та практики перекладу ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Тиводар Андрій – аспірант першого року навчання Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Титаренко Олександр – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та практики перекладу ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Точенюк Аліна – здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Трубенко Ірина – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри іноземних мов ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Халимон Ірина – кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри прикладної лінгвістики Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.

Чабак Лариса – старша викладачка кафедри іноземних мов та міжнародної комунікації Черкаського державного технологічного університету.

Чергава Ольга – вчителька II категорії Верхньосиньовидненського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів імені Петра Яцика Сколівської міської ради Львівської області.

Чистяк Дмитро – доктор філологічних наук, професор кафедри романської філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Перекладач.

Шабаш Надія здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Щербуха Роман – викладач кафедри теорії та практики перекладу ННІ іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Щетініна Анна – учениця 8 класу Черкаської загальноосвітньої школи I-III ступенів № 19.

ДЕБЮТАНТИ

Абдуллаєва Тетяна – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Українського гуманітарного інституту».

Белова Ксенія – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Борщенко Анна – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Бровко Ліза – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Брус Олександр – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Волкова Анастасія – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Глизь Катерина – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Городінська Ілона – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Грисюк Сніжана – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Дітлова Марія – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Добромислова Катерина – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Довбуш Андрій – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Дорош Дарія – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Зумбарева Марія – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Кадуха Анастасія – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Книрик Анастасія – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Коваленко Катерина – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Кольцова Єлизавета – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Лабунько Дарина – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Мареніч Іван – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Петров Кіріл – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Поліщук Вікторія – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Полушкіна Олена – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Українського гуманітарного інституту».

Радько Яна – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Ральф Нікіта здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Степанчук Ігор – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Стецюк Наталія – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Тирінова Олександра – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Туренко Єлизавета – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Хапава Єкатеріна – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Харченко Аліна – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

Шусь Діана – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Черевань Марина – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Черненко Владислава – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Чіркова Аліна – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.

Яременко Софія – здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.